ŞЬN

Nomer ərtee 10 kəp.

TARN TK polgaş Profes Təp cəʙylelinin organь

Pygy telegejnin proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, kattьzьŋar!

„Şьn" solunnu cagьr erttee: Xuuzunda cagьrlarga: 1 cьlda . . 5 akş.— 6 ajda . . 3 akş.— 3 ajda . . 1 ak. 80. 3 ajdan kudu cagьlga alʙas

Solun cagьdar cerler: Təp xarьlzaa kontoru, oon kөdee salʙьrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar. Alʙan polgaş yletpyr cerleriŋge cagьrь: 1 cьlda . . . . 8 akşa. 6 ajda . . . . 5 akşa. Taştьkkь corudar cagьlgalarь: 1 cьlda . . 10 akşa. 6 ajda . . 6 akşa. „ŞЬN" solun redaksьzьnьŋ adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şөjy. Şetinkin kudumcuzu, paşьŋ № 2

1936 cьldьŋ aprel 1 xynynde sreda № 27 (528)

1936 cьldьŋ caskь tarьlgazь polgaş Arattьŋ revolustuq şerii

(Kattьşkan polkanьŋ komandir komissarь eş Şoomanьŋ cyyly)

ARN TK-nьŋ 2 tugaar onza plenumu, Ulustun Picce xuralьnьŋ 3 tugaar onza sessizi, ARN TK-nьŋ 3 tugaar plenumu, Ulustun 8 tugaar Uluq xuralь polgaş Ulustun Picce xuralьnьŋ 16 tugaar sessizinin ajьtkanьnda, Tьʙanьŋ arat conunun kөşkyn malcьn pajdalьnьŋ өzьl-agьjьnьŋ kol yndezini—MAL AƶЬLЬ polur tur. Tьʙanьŋ arat tymeninin et-ekonomun, kultur polʙaazьralьn tuskaj xamaarьşpas pot-ergezin pьzьktьrar coruk polgaş cer-taraalaŋnьŋ aƶьlь—şuptuzu mal aƶьlьŋga cagьrtkan turar uzurluq tep, onza xuraldarnьŋ iştinden pisterge kattap-kattap ajttььşkьnьŋ perip turar tur.

TAR-nьŋ 20 cьl polur ojunda maldьŋ paazьŋ iji saja cedir өstyrer tep cyʙe polza, Tьʙanьŋ malcьn arat tymeninge cazak, namdan pergen koncuq todargaj ajttььşkьn polur tur. Ol ajttььşkьnьь kyyssedirde, arat tymenni cazak, namьь tolgandьr sьrьj eʙileldeer uzurluq.

Po 36 cьldьŋ kьzьnьnda cut polu peerge, azьral cetpestin xaraazь pile, 1.209.910 paaş maldьŋ iştinden cyk-le 189.000 paaş maldь azьrap turar, 1.000.100 paaş mal azьral cok turup turar tur. Po cyny ajttьp tur teerge, cazak, namnьŋ onza xuraldarьnьŋ todargaj ajttььşkьnnarьn amga cedir cetpes kyyssedip turganьʙьs polur tur. Po tugajьnda cazak, namnьŋ paaştьŋcьlarь pottarь-pile kөdee ynyp, talʙьj, xyyrek cazap, tajьlʙьrlьq pottuq ajttььşkьn perip, cut-pile temissezip kьştaan poldur.

36 cьlda 35.661 paaş mal өlgen tur, tep sanap ap keep turar coruk cyny ajttьp tur teer polza, pistin cazak, namьʙьs cyk-le toktaal pizip kaar cyʙe eʙes, xarьn ol toktaaldь, arat tymenge tajьlʙьrlap tanьştьrьp peer polgaş mьrьŋaj xerek kьrьŋga pottandьrьp kyyssedirin pezin pottarь-pile ajttьp turarь todargaj tur.

TAR Ministerler cөʙylelinin 1936 cьldьŋ 1 ajnьŋ 23-tyŋ xynynde cut-pile temissezir tugajьnda yndyrgen 17 tugaarlьq toktaalьn kөөrge, pezin koncuq plidingir tur. Cazak polza, arat tymen malьn cutka alьspajьn xyr aƶьrzьn tep koncuq sagьş salьp, kyr. xөrengiden 25 mun akşanь tьpsьp pergen tur.

Cazaktьŋ cut-pile temissezir komizьnьŋ 1 tugaar toktaalьn ap kөөrge, mьrьŋaj koncuq todargaj tur. Cyl tize: 28.000 akşanь kol malcьn koƶuunnarga sigen, sula, saʙan polgaş sөөrttyjgege cьrьrь-pile xuʙaap pergen tur. Cer-le cutka caraan akşanьŋ pygy sanь polza, 300000 poop turar tur.

Cazak polgaş nam arat tymenge todargaj ajttььşkьn paaştalganь perʙi şaan, idegep turarь polza, koncuq uluq tur. Arat tymen-taa po yjede cazak polgaş namьŋga koncuq ьnak idegeldiq turar tur. Mьndьq cyʙe polganda, arat tymennin aƶьl-agьjьnьŋ kol adьrь polur MALDЬŊ PAAƶЬN өstyryp, oon sөөgyn sajzьradьrda, olarnьŋ idepkejin koşkatpajьn eʙileldeer uzurluq.

Arat tymen polza, Uluq Sovet Eʙilelinin saktьp cetpes uluq tuzalamcьzьn todargaj pilip, koncuq magadap-taa, өөryp-taa turar tur. Ьlaŋgьja cut tugajьnda Uluq Sovet eʙilelinin cazaanьŋ ceri Tьʙanьŋ cazaaŋga 1000 toon sula, 2000 toon sigenni tuzalap perip turar. Cer-le pistin cazaʙьstan kandьq-taa tuzalamcь tileerge, Uluq Sovet Eʙileli saat cok tuzalap turar. Po kьşkь cut yjezinde, TAR-da SSRE-nin Pyryn ergeliq tөlezi eş Malkof pistin paaştьŋcьlarьʙьs-pile kadь kөdee өq-өregege cedip, arattar-pile cugaalazьp, ajttььşkьn symezin perip corup turarь polza, koncuq pajьrlaŋcьq polgaş Uluq Sovet Eʙilelinden Tьʙanьŋ arat tymeninge tuzalap turarьŋ arat tymen moon koncuq pilip turar tur.

Cazak polgaş ARN TK 1936 cьldьŋ caskь tarьlgazьn koncuq onza pajdal-pile erttirer tep sorulganь salьp, pygy respuʙliktьŋ tarьlgazьnьŋ şөlyn 10 xuu өstyrer polgaş tarьlganьŋ mөzyzyn ekki poldurar, ertte taraa tarььr, puga-puluk, andazьn, iliir, aat, şarь, xomuut, tuga, ьŋgьrƶak, conak teen suq ьşkaş cyʙenerni ertte-teere peletkener tep todargaj ajttььşkьnьn perip turar tur. Moon-pile kadь sigen kezer cerni ekki aƶьqlap alьrь-pile amdьgaaştan ylep peer tep turar. 450 toon yrezinni po cьldьŋ 4 ajnьŋ 1 xynynden erttirʙejin koƶuunnar-ce oktaar tep turar. Oon iştinde 300 toonu kьzьl-tas, 150 toonu sula. Oon-taa өske sigen, taraa aƶьlьnьŋ xamьk xandьrьlgazьn corutpu-şaan, 36 cьldan soŋgaar cut ajьlьn tanьʙas curttaar sorulganь salьp, arat tymennin orttuzunda aƶьl corudup turar. Ol sorulganь arat tymen pilgen turar.

Po sorulgaga Arattьŋ revolustuq şerii kandьq janzьlьq kirziril teer polza:

1. Tьʙanьŋ arat tymeninin өjөjde erttip turar tarьlga, sigeninin uluq aƶьlь poop turar өjde polgaş cer-le cazak, namnьŋ toktaal ajttььşkьnьŋga udur moondak kьlьrlarga kadьq xarьь perip, arat tymenner slernin kyyssedip erttirer uluq aƶьldarьnarnь tajʙьŋ kaŋgalaarьŋga kazan-taa pelen tur-pis.

2. Arattьŋ revolustuq şeriinge, cazak, namnьŋ polgaş Tьʙanьŋ arat tymeninin salьp pergen sorulgazь polza, Arattьŋ revolustuq şerii, Tьʙanьŋ **tuskaj xamaarьşpas tajʙьŋ pot ergezin** kamgalaarьndan aŋgьda, arat tymennin anьjak-өskennerinin politiktьq şkolazь polur uzurluq, arattьŋ revolustuq şerii, arat tymenge xөj cazak-cagьrganьŋ polgaş nam, arevenin paza tuskaj erttemniq traktor colaaccьzь, emci-sanitarcь suq teeş oon-taa өske xamьk kaadьrlar peletkep peer uzurluq tur.

3. Arattьŋ revolustuq şerii 2 cьl xuussaazьnьŋ iştinde өөrengeş kөdeege pargaş, arat tymennin kultur polʙaazьralь polgaş pizik piilinin, oon-taa өske politik-massalьq adьqcьzь polur uzurluq.

Negeldezi mьndьq turda, arattьŋ revolustuq şeriinin kyyssedip turarь kandьqьl teer polza, ystynde ajьtkan cazak, namnьŋ todargaj ajttььşkьnnarьn kyyssedip, tajьncь — politiktьq surguulunun plan programьn ekki өөrenip, tergiin adьqcьlar, pulemotcular, yger pooccular, xolʙaa-xarьlzaa-cьlar, colaaccьlar, maşinakcьlar, sanakcьlar, aƶьl-agьjcьlar, emci-sanitarcьlar polgaş oon-taa өske kadьrlar poop şьdaarlarnь peletkep yndyryp-taa turar polgaş өөrenip-taa turar.

Arattьŋ revolustuq şerii pister, po pajdalьʙьstь topcu pizeeş, 36 cьldьŋ caskь tarьlgazьn arat tymen koncuq erestiq erttirzin tep lozuŋ oktap tur!

Telegramnar

Parььn-xemcik koƶkooʙundan

Pistiŋ Parььn-xemcik koƶkooʙunuŋ paaştaar ceriniŋ kөdee tergi, majgьn sadьqcьlarь-pile kattьşkan cөʙylel xuralьndan cazak, namga polgaş TTK-nьŋ paaştaar ceriŋge taŋgьraqlap temdeqleeriʙis polza:

Pistiŋ koƶkoop ceri, paza tergi, majgьn sadьqcьlarь-pile arat connuŋ iştiŋge kooperastьŋ politiktьq polgaş massalьq aƶьl-agьjlarьn kalʙarttьp turgaş, po 36 cьlda mal polgaş өske-taa cyyldyŋ sadьp alььşkьnьn 100% kyyssedir-pis. Ьlaŋgьja mal aƶьlьn sajzьradьr polgaş ajьldьq cut-pile temissezir aƶьldь koşkatpajьn maldьŋ өzyldezin kөөydediriŋge tuzalaƶьr-pis.

Moon soŋgaar sadьqnьŋ arga-majьŋga ekki өөrenip, arat connuŋ negelde-xereqlelin cөp xandьrʙь-şaan, samcьqdal xora cedirerler-pile şьŋgьь temissezir-pis. Paraanьʙьstь kulturluq azaap, xereqlekcilerni cөp xandьrarьʙьstь tapkьr xyleenip tur-pis. Paza massalьq surttaal aƶьlьn kalʙarttьp turgaş, koop kezigynyŋge arat connu kalʙaa-pile kiirip alьrьʙьstь xyleenip tur-pis.

Parььn-xemcik koƶkooʙunuŋ majgьn, tergi sadьqcьlarь-pile kattьşkan cөʙylel xuralь telgerezin!

Ьnak paaştьŋcьlarьʙьs ~~Xemcik-ool~~, ~~Cyrmit-taş~~, **Toka**, **Uʙangur** *telgerezin!*

Xural prezidiymy.

Uluq-xem koƶkooʙundan

Uluq-xem koƶkooʙunuŋ paaştaar ceriniŋ 1936 cьldьŋ 3 ajnьŋ 22 xynynde kөdee majgьn, tergi sadьqcьlarь polgaş koʙuun idepkejliqleri-pile kattьşkan cөʙylel xuralьndan 1936 cьlda mal ciq et sadьp alььşkьnьn, paraan saarьlgazьn erestiq kyyssedirin cazak, namga, TTK paaştaar ceriŋge taŋgьraqlap tur-pis.

Ooŋ-pile kadь, aarьqlьq cetpester, samcьqdakcьlar polgaş paraan ekki aƶaaʙas, sadьp algan maldь pagaj kadagalaar xarьʙssalga cok coruktar-pile eres temissezir-pis.

Ekki idepkejliqlerni ileretkeş, olarnьŋ adьn kөdyryp, aƶьl-agьjga tepşider polgaş ekki aƶьldьqlarnь ileredir-pis.

Xyndylyq paaştьŋcьlarьʙьs ~~Xemcik-ool~~, ~~Cyrmit-taş~~, **Toka**, **Uʙangur** *telgerezin!*

Xural prezidiymy.

Xөl sumuzunda namnьŋ 11 tugaar yyrynyŋ aƶьlь

Parььn-xemcik koƶuununun Xөl sumuzunda ARN-nьŋ 11 tugaar yyrynyŋ pygy 101 sannьq kezigynnerinin 35 cьlda polgaş 36 cьldьŋ 3 aj 15-ke cedir corudup kelgen aƶьldarьn manaa topculap kөөrge, nam kezigynnerinin malьnьŋ aʙьl cьl-cьlda ulam өzyp turarьn san-pile kөrgyzerge:

Mal adь	1934 c.	1935 c.	Өskeʙi
1. Inek	852	1079	227
2. Cьlgь	391	423	32
3. Xoj	2839	3471	635
4. Өşky	1571	2019	448
Kattьşkaş:	5653	6992	1339
MAL XANDЬRЬLGAZЬ:			
5. Kesken sigeni puut-pile	2170	2550	380
6. Saʙan —"—	1169	1227	58
7. Culgan kөden —"—	—	239	239
8. Maldьŋ cьlьq kaƶaazь	163	179	16
9. Orttumak kaƶaa	45	49	4
10. Pөlgen өdee oʙaa-pile	179	628	449

Ystynde sannardan ap kөөrge, maldьŋ paaƶьn өstyreri-pile, ooŋ cyzyn-paaƶьn xandьrьlgazьn cьl kelgen tudum өstyryp turarь polza, eleen cedilşkin polur tur.

Tus yyr kultur cьrьdььşkьn aƶьlьnьŋ talazь-pile 35 cьlda 9 kezek cьrьdььşkьn pөlgymneriŋge 891 kizi өөrenip turgan, oon iştinde xereeƶen kizi 346. Myn pөlgymner 36 cьlga ulaƶьp kirgen. 3 aj 15-ke cedir 48 kattap kicceel kьlgan.

Nam kezigynnerinden 5-le kizi pizik pilʙes, olarnь 36 cьldьŋ 5 aj 1-de pizik pilir kьldьr өөredip algan turarь-pile idepkejliq nam kezigynneriŋge taaskan. Cer-le pizik pilir nam kezigynneri, ARN TK-nьŋ 4 tugaar plenumunun ajttььşkьnь jozugaar pizik pilʙes 2 kizini taqdьnьp algan өөredip turar. Nam kezigynnerinden solun cagaanь: „Şьn"—75, „Areve şьnь"—50, „Byleten"—25, „Xostuq arat"—32, kattьşkaş—184 cagьlgalьq. Solun cagьlgazьnьŋ aƶьlьn yzyldyrʙes tөleede, 6 kezek cerde ʙrigattar turguskulaan, olar C. kol medeezi aƶьl corudup turar.

Tus yyr 35 cьlda massalьq xuraldь 12 kattap kьlgan, xana solunun 8 kattap yndyrgen, anʙa mal aƶьlьn koldadьp pizip turgan polgaş şьnarь murnukku cьldardan sajzьraan.

Ystynde cizekterden ap kөөrge, myn yyrnyn aƶьlь erengejinde eleen sajzьraldar par turar, ьndьq polza-taa cetpes aƶьldar paza par, onu moon soŋgaar cok kьlьp alьrь cugula.

Yyr sekreteri Tilgizek.

Nam kezigyny eş Sumʙaanьŋ ylegerin edereeliŋer

Kaa-xem koƶuununun Pelʙej sumuzunda ARN kezigyny Sumʙaa Erƶej, Pelʙej arʙannarьnьŋ arattarьnьŋ 33 cьlgь malьn, 57 xoj, өşkyzyn, xat kakkan kьrgьda kөƶyp parьp maldap turar.

Ol cerde ol maldar am cajgь-pile pir tөmej teŋkilezip oottap turar polgaş caŋgьs-taa anaj, xuragan өlʙeen, tөryp turar xoj, өşky anaj, xuraganьn totturʙu-şaan, eeziŋge paza şaj sydyn perip turar cyyl par tur.

Uk curtka uluq cut ajьlь polupeerde ARN kezigyny eş Sumʙaa cazak, namnьŋ ajttььşkьnьn xerek kьrьŋga kyyssedip, arattarnьŋ ol xire xөj malьn aƶaap perip olurar coruu ьlap-la namnьŋ kezigyny kizinin pottuq aʙьlь poor polgaş ARN TK toktaalьn kyyssedip turar nam kezigyny myn tur eʙes-pe.

„Cudaan tyrөөn maldarьŋarnь am-taa peer ekkep turuŋar" tep, Sumʙaa arattarnь yrgylcy kьjgьrьp turar, xarьn onu arattarnьŋ talazьndan kyyssetpejin turar cyyl par.

Maldь өstyryp sajzьradьrьŋga pygy kyzyn perip, arattarnь eʙileldeen ARN kezigyny eş Sumʙaaga revolustuq pajьrnь cedirdim. KXK targazь **Uʙangur**.

Ol 2 kezigyn peletkeni perdi

Parььn-xemcik koƶuunun Ajangattь Sumuzunda nam yyrynyŋ sekreteri Tyktyq-enik-pile myn yyrnyn kezigyny Sancajlama ijileen, po cьldьŋ 2 ajnьŋ 23-ten egelep, suq-kaƶaa paaƶьŋga taraa tarььrь-pile 400 kulaş xemceqliq cerge kaƶaa tudar teeş, 15 şanak tal ьjaştь tyƶyryp aldьlar.

Am-taa 15 şanaktь tyƶyrer-pis tep ьjaƶьn kezip turlar.

Sengildej.

Caŋgьs anaj-taa perʙejin temissezip tur

Sөөn-xemcik koƶuununuŋ Xorum-taq sumuzu 3 tugaar arʙan xamaatьzь Typtyj-ool tep kadaj, nam, cazaktьŋ mal өstyrer teen sorulgazьn kьmdan-taa arttьk kyyssedip tur.

Kadaj Typtyj-ool, 100 paaş şeer mal, 15 paaş mьjьstьq poda malьndan po 36 cьldьŋ ajьldьq cudunga caŋgьs-taa paaş mal perʙeen, koncuq erestiq temissezip turar. 57 paaş şeer mal, 8 paaş poda maldь 36 cьldьŋ 1 ajdan egeleeş myn cьldьŋ 3 ajnьŋ 15-ke cedir caŋgьzьn-taa cudadьp өlyrʙejin, podunuŋ eres kapşagaj şьdalь-pile aƶьrap kelgeni polza, onza maktancьq tur eʙes-pe.

Ьncaŋgaş, kadaj Typtyj-ool, po cьldьŋ ajьldьq cudu-pile temissezir tugajьnda pistin sumunun xereeƶennerinden şyqlyp yndy eʙes-pe.

Areve yyrynyŋ targazь O. TORƶU.

1936 cьlda TAR-da Ceder kurorttun Kultur ministerinin cerinden azьdar

Kyrynenin şuptu organizastarьnga polgaş xamaattьlarьnga tьnnadьrь polza, 1936 cьlda Ceder KURORTTUN azьdar yjezi polza:

1. Pir tugaar yjezi—6 ajnьn 15-ten 7 ajnьn 14-ke cedir.
2. Iji tugaar yjezi—7 ajnьn 15-ten 8 ajnьn 14-ke cedir.

Orunnun sanьn ejep xemceegen polgaş pir ajda pyryn aaş-cem xandьrьlgalьq, orun ərttee 150 akşa polur. KURORT-ce paar keliринin oruk şyydelin aarьq kizi podundan peer.

Emnedirinin ərtteen paastaj 50 xuuzun peer. Onu Kьzьlda TЬBA BANKЬDA KURORTTUN № 415 agar sanьnga şilcidip kiirerin tьnnattьвьs. Oon arttььn kurortka paarda yze teleer.

Ceder KURORTTUNGA emneer aarьqlar polza:

1) Səək, şьngan-eet, nervi (şugul) aarьqlarь polgaş cys aarьqlarь.

2) Kizinin maga-podunun kandьq-taa cerinde sargьp aarььr aarьqlar.

3) Kizinin səəkterinin cysteri kadьp eelвesteerinin aarьqlarь.

4) Xereezen ulustьn pel organnarьnьn xoocculuq aarьqlarь.

5) Polgaştap emneer, xьmьs-pile emneer, cem cij albas, turup sularaan, ərkpe aarьь, kestirgen soonda xarьksьraan polgaş əsketaa aarьqlarnь emnep polur.

Po cьlьn Ceder KURORTTUNUN septelgezin polgaş xamьk peletkelin egeleen. Oon-pile cergeleştir massanьn kulturluq пegeldelerin xandьrgan turar. Cizeeleerge: Kьzьl pulunga radio, cyzynpaazьn nomnar, solunnar, kyş-kultur, ьrlaar xaarzak, toşpuluur, şьdьraa, pəmвyk, paq adьp ojnaar, oon ьnaj xəlge xemeleer, əske taa.

Kьzьl-pile ceder arazьnga aftobus argьp turar.

Ceder kurorttunga emnedirin kyzeerler polza, Kьzьlda kyrynenin pir tugaar „TOKA“ attьq emnelge cerinin emci komizьndan ijik-pe, kozuun emcilerinden emnenip polur tep şьlgaan pizik tьpsьp pergenin parьmdaalap emneer uzuriuq.

Emci komizьndan şьnzьlga algannar polza, Kultur minister cerinin xerek ergeler kildizinge keep pyrytkedir. Ol cer xynnynne 2 şaktan 1 şakka cedir ol azьlьn corudar.

Aarьq ulus kurortka emnedirde pottarьnьn piccii uruqlarьn kadьap turguzar polza, pir uruqdan ajda 75 akşa teleer. Uk Kurortka 2 xardan 6 xarga cedir uruqlar turguzar.

TAJЬLBЬRЬ: Piccil uruqlarga tuskaj orun perвes.

Kuluur ministeri T. SEDIP-OOL.
Ceder kurorttun ergelekcizi SOTPA.

Cut tugajьnda Teestiq medeezi

Tees-xem kozuunnun xamaattь 12 sumzundan 1935 cьldьn 12 ajnьn 1-den po 36 cьldьn 3 ajnьn 11-nin xynynge cedir cut polgaş əske cyyl pyry cьldagaandan əlgen maldьn sanь polza;

Cuttan əlgeni— 3.183 paaş, aarьqdan— 738 paaş, pəry cigeni—467 paaş, suqga tyşkeni—82 paaş, taqdan cuulgan polgaş əske cьldagaandan— 178 paaş əlgen. Am azьrap turar mal—811 paaş, am cudap turarь—20.360 paaş.

3 ajnьn 10-ga cedir tus tus sumular-ce oktap taratkan sula. talgan, sigen polza: sula—67479. talgan— 55577, sigen— 13076.

Kozuun targazь
Taakpan.

Redaksьdan: Tees-xem kozuunnun targazь eş Taakpan sle nin po pizeen medeener iştinde sumular-ce oktaan mal cemi puut-pe, kilogram-pe, azь cyl?—ol tugajь pildinmes tur.

4550 ganь kezer teen

Kyr sklat po 36 cьldьn 7 ajnьn 15-ten, 9 ajnьn 1-ge cedir 4550-ga sigen kezer teen. Ol kezip algan sigeninin 2500 gazьn arattarga kezip peer, 2050 gazьn 37 cьlda cut polur peeri magat cok ebes-pe tees, sklat podunga şьqzaar polgan.

Po sigenni kandьq cerden kezip alьr teerge: Parььn-xemciktin Yttyq-xaja, Parlьk-askь, Cangьs-terek, Edegej-askь. Ceənxemciktin Pajan-tugaj, Xemcik, Canagaş. Uluq-xemnin Uluqalaak, Şagaan-aarьq, Xerdergeden. Tees-xemnin şьnaa, Sagaantolagaj, Erzin askьndan. Pii-xemnin Өək, Sesserliqden. Tandьnьn Mazalьk, Palgazьndan.

Po cerlerden sigen kezip alьr tep turar-pis.

Tolma-cap.

Paaş puruqgaar sagьndьrьq

Pii xem kozuununun Eerвek sumuzunun targazь Eş Poppuşka sagьndьrarьm polza, 35 cьlda sigen polgaş paza tarьa şəlyn kalвarttьr, oon azaalgazьn ekki corudar tugajьnda tus sumunun targazь, arat connun orttuzunga ekki surttaal azьlь corutpaanьnьn xaraazь pile, Eerвektin ooruunda 40 өregenin taraazь ertken cьlda koncuq pagaj polgan polgaj. Ol polza, sumudan surttaal azьlьn ekki corutpaanьnda poop turar tur,

Po 36 cьldьn ajььldьq cudupile eres temissel corutpu-şaan, po cьlgь tarьlganьn şəlyn kalвarttьp, amdan egelep xamьk xerxerekseldin septegezin kьlьp, yrezinni peleikep, arьqlap alьr polgaş caskь tarьlgaga xereqleer aat, şarьnьn kyzyn ulgattьrьp alьrь cugula tur ebes-pe.

Moon songaar pjstin targa, cyk-le aas-pile pydyryp olurвajьn, tyn-xyn cok arat connun orttuzunga tarьlganьn uzur-tuzazьn tanьdьp, surttaal tajьlвьrlьq azьlьn corudarь cugula tur ebes-pe.

„Yzyk“

1610 paaş maldь turguzu azьrap tur

Uluq-xem kozuununun Yrвyn sumuzunun tevіskeer curtlunda cutlun pajdalьn po 36 cьldьn 3 ajnьn 5-ke cedir kөerge, polza, turguzu azьrap turar argan maldarь, Inek 113, uluq cьlgь mal 11, moldurga 116, poqва 7, xoj, өşky 734, caş anaj, xuragan 647, şuptu 1610.

Ystynde azьrap turar maldardan araj teerelerin cym oottuq cerlernin xarьn maldььr, xyyrekpile ezip azьrap turar.

Sumu sekreteri Pajьr-ool.

Tьва tөp kooptuq paaştaar cerinin № 6 toktaalь

(1936 c. 3 a. 12 x.)

1936 cьlda mal sadьp alььşkьnьnьn corudulgalarьnьn tugajьnda TTK-nьn paaştaar cerinin №7 xuralьndan **toktaadьrь polza:**

Ministerler cөvylelinin 35 cьldьn 5 ajnьn 14-te yndyrgen toktaalьnda ajьtkan jozugaar, mal sadьp alььşkьnьnьn kontrol onaalgalarьn pyryn polgaş xuussaa murnunda kyyssedir. ekki şьnarlьq mal alьr, onu odarladьp syrerde mendi azaap, arttьk todurup semirttir, condan kooperaska paraannьq malьn arttьk xөjny sadarьn sonuurgadьp, məssalьq tanьştьrar azьlьn ekki organizastap, kalвaa-pile corudarьn ederttip, po ystynde ajьtkan corudulgalarnь xandьrar teleede, paaştaar cerden **toktaadьrь polza:**

Kozkooptar, kozuun ergeleer cerler polgaş nam komitetterinin organizas cerlerin şannaar tugajьnda ajttьr şannaldar polza:

I. Kozkooptar, kozuun ergeleer cerler polgaş nam komitetterinin organizas cerlerin şannaar 3 cyyl şannal toktaadьrь polza:

1 tugaar şannal . . . . ciik aftomaşina
2 . . . . . cin teer aftomaşina
3 . . pyryn xerekseldiq radio apparat

II. Sumu organiz starьnьn tus tus azьlcьnnarьn şannaar tugajьnda akşa-pile tьpsьr 3 cyyl şannal toktaadьrь polza:

1 tugaar şannal	300	akşa
2	200	.
3	150	.

TAJЬLBЬRЬ: Organizastarga polgaş tus tus kizilerge şannal onaalgazь polgaş tьpsьr curumunun kөrgyzykcylerin toktaadьrь polza:

Kyyssetken polgaş azьr kyyssetkeni:

a) kozuun polgaş sumunun iştinge mal sadьp alььşkьnьnьn kontrol onaalgalarь, maldьn paaş sanь polgaş tenzi kyysseldezi.

в) maldьn en ekki paraannьq şьnarь polgaş taşkaar yndyrerinin məzyzy,

c) maldь odarladьp kadarar polgaş syrylgezin ekki organizastaar, maldь azaar azьlcьnnar-pile kadarccь, mal syrykcyler pile xandьrgan kyysseldeler,

d) sadьp algan malьn pyryn mendi azaanь,

e) maldь arttьk ekki semirtkeni,

i) maldь TTK-nьn вazalarьn-ce xuussaa murnunda, şaq yj zinde ekki tuzagany,

g) massalьq tanьştьrar azьldь ekki turguzup corutkanь.

Pir tugaar şannaldarnь: Paaştaar cerden toktaatkan xuussaalarьnьn murnunda suptu kөrgyzykcylerni 20 xonuk murnaj kyyssetkeninge onaaştьrьp şannaar.

Iji tugaar şannaldarnь: Paaştaar cerden toktaatkan xuussaalarьnьn murnunda şuptu kөrgyzykcylerni 10 xonuk murnaj kyyssetkeninge onaaştьrьp şannaar.

Yş tugaar şannaldarnь: Suptu kөrgyzykcylerni Paaştaar cerden toktaatkan xuussaa iştinde kyyssedirge onaaştьrьp şannaar.

III. Sumularnьn tus tus azьlcьlarьnga akşa şannal onaap tьpsьrь polza, mal sadьp alььşkьnьpile xoвaalьq şuptu kөrgyzykcylerni kyyssedir polgaş arattar kyyssediringe tuzalap, pottarь şuut, idepkejliq eres kirişken azьlcьnnarga tьpsьr.

IV. Mal satkan talazь-pile tergi sadьqcylarьn şannaar tugajьnda xuu nemelde toktaadьrь polza:

1.) Tergi sadьqcьzь sadьp alььşkьnьnьn xyleelgezin sin, şьnar, tenzi polgaş taşkaar yndyreringe taarzьr mal ap, kereezinde ajьtkan xuussaazьnda kyyssedir polza, tuzaagan maldьn ərttek tynynge 2 xuu nemelde tьpsьr.

V. Condan mal sadarьn sonuurgadьp TTK-nьn sist minge mal satkannarga tьpsьr şannaldarnь toktaadьrь polza:

a) 1 tugaar şannal 30 akşa ijik-pe, azь 30 akşanьn paraanь
2 " " 20 " " " 20
3" " " 10 " " " 10

в) conga satkan malьnьn sanьn parьmdaalap şannal tьpsьrьnьn curumu:

1 tugaar şannal:
1. Mьjьstьq uluq mal 3 paaş.
2. Picce " 10 "
3. Cьlgь mal 1 "

II tugaar şannal:
1. Mьjьstьq uluq mal 2 paaş,
2. Picce " 8 "

III tugaar şannal:
1. Mьjьstьq uluq mal 2 paaş,
2. Picce " 6 "

VI Satkan maldьn tiriq tenzizi adaanda ajьtkanьndan kudi turвas uzurluq. Cyl tize:
1. Mьjьstьq uluq mal 300 kil.
2. Uluq xoj polgaş iirt 40 "
3. " өşky " serge 35 "

Tьва Tөp Kooperatiftьn paaştaar cerinin targazь **UBANGUR.**
Sekreteri **TONDUP.**

Malь cьl cьlda өzyp tur

Parььn-xemcik kozuununun Saqlь sumuzunun 6 tugaar arвannьnьn malь cьl cьlda өzyp turarьn moon adaanga san-pile kөrgyzerge:

MAL ATTARЬ	34 c.	35 c.	Өskeni
Inek	180	253	73
Cьlgь mal	112	141	29
Tebe mal	6	6	—
Xoj	802	1029	227
Өşky	323	747	424
Kattьşkaş . . .	1523	2176	753

Ystynde sannardan ap kөerge, tus arвannьn mal-maganь cьlcьlda өzyp turganь eleen cediişkinniq tur. Moon songaar tus arвan malьn moon-taa arttьk өstyryp alьrьn kьzar poor tep idegedim.

ŞANGЬŞ.

2 Şanak sigen, 60 sunof sula tuzalaan

Tees-xem kozuununun Şuurumak sumuzunda „Cyrmit-tazь“ tep attьq MAE-nin kezigynueri, pottarьnьn ekki turazь-pile po cьldьn 3 ajda Pert-taq sumuzu Sьrat tamвaa-pile Paj taq snmuzu Arandol iji albanda turar uzurunda malь cudaksap turarьn parьmdaalap kөrgen, 2 şanak sigen, 60 sunof sulanь xalaska tuzalaan.

SEDIP-OOL.

Өөredilge tynneli

Uluq xem kozuununun Caaxөl askьndь kirip өөrenir şkola, uk azьlьn 35 cьldьn 10 ajnьn 1-den egeleenin, 3 ajnьn 1-de tynnep kөerge polza:

Erttemner adь	Koncuq ekki	Anaa ekki	Orttumak	Adak
1. Tөreen tьlga	3	4	6	8
2. Sanga	2	5	7	7
3. Tymen pojduska	3	3	6	9
4, Kyş azьlga	3	2	5	11
5. Kyş kulturga	4	4	5	8
6. Curukka	3	4	7	7

Ystynde cyylderden ap kөerge, өөredilgeвis myn cygeer corup turar tur. Ьndьq polza-taa, moon songaar adak tөp sannь cok kьlьrь cugula tur.

Paşkь TAMDЬN-OOL.

Surgakcьlap cordum

Pii-xem kozuununun Taspь sumuzunun Kara-xaakta kozkoop erge ekcizi eş Ciqcit xөj niittinin azьlьnga idepkejliq eş myn. Cyl teerge, tus sumuga cazak, namdan 19 toon sigen, 5 toon carttьk aat taraazь tuzalaan cyve. Ol tuzalamcь mal cemnerin cudap turar arat conga tyrgen taradьr tugajьnda, eş Ciqcit podunun ekki turazь-pile, tyn xyn cok, koncuq tyrgen ьnaj peer aal pəlykter-ce səərttyzyp perвi-şaan, əlgen polgaş azьralda turar argan torgan maldarnьn tyn sanьn koncuq idepkejliq kьcьp pergen. Eş Ciqcittin ylegerliq tuzalamcьzьndan, əske eş-өөrler yleger alьrь cugula tur.

Paza ol sumunun 8 tugaar arвanьnьn xamaattьzь eş Poostaanь cut komizьnьn tөleezinge Ooruq tep cer-ce corutkan-pis Eş Poostaa mьja kaaş xonuk arazьnda-la tus Ooruqnun arat conun ebileldep algaş, malga xar ezip, kazaa xoraazьnьn ojвak tьdььn septep, adak pьşkaan kurgaqlap, oon-taa əske cutka udur ylegerliq xemceqlerni ap corudup turarьn kөerge, koncuq idepkejliq eş myn polgan. Eş Poostaanьn ylegerin cer-cerde cut komistarьnьn tөleeleri yleger alьrь cugula tur.

Cutka udur surgakcьlap
coraan Ş. Taraaa.

Uluq-xem şkolazьnьn өөredilgezi

Uluq-xem kozuununun 1 tugaar ege cada şkolazьnьn 35-36 өөredilge cьldarьnьn 2 tugaar carttьnda өөrengenin kөrgyzerge:

№ №	Erttemner adь	Өөrengen şьnarь			
		Koncuq ekki	Anaa ekki	Orttuмak	Adak
1	Төreen tьl	21	46	19	5
2	San . . .	20	39	26	6
3	Tymen pojd.	22	32	33	4
4	Kyş azьl .	18	46	21	9
5	Kyş kultur	27	33	24	7
6	Curuk . .	16	47	25	6
7	Ulus-төre .	—	9	21	3
8	Telegej pajd.	8	19	6	—

Өөrenikcilernin sanь 91. Oon iştinde ooldar 53, uruqlar 38, paza olarnьn iştinde kirip өөrenip turarlar 5. Murnajgь yjede өөrenikcilernin iştinde pioner kөzigyny 31 turgan polza, am 63 cetken, areve kөzigyny 3 turgan polza, am 15 cetken.

Po 2 tugaar өөredilge tynnelinde pionerlerden adak kizi 1, orttumaktan өry өөrengennin xuuzu 98% areveccilerde, adak kizi cok. Po tynnelde pygy өөrenikcilernin өөrengen xuuzu 95 %.

Şkolanьn iştinde xьldьq xөqcym, şii, ьr, kyş-kultur polgaş oon-t a өske pөlykter par. Olardan po 3 ajnьn iştinde 11 kattap massalьq kөzeeler erttirgen. Xьldьq xөqcymnyn ojnakcьlarь Caaxөl askьnda kirip өөrenir şkolaga 1 kattap pargaş, 27 cyyl cyzyn-paazьn ojunnarnь kөrgysken. Ojnakcьlarnьn xьldьq xөqcymge өөrenip turarь ulam tettip turar. Xana solunun 3 aj iştinde 7 kattap yndyrgen.

Oon ьnaj erttem polвaazьra talazь-pile solun cagaanь: „Şьn"—11, „Areve şьnь"—19, „Cazaktьn kol medeezi"—2, „Purungaar" 1-ni cagaan.

Cunar pazьnьвьs arьq-şeвer talazь-pile cygeer. 7 xonukta 1 kattap cunup turar-pis.

Caskь azьl-agьj

Tus şkola po cazьn 4 ga nogaa tarььr tөp turar. Oon yrezinin Kultur ministerinin cөrinden xandьrьp peerin tilep tur-pis. Paza 3 ga kьzьl-tas, 1 ga sula tarььr tөp turar-pis.

Şkola ergelekcizi K. **Erencin**

Eşternin tuzalamcьzьn өөrenikcilerden өөryşkylyq xyleep aldь

Cөөn-xemcik kozuununun Xorum taq sumuzunda kirip өөrenir şkolanьn po cьldьn mart ajnьn 15-ten majnьn 1-ge cedir otiular ьjazь, cьrьkkьzь polgaş aar-saar sөptөlgelerge xereqleeri-pile ekki turanьn tuzalamcьzьn kөrgysken eşter polza:

1) Şkola paşkьzь eş **Şirindibil** 30 akşa.

2) Paza paşkь eş **Marttaa** 35 akşa.

3) Sumu targazь eş **Lopsanool** 10 akşa.

4) Majgьn ergelekcizi eş **Peqzi** 25 akşa.

5) Kьzьl-өq ergelekcizi eş **Paas** 3 akşa.

Şuptu kattьşkaş 103 akşa.

Po eşter polza, arat tymennin erttem kulturun kөdyreringe şьsetkilin saiьp, akşa xөrengizin xaramnanmajьn tyn-tyny-pile mьn caar tuzalap turarь koncuq paj ьrlancьq tur. Olarnьn ylegeri-pile men paza 3 akşa tuzaladьm.

Kьzьl-өq ergelekcizi
Paas.

Eş Şura şьn setkili-pile emneeş cana perdi

Parььn-xemcik kozuununun Kargь sumuzu Şegettej tөp cerden tura 9-12 tugaar arвannarga po cьldьn 2 aj yjezinde tif tөp izin azrьь telgereeş turup peerge, kozuundan emci calaarьвьska, emcinin tuzalaarь eş Şuranь pergen, myn Şura Şegettejge 3 xonup coraaş cedip kelgeş, uk aaraan ulustarnь tyn-xyn cokka 15 xonukta yrgylcy emneeş, myn aarьqnьn kogun yzyp şьdadь.

Eş Şura corgalak turgaş, sumunun pir kezek conunga, kadьk kamgalaar coruktun azьk-tuzazьn 1 şak carttьk xirede ugaadьp tajьlвьrladь. Cer-cerde emciler eş Şura ьşkaş idepkejin salьp azьldaarь cugula tur.

Sumu targazь **Padarccь.**

Tuzalamcьnь tura-pile tudup cidiler

Pil-xem kozuununun Eөrвek sumuzunun 3-4 tugaar arвannarga, cazaktan cutka tuzalaan sigen kelgen. Myn sigen kelir pilek, xamьktьn murnunda Pavьndьkpile Pyrвyzөp iji, „malьвьs cemi tөngen ulus-pis" teeş xaramdьgьp ap algaş, ol toraan Pavьndьk teerzi, algan sigenin pir xamaattь kizige satkaş, araga sadьp cooqlap kaan poldu. Pyrвyzөp, Calan-oolga satkaş, paza-la aragalap kaan.

Pavьndьk-pile Pyrвyzөp iji, şьnьnda-la, cazaktьn tuzalamcьzьn sagьştьь-pile samcьqdaan polgaş arat connun cut-pile temisselinge moondьk kөrgyzyp turar ideget-ter myn tur. Polarnьn po tyrzok coruun sumu şyygyzynden xemceq alьrьn kulak salьp olur-men

„Kөk-puga".

Cangьs-la xaвьrgada xaвьrьp turup pergen.

Pil-xem kozuununun T a s pь sumuzunun arat conu, 1935 cьldьn 10 aj yjezinde sumu cagьrgazьnьn xuraiьnga, tus sumunun cьlgь malьn cangьs cerde odarladьp xaвьrar tөp toktaadьp algaпь jozugaar, Taspьnьn ystyy talazьnda poran oottuq Paj-taq pelinge 300 xire cьlgьnь 1 aj 15 xonuk xire cangьs cerge xaвьrgeş, oon soonda Xaвьrga tөp cer-ce kөzyrgen, ol cernin caa tarььzьnda xarь-taa cuga turgan, oot-camь-taa cygeer turgan, am ol ceringe 2 aj azьq xaвьrьp kelgen, am-taa turвu şaan.

Ol cьlgьnьn am yjede k y ş tengeli pьksьrap, parьk-la cudaarьnga captap turar. Meen sanalьm: Ol cьlgьnь am tarьj Tөgetaqga ijik-pe, azь Mөgen askьn-ce odьrlatsa tөp sumu kulaanga sьmьranьp olur-men.

Xarlьq-cer.

Caş uruun tyrymgejleer

Kaa-xem kozuununun Pelвej sumuzu 1 tugaar arвannьn xamaattьzь Pydege teerzi, 1934 cьlda Pyren sumuzu 11 tugaar arвannьn xamaattьzь Koccugaştьn 5 xarlьq xereөzөn Tamcьjmaa tөp uruun azьrap algan, ol uruun 35 cьldьn turguzunda ala karaapile kөrвes, xөөrkkyjny yrgylcyle kyştөp cancaar, etteer, kakkьlaar, mөzylyq idik-xөp pir kedirвes, ol Tamcьjmaa kezeede-le Pydegenin өөnyn eziinde selвerere pergen olurarьn kөөrge, xarьn-taa karakka carzьncьq tur.

Po Pydegeni coguur cerinden xьnap kөrgeş, xoojlu tyrym jozugaar xemceq alza tөp imnep olur-men.

Keergeccel.

Xөj niittinin azьlьnga eş Tamdьnnьn idepkejliin-aar

Pil-xem kozuununun Taspь sumuzunun 8 tugaar arвannьn xamaattьzь eş **Tamdьn**, 33 cьlda arattьn revolustuq şөriinge kelgeş, 35 cьlda toozup cangan kizi cyвe.

Eş Tamdьn am yjede koncuq idepkejliq arat connun orttuzunda azьldap turar. Cyl teerge, po 6 cьldьn ajььldьq cudunga cangьs-taa paaş maldь perвes teeş kьzьp, arat connun orttuzunga surttaal tajьlвьr azьl corudup, izee, Ooruqda kezek aaldarnьn arat conun eвileldep algan, malьn odar-pelciirin taarьştьrьp turarь-pile kadь, kazaazьnьn adak-pьşkaan kurgaq ap turar tugajьnda, arga xemceqlerni ap turar. Oon angьda ol Ooruqda kezek aaldarda pizik ajttьp turar. Ol өөredip turar ulustarь koncuq ekki өөrenip turar.

Xalazьp cargan ergi şөriq eşter eş **Tamdьnьn** ylegerin ap, ьncaar azьldaarь cugula tur.

Şөriqde **Tarzaa.**

60 xarlьq ьtpal aşşak 60 xire inekte cer ezip perip tur

Pii-xem kozuununun Tarlaq sumuzunun 6 tugaar arвannьn xamattьzь aşşak ьtpal polza, podunun nazьnь kьrgan-taa polza, cuttun ajььlьnga cangьs moldurgaaa pervejin turar, cyl teerge ьm yjede 60 xire inekti syryp ilgan xynnyn-ne cer ezip azьrap urar.

Aşşak ьtpaldьn cugaalap turarь polza, **„men po kььşkь uluq cutka cangьs paaş-taa mal cutka perвes men"** tөp cugaalap inekterin xaвьrьp corup turar, arat con pygydevis eş ьtpal ьşkaş cut-pile temisseөir polzubussa cutka malьвьs cer-le perвes-pis, cutka udur temisseldi cer-le koşkatpaalь.

Coldak-kara.

Kyryne tuzalamcьzьnь accьz-pile

Cөөn-xemcik kozuununun Cьrgakkь sumuzunda namnьn 11 tugaar yyrynyn kөzigyny eş **Xandьвaj** polza, 21 cьldьn murnunda koncuq jadьь coraan. Oon kyryneden eş **Xandьвajga** 5 poda cedir tuzalamcь tьвьskan.

C a z a k, namnьn mal azьlь xөqcyder teen sorulgazьn koncuq şьngьь kyyssedip coraaş, eş **Xandьвaj**, am malьn өstyryp ap coruurunun xaraazь-pile 35 cьlda koopka 1 xoj, 1 өşky kiirip sattь. Oon-pile kadь eş **Xandьвaj** polza, annьr azьlьnga koncuq idepkejliq kirzip turar: 35 cьlda 2 tьrвaktьq, 1 pөry өlyrdy, 36 cьlda paza 2 tьrвaktьq, as, tiin kattьşkaş—50 60 cedir өlyrgen. Po pygy өlyrgen өlyyn koopka kiirgeş, 1 talazьnda, podunun xereqlelin-taa xandьrьp turar, iji talazьnda, kooptun planьn toldurarьnga tuza poop tur.

Yyr sekreteri **Cimbit.**
kezigyny **Sedip.**

Kьmnar murnaan, ol iji targa murnadь

Cөөn-xemcik kozuunu Xorumtaq sumuzunun targazь Lopsanpile nam yyrynyn targazь Kezikpen, po cьldьn pir ajda-la cut poiuru cajlaş cok tөp cyвeni paaş udur şincilep kөrgeş, arat conunga yleger poldurup, pir-pir talвьjlar cazap algьlaan.

Ol targalarmьn ylegeri-pile tus tus arattar kөrzy-kөrzy eleen xөj talвьjlarnь peletkep kьlьp algaпь-pile malьnga cer ezip peerin torulвajьn azьldap tur ar. **Torzu.**

№18 (519) solunda Ojratta tьвa surguuldarnьn cagaazьnga xarьь

Ojrot-tura xoorajьnda kөdee azьl-agьj şkolazьnda profes organizazь polgaş pygy surguuldardan TAR-nьn Kьzьl-xoorajda pygy surguuldarьnga corutkan cagaazьn pir ььt-pile xyleep algaş nam, cazaktьn pьzьq kaadьrь poop, ulustun caa өzyp olurar kultur revoluzunun kьpsьkcьzь ulustun 8 tugaar Uluq xuralьndan Tьвanьn 20 cьl poop turar ojunda, azьl-agьjnьn yndezini polur **maldьn paazьn** 2 saja cedirer teeninin pir **kyyssekcizi poluulunar** tөp kьjgьrвь-şaan, slerge revolus **cytkylynyn tangьraktьq** pajьrьn cedirdibis!

Ьncangaş amьr mendinin iziq pөjьrьn cedireri-pile kadь, Kьzьlxoorajnьn tөp şkolazьnda 4 cyyl şkolanьn surguuldarь par-pis. Olarnьn şuptuzunun өөredilgezi cangьs aaj eвes, angь-angь polur, olarnь todargajlaarga:

1. Nam şkolazьnьn surguulu. Olar polza, arat tymennin azьl-agьjьnьn tus-tus adьrlarьnga udurttup paaştaar azьldakcьlar polur.

2. Tьвa ulustun tөөgyzynge tьnnalвaan polgaş turup-taa kөrвeen mal azьlьnьn tuskaj өөrenir texnikumu par. Olar polza, maldьn orttumak emcileri polur.

3. Arat tymennin kultur politiin kөdyreringe paşkьnьn erttemin tuskaj өөrenir texnikum par.

4, Kizinin arьq-şeвer aarььn kamgalaar, emcinin erttemin tuskaj өөrenip turar texnikum par.

Nam, cazaktьn iziq paaştalgazьpile pistin cedip algan cedilgeвis polza: 35-36 c. өөredilgezin 35 cьldьn 9 ajnьn 2-nin xynynden egeleeş, pir tugaar carttьk cьlda tustus surguuldarnьn өөrenip ertkenin kөrgyzerge:

Nam şkolazьnьn tus-tus grupalarь polgaş өske janzь surguul cerleri.	Өөrenikci sanь	Kandьq өөrengeninin tyny								
		Koncuq ekki temdek sanь	%	Ekki temdek sanь	%	Orttumak temdek sanь	%	Pagaj temdek	%	Tyny
Nam şkol. 1 tug „A" grup.	30	79	23,16	113	33,14	112	32,85	37	10,85	89,15
Nam şkol. 1 tug. „B" grup.	29	48	15,72	97	31,80	111	36,39	49	16,10	83,9
Nam şkol. 2 tug. kurzu	7	32	42,58	27	36,99	14	19,29	—	—	100
Vetzoo texnikum . .	15	75	43,95	85	46,65	27	8,75	1	0,54	99,46
Met tex 1 tug. kurzu	31	76	35,10	58	26,72	69	31,83	14	6,44	93,56
Nam şkol. 1-2 kurzulazьnьn pygy pili .	67	159	22	237	33	237	33	86	12	88
Paşkь texnikumu . .	72	182	19,95	332	36,5	337	36,96	61	6,67	99,68

Kultur massalьq pөlykter.

Murnunda cьldarga podaarga kultur-massalьq azьlьвьs koncuq ekki poop turar. Onu todargajlaarga: murnunda cьldarda massalьq pөlykter turgan polza-taa todargaj xerek kьrьnga өөrenip azьl corudup turвaan, am po cьlьn tus-tus pөlykter xьldьq muzuk, ьrlaar fiskulturlaar, şьdьraalaar mьndьq pөlykterni pottarьnьn өөrenip turar ojunnarьn şuut xөige sonuurgadьp kөrgyzyp turar appargan-pis.

Cizee surguul egeleenden songaar 13 kattap şii yndyrgen-pis. Radio askьnga medee paza perip turar-pis.

Solun cagьp alganьвьs polza: „Şьn" solun 54, „Areve" şьnь 80 „Xostuq arat" 79, şuptu kattьşkaş 213 kezek solun cagьdьp algan-pis. Onu tanьzьp, nomcup turarьвьs ekki, tus-tus kurzularnьn iştinde solun tajьlвьrlakcьlarь par

Şkolada xөj niiltinin azьlьnga өөrenikcilerden koncuq ekki kirzip turar. Kьzьldьn tөp şkolazьnda 180 azьq өөrenikciler turup turar-pis, pistin өp-najьralьвьs cangьs kizinin azь-tөly ьşkaş najьraldьq turup turup tur-pis. Po najьralьвьstь ulam kьlьn tutkaş, şkolanьn programьn 100% kyyssedirin kizi pyry oraldazьp turar-pis.

Slernin piske pizeen cagzanarda koncuq solun uluq cedilgenerni, pis koncuq sonuurgap kөrdyвys. Ьncangaş ystynde cedilgeвis polza, nam, cazaktьn xynpyryde ajttььşkьnьn xerek kьrьnga kyyssedip turarьn kөrgyzyp turarь ol tur.

Po ystynde cedilgelerni cedip algan uzuru polza, şkolanьn iştinde nam, areve, profes organizastarь paza surguul pot-cagьrgalarьndan pottuq todargaj azьldarnь corudup turgaş cedip algan-pis. Өөredilgeni cedip alьrьnga corutkan argalar polza:

a) Өөredilgenin margьlgaazьn tus-tus kurzular arazьnga corutkan-pis.

в) Adak өөrenip turarlarga tuzalazьr argalar corutkan-pis.

c) Şkolanьn өөrenikcilerinin idepkejin kөdyryp, ekki өөrengennerni ileredip şannap turar-pis.

d) Tus-tus kuruzularnьn cьdьp kaap turarlarьnga şkolanьn et ekonomun kamnaarьnga tuzalazьr, idepkejliq вirigattarnь turguskaş, tus-tus ulustarda taandьrgan-pis.

Ol ystynde cyylderni kyyssdip keerge, өөredilgenin şьnarь ulamna ulgadьp turar.

Cizee: pir tugaar carttьk cьldьn tynneli polgaş iji tugaar carttьk cьlgьn pir tugaar kvartalьnda өөrengeninin pajdalьn ileredip kөrgyzerge:

Nam şkolazьnьn grupalarь, kuruzu polgaş өske janzь surguul cerleri	1 tugaar carttьk cьlda өөrengen xuuzu	2 tugaar carttьk cьlda өөrengen xuuzu
1 Nam şkolazьnьn 1 tug „A" grupaгь	89,15	99,7
2. Nam şkol. 1 tug „B" grupazь	83,9	85,72
3. Nam şkola 2 tug. kurzu	100	100
4. Vetzoo texnikumu .	99,46	100
5. Emci texnikumu . .	93,56	99,7
6. Paşkь texnikumu . .	89, 3	90,05

Po ystynde cedilgeler parpolza-taa, ortta oorgalanьp algaş cьtpas-pis, xarьn moon songaar oon-taa arttьk cedilgeni cedip alьrьnga uluq sorulganь salьp turar-pis.

Mьncangaş, pistin өөredilgeвis pajdalь mьndьq tur tөp slerge po cedilgeвisti kudulatpas-pis tөp idegeldii-pile tьnnadьp tur-pis.

ARN yyr targazь **Sandazь.**
Surguul targazь **Calcьma.**

206 cagьlgalьq

Parььn-xemcik kozuununun Kөp-sөөk sumuzunun pygy arat conu, 36 cьldьn solun cagьlgazьnga eresiiq kirişkeni-pile, po cьldьn 3 ajnьn 12-de par turar cagьlgalar polza: „Şьn"—68, „Areve şьnь"—63, „Xostuq arat"—55, „Byleten"—20, şuptu kattьşkaş 206 cagьlgalьq.

Am-taa solun cagьlgazьn yzykteldirвejin corudup turar-pis.

Pajьr-ool.

Samcьƣdakcьlar polza, arattьꞑ akşa xөrengiziniꞑ xoralьƣ tajzьnь

Am po yjede TAR Ystkky şyygyzynde kirip turar eryy xerekterinin uluƣ kezii alʙan niittinin akşa xөrengizin tudadьr coruk polur tur. Onu şyygynyn şildilge xuralьnga xьnap kөөrge, kolduundan-la koop cerlerinin akşa xөrengizin tudatkan turar polgaş pir-le pildirtiingen kiƶinin adьnьꞑ kьrьnda nүndan kudu sannьƣ akşa cer-le kөzylʙes. Xarьn cangьs xooraj kooʙundan pezin 200 muꞑ akşa cok poop kogaral polgan. Moon parьmdalaarga, xөj niittinin mьnca sannьƣ akşa xөrengizi polza, kaaş kiƶiniꞑ amь podunun karmaanьnda polgaş xarььssalga cok aƶьldaanьpile şuut-la is cok citken turar tur.

Camdьk koƶkooptar polgaş majgьnnar, tergi sadьƣcьlarьn udaa-taraa kөryp xьnaarь sula. Ol-taa pajttьgaj, xarьn pottarьnьn canьnda turgan magazinnarьn pezin xьnap kөiʙejin turarьnьn xaraazь-pile olarnьn ol koşkaan aƶьƣlap algaş. camdьk idegetter oorlap samcьƣdaar coruktu yrgylcyledip turar. Ol ьşkaş coruktu Кьzьldьn 1 tugaar magazinьndan cizek ap polur.

Cer-le tergi sadьƣcьlarь polgaş magazinnar ijik-pe, majgьnnarga turgan kiƶilernin kьrьndan ьnca-mьnca akşa tudaan tep keep turar cyylderniꞑ camdьktarьn xьnap kөөrge, cyk-le san tyꞑ ьşkьnganьnda eʙes, şuut sagьştьь pile samcьƣdap turganь ilergej. Ooꞑ todargaj şьnьn sөөlgy solunnarga kөrgyzer.

Alʙan niittinin akşa xөrengizin sagьştьь-pile samcьƣdap yreen idegetterni şyyp yzer cerden şьnьn ileretkeş, tyrym jozugaar şiidip kaarga, camdьk kiƶiler mьndьƣ cyʙeni ьjat cok cugaalap corgulaar tur: „Kajьn-na sagьştьь-pile samcьƣdaj peeril, sanga pagaj polgaş ьşkьnьrkan kiƶini-le, akşa samcьƣdaan teeş ьncap paar cyʙe ьşkaş tur-ijin, onu suƣ podagь-teƣ tur“ tep turar.

Pir eʙes ьndьƣ-la koncuƣ santalazь-pile ьşkьnьp turgan polza, camdьk samcьƣdakcьlar 4-5 cys akşanь yzyp şьƣzadьp kaaş, „men cer-le pilʙes-men, sanazьp kөөrymge, mьnca akşa tudaj pergen cyʙe“ tep cop pilʙeeccennep olurarьl? Ol polza, todargaj-la aƶьƣlap cipken cyʙezin xөrlep pazьrьp olurar koncuƣ xөrcy idegеt myn ьşkaƶьl! Şak ьndьƣ idegetter-pile eres temisseldi koşkatpas polza coguur.

Samcьƣdakcьlar polza, şyygy pajьssaakcь cerlerin cyny-taa pilʙes cyʙe ьşkaş podap turar polgaş xarьn arat connuꞑ arazьnga anaa-la san ьşkьngan teeş pazьnnap-palgattap turar teer xireliƣ cyʙeni cugaalap coruur turlar. Ьndьƣ cyʙeni culcurup şuugap coruur kiƶiler polza, akşa samcьƣdakcьlarьnьn tөrgyl-tөrell pulur ijik-pe, өƣ-pyleziniꞑ kiƶileri polur polgaş aƶь ooꞑ eptiƣ ederzip coraan ezi polurunuꞑ tөleezinde tala tьrttarьnьn ajanь-pile ol kiƶee xerek xaldatpas teeş, paza pir talazьnda, ooꞑ adьn pьzarttatpas teeş, arga cadaarda mьndьƣ cyʙeni cugaalap coruur tur.

Ol ьşkaş mugur şuugaan yndyryp, samcьƣdakcьlarga tuzalazьp polcur idegettege kadьƣ xarььnь perip, arat tymen şuptuzu karaktap xьnaaar coruk cugula.

TAR Ystykky şyygyzynyn kezigyny NAKSЬL.

Sazьƣ-ool aal curttun, aƶьraan malьn kaƣdь

Cөөn xemcik koƶuununuꞑ Xorum-taƣ sumuzu 1 tugaar arʙannьn xamaattьzь, 40 aƶьƣ xarlьƣ arat Sazьƣ-ool teerzi, kezeede aalөөnden, aƶьraan malьndan teƶer, aaldar keziir. ol aaldar kezip coraaş, uluƣ, anaa jok xereezenner-pile kөryşpes, algaƶar, kьƶьrьrgoodar, ooꞑ tendeze, tyne poorga, kadajlar xojuun-ce kirip turup peer—şak mьndьƣ koncuƣ ojluk cok amьttan cyʙe tur po.

Moon po coruunuꞑ cangьs ciƶeen kөrgyzerge, po kьştьn uluƣ xar, soogu kidin-ne egelep tyƶyp turda, 2 aat koşap algaş cide pergen. 2 xonganda curzuzu Cyskykpenge taʙarzь pergeş, ьjaş cydyrgen aattarьn. „sen po aattarьn aal ce appar cьdьjt tom“ teeş, temgiziniꞑ cangьs kula aadьn megelep munup alzaş, ol po pьldaaş, aldьrʙajьn 20 şaa xonukta suraƣ pargan.

Sazьƣ-ool polza, 170 paaş maldьƣ, ol malьn aƶaan karakap peer aƶь-tөly cok. kadajь Xorlukpan pleci oƣlu-pile ijelee le. mal maganьn, өƣ paaƶьn ap coruur tur.

Sazьƣ-ool, ьncap corda, 2 moldurga, 30 aƶьƣ anaj, xuragan polgaş uluƣ xoju-taa cudap өlgen. am 20 aƶьƣ uluƣ xoj, өşkyzy өlyr cьgьь turar.

Tojap coruur Sazьƣ-ooldun po coruun sumu cagьrgazьnьn cerinden tarьj xьnaaş, aƶьl agьjьnga ooꞑ xarььssalgazьn tьnzьtsa coguur tur.

„Şьnap-pilgen“.

Кьzaꞑajnьꞑ megelep өөrengenin-aa

Toƶu koƶuununuꞑ Sьstьƣ-xөm sumuzunun 1 tugaar arʙannьn xamaattьzь arat Кьzaꞑaj teerzi, po cьldьn 3 ajnьn yjezinde „Ojdup“ attьƣ xөmyr-taş uurgajьng aƶьldaar tep keigeş, soonda cyny kөrgyskenil?

Uk pydy ylgeniꞑ ceringe kirip algaş 2-3 xonuk aƶьldap coruj „men cer-le aƶьl yspesmen, koncuƣ kьƶьp aƶьldaar men“ tep turgaş, uk alʙannьn cerinden ak cygyr, ak xөjlen 1 eş. ooꞑ өrtee—3 akşa, komsomol xөjlen cygyr, ooꞑ өrtee—5 akşa, xөʙenniƣ coidak-kara ton, ooꞑ өrtee—7 akşa, kattьşkaş 15 akşanьn idik-xeʙin megelep algaş aƶьldaardan turƶuk, „men mьndьƣ kara-xөmyrge pulgaƶьp cьtpas-men. tuskaj erttemniƣ maşina colaaccьƶь kiƶi-men kara xөmyrge aƶьldaʙas-men“ tep uurgajnьn ergeleer ceri-pile algьƶar, olarnь kyjteer, eş-өөry-pile cөpajьral cok. şak mьndьƣ tyrƶok cyʙe kььp-kььp, sөөlgy yjezinde turgunnap coruj pargan.

Po Кьzaꞑajnь kaj pir pargan koƶuun sumu cerleri, Кьzaꞑajnьn kьrьnda alʙannьꞑ akşazьn tөletkeş, xөmyr-taş uurgajьn-ce corudup peerin tiledibis.

Profes yyrynyꞑ targazь Pajьr-ool.

Podunuꞑ kyƶy-pile tuzalap tur

Tees-xem koƶuununuꞑ Ystyyşьnaa sumuzunun 5 tugaar arʙan xamaattьzь Tajʙanaj, po 3 ajga cedir 30 paaş malьn, podunun kyƶy-pile şuut turguzu aƶьrap turar polgaş өske, cer cetpes kьrgan aşşak kadajlarnьn malьn ap algan, cer eƶip, talgan, taraa perip aƶьrap turar.

Eş Tajʙanajnьn am yjede cut-pile өlgen malь cok, am-taa moon ьnaj cutka malьn peer şinci cogul.

Peƣzi. Sancaj.

Aratkor „Хьгва“ slerniꞑ piƶeeniꞑer şьn polza, eryy tyrymynyꞑ 39 cyyly-pile xemceƣ alьrь şьn tur

Po 36 cьldьn mart ajnьn 21 xynynde yndyrgen № 24 525 „Şьn“ solunda, aratkor „Хьгʙanьn“ piƶeenin kөөrge, Cөөn-xemcik koƶuununuꞑ Xorum-taƣ sumuzu 5 tugaar arʙannьꞑ xamaattьzь Camʙal-ool, 35 cьldьn 7 ajda aragalaaş, cestezi Tancьnmajnьn tumcuun cire ьzьrgaş, aʙazь Sendinmaanьꞑ caagьn pir iliƣ oja ьzьrgan, onu eryy tyrymynyn 39 cyylypile kөrze aar teen tur.

Onu koƶuunda pajьssaakcь ceri cyge kөrʙeenil? Aratkor „Хьгʙanьꞑ“ piƶeeni ьşkaş şьn polza, eryy tyrymynyꞑ 39 cyylynge puruudadьrь şьn tur. Onu top-toraan todargajlap kөөryn Cөөn-xemcik koƶuununuꞑ pajьssaakcьƶьnga taandьrdьm. Şьn, megezin tyrgen todargajlaaş, solunga pizi.

TAR Ystykky şyygyzynyn kezigyny NAKSЬL.

Pistiꞑ OKTE yyry am-na ujgozundan odundu

Parьn xemcik koƶuununuꞑ Şekpeer sumuzunda OKTE yyryn 1932 cьlda-la organizastap turguskan, myn yyr po arazьnda 1936 cьlga cedir 4 cьldьn turguzunda xural-suƣlaazь-taa, keƶigynneri-taa pildinmes mьndьƣ turgan.

Xarьn po cьldьn 1 ajnьn 20-de OKTE-niꞑ 1 tugaar xuralьn kьlgaş, anaa eeen pottuƣ cyylderni cugaalaşkan, ьlangьja myn xuralga şeriƣzиr 3 pөlgym turguskan, ol pөlgymner 3 ajnьn 15-ke cedir 3 xongaş-la kiccee-l-dep turar polgaş ergi şeriƣ ooldar paşkьlap turar.

OKTE aƶьlьn sagildip şьnarƶьdarьnga eşter: Tymʙej-ool. Komsomolʙuştaj, Cьlgaar-ool olar idepkejliƣ kirƶip, ьlangьja keƶigyn kiƶider. tadьʙьr xaʙьrar xireliƣ, OKTE-niꞑ aƶьl-agьjьn corudup turarlar.

Cer-cerde OKTE yyrleri. pottarьnьn aƶьl-xereen po ьşkaş segitpişaan, cediişkinniƣ aƶь darьn solunnarga parlalgaza cьrьdьp turarьn kьjgьrdьm. K. Camʙal-ool.

Yyr targazь xuralga kelʙesteen

Cөөn-xemcik koƶuununuꞑ Sytxөl sumuzunda namnьn 9 tugaar yyrynyꞑ targazь eş Porʙak-ool teerzi, tus yyrnyn xuralьn kььr teeş carьn carap algaş, keƶigynneri cьƣlьp kelirge, yyr targazь cok polgan, ooꞑ aƶьlьnda olurgan tep tьnnaaş, keƶigynneri in pireezi parьp calaarga, cugaalaanь polza: cangьs men cok cerge xural polʙas cyʙe-pe? teeş syryp pargan kiƶini ojladьpkan polgan.

Yyrynyn targazь cok cerge uk xuralga cugaalaƶьr ajttьrьƣlarь pidinmes turgan polza taa, uk xuraldь yspejin myn yyrnyn keƶigynneri ьncap-mьncap porastap erttirgen.

Şak mьndьƣ yrdyncek yyr targazьn coguur cerinden kandьƣ xemceƣ alьr irgi, coguur cerniꞑ kulaanga sьmьranьp olur-men.

Xuralga-kelir.

Pөry-pile temissel

Cөөn-xemcik koƶuununuꞑ Cьrgakkь sumuzunda „Кьzьl aƶьlcьn“ tep MAE-niꞑ keƶigyn eri cьl kelgen tudum (35-36 cьldarda peer) pөry-pile şьngьь temisseƶip turar. Todargajlaarga: MAE sekreteri Mugur-sagaan 1-ni, Xandьʙaj 1-ni, Murgudak 1-ni, Paldan 1-ni Xunan-kara 2-ni (kakpa-pile) Cьʙak sarьƣ 1-ni po pөrylerni şuptuzun aja-pile poopile mьncaar өlyrgyleen.

Moon soggaar pөry-pile temisseldi ulam ьtьnzьdarь cugula.

SEDIP.

Aratkorlar cagaalarьnьꞑ iƶi-pile

Aratkor „Aꞑcьga“ xarьь

1936 cьldьn mart ajnьn 11-de yngen № 21 (522) „Şьn“ solunnun 4 tugaar arnьnьn 3 tugaar oduruunda „Xudjaşef өrttekti kaƶьp cip turar“ tep aratkor „Aꞑcьnьꞑ“ piƶeeninge, Xudjaşef men xarььlaarьm polza:

Toƶu koƶkoop ceringe өlyk peletkelciƶinge aƶьldap turumda, Uluƣ-taƣ sumuzu Ськkьma teerzi, tamcьrь kiƶi-pile 35 cьldьn 12 ajda pir aldьnь sattьrgan, uk aldьnьꞑ өrttee 200 akşa polganьn myn eş-pile tuguruşkaş, pir eʙes aldьnьn coguur өrttee ooꞑ aƶa peer polza, Кьzьldьn өlyk ʙazazьndan tuskaj aktь-pile nemeldezin corutsun, men slerge, onu jozugaar, şilcidip perejin teenimniꞑ jozugaar Кьzьldьꞑ ʙazazьndan 36 cьldьn 1 ajnьn 4-de 75 akşanьn aktьƶь kelgen. Myn akşanь eş Ськkьmaga, sumu targazь Şyryldej-pile tamcьştьr № 15 kvitanƶь-pile corutkanьmnьꞑ parьmdaa cyylderi podumda par.

Myn aratkornuꞑ piƶeeninde, өlyk ciƣ et talaƶь-pile arattarnь culup cip turar teen tur. Men kandьƣ-taa өlyk cyylyn tyrym jozugaar xyleep ap turganьmnь, koƶkoop paastaar ceri peƶin todargaj pilir. Ьndьƣ polza-taa, tiinniꞑ şuptu tynyn podaaş, tyrym jozugaar 5%-dan өry eʙes tuduu perip turganьm polza, cer-le coguur cizee polur tur.

Arattarnьn cangьs kөpejeen-taa culup cip turgan cerim cok, meeꞑ podumga akşa kөpejek-taa turʙaan, өlyktyꞑ cyk-le podun xyleep algaş, kvitanƶьƶьn piƶip peerimge, magazindan tөlep turgan.

P. XUDJAŞEF.

Тьꞑnadьƣ

Eş **Xudjaşeftьꞑ** *po aratkor „Aꞑcьga“ piƶeen xarььƶьn xьnap kөөrge, uk kiƶide pir-taa puruu cok polgaş xamьk dokumenneri-pile şьnƶьdьp kөrgyskenin parьmdalaaş,* **Xudjaşefte** *kandьƣ-taa puruu cok tep şьnƶьdьp tur.*

Eş Xudjaşef, podunuꞑ aƶьlьꞑga ekki idepkejliƣ aƶьldap turgan kiƶi cyʙe.

TTK **Torlaaƶьk.**

Pistiꞑ xarьвьs

CXK Xajьrakkanda Cyldym—cut-pile temisseƶip tur tep piƶeen cyylynde todargaj parьmdaalьƣ cyʙe cok tur.

PXK Şekpeerde Naƶьn-pajьr—cut tugajьnda piƶeen materialьꞑar ereꞑgej poldu.

CXK Pajan-talada M. Torƶu—ylegеr san tьpkanьnar şьn eʙes polgaş solunda yne pergen cyʙe, 23 tugaar „Şьn“ solundan kөryp alьnar.

PXK Parlьkta Laa-syryn solun piƶidikcilerge sagьndьrььꞑ murnunda ynyp turgan cyylder-pile tapкьr poldu.

Şuurmak ʙazazьnda Sancaj—14 (515) „Şьn“ solunda Keccil-ooldun ьtkan tьʙьƶььnьꞑ xarььƶь solunda ynepergen polgaş slerniꞑ ьkan tьʙьƶььnarnьn tajьlʙьrь cok tur.

KXK Koptu a xer. Norƶunmaa—ьkan tьʙьƶьktarьnar şьnar cok poldu.

PXK Kөp-sөөkte Semispej—caskь tarьlgaa peletkenip tur-pis tep piƶeeniꞑ uƶuru pildinmes poldu.

PXK A. ta O. Cadamʙa—cutka udur eres temisseƶip tur tep piƶeeniner şьnar cok poldu.

PXK Kargьda Tamdьꞑ—Pөry-pile temisseƶip tur tep piƶeeniꞑ şьnar cok poldu.

UXK-da „Şil“—Tamьjnьꞑ xamnap turarьn tus cagьrgazьnga medeele.

CXK-da areve koƶkom targazь Erttine—Xөlcyktyƣ sumuzunda cut tugajьn piƶeeniꞑ erengej polgaş ynmedi.

Parьn-xemcikte Şaꞑgьş—Saƣlьda 6 tugaar arʙannьn solun cagьp alganьn ьnda xana solununga cьrьdьp piƶip kөr. Paza ol arʙanda arat Xemciktiꞑ ekki tergi sadьь kьlganьꞑ piƶeeniꞑ өjy ertken, cyge teerge 35 cьldьꞑ 9 ajda tep tur.

Parьn-xemcikte Uzun-ool—Ergiparlьk sumuzunuꞑ 10 tugaar arʙannьn solun cagьp alganьn ьnda xana solununga maktap piƶi.

UXK Eƶimde „Kor“—Sedіptiꞑ solur teeş samcьƣdaan akşazьnьꞑ tugajьnda piƶeeniner uƶuru pildinmes poldu. Tagьn todargaj piƶip kөryner.

PXK Şujda x. Seren—piƶeen ьr, tьʙьƶьnar şьnar cok poldu.

PXK Paj-talda Sappьk—ylegerliƣ nam keƶigyny tep piƶeen materalьnarnьꞑ uƶuru pildinmes poldu.

TXK Cьrgalandьda „Torga“—Areve yyrynyꞑ targazь K. Tyktyƣ-ooldun kederej pergen tugajьn piƶeeninerde şьn adьnar cok poldu.

Xarььssalgalьƣ redaktor **Lyndyp.**

CARLALDAR

Кьzьl-xoorajnьn Şetinkin kudumcuzunda uruƣlar aƶьraar paƶьnga,

1936 cьldьꞑ 4 ajnьꞑ 1-de uruƣlar jaslazь polgaş uruƣlar şөiy aƶьdar.

Aꞑaa 2 ajdan өry 7 xardan kudu uruƣlarnь, emciniꞑ şinceen şьnƶьlgazьn parьmdalaaş xyleep alьr.

Ada, ijeden tьrttar xөlezini polza, 10-dan 25 akşa cedir. Ьncalza-taa, kiƶinin alьr şalьnь polgaş өөnyn iştiꞑ parьmdalaar. Uruƣlarьn ekkep salьr turalьƣ ulus polza, ekkeerin tьnnattьʙьs.

Ije-caştь kamgalaar komistan.

Sovtьʙtrans ceri Кьzьl-xooraj polgaş Caa-xөlge oruk tuduuꞑga xereƣleer,

Saj sөөrttyr aattьƣ aƶьlcьnnar xereƣlep turar.

Saj sөөrttyryn turalaarlar

Кьzьl-xoorajda Sovtьʙtranstьꞑ oruk tuduunuꞑ ergeleer ceriꞑge keer tur.

Cok polza, Şagaan-arьƣda transport salьrьnga paar tur.

2—2

SOVTЬBTRANS.

Kytyneniꞑ 1 tugaar tipograʙь

ŞЬN

Nomer ərttee 10 kөp.

TARN TK polgaş Profes Tөp cөʙyleliniŋ organь

Pygy telegejnin proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, kattьzьŋar!

„Şьn" solunnu cagьr erttee:
Xuuzunda cagьrlarga:
1 cьlda . . 5 akş.—
6 ajda . . 3 akş.—
3 ajda . . 1 ak. 80.
3 ajdan kudu cagьlga alʙas

Solun cagьdar cerler: Tөp xarьlzaa kontoru, ooŋ kөdee salьʙrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar
Alʙan polgaş yletpyr cerleringe cagьrь: 1 cьlda . . . . 8 akşa. 6 ajda . . . . 5 akşa.
Taştьkkь corudar cagьlgalarnь: 1 cьlda . . 10 akşa. 6 ajda . . 6 akşa.
„ŞЬN" solun redaksьzьnьŋ adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şөly. Setinkin kudumcuzu. paʙьn № 2.

1936 cьldьŋ aprel 4 xynynde suʙoda № 28 (529)

TAR-nьŋ 15 cьl polur ojuŋga erestii-pile peletkeniiliŋer!

TAR-nьŋ 15 cьl polur pajьrlьƣ xyny cookşulap keldi

(ARN TK targazь eş Tokanьŋ cyyly)

TAR-nьŋ arat massazь, ooŋ arattьŋ revolustuƣ cazak, namь 1936 cьldьŋ 7 ajnьŋ 7 xynynde podunuŋ koncuƣ өөryşkylyƣ. koncuƣ pajьrlьƣ xynyn erttirer. Cyge teer polza, ystynde ajьtkan xyn polza, TAR-nьŋ tuskaj togunnaanьndan peer 15 cьl polgan xyny polur.

TAR tuskaj togunnap turganьndan peer po ertken 15 cьldь podaaş, xaja kөrnyp kөrgeş, am turar pajdalьʙьstь teŋneştirip kөөryʙyske, pistiŋ arat massa podunuŋ revolustuƣ namь polgaş revolustuƣ cazaanga paaştadьp algaş Uluƣ Sovet Eʙilelinin xarь tuzalamcьzьnga tajangaş, cedip algan uluƣ uluƣ azьl-agьjnьn, kulturnuŋ cediişkinin, kaaş-kьja-la səs-pile cugaalap cer-le şьdaʙas. Mooŋ murnunda Tьʙa tep ulus kaaş-kaaş cys cьldarnьŋ iştinde curtap kelgeŋ polza-taa, ekki cyʙeni cer-le kөrʙejin, karangь pydyylyk polgaş jadarangaj coraan.

Kandьƣ taa talazь-pile cьdьp kalgan, şьdal cok coraan, malcьn polgaş ancь Tьʙanь 1921 cьlga cedir kajь pir turalьƣlar-la xinsektep, tujulunga cedir jadaradьp, өzylde xөƣcyldezin saadadьp kelgen polgaj.

Məncьnьŋ tyrymgejliƣ idegetteri kelgeş, Tьʙanьŋ arattarьn jadaradьp, aştap-suskap өlyrynge taʙarьştьrьp turdu.

Ooŋ soonda Orustuŋ ak xaanьnьŋ kargьstarь kelgeş. Tьʙanьŋ arattarьn aş-cutka polgaş jadarangaj xoozun pajdalga taʙarьştьrdь. Ol idegetternin təleeleri polur curttun feodal-teokrat idegetteri, ol ezeergekterge sattьngaş, pottarьnьŋ polgaş imperialisternin erge-sorulgazьn kamgalaaş, taştьkkьnьn ezeergekterinin tarlalьrьŋ kьrьnga paza tapkьr tarlaaşkьnnь arat connun kьrьnga cydyryp turganьn arat-la sanьnda piiir polgaj. Ol tarlaaşkьnnьŋ arttьncьzь polgaş issorʙuzu am-taa arat massanьŋ edinde ilden. Taştьkkьnьŋ imperialisterinden Tьʙanьŋ kaaş-kaaş cьldarnьŋ iştinde koncuƣ jadaradьp pydyylyk pajdalga taʙarьştьrьp, edilep-tarlap turganьnьŋ izi pistiŋ am-taa pydyylyk azьl-agьjьʙьsta polgaş cьdьp kalgan kulturuʙusta par tur.

Tьʙanьŋ arat massazь ystynde ajьtkan koncuƣ ajьldьƣ pajdalьndan uluƣ Oktaʙrnьŋ revoluzunuŋ soonda tьptьp kelgen proletar angьnьŋ cazaanьŋ tuzazь-pile polgaş ol cyy dernin accь-xaʙьjaazь-pile 1921 cьlda unyp kelgen Tьʙanьŋ nasional xostalga revoluzunun accь-tuzazь-pile xostalьp algan.

Tьʙanьŋ arat massazь pottarьnьŋ angьzьnьŋ tajzьnnarьndan xostalьp algaş, podunuŋ ergezin podu tudup kelgen polgaş podunuŋ arattьŋ revolustuƣ nam, cazaan toktaadьp alganьndan peer—1936 cьldьŋ 7 ajnьŋ 7 xynynde 15 cьl polgan koncuƣ uluƣ cedilgeliƣ polgaş uluƣ tynnediƣ xyny polur. Ertken 15 cьldьŋ iştinde TAR arat massazь polgaş revolustuƣ nam, cazaa koncuƣ uluƣ cedilgeliƣ poop kelgen. Ol cedilgelerni tynnep keer polgaş mooŋ songaar kyyssedip corudar sorulgalarnь erestii-pile turguzar— TAR-nьŋ 15 cьl polur uluƣ pajьrlьƣ, өөryşkylyƣ xynynge nam, organizastarь polgaş arat massalar amdьgaaştan peletkeldi kьlьr, koncuƣ erestiƣ erttirer uzurluƣ.

TAR-nьŋ 15 cьl polgan ekki xynyn koncuƣ pajьrlьƣ erttirerde cyny kьlьr uzurluƣul teer polza:

1936 cьldьŋ caskь kөdee azьl agьjnьn azьldarьn TAR-nьŋ Picce xuralьnьŋ 16 tugaar sessizinin polgaş ARN TK-nьŋ 4 tugaar plenumunuŋ paza sөөlgy yjede nam, cazaktьŋ perip turar ajttьʙьşkьnьŋ parьmdalaaş, erestiƣ kyyssedir polza, am uluƣ pajьrnь өөryşkylyƣ erttirgeni ol polur.

Kozuun, sumunuŋ nam organizastarь, maldьŋ өzylde xөƣcyldezinge idiƣ peer, maldь podalgalьƣ polgaş coguur өjynde yzyp alьr coruktu TAR-nьŋ Ministerler cөʙyleli polgaş Mal-cer azьlьnьŋ ministerinin ajtьʙьşkьnьŋ jozugaar kyyssedir polza, am TAR-nьŋ 15 cьl polgan ekki xynynge ekki peletkengeninin pireezi ol polur uzurluƣ.

Maldьŋ өzylde xөƣcyldezinge uluƣ şaptьk polur, maldьŋ aarьь-pile erestiƣ xyrezir sorulganь parьmdalaaş aarьƣ, kodur, maagьlьƣ maldь kadьk malga katpajьn tuskaj kodan kьldьr cььr kadarar, tuskaj ulus xөlezilep alьr. Ol mal aarьʙьnьŋ tugajьn mal emnelgezinin ceringe tarьj tьnnadьr polgaş ol emnelgenin tomaan xerek kьrьnga kyyssedip alьr polza, am TAR-nьŋ 15 cьl polgan pajьrlьƣ xynynge paza ekki pelekengeni ol polur.

Mal paazьn ulam-na өstyryp, TAR-nьŋ 8 tugaar Uluƣ xuralьnьŋ ajtьʙьşkьnьŋ xerek kьrьnga kyyssedirin parьmdalaaş, maldьŋ cem suurun pьzьь-pile turguzup, am tarьj oraldazьrь koncuƣ negettinip turar. Maldьŋ odar-pelleştir, sigen kezip alьr sorulga koncuƣ cugula. Po tugajьnda amdьgaaştan sigen kezer cerlerni ileredip, kazaalap alьr polgaş 5 ajdan egelees, ol cerlerni sugarьp, ekki yndyryp alьrь cugula.

Po cьlьŋ arat massa pottarьnьŋ sigen kezilgezin ertken cьldan 70% azьr kyyssedir polza. pir eʙes, kelir kьzьn paza-la tagьn uluƣ xar caap, cuttuŋ ajьʙь kьzanьp keer polza taa, cem suuru par polgan teleede, ooŋ-pile temissezirde ciik polur. Ьndьƣnьŋ teleezinde, TAR-nьŋ 15 cьl ojunga ekki pelek polza, sigen kezilgezinge eres peletkengen polurundan paza kөstyr uzurluƣ.

Mal azьlьnьŋ tuzalakcьzь polur—*tarьlganь eres şudurgu, өj şaanda polgaş kьska xonuk iştinde* kyyssedip corudar polgaş ooŋ şьnarьn koncuƣ pedider tugajьnda xamьk nam organizastarь arat massanьŋ orttuzunga kalʙak massalьƣ azьl corudar uzurluƣ. Tarьlganьŋ şəlyn polgaş ooŋ şьnarьn ertken cьldan 10% azьr өstyryp pedider polza, pir talazьnda, orannьŋ iştinde cьl pyryde negettinip turar aaş-cemge uluƣ tuza polur. Pir eʙes tarьlganьŋ şəlyn ertken cьldan kalʙarttьp, ooŋ şьnarьn ekkizidip, kaaş-kaaş udaa sugarьp algan, kazaazьn toozazьn tuƣlap algan—şak-mьndьƣ ьjak peletkeldiƣ polzuʙussa, TAR-nьŋ 15 cьl polgan ojun erestiƣ өөryşkylyƣ utkaanьʙьs ol polur uzurluƣ.

Xamьk nam, areʙenin organizastarь, ooŋ tus tus kezigynneri cajgь keep өөrenir şkolalarnь өjynde azьdьp, ol şkolalarga өөrenir uruƣlarnьŋ sanьn toldurup alьr polgaş ooŋ өөredilgezin şьnar talazь-pile xandьrar azьldь amdьgaaştan corudarь koncuƣ cugula. Ooŋ kadьna, kozuunnarnьŋ tөp cerlerinde şkolalarnьŋ septelgezin өjynde toozar, cajgь kөzer emcilernin azьlьnga tuzalazьr, cer-le emcilernin xamьk azьlьn sajzьradьrьnga tuza peer coruk koncuƣ cugula.

Pizik pilʙes coruktu uzutkaar, ol tugajьnda aal pөlykter polgaş likpuntu pəlgymnerinin azьlьn tьŋzьdar, olarnьŋ azьlьnьŋ şьnarьn sajzьradьr polgaş TAR-nьŋ 8 tugaar Uluƣ xuralьnьŋ „. . . 1937 cьlda 12 xardan 40 xarga cedir nazьrnьƣ connu kolduunda piziktiƣ poldurar teleede, likpuntu, kөzer өƣler polgaş өske cyyldyn surguulun kalʙarttьr cugula" tep ajttьp kaan todargaj şiitpirlerin, Uluƣ pajьrnьŋ pettinde xerek kьrьnga kyyssedir tugajьnda nam organizastarь eres azьldь corudar polza, am TAR-nьŋ 15 cьl polgan ojunga cyyden-taa arttьk peletkeli ol polur.

TAR-nьŋ 15 cьl polgan Uluƣ pajьrlьƣ xynyn erestiƣ erttireringe xamьk organizastar amdьgaaştan egelep peletkenir coruk cugula. TAR-nьŋ xamьk azьl-agьjnьŋ, kyrynenin, xөj niittinin organizastarь amdьgaaştan egelees pottarьnьŋ tus-tuzunda, **ertken 15 cьldьn iştinde cedip algan cediişkinnerin** ileredir polgaş ol cediişkinnernin ylegerin kөrgeş, mooŋ songaar corudar azьldarnьŋ tugajьnda solun parlalgaga piziir, tuskaj setkyyl yndyrer, xural-cььştarga arat connu tanьştьrar azьldь amdьgaaştan corudar polza coguur.

Kozuun, sumunuŋ polgaş tөp cerlernin xamьk organizastarь, TAR-nьŋ 15 cьlьnьŋ Uluƣ pajьrьnga kajь xire peletkenip, todargaj cyny kьlьr, podunuŋ onaaşkan azьlьn, uk pajьrga utkuştur kajь xire corudup olurarьn solunga pizip turarь uluƣ uzurtuzalьƣ.

TAR-nьŋ arat massazьnьŋ ьndьƣ koncuƣ pajьrlьƣ, өөryşkylyƣ xynyn uktuştur, pister xamьk eelceƣliƣ azьl-agьjnьŋ, kulturnuŋ xamьk azьldarьʙьstь mooŋ-taa arttьk erestiƣ şudurguzu-pile corutkaş, TAR-nьŋ tuskaj togunnaarьn ulam-na pьzьƣlap, ooŋ pydyrykcy kyzyn, xamьktьŋ murnunda maldьŋ azьlьn ulam-na pedider, TAR-nьŋ arat massazьnьŋ angьzьnьŋ tajzьnь poor feodal idegetternin tazьlьn erestiƣ tura tьrtьp, TAR-nь kapitalistьƣ eʙes orukka ajzar şilcidip kiirerinin suurun erestiƣ salьr tugajьnda mooŋ songaar moon-taa uluƣ tiilelgeni TAR-nьŋ revolustuƣ nam, cazaanьŋ paaştalgazь-pile polgaş Uluƣ SSRE-nin tuzalamcьzь-pile TAR-nьŋ arat massazь. ulam-ulam tiilelgeliƣ cediişkinnerni cedip ap şьdaar!

TAR-nьŋ 15 cьl polgan oju ulam telgerezin!

Toktaalьʙьs kyyssediiliŋer

Parьn xemcik kozuununuŋ Kьzьl-mazalьk-xoorajьnda namnьŋ 1 tugaar yyrnyŋ kezigynneri polgaş xooraj curttakcьlarьnьŋ 3 ajnьŋ 13 xynynde kalʙak xuralь polgan.

Xuralga, po cьlьŋ tarьlganьŋ şəlyn algьdar, şьnarьn sajzьradьr teleede, ooŋ xamьk peletkelin ertte teerede cediişkinniƣ peletkep alьr tugajьnda, nam, cazaktьŋ yndyrgen ajttьʙьşkьnnarьn pyryn xyleep ap, mooŋ songaar pottandьrьp kyyssediringe eleen xemceeƣlerni təleʙilep algannar.

Tus kozuun 35 cьlda tarьlganьŋ şəlyn 70 % өstyryp, 2 661 ganь taraan polza, 36 cьlda 80% cedir өstyryp, 2800 ga cedir azьr tarьʙьrьnga ekki peletkenip, ooŋ iştinden mal ceminge en tergiin tuzalьƣ sulanь 650 ga cedir tarьʙьrьn oraldazьr. Po sorlugarь kozuunnuŋ pyry arattarьnga tanьştьrьp kyyssedirin xyleenip algannar.

Arattarnьŋ xolunda par yrezinni kamnap şьƣzaar polgaş poktuƣ yrezinnerni ekki arьƣlaar. Ьrak con ьjaap-la maşinaga arьƣlaar tiʙejin, cajgььş-pile cajьp arьƣlap ap polurun arattarga tajьlʙьrlaar.

Koşkar, xuna yzerin 4 ajnьŋ 15-te ьjaap-la egeleer. Kozuunda kөdee azьl-agьjnьŋ skladьnьŋ ceri maşina cepseenin par, cogun emgelep turguzar, andazьn pizin, eezeen keldirer polgaş amdan egelep ujgu-cьdьn cok azьldaza coguur tep xuraldan sagьndьrgan.

Yyr targazь **Ongaj-ool.**

Cazaaʙьstan şaŋnap turda

Cazaaʙьstan şaŋnap turda
Caskь cuttu cajlьƣ podaal.
Caraş caagaj malьʙьstь
Calgaa cokka azьraalь.
Oranьʙьs pьzьƣ cepsee
Odar maldь kamgalaalь.
Ojlup tyşken onza cutka
Oƣlun kьzьn perbeeliner.
Cerlistiŋ cidiƣ cepsee
Şeer-le maldь kamgalaalь.
Cer-le cerde cuttar-pile
Cecce pyryn temisseziil.
Xarlьƣ cutka taʙarьşkan
Xamьk maldьŋ keergencin.
Kajda polza, xa-la tuŋma
Kajgamcьktьƣ temisseziil.

UXK Kьzьl-taƣda Tydyppej.

Şuruş-lopsaŋ cangьs-taa paaş mal өlyrʙeen

Tozu kozuununuŋ Pii-xem sumuzunda 9 tugaar nam yyrynyŋ targazь Şuruş-lopsaŋ, po 35 cьldьŋ kьzьnьnda malьn cutka alьspas teeş, 30 paaş malьn, 1935 cьldьŋ 12 ajdan egelep azьraaş, 36 cьldьŋ 3 ajnьŋ 15-ke cedir turguzu azьrap kelgen, cangьs-taa paaş mal xoraʙaan, xarьn malь xyr cьl azьr turar tur.

Eş Şuruş lapsaŋ. 35 cьldьŋ kyzyynde 500 puut sigen kezip algan, ooŋ angьda 135 puut sigenni koopka tuzaagan.

Eş Şuruş-lopsaŋ, mooŋ songaar, mooŋ-taa arttьk eres şudurgu azьldaarь cugula tur.

Tozuda areʙe kozkomunuŋ targazь **Cyldym.**

4.060 paaş mal emnedim

Uluƣ-xem kozuununuŋ cagьrgazь cerinden meni myn kozuununuŋ Xenderge sumuzunda cyzyn-paazьn azьraan maldarnь emnenirinin tugajьnda tomnujlap corutkanьn jozugaar, 2 ajnьŋ 12-den 3 ajnьŋ 13-ke cedir ekki azьldap cordum. Cyl teerge, taʙanь tastaan inek 749, karaa aaraan 5, өtpekteen 22, xөree aarьƣ 4, janzь pyry palьƣ 5, songuzu saadaan 4, kodurlaan 4, caʙanalaan 6, pьdaan 29, xoj, өşkyden taʙanь askaanь 2453, karaa aaraanь 429, өtpekteeni 89, өkpezi aaraan 38, palьƣ pьşkьn appargan 9, songuzu saadaanь 2, kodurlaanь 142, caʙanalaanь 2, pьdaanь 30, cьlgь maldan taʙanь askaanь 12, karaa aaraanь 2, janzь pyry palьƣ polganь 15, caʙanalaanь 1, pьdaanь 6, şuptu 4060 paaş maldь emnedim. Ol malьn emnedip algan arat connuŋ amьrap pajьrlap turarь koncuƣ-la poldu.

Karacangьs mal emnep coraan eʙes, malь cudaan arat conga cutka udur cazak, namnьŋ toktaal saaʙьrьn tajьlʙьrlap cordum.

Aratkor M. Lamazьk.

Arattar! TAR-nьŋ 15 cьl polur ojuŋga amdьgaaştan şьŋgь peletkeniiliŋer.

Ekki azьldьƣ kezigyn

Uluƣ-xem kozuununuŋ Şagaanarьƣ sumuzu 11 tugaar arʙannьŋ xamaatьzь nam kezigyny **Xuuraktьn** malь cьl-cьlda өzyp tur. Cyl teerge, 34 cьlda pygy malьnьŋ paazь 49 turgan polza, 35 cьlda 73 paaş polgan. Ьlangьja po cьlьŋ „malьmdan cangьs anaj-taa өlyrʙes-men" tep turar. Şьnap-la eş **Xuuraktьn** kesken sigeni am-taa xөj, malь pezin cudaʙaan.

Eş **Xuurak** mooŋ songaar malьn ulam-na nemej өstyryp, anaa totkar mondak polur cyylder-pile eres temissezirin cer-le koşkatpas polur tep idegedim. Ooŋ-pile kadь өske kezigynner eş Xuuraktan yleger alьrьn kьzar xerek.

Pyrʙy.

Cьƣlьp keldiʙis

Cөөn-xemcik kozuununuŋ Xajьrakxanda kirip өөrenir şkolanьŋ өөrenikcileri, 36 cьldьŋ 2 ajnьŋ 9-dan egelep tьştangaş, 3 ajnьŋ 10-da cьƣlьp kelir teen xynyʙysten pyrynyʙys pile ozaldaʙajьn, cangьs aaj cьƣlьp keldiʙis.

Mooŋ ap kөөrge, өөrenikciler cangьs-taa xynny xalas erttirʙejin өөreniringe şьn setkiiin kөryndyrgen tur.

Өөrenikci Tonzun.

Taraaccьn arat, taraamnь ertte tarьp toozup alьr-men tep podaza, paaş udur cyny kьlьp alьrьl?

Taraarь ertte tarьp, toozup alьr polgaş taraam ekki polzun tep podaza taraaccьn kizi cyny pilip alьrьl teerge:

1. Xamьktьn murnunda podunda par turar yrezini-pile, am tьptьnьp alьr tep turar yrezini kajь xtrel? Oozun podaaş, ol taraalarьn kajaa-kajaa tarььr tep podap turarьl, ol taraalarьn tarьp alьr ceri şuptu pelen-pe, ol cerleri ergi angьs-pe, azь kur cer-pe? Onu paaş purungaar taarьştьrьp pili: uzurluq. Ьncangaş argalьq-la polza, tarьp alьr tep podaan taraazьn şuptuzun arьq ekki cerge tarььr polgaş cazar yrezinin arьqlaar maşina coktaa polza, elgeestep saarьp turgaş arьqlap alьr xerek. Yrezinni arьqlap algaş cazar polzunza, pir talazьnda, taraan koncuq arьq caagaj, şeleen ezer polgaş arььn polur. Iji talazьnda, cьl pyryn-ne yrezinin arьqlap turar polzunza, ol cerinni kaaş-taa cьlьn ulaştьr azьqlap polur-sen.

2. Taraa tarььr cerieriннin suq askьp algaş sugarar arьk-sumunu şuptu pelen-pe, pir ebes pelen arьk cok kur cerge tarььr tep podap turar polzunza, onu suq ynerinin pettinde kьlьp peletkep alьr polza, ekki. Cyge teerge, pir ebes onu kьlьp peletkep albajьn olurar polza, ejy cedip keerge şьdattьnmajьn pargaş, tem xajьran arьq yrezinin, irik-sarьk angьskala tyвy-talaş-pile porastap kaapkaş paar appaar polgaj. Am oon cyy polurul tize, jozuluq orta taraa-taa ynmes, xamьk-la kaaş janzь ekki paak taraa oon ynges, temgi aşşaktьn taraazь koncuq pagaj polur. Cangьs-la kur cernin arьk-sumunun peletkeer cyвe ebes, oon ьnaj podunun tarьp turgan angьstarьnьn arьk-sumunun paza peletkep alьr xerek.

3. Taraa tarььrьnga xereqleer xamьk xerekselin pyryny-pile kьlьp algan turar. Pir ebes podunda cetpes, cok cyвe par polza, paaş purungaar tьptьnьp alьr xerek Men eleen taraaccьn kizi-men Ol tugajьnda mьndьq poor cyвe. Taraa tarььr tees pir ertten sarьlarnь aj-tep ekkelgeş paqlaar teerge, purunduk cok, araj tep turgaş cyy-xөө cyвe-pile ьldьrtьp algaş conaar teerge, şarь oorgazь ebmcaktaar cyвe cok, conap algaş tьrttar teerge, argamcьzь cetpes, am araj tep turgaş tьrttьp algaş, xөndyrgezin paqlaarga, xөndyrgezinin paa kьska, kidizi şarьnьn xөreen ejypter pagaj poor. Oon tendeze 4-5 suq şarь conap aar teen polza, 1-2 şarьnьn xerekseli mьrьnaj kөngys cok suq polgulaar.

Oon ьnaj andazьnga paarga, pir ebes temir andazьn polza, eeriilinin pireezi cok, pir ebes xajnak andazьn polza, şaancaa polgiş p i r-le cyвezi cok poor. Am kancaar, ol xamьk cyвezinin cetpezin aşşak am caa pilip kaan. Am kancaar, ol xyn taraa tarььr arga cok, egelep şьdaвajьn paar. Oon soonda pir kaaş xonuk iştinde ol cyвelerin ceccelep alьr teeş taraa tarьвas. Ьncap turda, sugarьp algan ceri paza kurgap kaar poor cyвe, ester.

Mьndьqnьn tөleezinde, ol xamьk xerekseldi şuptuzun pelen kьlьp algan turar coruk polza, caskь tarьlganь tyrgen şalьp kyyssedirinin pir cugulazь polur.

4. Taraanьn caagaj polurunun pir kolduq xamaarzьr cyвezi polza, cernin sugarьlgazьndan polur. Pir ebes cerni cazьn tarььrda suun ekki siqirbes ijik-pe, azь camdьk cerin өl, camdьk cerin kurgaq kьldьr şokkarlaj sugargaş tarьp kaar polza, ol cerden pir teski caagaj taraa ynyp cer-le şьdabas. Cyge teerge, temgi piccii singen suu toraan-na kurgap kaarga, anaa caşkan yrezin ьjaap-la şьktьn şьnarьn suskunnap cьtkaş ezer cyвe polgan tөleede, am ol yrezin podu cemnenir şьk cokta өlyp paksьraar appaar. Pir ebes ol yrezin tiriq cьtsataa cemnenir şьgь cokta ynyp şьdabas polgaş xarьn cajьn taraanьn paaştajgь sugarьlgazьn corutkan soonda am parьp yner. Ьncangaş, ol taraa kyzyn parьp pьzьp şьdabas, şьlвa nogaan cyвe polur. Po cyge nogaan cyвe poop turup alьrьl teerge, ol taraa podunun ertte ezyp yner yjezi ertkende, cajьn parьp şьk algan tur.

5. Taraa ynyzynyn caagaj polurunga paza pir cugula xolвaqdaldьq cyвe par. Ol cyl teerge, cernin ekki toвuraan yndyr kьlьn xanь kьldьr andarьp alьrь. Cyge teerge, pir ebes cernin ekki toвuraan yndyr andarвajьn, cyk-le sigen tazьlь-pile tuduşkak şirik kьrttьzьn andarьp alьr polza, ьnda ekki toвurak cok, anaa-la pir sigen tazьlьnьn kьrttьzь cyвe polgan tөleede, oon taraa ekki ynyp şьdвas tep cyвe todargaj tur. Mьndьqnьn tөleezinde, cernin ekki toвuraan yndyr andarьp alьr coruk kancaar-taa aaj-cok cugula cyвe tur ester. Oon ьnaj taraanьn caagaj polur coruunga illirttelgezi paza koncuq xamarzьr tur. Cyge teerge, pir ebes cernin andarьlgazь xanь-taa polza, illirtteeşkini cetpeske taraanьn ynyzy paksьraar coruk oon ynyp polur. Po tugajьnda kandьq xerecci parьl tize, camdьk aşşaktar cerin andargaş, taraazьn caşkaş, ol yrezinni toвuraktь xojudur temir illir-pile tьrap illirttep turgaş, onu toвurak tyвyn ce ekki kiirerin pilвes, anaa-la pagaj xargan illir-pile şirik kьrьndan kalвannadьp turgaş-la tөngyp kaar poor polgaj. Ьncangaş yrezinnin camdььzь anaa-la kurgaq şirik kьrьnda agara pergen cьdьp kaar. Ol am cyy polurul teer polza, xej-le kadьp kalьr polgaş pir ebes camdьkta yner-taa polza, sьвь cinge, paazь toşpu, pir-le ьndьq ьrвьska cyвe polur coruk pir talazьnda oon polur. Mьndьqnьn tөleezinde, taraan cerin, ьlangьjada ca cargan kur cerni temir illir-pile eccizinge cedir tьradьp illirttep alьr coruk: pir talazьnda, taraazь kajgamcьk caagaj polur, iji talazьnda, ceri koncuq sajzьraar cyвe eşter.

6. Taraanь ertte tarьp alьr coruk cugula. Xamьk xerekseli peleп, ceri pelen polza, taraanь tarььrda ьnca xөj xyn xereqlebes cyвe. Cizeeleergе, 15 xonuk iştinde ceze-taa xөj taraa tarььr k i z i toozup ap polur. Moon ap kөerge, xamьk cyвezin pelen kьlьp alьr polza, majnьn pireeden-taa egeleerge, 15-te cer-le toozup poluru todargaj tur. Men taraa tarьp turgan yjemde, ertte taraan taraanьn ynyzy pagaj, cinge sьptьq, toşpu paaştaj peer cyвe tep, pir koncuq pagaj puruu, cangьs-taa şьn ebes surttaal turgan. Ol polza, mьrьqaj kөngys mege. ol ьndьq surttaal cyyden kancap yngen teer polza, camdьk kiziler taraazьn ertte tarьp kaar ortta, ol taraa aaldarnьn kөzerin manap cьdar ebes, kөk cajt poop ynyp keerde, ol kөk şьktь xamьk aaldarnьn malь keep oottaar, ьncangaş temgi taraanьn cьmcak toвurakta amьdьrap cьtkan tazьlьn tura pazar polgaş ol cьmcak toвuraktь xamьk mal tujuu-pile şaptaldьr pazьp kaarga, temgi xөekkyj caş taraa kajьn xөnyyr poor-ijik. Am temgi aşşaktarьn onu pilвejin xejde-le ertte taraanьnga şamnap turgannar tur-ijin.

Mьndьqnьn tөleezinde, taraanь ertte tarьp tooskaş, taraazьndan tyrgen cajlaj kөzer xerek. Şak ьncaar kyyssedir polza, pir talazьnda, taraazь koncuq ertte pьzar polgaş cys xuu azaap ap polur, iji talazьnda, taraanьn ynyzy pir teski koncuq caagaj polur.

7. Taraanьn caagaj cemgir polurunga pir cugula xolв qdazьr cyвe polza, sugadь. Caskь cerni sugararь ьndьq koncuq perge ebes cyвe. Cyge teerge, ol yjede arьk-sumun iştinden oot sigen ynmeen tas polgaş toвuraan tojuldur tarьвaan, pydyn cerni piccii-le suq-pile cediştir sugarьp ap polur cyвe. Ьncangaş aşşaktarnьn camdььzь cajgь sugarьlganьn pergezin podaвas, uttuptar cyylder xaaja ebes tabarzь peer cyвe ester. Cajgь sugarьlga kandьq pergel teer polza, cernin toвuraan tojuldur andargan teleede, anaa piccii koşkak suq cer-le cьlвas polgaş ceccip şьdabas. Mьndьqnьn tөleezinde, anaa tьnzьq polgaş xөj suq xerek appaarь margьş cok. Mьndьq polganda, po tugajьnda cyny kьlьrьl tize, taraazьn tarьp tooskan toraan xamьk taraazьnьn suq askьr arьk sumunun suq attьgьp turar xomdu-teq kьldьr aştap alьr coruk cugula polur. Cyge teerge, pir ebes onu ьncaar kьlьp alвas polza, cajьn oot sigen ynges arьk-sumun iştin tuj ynyp kelir ortta, suq askьrga cьlвas, ceze-taa suqnu padьrarga toorada-la xej kuruq xoвuce tөktyp cajlьp kaar polgaş mьndьq janzьlьq, suq par-taa polza onu cetce cozuuru-pile azьqlap ap şьdabas coruk paza oon yner, iji talazьnda, kizinin podunga paza koncuq cobalan ediledir, yş talazьnda, temgi suq anaa cьtkan, alьzьnda taraa tarьp xereqleer Xoвunu (şөldy) cyyde-taa cok xej yreqdep kaar tur, tөrt talazьnda, taraazьnьn ynyzy caagaj-taa turgan polza, suq-pile xandьrьp şьdaвajьn paar tur. Ьncangaş arьk-sumunnu aştap peletkep alьrьnьn cugulazь todargaj tur.

Cogaal komitedinin targazь **Cьтва.**

Idepkejliq malcьlar

Cөөn-xemcik kozuununun Cьrgakkь sumuzu 12 tugaar arвannьn xamaattьzь 77 xarьlq Şьdьn tep aşşak, 34 cьlda 26 paaş maldьq turgaş, 35 cьlda 37 paaş kьldьr өstyryp algan. Ol malьn po 36 cьldьn cudunga alьspas teeş, kyzyn-ne 300 xөppeen sigen, cartьk saraat saвan peletkep algan, oozu-pile malьnьn cer cetpesterin azьrap, şala cygeerlerin odarladьp turganь-pile malь koncuq xyr turar polgaş xarьn arttьk sigenin, malьnьn cemi cok arat eş-өөrynge erttekke sadьp turar tur.

Paza myn arвannьn targazь Manzьrьşkь, malьnьn cemin toldur peletkep algaпь-pile cangьstaa paaş mal cutka alьspaan polgaş xarьn cudaan arattarga 5 şanak sabannь xalaska tuzalaan.

Po ystynde eşter cazak, namnьn mal paazьn өstyrer tep lozun sorulgazьn canьş sьnьş cokka kvyss dip turarь pajьrlancьq tur. Өske eşter paza po ьşkaş kьzьp azьldaarь cugula.

Sumu targazь **Occur.**

Eş Lakpanьn malьnьn azьlь

Kaa-xem kozuununun Pyren sumuzunun 2 tugaar arвannьn targazь eş Lakpanьn malьnьn paazь cьl tudum-na өzyp turar, cyl teerge, 33 cьlda 28 paaş maldьq turgaş, 34 cьlda 70 paaş maldьq polgan, 35 cьlda 121 paaş maldьq polgan.

Po ystynde sandan algaş kөerge eş Lakpa, cazak, namnьn ajttььşkьn şiitpirlerin kyyssedip turar polgaş ьlangьja 8 tugaar Uuuq xuraldьn kьigьrььn kyyssedip turarь todargaj tur. Өske arban targalarь po eşten yleger alьrь cugula tur. **Tunmakkaj.**

Өdygende mal polgaş aqnььr azьlь

Tozu kozuununun Өdygen sumuzunun arat conu, kolduunda-la ibi polgaş an azьldьq con polur. Manaa mal azьlьnьn өzyldezin kөerge, 34 cьlda ibizi—2918 paaş, cьlgьzь—192 turgan polza, 35 cьlda—3359, cьlgьzь 199 paaş polgan. Cьlgь maldь pөry, xajьrakkan askьndan cajladьrь-pile 64 cьlgьnь kadьp kadarьp turar, moon iştinden pokььştьn sook ajььlь tьnzaaş, cьlgь malьndan 19 paaş mal cudap eldy. Ьndьq polza-taa, malьвьstь cutka alьspas teeş, kozuun cagьrgazьnьn ajttььşkьnь-pile eleen arga xemceqlerni ap corudup turar-pis.

Pistin sumuda kolduunda 79 ancь par, olarnьn 35-36 cьldьn 3 ajga cedir elyrgen an-tlini polza: tiin—13.522, kiş—71, elik—172, puur—160, kuud j—25, pөry—10, xajьrakkan—12, toorgu—5, kara-kuuş—148, kyrtty—12, kyşkyl—233, targat—41, kas—54, kьrza—29, ak as—4, tьrвaktьq—4. alaa—38, pos—150, xaral—136. Moon ap kөerge, pistin arat con kooptun elyk planьn toldurarьnga eleen tuzalьq cyylderni kьlьp turar tur.

Sumu targazь **Lama-cap.**

2.657 paaş mal azьralda

Pii-xem kozuununun Eerвek sumuzunun po 36 cьldьn 2 ajnьn 12-ga cedir elgen malь 114, am turguzu azьrap turar pygy malь 2.657 paaş cidip turar.

Po cuttun ajььlь-pile arat con ekki temisszip turar. 1184 paaş maldь cym oottuq cer-ce odarladьrь-pile 43 өq kөşken. 35 cьlda tus sumaa 1 le tolвuj tu gan polza, po 36 cьlda 17 appargan.

Oon angьda, arat connun ortluzunga cutka udur surttaal azьlьn corudup, ьlangьja tus sumuda nam yyrynyn sekreteri Pylcyn, cut-pile temissel corudar tug jьnda, tyn, xyn cok surttaal azьlьn, koncuq idepkejliq corudup turar, a a l-pөlykternin pyryikelin corudup turar.

Surgakcьlap coraan XӨKKYJ-OOL.

7 talвuj cazap perdim

Cөөn-xemcik kozuununun Akturuq sumuzunga cutka udur azьl corudarь-pile po cьldьn 2 ajnьn 9-ta pargaş, myn ajnьn 21-ge cedir 7 talвuj cazap perdim. Myn sumuda cuttun 5 komizi xyn tyn cok cutka udur erestiq azьl corudup turarь-pile onza-la pagaj cut ajььlь polвajьn turar. Ьndьq polza-taa, azьralda turar maldar eleen xөj, ol tugajьnda malьnьn cemi arttьk arattar, cedinmes eş-өөrynge tuzalap, xar ezer coruktu kalвarttьp turar.

Komandir SUBAK.

Tyrgen-ne mal emcizi xerek

Pii-xem kozuununun Eerвek sumuzunun Poom paazь, Eerвekaskь tep cerlerde curttap turar aaldarnьn malьnda maldьn xoralьq aarьь telgerep turar appaardь. Cyl teerge, xep-xenertten tөrt tabanь pastьnmastaj peer, paazь xolu, pudu ьzar, askьndan caraa tөktyr, kodurlaar mьndьq cyylder, cuttun ajььlьndan murnap turar appaardь.

Po tugajьnda kozuunda mal emcizin tyrgen-ne corudarьn idegep tur-pis.

Aratkor xer. **Salzьnmaa.**

Cut-pile temisselge tuzalamcьzь

Tandь kozuununun Mezegej sumuzu Palcappajnьn 25 xojunga, Toora-xadьnda sovet xamaatьlar k o m i t e d i n i n targazь Aşkarof, po cьldьn 2 ajnьn 24-te iji eştiq, 6 aatьq kelgeş, 15 xonukta xoj oottaar cerni talвujap perdiler.

Myn sumunun 3 tugaar arban xamaattьzь Tomвaalan teerzi, Toora-xadьnda kooptun salвьrьndan cajgь mungaş kazaanь tilep algaş, ol toraan өq-pylezipile kөzyp kelgeş 8 paaş poda malьn turguzu azьraj perdi.

Koop salвьrьnda **Mirccin.**

Eş Tarma cut-pile temisselin koşkatpajьn tur

Kaa-xem kozuununun Kөk-tej sumuzunun 9 tugaar arвannьn xamaattьzь eş Tarma polza, cut-pile koncuq kak cok erestiq temisszip turar, cyl teerge, po cьlьn malьn odarladьp, 3 cerge kьştaq kьlьp, malьn odarladьp kelgen, am yjede koncuq kuzur tyngeliq, oot, sigenniq, karapulun tep cerde xar-pile koncuq cьlьq kalвa tudup algan.

Karacangьs podunun malьn odarladьp turar ebes, xarьn өske eş-өөrynyn inee-pile kadь 30 azьq poos inekti maldap turar.

Eş Tarmanьn cutka udur temisselin kөerge, cazak, namnьn şiitpir lozunnarьn kyyssedip turar eş myn tur, өske eş-өөrler po eşterden yleger alьrь cugula tur.

NAZЬTTЬ.

4 ajnьn 20-de tarььr men tep tur

Parььn-xemcik kozuununun Şekpeer sumuzu 12 tugaar arвannьn xamaattьzь arat Maadьrool teerzi, ertken cьlьn taraazьn koncuq ertte tarьp egeleen kizi cyвe. Am po 36 cьldьn tarьlgazьn 4 ajnьn 20-de ьjaap-la egeleen turar-men tep, 3 ajnьn 17-de pugazьnьn tөzyn şaptьlap cьdьr, өske tarьlgam xerekseli şuptu pydyn yryn par tep olur.

Cer-le Maadьr-ool, azьl-agьj talazь-pile eleen idepkejliq polgaş turar kizi tur. Cyl teerge, po kььştьn ajььldьq cudunga malьn perвes teeş, talвuj cazap algaş, oozu-pile cer ezip, ьlangьja Sadьjaa tep kizinin 30-40 xoj, өşkyzyngge podunun aadь-pile cer talвujlap perip turdu.

Cer-cerde arat con, eş Maadьr ooldun yleger turzu gazьn alьrь cugula tur.

Ө. TEMBIREL.

Şagaan-arьq kyrekonomu caskь tarьlgaga pelen

Şagaan-arьqda „Xemcik-ool" kyrekonom, caskь tarьlganьn cepsek xerekselin 2 ajda pyryn septep algan polgaş cazak, namnьn paaştьncьlarь 3 ajnьn 1-de tarьlga cepsekterinin cetpesterin polgaş septelgezin tөgerip algan turar-sler tep ajttььşkьn pergennin, xarьn pettinde 100% kyyssedip algan-pis. Cyl teerge, traktor—18, oon andazьnь—10, cazar maşina—4, aat andazьnь—15, iiir—40, toora ьjaş—100, pazьtkььş—120, xomuut—44, pygy yrezin—700.000 kil.

Po cyylder şuptu tarьlgaga kireringe pelen polgan. Am yjede cyk-le xar agarьn manap olur-pis. Direktor SANCAA.

Caskь tarьlgaga peletkeniili

Parььn-xemcik kozuununun Askь parlьk sumuzunun pygy arat conu, 35 cьlda 168 şan taraa taran polza, 36 cьlda 245 şannь tarььr tep turar, am par yrezini arвaj—525 puut, c i n g e-taraa—121 puut, kьzьl-tas—196 p u u t, sula—106 puut, moon angьda tьptьnьp alьrьвьs: arвaj—303 puut, cinge taraa—50 puut, kьzьl tas—324 puut, sula—669 puut. po cok turar yrezinnerni tьptьnьp alьrьn 4 ajnьn 15-te tooskan turar-pis.

Moon angьda tarьlganьn cepsek xerekselin septep egelej pergen-pis. Aratkor **Taqьв.**

Xajьran andazьnnar tadara pergen cьdьr

Parььn-xemcik kozuununun Ajangattь sumuzunda „Toka" MAE-nin Saj-askьnda peş xire andazьnnarь, 1935 cьldьn 6 ajdan egelep cьtkaş, po 36 cьldьn 3 ajnьn 10-ga cedir kozuraara pergen cьdьrlar.

Ol andazьnnarnь, septeer selвiir cyвe polza, ej polcaa ertti-le, myn MAE nin targalarь tarьlgaa peletkenmejin olurarь-pile xamьk andazьnarьn ceme (tat) tudup, eenzirep cьdьp aldь.

Po tugajьnda ol andazьnnarnь tarьj eelep, septep selвip alza aar tep kulak salьp olur-men.

„Pilir"

1936 cьlda cьlgь maldь xalьştьrar kampaninьn tugajьnda saabьr

1. 1936 cьlda Tьba arat respubliktьn iştinde cьlgь maldьn өzyldezinden algaş kөөrge, 1,16 xuu esken poor tur. Moon parьmdalaaş cьlgь maldьn өzyyşkynyn kөөrge polza, koncuq oozum polgaş anьjuktarьnьn nemeziri koncuq ebeeş tur.

Cьlga maldьn kolduq өspejin turar cьldөgaanь polza, cьlgь maldьn xalьştьrar kampanizьn ekki organizastьь-pile corutpөjьn turganьnьn xaraazь-pile, 1935 cьlda koncuq xөj pe kьzьraan poor tur. Cizeeleerge, Uluq-xem kozuununun pygy tөryyr polza, coguur cьlgь malьnьn 42 xuuzu kьzьraan. Tees-xem kozuununda 37 xuuzu kьzьraan.

2. Cьlgь maldьn өzyyşkynynyn oozum sajzьrap turar cьldөgaanь polza, moon murnunda xalьştьrar kampaninьn yjezinde, askьrlarnь ekki cecce pyryny-pile azьqlap ap turbaan polgaş pir talazьnda camdьk arattar yreliq ekki pydyrykcy askьrlarьn pilbestin uzurunda cazap aktalap kaap turgan. Oon xaraazь-pile kulunnaar polza, coguur pelernin xөj kezii kьzьraaş, cьlgь maldьn өzyyşkyny koncuq kudu turar tur. Mьndьq cybe teleezinde, po 36 cьlda cьlgь mal xalьştьrar kampanьnga arat symen koncuq idepkej kicceelin alьp, pottarьnьn pelerin kьzьatpajьn erge-cok askьr salьr oruktu xamьktьn cugula polgaur. Paza po cьlgь xalьştьrar kampanins koncuq erestiq erttirer tugajьnda, kozuunnarga komistar turguzar uzurluq. Oon sostavьnga mal emcizi, mal azьlьnьn erttemniqleri paza kozuunnun organizastarьndan pir kizi kirer. Ol komistar polza, sumularnьn iştinde arat connun xolunda ceze pydyrykcy askьrlar par turarьn pilip algan turar polgaş ekki yreliq askьrlarnь ileredip tьbar. Paza mal emcizi yreliq tep kөrgen askьrlarnь aktalap cazap cer-le polbas.

3. Ekki yreliq pydyrykcy askьrlarnь kara azьlga edilep polbas. Cyge teerge, kara azьlga yrgylcy edileerge arьp paksьraar polgaş xalьştьrar kampaninьn yjezinde kyş şbdalь paksьraaş ol kampanьga kirip şbdabajьn paar. Mьndьqnьn tөleezinde, pydyrykcy askьrlarnьn kyzyn kamnaar coruk kajь-taa şaqda cugula.

Ekki yreliq pydyrykcь askьrlar tep, kandьq askьrnь ьnca teer teerge, podunun pajdalь uluq pedik sөөkkyr polur polgaş xendirbezi pedik poor. Oon ooldarьnьn şbnarь paza ekki polur. Pagaj yreliq pydyrykcy askьrlar polza, uk podunun sөөk şbnarь piccii polur.

4. Ekki pydyrykcy askьrlarnь şilip tьbar tugajьnda arat conpile kadь azьldaar polgaş pir pydyrykcy askьr-pile 25-30 paaş pelerni kadьp xabьrar polza coguur. Paza ekki yreliq askьrlarga ulustun iji cangьs pelerin polgaş xөj ebes, ebeeş cьlgьlarnь kadьp kaderarьn kol poldurup, arattar pottarьnьn arazьnda cugaalazьp, tөryyr polza, coguur peleringe askьr xalьdar coruktu cugula poldurup corudar uzurluq.

5. Kozuunnarda xalьştьrar kampani tugajьnda turguskan komistar cer-cernin aajьnga taarьştьr corudup, argalьq polza, cьldьn cьlьq yjezinde tөryderin podaar. Poos penin tөryyr xussaazь,—340 xongaş tөryyr, tep cybeni podaar, cьlgь maldь xalьştьrьp egeler yjezin maj (5 ajnьn) 15-ten oraj ebes egeleze coguur. Ystynde 340 xonuktu sanarga 11 ajnьn xonuu polur tur.

6. Kozuunnun komistarь xural kьlьp, cьlgь maldь kajaa pөlyp xabьrьp, kajь cerge kadьp kadarar polza, aal-pөlyktyn coogul, ol tugajьn cugaalazьp toktaatkaş, massalьq surttaal azьlьn tanьştьrьp corudarь cugula.

7. Cьlgь maldь xalьştьrar yjezinde, uluq, picce razьn-xarьn taarьştьrьp yzer polza coguur, cizeeleerge, picce maldarnь pir өske cerge, pottarьnьn yjezin yzyp, picce maldь uluq pydyrykcyge tabarьştьrbas polza coguur.

MALCERMIN.

Sovet Ebilelinin murnukku cygynde caskь tarьlga

SSRE-DE

Sovet Ebilelinin murnukku cygynde iji tugaar peş xonuktun iştinde taraanь kalbak xөjy-pile tarьp turar. Krьm, Odes ьncaaldьr, Dnepropetroi mozuzu paza Moldaftьn avtonomnuq sovet sosialistьq respubli tarьlgazьn am-na ertte toozupkan. Murnukku cykte mart ajnьn 15-te sula, ak-taraa, arbaj, tarьmal tooruk kattaj-xaara şuptu-la taraanь 4 milion ganь taraan, en xөj tarьlga şөlyn Ukrajьn tarьp kyyssetken, oon taraanь—1 milion 906 ga, Azof-pile kara-talaj mozuzunun —1 milion 173 ga. Krьmda 253 ganь taraan, uk tarьlgazьn enir cьldan 15 xonuk murnaj tooskan. Krьmda am 10.000 ga xur kara cerni andargan. Odes-xooraj mozuzu tarьlganь koncuq kьska xuussa iştinde —5-6-la xonukta tarьp kyyssetken.

Tus curttun uluq-uluq taraalan rajonnarь polur, arazьnda carьs salьp algan azьldap turar—Dnepopetroi mozuzu polgaş Azof-pile Kara-talaj mozularьnьn kolxosculars paza sovxostarьnьn azьlcьnnarь xobularda kisi kөrvp kөrbeen xej-aatьq idepkejliq azьldap turar. Tarьlganь pir ьst-pile koncuq ebileldiq corudup turar.

Dnepropetroi mozuzunda pygy tarьlga cerin karacangьs-la cergeleşkek taraa cazar maşina-pile, xorannap arьqlaan yrezinni cazьp taraan tur.

SETA.

Caskь tarьlga kampanizьnga emci tuzalamcьzь

Parььn-Sibir mozuzunun kadьk kamgalalьnьn ceri po cьldьn caskь tarьlga kampanizьnda kolxөstarnьn xobularda azьldap turar cerleringe 10.000 arьq-şeber pazьnarьn turguzup turar. Ol turguskan, amci tuzalamcьzь kөrgyer cerler polza, caskь tarьlga brigattarьnga tuzalazьr. Am xөj niiltinin arьq-şeber surgakcьlarь polur—12.000 kizi kьska xuussaalьq tyr surguulda өөrenip erttip turar. 106 kezek kөdee salьr emci cerleri emci cььp toldurttunup turar, anaa tus mozunun tөp xoorajlarьndan 35 emcilerni perip turar.

Po cьlьn jasada 84 mun peş cys uruqlarnь xaara tudup xandьrьp turar. Kolxostar polza, jasla kьlьrь-pile caa-caa pazьnnarnь sadьp albь-şaan, ol pazьnnarьn ekki cepsep, jaslalarga uruqlarnьn ekki cemnelgezin turguzarь-pile akşa mөngyn fonduzun turguzup turar tur.

(Parььn-Sibirnin temir udazьn medeezi xuraar cerinden).

Traktor septelgezinin planьn 97 xuu kyyssetken

Mart ajnьn 20-de SSRE-nin Ulastun Cer-taraalan jaamьzьnьn MTS-larь polgaş sovxostarь 148.310 traktor septeen—po polza, planьnьn 97 xuuzu polur tur. Saratof, Parььn Sibir mozuzu. Jvanof, Jaroslaf mozularьnьn traktorunun septelgezi saadap turar.

SETA.

Xytte 3 arbannьn azьlь

Pil-xem kozuununun Sesserliq sumuzunun Xyt-xemde 3 arbannьn azьl-agьjь eleen өry xөqcyp turar. Cyl tize, po kьzьn myn arbannьn xamaattьlarь 50 xire aattьq, Turandan Sebide kooptun majgьrьn-ce 17 toon paraan oktaan. Pottarьnьn malmaganь xyr turar, tebidenciq cybe cok, 27 kizi solun cagaan, arban sanьnda pizik pөlgymneri par, olar yrgylcy surguuldap turar, po kьzьn maldьn xoralьq tajzьnь pөryny 5-ti өlyrgen.

Olarnьn malьnьn ekki turar uzuru polza, mal cemin cөdiişkinniq peletkeen polgaş maldьn kazaalarьn pyryny-pile xendьrganьndan polur tur.

Cer-cerde arbannar, po 3 arbannьn ylegerin albnar.

Surgakcьlap coraan **Kombu.**

112840 metirni toburaktap perdibis

Uluq-xem kozuununun Kьzьlcaattь xoorajьnьn nam, arevenin kezigynөeri caskь tarьlgaga idepkejin salьp turarlar. Cyl teerge, po 36 cьldьn 3 ajnьn 15-tin xynynde 13 kizi kattьzьp algaş, myn xoorajdan 15 kilometir cerde, Şagaan-arьq sumuzunun Eer-xabakьn Cьlannьqda, en iştikki pugazьnьn өөzynyn 112.840 metir cerni toburaktap perdibis.

Ol cьqlьp azьldap turgan kezigynner po cьlьn po cerden tarea-taa medee cok yner polur tep, koncuq pajьrlap turdular. Moon songaar cer-le pugaьnьn suq padar tөzy-pile ertte xyreş azьlьn corutkaş, po cьlgь taraabьstь ertte tarьp, oon tyzydyn caagaj kьlьp ap kөreeli eşter!

K. Erencin.

Saktьp podaanьm-pile ьrlap olurdum

Tees-xem kozuununun Erzin sumuzunun tebiskeerinde, po cьldьn 3 ajnьn 7-ge cedir xar eşkini yrgylcylep kelgen. Men paza xar ezip turar kizinin pireezi kizi-men, en sөөlgy xynde kezeekkinin karangь imirge cedir cer ezip keerimde iji xolum xabarьp, suqlangьlaj pergen turar. Men podum aratkor kizi polbas men-pe tep podangaş, paza pir kezek ezip turumda, xolumnun xabarьь asrьbas appaardь. Cer-le podap turarьmga, malьmnь cutka alzьr şincim cok cer ezip tur ebesmen-pe. Oon omakşaaş, cogaadьp ьrlaanьm:

Xaja laştьq Erzin xemi
Xar-la castan uluq-la tur.
Xamьk maldь cudatpas teeş
Kalbak eşkin ezip tur-pis.

Eerergen Erzin xemde
Et-le cyyly mendi le tur.
Elbek sannьq malьbьska
Eşkin ezip azьrap tur-pis.

Oorargan Erzin-xemnin
Oodu, sigeni uluq-la tur.
Orgulangan malьbьska
Orgu cerni ezip tur-pis.

Ьrlap xөqlep turgaş, cer eşken arat connu calgaaratpajьn, cutka udur erestiq temissezip turpis.

Aratkor **Tykcaa.**

Cut-pile ekki temisselciler

Uluq-xem kozuununun Xenderge sumuzunun Өbyr-calaattьda curttap turar arat condan malьnьn azьlьnga en idepkejliq eşterni tus pyry todargajlap piziirge polza: 13 tugaar arbannьn xamaattьzь 59 xarlьq Sagaan-ool aşşak, 129 paaş malьndan po kььştьn ajььldьq cudundan cangьs өskys anaj-taa өlyrbeen, amga cedir malь semis caagaj, kysky xebeer. Ol polza, mьldьn odarpelciirin taarьştьrьp, kys şaqda sigen, sabannь xөjy-pile peletkep alganьnda polur tur. Paza 16 tugaar arbannьn xamaattьzь Paldan, 8 tugaar arbannьn targazь Tooruk po 2 kizi paza sөөlgy yjege cedir malьndan cangьstь-taa өlyrbeen. Ol cyny ajttьp tur teerge, cut ajььlь poluru pliş cok ebespe tep cybeni paaş udur pilgeş, maldьn cemin ekki peletkep alganьnda polur tur.

Ystynde eşter ьşkaş, malьnga idepkejliq kьrgan-taa, calьь-taa arattar, pistin sumuda eleen par. Oon angьda 12 tugaar arbanda engiin anьjak, 18 xarlьq eş Marьkkaj, 3 өqnyn 40 azьq inekterin 1 aj azьq xirede, majgьn kakkaş kadarьp kelgen. Ol inekterinden cangьs moidurga-taa өlyrbeen. Paza 16 tugaar arbanda xereezen Loptanmaa Kaccь-sajьr tep cerde inekterin kadarьp turarь, eş Marьkkaj-pile pir tөmej.

Men ystynde eşterden yloger algaş, onza cudap turar Erelcin, Tandar-cool, Taqba, Tanzьn-xoo suqlar-pile cugaalazьp kөөrymge, sigen, saban peletkep, cer-le maldьn odar-pelciirin polgaş yje-yjenin pajdalьnga maldьn turuzun taarьştьrbazanda polur cybe poldu.

Moon songaar mal kььş azьrar argaь pilbes turar eşter, ystynde piziitken eşternin ylegerin albrь cugula tur ebes-pe.

M. Lamabьk.

Elikteer-men tibejin, eptiq cerge talbьj sөөrt

Tandь kozuununun Kөk-pulun sumuzunda nam yyrynyn targazь **Sotpa** teerzi, cut-pile temissezirinin arga texniin, arat conga ajttьr kizi podu-pile turgaş-la, elikteer-men teeş, arat **Siirin**xuuraktь ederttip algaş, Xaraganьq şөldy pir kьldьr şaap-la turar. Ol xirede pir-taa өlyrgen elii cok polur tur.

Eş Sotpa arat conga cuttun ajььlьn tajьlbьrlap peer xerekcok, xarьn podunun aalьnda mal-maganь elen-tendin-ne turar teer ebes-pe on.

Eş **Sotpa** cuttun ajььlьn pilbes ebes, xarьn-na ekki pilir kizi podu-pile turgaş, mal-maganьn too bas tugajьnda, coguur cerinden pir şiidin tьpsa kandьq irgi tep kulak salьp olur-men.

„Kajgap-turgan"

Pilip albnar

Kьzьl-xoorajda nom sanьndan xooraj curttakcьlarьnga sagьndьrьp tьnnadьrь polza, 1934-35 cьldarda nom sanьndan xolunun yzyyn curaaş, 10 xonukta nomcuuru-pile nom algan tьba polgaş xamaattь ulustan tuzaar өjy şaqda-la ertkileen nomnar par turar. Ol xuussaazьn erttirgen nomcukcular po 36 cьldьn 4 ajnьn 15-den erttirbejin, nom sanьnga ekkep pergen turzun.

Nom sanьndan nom ap nomcuurunun curumun manaa ajttьrga polza:

1. Xoorajga yrgylcy curttanastarga nom perbes.

2. Pir kizige 2-le nom peer polgaş uk nomnu 10 xonukta kamnьь-pile nomcup azьqlaaş, ol xuussaazьnьn iştinde ekkep peer uzurluq.

3. Pir ebes 10 xonuk xuussaazьndan erttirer polza, pir xynde 15 kөpejekke şiider.

Moon songaar ystynde curumnu nomcukcular ederip kyyssedir uzurluq.

Nom sanьnьn ergelekcizi

Peqzi-syryn.

Tьbьzьktь tьptьm

Pic 3 ajnьn 4-tyn xynynde yngen №19 (520) „Şьn" solunda eş keccilpoldun ьtkan tьbьzььn tьp xarььlarьm polza:

Tii cok tugum,
Iizii cok cincim—teeni sьldьs-pile teer tur.

Mөn-mөn coruktuq,
mөngyn ьjaş olbuktuq teeni—kabajьq caş uruq.

Iji toruk suskunnuq teeni—jezinin emli tur.

Ijimde iji ojumakta,
iji kuuş olur teeni—şьdьraalaan iji kisi tur.

Orituzunda şokkar ojumakta
oluj-soluj cygyrzyp tur teeni—şьdьraanьn podu tur.

Pazarga cьmcak,
palazь paak—teeni xar tur.

KXK Kөk-tejde **T. Padarccь.**

Redaksьdan:

Po ystynde tьbьzьktarnьn iji cyylyn tьppaan tur-sler, өskezin tьpkaunar şьn tur. Tьppaan iji cyyl tьbьzьbnar polza, iziq temirliq ot-pile, şugumnu ьncap tьabzьktaar poor cybe.

Kyr. kədee azьl-agьj skladьnda par turar nogaalar yrezini

Kьzьl-xoorajda Tьba kyr. kədee azьl-agьj skladьnda 1936 cьldьn caskь nogaa tarьlgazьnga xereqleer par turar nogaalar yrezinin moon adaanga cьskaarga:

№ №	Attarь	Tenzizi kilog.	Ərttee akşa	kəp.	Tyny akşa	kəp.
1	Arbuus	24,5	30	—	735	—
2	—"—	35,5	30	—	1065	—
3	Dьnja	12	30	—	360	—
4	Morkof	5	30	—	150	—
5	Sivokьla	15	30	—	450	—
6	Pomidor	2	30	—	60	—
7	Rediska	7	30	—	210	—
8	Kapuus	19	30	—	576	—
9	Turnepis	5	10	—	50	—
10	Ukroi	25 ogram	30	—	51	40
11	Cecebitsa	12550	—	65	8	16
12	Ogurze	5	30	—	150	—
13	Redka	2	30	—	60	—

Po ystynde ajьtkan nogaa yrezinin alьksaar xuuzunda azьldьqlar polgaş azьl-agьj organizastarь Kьzьlda kyr. kədee azьl-agьj skladьndan keep alьrьn tьnnadьr tur.

Kyr. K/a agьj skladьnьn ergelekcizi PORA.

Eerbek sumuzun tarьlga margьldaazьnga kьjgьrьp tur-pis

Pii-xem kozuununun Sesserliq sumuzunun cagьrga ceri polgaş nam, areve yyrlerinden 36 cьldьn tarьlga kampanizьn eresliq azarь-pile 752 sannьq arat connun murnundan, myn kozuunun Eerbek sumuzunun cagьrga ceiin polgaş nam. areve yyrlerin margьldaaga kьjgьrьp tur-pis.

Manaa pistin talabьstan kyyssedir azьldarьbьs polza. 1935 cьlda 187 ganь taraan polzubussa, am 1936 cьldьn cazьnьnda 227 ganь tarьbr tep tələbi ep alganpis. Oon peletkelin coruduo turarьbьs: azьl aadь—160, şarь—7, andazьn 51, iliir—46, xomuut—148, argamcь—152, xendir—74, xyyrek—93, par yrezinner: kьzьl-tas—236 puut, sula—76 p., arbaj—39 p., kək taraa—4 p., cinge-taraa—101 p., kattьşkaş 456 puut yrezin par.

Moon angьda kyrynede yrezin fonduzundan sadьp alьr tep turarьbьs: kьzьl-tas—566 p., sula—874 p., arbaj—46 p., cinge taraa—26 p., kattьşkaş 1512 puut yrezinni sadьp alьrьnga pelet-kenip tur-pis.

Monu ilerediri-pile kadь, caskь tarьlganьn uzur sorulgazьn əqeregelerge cedir tanьştьrbь-şaan, cazak, namnьn tarьlga tugajьn da ajttьşkьnьn pyryny-pile pottandьrьp kyyssedir sorulganь po xynden ьnaj egeleer-pis.

Paza taraa şəlynyn pugalarьnьn əəşterin toburaktaar azьldь 3 ajdan egeleen-pis. 1935 cьlda 2700 kulaş cerge taraa kazəazь tutkan-pis, am po cьlьn 4 ajnьn 15-ke cedir 700 kulaş cerni kazaalaar ьjazьn tyzyryp ap şьdaarpis.

Taraaga xora cedirer xamьk xoralьq tajzьnnar-pile eres temissezip, ьlangьja po cazьn ergerin ooldarьndan 500-den kudu ebesti əlyryp xoradьrьnga picce uruqlarnь xəjy-pile ebileldeer-pis.

Mьncangaş, caskь tarьlganь cer karararь-pile egeleeş, şьrarьn sajzьradьrьnga uluq sorulganь salьr-pis.

Po margьldaanьn tynnelin caskь tarьlga ertken soonda „Şьn" solun tamcьştьr tynnezir pis. Sternin sumu, po margьldaanь xyleep algaş, tarьj xarьbzьn perzin tep tileq salьp tur-pis.

Sumu targazь **Tamaa.**

ARN yyrynyn targazь Jonzak.

ARE yyrynyn sekreteri

Manzьrьşkь.

Myzejnin azьk-tuzazь

Myzej tep cyl?, oon uzur tuzazь cyl tep cybeni topculap piziirge polza:

1. Myzej teerge, ertken yjelernin təegyzy polgaş cer-le ol yjelerden peer kizi,-amьtlannьn amьdьrap kelgen azьl-agьjьnьn, ertem kulturunun turup turgan pajdaldarь polgaş ol yje-pile tenneen po yjenin azьl agьjь, erttem kulturu, paza oran telegejnin kьrьnda par turar cyzvnpaazьn, ynyş pajlaan telgep kərgysken tuskaj cer tur. Ol cernin iştinde turar cyylderni tus-tus telgep kərgyzer cyylderinin aajaajь-pile salbьrlar kьldьr turguzup polur. Cizee: mal azьlьnьn, kultur təegyzynyn, angь temisselinin, revolus təegyzynyn, orannьn azьkpajlaanьn, — mьndьq-mьndьq cyyldernin tugajьn tus-tus turguzup polur.

2. Myzejnin xeree cyl teerge:

a) Ertken yjelernin iştinde poop turgan cyylder polgaş ol yjede ulustun amьdьraldarь-pile, əərenip tanьzarda, todargaj pajdalьn karak-pile kəər.

в) Oran telegej kьrьnda ulustun azьl amьdьralьnga cugula xolbaqdaldьq azьk-pajlaktar-pile tanьzьp, kandьq pajlak cyge xerek cybel tep cybeni todargaj kəər tur.

c) Po yje-pile, ertken yjenin pajdalь kandьq ьlgaldьqьl tep cybeni koncuq todargaj kəryp, ьlangьja anьjak əskennerge po tugajь koncuq azьk-tuzalьq polur.

d) Azьl-agьjnьn xəqcyldezipile tanьzarda, kandьq-kandьq azьl-agьjlar parьl tep cybeni pilip alьr polgaş cer-le myzejge kirgen kizi ьjaap-la pir cybenin uzur-utkazьn pilgen turar tur. Mьncangaş myzej polza, politik, azьl-agьj, erttem kultur talazьpile tьkka-la uluq uzur-tuzalьq cer tur.

Moon pile kadь carlaarь polza. TAR-nьn Kьzьl-xoorajьnda kyr. myzejnin azьk turar xynneri polza: tьştanьr xynde 10 şaktan egeleeş 2 şakka cedir azьk turar. Kəər erttee polza, 20 kəpejek, surguul ulus polza, xalas kəər. Ol kəərde, kolektif aajь-pile organizastьq kəər.

Meen idegeerim polza, kazantaa myzej kərgen eş-əər arat conga tajьlbьrlap peeri cugula tur.

Kyrmyzej ergelekcizi

Peqzi-syryn.

Ədygende nam yyrynyn azьlь

Tozu kozuunu Ədygen sumuzunda namnьn 6 tugaar yyrynyn cьl-cьlda corudup turar azьl-agьjьn kəərge: pygy kezigynnerinin sanь—18, oon istinde xereezen kizi—1, myn yyrnyn tergiilekcilerinin xuralь 35 cьlda iji polgan, 1 caa kezigyn kiirip algan, pygy kezigynnerinin xuralь 7 kattap polgan. 36 cьldьn 3 ajga cedir tergiilekciler xuralьn 2 kьlgan, 2 caa kezigyn kiirip algan, kalbak xuralьn 2 udaa kьlgan.

Uk xuraldarga mal polgaş əlyk azьlьnьn tugajьn cugaalazьp turgan.

Mal azьlь:

Maldarь	1933 c.	1934 c.	1935 c.
Ibi	383	463	553
Cьlgь	25	26	33
Kattьşkaş:	408	487	586

Kultur azьlьnьn talazь-pile po 36 cьlda pir pizik pəlgymyn sumu cagьrgazь-pile kattьzьp turguskan. Ьnda 12 nam kezigyny əərenip turar, nam kezigynnerinde 6 kizi pizik pilbes, 36 cьlda 11 kizi solun cagaan.

Myn yyr, nam kozkomundan kelgen tokaal saabьrnь tus curttunun pajdalьnga taarьştьr tajьlbьrlap azьldap turgan, yyrnyn podunun pizik xerekseli emgeseskeliq, tus tus cьldarnьn pizikterin angь angь kьldьr şarьgьlap algan, nomnьn iştikki curumu myn cygeer tep sanap polur.

Ьndьq polza-taa, nam yyrynyn pygy kezigynneri podunun polit pihişkinin əryldip alьr talazь-pile cetpes, xəj niitinin azьldarьnga kirzilgezi koşkak, ьlangьja xereezenner tassьbnga yyrden pottuq paaştalgazьn prebejin turar. Oon-taa əske cetpes cyylderi tьkka xəj.

Po cetpesterni moon songaar cok kьlьp alьrda, ARN TK-nьn 4 tugaar plenumunun ajttьşkьnьn parьmdalap, mal polgaş kultur azьlьn sajzьradьrьn ce uqlandьrьp, an əlyktьbzьn sajzьradьrьnga onza sorulganь salgan turar uzurluq.

Surgakcьlap coraan **Cyldym.**

Margьldaanьn 1 tugaar tynneli

Cəən-xemcik kozuununun Xajьrakkan sumuzu, 36 cьldьn solun parlalgazьnьn cagьlgazьn kalbarttьrь-pile Tebe-xaja, Pajan-tala iji sumu-pile 228 sannьq cagьlganь cedip alьrь-pile margьldaa corutkan poldur-pis.

Am oon 1 tugaar tynrelin 3 ajnьn 15-te tynnep kəərge:

cagьlga adь	xuossaalarь cьl	6 aj	3 aj	şuptu
„Şьn" solun	81	15	—	96
„Areve şьnь"	24	28	—	52
„Xostuq arat"	19	7	—	26
„Cazaktьn kol medeezi"	29	—	—	29
„Purungaar" sol.	1	—	—	1
kattьşkaş:	154	50	—	204

Cedip alьr teen sanьbьska 24 san cetpeen tur. Ьndьq polzataa, am 2 tugaar tynnelinde ol sannь cedip albь-şaan, xarьn azьr kyyssedir-pis.

Mьncangaş, margьldaşkan iji sumubustun tynnelin tьnnaarьn kyzep olur-pis.

Sumu targazь **Kyder.**

Nam yyrynyn targazь

Coldak-sotpa.

Eryy tyrymynyn tugajьnda eş Sundujnun tajьlbьrlaan cyylynden ajttьrьq

cьldьn səəlynde yngen № 97 (500) „ŞbN" solunnun 4 tugaar arnьnьn 4 oduurunda, eryy tyrymynyn 14 cyylyn TAR Vstykky şyygyzynyn kezigyuy eş SUNDUJNUN tajьlbьrlaanьndan ajttьrarьm polza:

Pir ebes kьm pir kizi onza xoralьq sagьştьb-pile, kyrynede olurup turar taştьkkьnьn elcini ijik-pe, əske diplomattьq ulustarnь əlyrer polza, oon jalazьnga xərengizin xabьrbь-şaan, aar jala-pile poolap əlyrer teen xirezinde, „2"-teən san iştinde, moon pile pir təmej kemniq xerekti kьlgan kizinin xereen xьnap kəərge, oon araj ciik şьnarlьq polza, xərengizin xabьrbь-şaan, 3 cьldan ebeeş ebes xuussaada kara-pazьnnaar teen tur. Po cyge 2 uktalьq poor cybel? Ciik şьnarlьq tep cybe kajьn kancap tьptьp kəer cybe irgi?

CXK Pajan-tala

sumuzu **Typpej-ool.**

Eş Typpej-ooldun ajttьrььnga xarьь

Cer-le eryy tyrymynyn kajь-la ajьtkan cyylderinge tabarzьr kem-xerek yylgetkennernin xereen yzyp şiiderde, uk xerekten kizinin kьlgan xereenin ənyn kəryp, ajььldьq, ajьbl cok, xoralьq, xora cogun ьlgaradьp uk xerektin aar, ciik şьnar pajdalьn eccizinge cedir xьnap tьpkaş, ol xerek cogum kajь cyylynge onaazь peeril, ol onaaşkan cyylynge ap şiider uzurluq polgaş ystynde 1 tugaar tajьlbьrьnda cugaalaan ьşkaş, kyrynelernin ulus arazьnda olurup turar pyryn ergeliq elcini polgaş əske-taa pyryn ergeliq tələelerni kьm pir kizi onza xoralьq sagьştьq turgaş, olarnьn kajь pireezin mьrьnaj əlyryp kaar polza, mьndьq xerekti özegeer sagьştьb-pile kьlgan kizilerni aar jala-pile xərengizir xabьrbь-şaan, şaazьlap poolap əlyrer uzurluq teen.

5 tugaar tajьlbьrьnda ajttьrganьna polza, moon-pile pir emej kemniq xerekti kьlgan kizinin uk xereen xьnap kəərge, oon araj ciik şьnarlьq polza, teeni ystynde cugaalaanь ьşkaş mьrьnaj əlyryp kaqbaan, adar poolaar, əlyrer cidireringe cedirip eldeban lep aazь can yndyrgen polgaş paza mьndьq xerekti kьlgan kizi podyunn sagьştьb-pile ebes, karangь pydylyk, cybe pilbestin xaraazь-pile ijik-pe, azь, kandьq pir ittiriq albadaaşkьn kьzamdal-pile kьlgan-pe, cok polza, ugaanь cedişpes, cyree aarьq, ergii tenek paaktьn xaraazь-pile kьlgan polgaş oon-taa əske po ьşkaş cьldagaannar-pile xerekke onaaşkan kiziler turar polza, onu araj ciik şьnarlьq teen polgaş mьndьq xerekke onaaşkan kizini xərengizin xabьrbь-şaan, 3 cьldan ebeeş ebes xuussaa iştinde şьngьь xorup pazьnga oluttup şiider, cok polza, şəleezin kazьp pazьnnap kezemce kergyzer uzurluq teen cybe ur.

TAR Vstykky şyygyzynyn oralakcь targazь **Sunduj.**

Kьjgьrьq

Cəən xemcik kozuununun Cajaq-alaak, Xəndergej, Xajьrakkan Tebe-xaja, Pajan-tala—po 5 sumuzunun cagьrgaalarьn Cəd-anada „Cyrmit-tazь" tep tep k/a agьjnьn vlegerliq stanzьzьndan 36-37 cьldarda maldьn kəndьq-taa azьl-agьjьn ekkizider tugajьnda s'ernin sumularьnarnь kьjgьrarьbьs polza:

1. Maldьn caskь er, kьzьn yzer kampanizьn coguur əj şaanda yskeş paza coguur əjynde kadarpis.

2. Maldьn odar-pelciirin pir tugaar tarьştьrar-pis.

3. Sigen, taraa-ьn kazaazьn 5 ajnьn 20-de toozup, pagaj xire kazaalarnь septep aptar polgaş sigen kezer xire cerlerni malgacer-le pastьrbas-pis

4. Sigennin şəlyn kalbarttьp, ol cernin sigenin cəp azьqlap alьr-pis.

5. Sigenni kezip pəlyp saraattar, onu kazaalarьn, taraa azьlьnga kapsьrьştьrbajьn, 7 ajnьn 10-dan 8 ajnьn 15-te kandьq-taa azьlьn toozar-pis.

6. Kandьq-taa maldarnьn kьşkь kazaalarьn 10 ajnьn 15-te toozar-pis.

Ystynde pizeen carьştь pir cьl iştinde corudar polgaş 3 udaa xьnap kəər-pis. Ol kəərde, pireede 36 cьldьn 5 ajnьn 25 te, 2-de, 36 cьldьn 9 ajnьn 30 de, 3-de, 37 cьldьn 3 ajnьn 30-de.

K/a-agьjьnьn ylegerliq stanzьzьnьn ergelekcizi **Occur-ool**

Pugazьnьn təzyn toburaktap algan

Parьbn-xemcik kozuununun Şuj askьnda Pazarak tep cernin pugazьnьn təzyn aştaarь-pile po cьldьn 3 ajnьn 17-de 21 xire kizi cьblgaş, toburak tegerin toostubus.

Tarьlganьn pygy peletkelin amdan egelep corudup tur-pis

Sumu targazь SYGE.

Pistin xarььbьs

PXK Pajan-kolda „Tennangьr"— Mal-ooldun taarьmca cok tugajьn, ol cerinde xana solununga pizi.

PXK Tarlaqda Songubaa— xereezenner cut-pile temissezip turlar teninde cyk-la ulus adь par poordan paşka, ol ulus cyny kьlganьn pizibeen tur-sler. Paza ergi şaqnьn ьrь teen cyylyner şьnar cok polgan.

KXK-da Caş-ool— mal emcizi, mal aarьь-pile kancaar temisseşkenin todargajlap pizi. Paza paraan oktaan teeninde ceze paraan oktaanьn pizibeen tur-sler.

Uluq-xemde eş Curukpan—Mart 8-te idepkejliq xereezenner şannaanьn pizeeniner eleen yr apparьp tur. Ol toraan pizeen polzunza, koncuq ekki ijik.

CXK Xəndergej sumuzunda „Tilgi"—nam kezigyny Xyler-poonun 1 aj yjezinde aragalap algaş, ulus ettep turganьn ьnda nam yyrynge medeele.

Pii-xemde „Xəjnyn pireezi"—Taspь sumuzunda Canman-keskijnin tugajьn coguur cerin-ce şilcitken-pis.

Kьzьlda OKTE tep ayrozununn sekreteri Puga—caskь tarьlgaga OKTEnin organizastarь pelen turar tep cyylynny solunga yndyrer teerge, eske eş əərnyn pizeeni-pile tapkьr-taa, erengej-taa poldu.

Turanda „Tьnnaan"—Serenmaanьn tugajьn pizeenin erengej poldu.

CXK Xajьrakkanda „Xajьrakkan"—cut komistarь sula azьl corutkan teeninde şьn adьn palargaj polgaş pildinmes poldu.

KXK Pyrende Tolgar-ool—iji kajgaldьn ceccen cugaazь teen cyylynnyn utka şьnarь pildinmes tur.

Sesserliq sumuznnda Tamaa—Tonduj aşşaktьn cugaazьn, ol cerinde xana solununga piziner.

Pii-xemde Picce-ool— 4 tugaar arbannьn azьlь tep pizeen cyylynnyn iştinde sannarьnьn uzuru pildinmes tur.

KXK Koptuda „Xoorza"— Tolukpan kadajьnьn yleger cok pajdalьn. ьnda xanda solununga pizi.

IXK Cьrgalandьda „Pəlzek."— Şokkar-ajьbzь, Kara-toppujga xojun oorladьp algaş, soonda anaa-la suutkazьp aldь tep turganьn, cogum kazan, kajь yjede cybel, oon əjy pildinmes teleede ynmedi.

UXK Iji-talda „Xьnap-pilgen"— Sarbaazьktьn tugajьn, ol cerinde xana solununga pizi.

PXK Ajangattьda „Argamcь"— Ьdьmnьn tugajьn, ol cerinde xana solununga pizi.

Xarьbssalgalьq redaktor **Lyndyp.**

Cidiriqler

P/c 3 ajnьn 15-tin xynynde Profes tep cəbylelinin cungulap ojnaar cerinde, ojnaan ulus cьnnь pazьnga №№ pilbes profes, areve biletterin cidirdim, am kyş cok poldurdum.

Kьzьlda Profes tep cəbylelinin katok ergelekcin

K. CYLDYM.

1935 cьldьn 10 aj yjezinde № 84 100 akşanьn obligas kvitanzьzьn cidirdim, am kyş cok poldurdum.

CXK Cajlaq-alaakta şkola ergel. TORZU.

Kьzьl-xooraj Tiraz 4.748 Kyrynenin 1 tugaar tipografь

ŞЬN

Nomer ɵrttee 10 kɵp.

Pygy telegejniꞑ proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь kattarьƶь,

TARN TK polgaş Profes Tɵp ceʙyleliniꞑ organь

„Şьn" solunnu cagьr ertee:
Xuuzunda cagьrlarga:
1 cьlda . . 5 akş.—
6 ajda . . 3 akş.—
3 ajda . . 1 ak. 80.
3 ajdan kudu cagьlga alʙas

Solun cagьdar cerler: Tɵp xarьlzaa kontoru, oon kedee salʙьrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar
Alʙan polgaş yletpyr cerleringe cagьrь:
1 cьlda . . . . 8 akşa.
6 ajda . . . . 5 akşa.
Taştькkь corudar cagьlgalarnь:
1 cьlda . . 10 akşa.
6 ajda . . 6 akşa
„ŞЬN" solun redaksьƶьnьꞑ adrezi: Kьƶьl-xooraj, Revolus şɵly, Şetinkin kudumcuzu, paʙьn № 2.

1936 cьldьꞑ aprel 8 xynynde
sreda № 29 (530)

TAR 15 cьlьnьꞑ Uluƣ pajьrьꞑga pygydeʙis peletkenii!

(Ministerler ceʙyleliniꞑ oralakcь targaƶь eş Ojduptuꞑ cyyly)

Uluƣ Oktaʙrnьn tɵreen oƣlu—pistin tuskaj xamaarьşpas togunnaan pot ergeliƣ Tьʙa Arat Respuʙliiʙis turgustunganьndan peer proletar cazaanьn tuzalamcьƶь-pile 15 cьl polgan ojunun Uluƣ tɵɵgylyƣ pajьrьn curttun pygy teʙiskeeringe (tɵplen egeleeş kьdьƣ kьƶьgaarьnga cedir) koncuƣ kalʙaa-pile cediişkinniƣ pajьrlap erttirer tugajьnda, oon cyzynpaaƶьn xamьk peletkelderin amdьgaaştan kььp pottandьrar.

Po onza pajьrnь erttirer coruk polza, anaa-la jozu ederttip, eelceƣ erttirer teen cyʙe eʙes polgaj.

15 cьl ojunun Uluƣ pajьrь polza, tus ulustuꞑ po kaaş cьldьn iştinde cedip tiilep algan xamьk-la ulus-tɵreniꞑ xerekteri, aƶьl-agьjьnьn ɵzyldeleri, arat tymenniꞑ amьdьral pajdalьnьn sajzьraanь, ulustuꞑ erttem polʙaaƶьralьnьn xɵƣceeni, Tьʙa orannьn xamaarьşpas ergeziniꞑ pьƶьƣlatunganь polgaş ɵske-taa pygy cediişkinnerin tynnep kɵrgeş, ol cediişkinnerni oon-taa arttьk ьnaj tepşidip corudar tugajьnda nam, cazaktьꞑ arat tymen-pile kadь, pir uluƣ xerek pydyryp alganьnьn polgaş alьrьn xereccileer xynyʙys myn polgaj.

Ьndьƣ teleede, tɵp polgaş kɵdeeniꞑ xamьk cazak-cagьrganьn cerleri, aƶьl-agьj, sadьƣ, pydyrylgeler, xɵj-niittiniꞑ cerleri xamьk aƶьl-agьj corudulgalarьnьn tynnelderin ileredir polgaş Ulustuꞑ Uluƣ pajьrьnga uktuştur, pygy aƶьldarьndan onza cedilgelerni tudaradьr pottandьrьp, cazak, namnьn ajttььşkьnnarь-pile taƣzьp turar cyylderin ylegerliƣ kyyssedip, ol kyyssedip turar pottuƣ xereen Uluƣ pajьrga uktuştur pelek kьldьr peletkenirin cedip alьrь cugula.

Ulustuꞑ 15 cьl polgan Uluƣ ojun taʙarьştьr respuʙliktьn 3 tugaar jarmarkaƶь (xostuƣ telgiir xarьlzaalьƣ sadььn) aƶьdar tugajьnda cazaktьꞑ toktaalь yzgen coruktu kalʙak arat tymenniꞑ ortuzunga nepteredip, ulustuꞑ amь-xuuzunun polgaş xɵj niittiniꞑ ekki turalьƣ idepkejin tepşider tugajьnda Uluƣ pajьrnьn pygy corudulgalarь xolʙaƣdaƶьr taarьşkan turar polgaş idiişkin pergen turar.

15 cьl ojunun Uluƣ pajьrьn erttirerin taʙarьştьr pir-le koncuƣ kol poldurup corudar aƶьlьʙьs polza, 8 tugaar Uluƣ xuraldьn şiitpirleri-pile ajьtkan xamьk sorulgalarnь koşkatpajьn, kьska-kьska xuussaalar iştinde pottandьrьp corudarьn pygy organizastar polgaş arat tymenden xyleenir polza coguur.

Ol tugajьnda onzalap temdeƣleer cyylderde, ьlangьja 1936 cьldьn caskь mal aƶьl polgaş tarьlga aƶьlьn şьnarlьƣ erttirer. Arattar polza, kьska xuussaa iştinde kalʙak-kalʙak xoʙu şɵlderni, odar-pelciirlerni toldur mal-maganьn ɵstyryp, taraa, sigenniꞑ peletkep ap, amьr caagaj curttalganь ulam-na pьƶьƣlaarь kol kyzel sorulgazьs tep pilze coguur. Ьncangaş, Tьʙanьn 15 cьl ojun taʙarьştьr ystynde cugaalaan sorulgalarnь parьmdalaaş, kajgamcьktьƣ cediişkin polgaş kɵryştyƣ aƶьldardan pottandьrьp kɵreelinger. Paza ol ьşkaş ulustuꞑ erttem polʙaaƶьralьnьn xereen corudup turar cerlerden xamьk şkolalar, kɵzer ɵƣler, likpuntular, ьlangьja arattьn kadььn kamgalaar cerler 8 tugaar Uluƣ xuraldьn ajt'ььş kьnьn parьmdalap, respuʙliktьn 15 xar xarlaanьn uktuştur aƶьlьnьn kɵryştyƣ tynnelin yndyryp, pottuƣ cedilgelerden kɵrgyzeri onza negettiner.

Oon angьda, sadьƣ, saꞑ-xɵɵ, pydyrylge cerleri podunuꞑ aƶьl-agьjьnьn cedilgeleri polgaş cazak, namnьn taaskan xyleelgelerin erestiƣ pottandьrьp, tus tus aƶьldarьnьn arga-majььnga xanьƶь-pile ɵɵrenip, ьlangьja şak po cerler aƶьldьn adьrlarьnga kaadьrnь pьƶьƣlaar polgaş peletkeer, kььr aƶьlьnьn şьnarьn polgaş pydyrer şьdalьn ulgattьrar xire corudulgalarnьn kyysseldezin ilergejleer uƶurluƣ.

Ьncangaş, ystynde şьjdьngan kol sorulgalarnь parьmdalaaş, xamьk alʙan, aƶьldьn cerleringe sagьndьrar cyyl polza:

TAR 15 cьl ojunun Uluƣ pajьrьn erttirer tugajьnda aƶьl-agьjьnьn polgaş organizastьƣ corudulgalarnьn eldep peletkelderin top-toraan eʙileldep corudar.

Ol tugajьnda arat tymenge tanьdar, solun parla'ga tamcьştьr nepteredir.

Ol tugajьnda pygy adattьngan cerlerge paza pir cugula poop negettiner ajttьrьƣ polza, ulustuꞑ uran-cogaal, ojun-naadьm cyylynyn xamьk aƶь'dьrьn koncuƣ kalʙaa-pile eʙileldeer polgaş ortta kalʙak arat connun kirzilgezin ulgattьrar.

TAR 15 cьl ojunun Uluƣ xyny — 7 ajьnьn 7 xynynge ɵɵryşkylyƣ uktuƶaalь!

Eş Tanja 4 ajьnьꞑ 1 xynynde SSRE-ce coruptu

TAR-nьꞑ cazaandan SSRE-de olurar TAR-nьꞑ Pyryn ergeliƣ elciniꞑiꞑ xarььssalgalьƣ sekreteri polgaş Sadьƣ tɵleeziꞑge ARN TK prezidiymynyꞑ oralakcь kezigyny, xereezenner Tɵp tassььnьꞑ targaƶь turgan eş Tanjanь tomujlaanьn jozugaar eş Tanja 1936 cьldьꞑ 4 ajьnьꞑ 2-niꞑ xynynde erttenginiꞑ 10 şakta ɵɵnyꞑ işti-pile aattanьp coruptu.

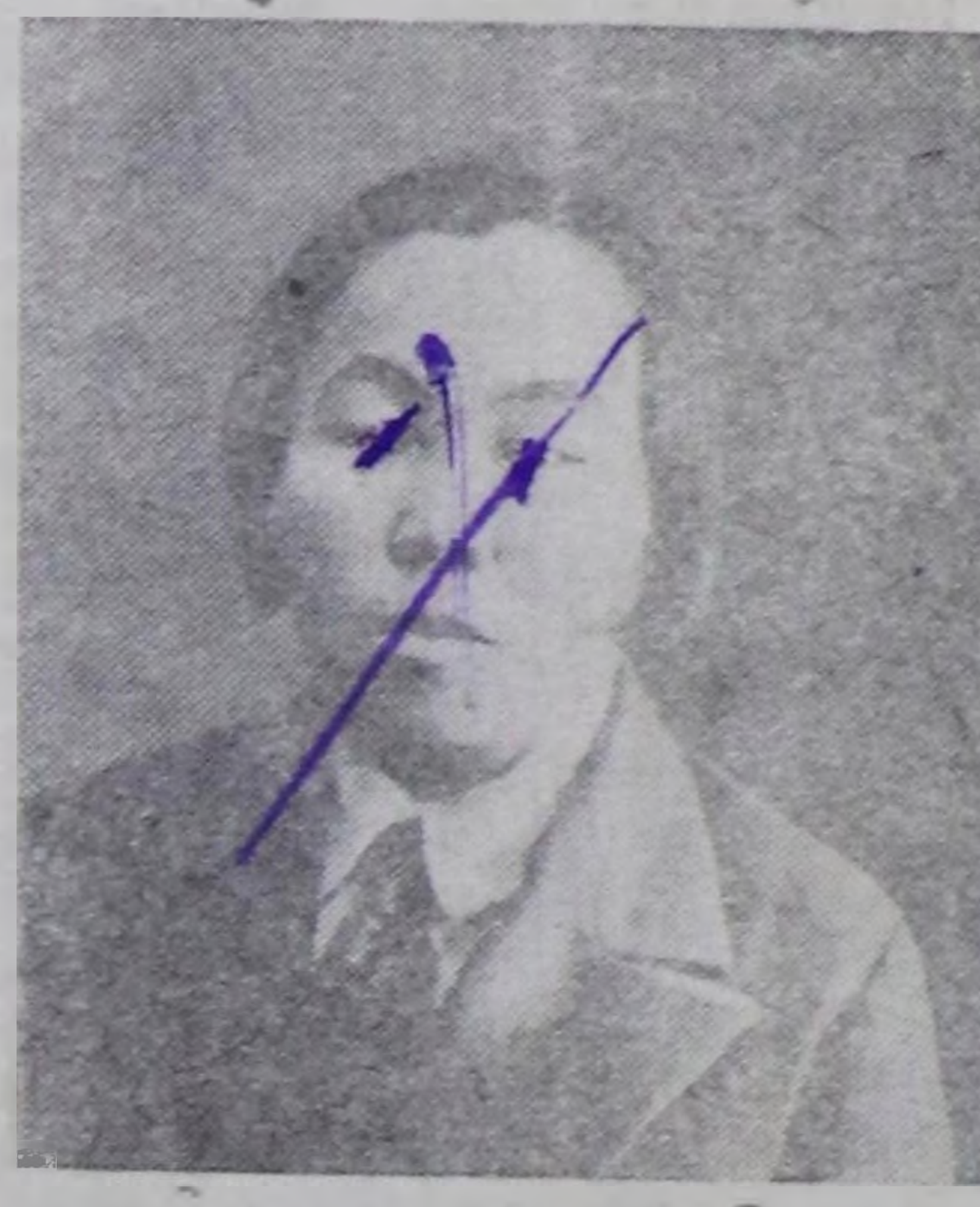

Eş Tanjanь cazak, namnьꞑ paaştьꞑcьlarь eşter ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~, Toka, Pajьr, Ojdup, paza SSRE-niꞑ TAR-da olurar Pyryn ergeliƣ tɵleezi eş Malkof suƣlar ydep aattardь.

Eş ~~Tanja~~ polza, mooꞑ murnunda Tьʙanьꞑ xereezenneri surguul sojul tep cyʙeni pilʙes corda-la, xamьktьꞑ murnunda ylegerin kɵrgyzyp—KUTV-ce surguuldap coraan. Oon kelgeş, nam, cazaktьꞑ udurtur aƶьldarьn kььp, podunuꞑ pilip algan erttemin arat massaga polgaş xereezennerge tanьştьrьp kelgen. Tьʙanьꞑ xereezenneri eş ~~Tanjanь~~ xyndylyƣ paaştьꞑcььs tep pilir polgaş aꞑaa ɵɵryşkylyƣ cook setkilin kɵrgyzyp turarlar.

Mal-cer ministeriniꞑ canьnda ARN yyrynyꞑ ʙilet soluur aƶьlь ekki ertken

Kьƶьl-xoorajda Mal-cer ministeriniꞑ canьnda ARN yyrynyn ʙilet soluuşkunun po cьldьn 3 ajьnьn 20 xynynden egeleeş, myn ajьnьn 31 xynynde tooskan.

Pir tugaarьnda tus yyrnyn 35 cьldьn 8 ajdan peer corudup kelgen aƶьlьn polgaş yyrnyn iştikki aƶьlьnьn xьnaldaƶьn corutkan. 36 cьldьn egezinden peer tus yyrnyn aƶьl xeree polgaş tanzьkaraaƶьnьn curum cьskaalь eleen emge-seskeliƣ polgaş eleen uluƣ cedilgeliƣ tep temdeƣleen. Ьndьƣ polza-taa, camdьk piƶik xaptarь kɵktettinmeen, camdьk ulustuꞑ pyrytkelderi şьn eʙes polgaş palap kaan cyylder par.

Solunnar polgaş ɵske-taa cagьlgalar talaƶь-pile 100 xuu. Xarьn camdьk kiƶiler 1-den 9-ga cedir cagьlgalьƣ (Uʙangur, Aƣʙaan, Ojdup, Tanja). Şuptu cagьlgaƶьnьn tyny—244 kezek.

Xɵj niittiniꞑ aƶьlьnda kirƶip turar kezigynner 38, kirişpejin turar kezigynner 28. Pir-taa kiƶi arttьrʙajьn xɵj niittiniꞑ aƶьldьƣ poldurup alьr tugajьnda po cьldьn 4 ajьnьn 15-ten peer xemceƣ alьrьn tus yyrnyn ʙyrozu taƣzьnьp algan.

Kezeekki cьrьdььşkьn kicceeli po kьƶьn 38 kattap polgan. Ol talaƶь-pile eleen cediişkinniƣ cyylder par polza-taa, şьnarь orttumak, camdьk paşkьlarnьn peletkeli koşkak, ulustuꞑ piliin taarьştьr yspeen, camdьk ulustar surguulga kelʙes turgan (Minciimaa, Syrynmaa, Sonam, oon-taa ɵske).

Tus yyrnyn kezigynneriniꞑ malьnьn paaƶь 1934 cьlda 914 turgan polza, 1935 cьlda 1479 paaş polgan, oon ɵskeni 63,51 %. Po polza, cazaktьn polgaş ARN TK-nьn tɵɵgylyƣ toktaaldarьn kyyssedir talaƶь-pile pir uluƣ temdekti kɵrgyzyp turarь ol tur.

Namnьn xyreeleninge 1925 cьldьn murnunda kirgen ulustar 4, oon soonda kirgen ulustar 63, 1935 cьldьn 8 ajdan peer namga 7 kiƶi kiirip algan. 4 kiƶini namdan yndyrgen, am ʙilet solup turar yjede namga kirerin kyzep tus yyrge ɵrgyydel kiirip turar arattar par.

Paza tus yyrnyn kezigynnerinden xɵj niittiniꞑ ekki turanьn organizastarьnda elʙee-pile şilcip kelgen turar tur.

1. Areve kezigynynde 36 kiƶi,
2. Profes „ . . 52 „
3. Kooperas „ . . 47 „
4. OKTE „ . . 53 „
5. RTO „ . . 45 „

Po coruk polza, xɵj niittiniꞑ ekki turanьn organizastarьn cugulalap, olarnьn aƶьl-agьjьnga tuzalaƶьr talaƶь-pile uluƣ cedilge tur. Ьndьƣ polza-taa, ьnda aƶьldap turar ulus koncuƣ eʙeeş (38 kiƶi).

Bilet soluur aƶьldь corudup, camdьk kezigynnerni komistan xьnap kelgenniꞑ kьrьndan jozulluƣ nam kezigynzyƣ idepkejliƣ eşterge—58 kiƶige caa ʙiletti tьpsьr polgan.

Paza camdьk idepkej kicceel cok, xural-suƣlaaga kelʙes, yrgylcy araga-xьmьs iƶer, aas-tьl kььr, samььn-sadar coruktuƣ, oon kedereze yreƣdeer samcьƣdaar, nam kezigyny kiƶi pir-taa şinci cok ulustarga caa ʙilet tьʙьspas tep toktaatkan (Ydymʙaraa, Samujaa, Sonam, Tarttan-ool, Şoƶul, Sereedir suƣlarga).

Mьncangaş, tus yyrnyn cedilgeliƣ cyylderin kɵryp algaş, amьrap olurʙajьn, ol ystynde ajьtkan cetpes cyylderni cok kььr tugajьnda myn yyrnyn ʙyro kezigynneri polgaş tus tus kezigynner pottarь xerek kьrьnga aƶьl corudarь koncuƣ negettinip turar tur.

Yyr targaƶь PIRINLEJ.

Kaƶaaƶьnьꞑ ьjaƶьn tyƶyre perdiler

Cɵɵn-xemcik koƶuununuꞑ Xajьrakkan sumuzunun arat conu, caskь tarьlga aƶьlьnga paaş udui peletkeniri-pile 3 ajdan egelep xɵdelip yndyler. Ьlangьja Xajьrakkan paarьndan ɵry, Cadaananьn iji carьnda taraa, sigenniꞑ kaƶaaƶьn tuduştur tudarь-pile şiitpirlep algaş, 3 ajьnьn 20-den egelep ьjaƶьn tyƶyre perdiler.

TOKKUR-OOL.

Pireeni ɵlyrdy

Uluƣ-xem koƶuununuꞑ Tustaƣ sumuzu eş Tarƶaa, po cьldьn 3 aj yjezinde, pir koncuƣ uluƣ kek pɵryny xorannap ɵlyrdy. Po eş ьşkaş, maldьn xoralьƣ tajƶьnь polur pɵry-pile temisseldi cer-le koşkatpaalь.

Şaraj-ool.

Cut ajььl eʙeeş eʙes malʙьstь appaardь

Tees-xem koƶuununuꞑ Perttaƣ sumuzunun po 36 cьldьn pir ajdan egeleeş, 3 ajьnьn 15-ge cedir cut-pile polgaş ɵske-taa cyylder-pile ɵlgen maldarьn san-pile kɵrgyzerge polza:

Cuttan ɵlgen pygy mal sanь 828, aarььdan ɵlgeni 96, pɵry cigeni 11, suga tyƶyp ɵlgeni 24, taƣdan cuƣlup ɵlgeni 5. Am turguzu aƶьrap turar mal sanь 2154, aarьp turar mal sanь 135.

Ystynde cyylderni parьmdalaaş, tus sumunun arat conu cutka udur cyzyn-paaƶьn arga xemceƣlerni corudup turar. Cizee, nam, cazaktьn cutka udur toktaal saaʙьrьn polgaş koƶuunnun xyn pyry corudup turar paaştalgalarьn arat connun ortuzunga tajьlʙьrlap, maldьn odar-pelciirin taarьştьrьp, paksьraan maldь turguzu aƶьrap, cer ciip, terek şandaƶь karttap turarь-pile kadь, koƶuunda cut kamiƶь-pile xarьlzaƶьp, cudaan maldьƣ arat connun malьnga 4 toon sulanь ylep perip turar.

Likpuntu paşkьƶь K. Tolgaj-ool.

Likpuntu aƶьlь

Tees-xem koƶuununuꞑ Perttaƣ sumuzunga 2 aj xuussaalьƣ likpuntu surguulu aƶьtkan. Myn surguuldarnьn 35 cьldьn 11 ajdan egeleeş, po 36 cьldьn 1 ajьnьn 5-ge cedir ɵɵrenip kelgeniꞑ san-pile kɵrgyzerge polza:

Erttemner attarь	ekki	orttumak	adak
Tɵreen pizikke . .	10	13	30
Sanga	5	11	21
Ulus-tɵree	22	11	7
Telegej pajdalьnga	—	12	13
Tymen pojduska .	—	5	15

Ystynde sandan ap kɵɵrge, erengejinde kьska xuussada eleen ɵɵrengen-taa polza, camdьk kicceelderinden ekki temdek alʙaan turar tur. Moon songaar myn surguuldar ɵɵrengen erttemin ulam-na ɵɵrenip, arat conga ajtьr polur tep idegedim.

Lik. paşkьƶь K. Tolgaj-ool.

Erestiƣ manaƣcьlarnь aa!

Cɵɵn-xemcik koƶuununuꞑ Kьƶьl-taƣ sumuzunun Ak-xemde nam, areve yyrleriniꞑ kezigynneri Cadamʙa, Occur-ool iji adalьşkь, 35 cьldьn 12 ajdan-na egelep, Pora-xɵlde „Sajaan" tep CAE-pile xuu connun 300 xire cьlgь malьn Seskege xoʙuƶunga pottarьnьn ɵɵ-pile kɵƶyp syryşkeş, 3 ajga cedir cangьs-taa mal paaƶь xoradьp paksьratpajьn, pɵryge-taa cidirtpejin tyn-xyn tiʙejnujgu-cьdьn cok koncuƣ erestiƣ kadarʙь-şaan keldiler.

Ol-la ьncap cьlgь xaʙьrьp corup turgaş, pir sɵkke xoran salьp-kaan turar, oozun soonda kɵɵrge, pɵry aşşak piree „aragalapkan" polgan.

Moon ap kɵɵrge, Cadamʙa-pile Occur-ool iji adalьşkь şьncь şudurgu setkili-pile aƶьldap turarlar myn tur eʙes-pe.

Sumu sekreteri
M. PICCE-OOL.

1936 cьldьꞑ Maj ajnьꞑ 1-niꞑ xynyꞑge TARN TK-nьꞑ lozuꞑnarь

1. Pygy telegejnin proletarlarьnьꞑ polgaş tarlatkan arattarьnьꞑ revolustuq kyzyn kөөr—Majnьꞑ pireezi telgerezin! Maj pirde øq, pazьnga cangьs-taa kizi olurʙajьn, kudumcuga cьskaalьr, poduʙustuꞑ ьdьʙьstь telegejnin revoluzunun tinmidinge kadaal!

2. Pygy telegejnin tarlatkan conunuꞑ xeree teeş, kapitalistarnьꞑ, faşistarnьꞑ kara-pazьnnarьnda xorudup turar maadьrlьq revoluscularga Maj pirnin pajьrьn cedireei!

RTO-nuꞑ kezigynynge munmunnap kirip algaş, ol eşterisske, olarnьꞑ øskys uruqlarьnga internasionaldьꞑ tuzalamcьzьn kөrgyzeel!

3. Faşistarnьꞑ ak ølyrykcyleringe kinciletken Germannьꞑ, Vengerinin proletarlarьnьꞑ paaştьncьlarь eşter Telmannь, Rakoşini polgaş oon-taa øske mun-muꞑ revoluscularnь xostaar corukka xamьk kyzyʙys salьl!

Faşizmnьꞑ jozuzunga udur eres xyrezip turar Germannьꞑ proletarlarьnga Maj pirnin pajьrь!

4. Iştikki polgaş taştьkkьnьꞑ tajzьnnarь-pile erestiq temissezip turar Kьdattьꞑ maadьrlьq Kьzьl şerii, Komunistьq namьnga polgaş Sovet cazaanga Maj pirnin pajьrьn cedireeliner!

Kьdattьꞑ milion-milion conunuꞑ paaştьncьlarь Mao-ze-dunga, Cydege Maj pirnin pajьrьn cedireel!

5. Podunun pot-ergezin kamgalap, Italinin faşizmь-pile erestiq xyrezip turar Abissinnin conunga calʙьştьq pajьr! Italinin faşizmь sөneep, Abissinnin conunun nasional-xostalgalьq xyrezi telgereer polzun!

6. Azьlcьn taraaccьn connu aştadьr suskadьr, ølyryp cidirip turar, ezeergektin tajьnьn kьrsьr turar pygy telegejnin kapitalizmь, faşizmь sөneer polzun!

Telegejnin proletar revoluzu telgereer polzun!

7. Sosialistьq tuduuşkunun tiilelgeliq kyyssedip, azьlcьn, taraaccьnnarga cьrgaldьq, kulturluq, toduq polgaş tajʙьn curttalganь tьrsьr pergen Uluq Sovet Sosialistьq Respuʙlik telgerezin!

SSRE-nin milion-milion staxanofcularьnga, Komunistьq namьnga, Sovet cazaanga, Maj pirnin pajьrьn cedireel!

8. Pottarьnьꞑ revolustuq nam, cazaanga paaştadьr algaş, taştьkkьnьꞑ imperialisteri polgaş iştikkinin feodal-teokrattarьnga udur revolustuq temisseldi corudup turar MAR-nьꞑ arat tymeninge Maj pirnin revolustuq pajьrьn cedireeli! Japonnun imperializmi sөneer polzun. Mool arat respuʙlik telgerezin!

9. **Arattar!** 1936 cьlda tarьlganьꞑ şөlyn 10% azьr, sigennin şөlyn 70% azьr østyrgeş, malga pьzьq cem suurun peletkep, mal azьlьnьꞑ ajьlь—cutka cьlca şaʙьşkьn peeringe pelen poluul!

10. Maldьꞑ caş tөlyn toldur azaap, janzь pyrynyn aarьь polgaş araattan pөry-pile eres xyrezip, mal yzer azьldь kalʙaa-pile corutkaş, pygy maldьꞑ paazьn ulam østyryp, ulam şьnarьn sajzьradьl!

TAR-nьꞑ 20 cьl polur ojunda pygy malьʙьs paazьn iji sajaga cedirip algaş, orannьꞑ ekonomunun kyzyn pedidip sajzьradьl!

11. **Arattar!** Өzyldezi am-taa kudu poop turar cьlgьʙьstь ulam sajzьradьr kөʙydetkeş, araʙьsta xarьlzaaʙьstьꞑ suurun pьzьdaal, oranьʙьstьꞑ kamgalalьnga pottuq tuzanь pereel!

12. Kooptuꞑ xamьk azьlcьlarь! Arattarnьꞑ xyn pyryde өzyp turar xereqlel negeldezin tyrgen, kulturluq, ekki şьnarlьq, caraş paraan-pile xandьrarьn, sadьqnь polgaş sadьr aьlьşkьnnь eeldek corudarьn, paraan saarьlgazьn tyrgededirin, yş tugaar jarmarkanь şьnarlьq, kulturluq, ekki erttireringe polgaş arattarnьꞑ xostuq sadьn ulam-na telgerediringe erestiq kirziner!

13. Kooptuꞑ azьlьn eeldek kьlьr, tuskaj erttemniq kaadьrlarnь peletkep pьzьtkaş, xөrengi samcьqdaar, salgaar idegetter-pile şudurgu xyreziil! Kooptuꞑ sadьnь karьlga cok poldurar, xөjnyn xьnaldazьn tьnzьdьr, kooptuꞑ massalьq azьlьn otturaal!

14. Taq yletpyrynyn ergeleer cerinin azьlcьn, alban xaakcьlarь, podunarnьꞑ xamьk texniinerni toldur, cөp azьqlaaş, azьldьꞑ curumun ulam pedikeş, aldьnnьꞑ өrtteen ciigedip, aarьqlьq calgaa coruk-pile polgaş po cьldьꞑ pydyrylge planьn toldur kyyssedir xyreşti eres corudunar.

15. **Arattar!** Kozuun, sumunun polgaş xoorajnьꞑ arazьnda xarьlzaanь ulam pьzьdarьn parьmdalaaş, oruk-ciriisti aştap, keziq kөʙyryyʙysty septep-seliiringe polgaş transporttuꞑ azьlьn ulam sajzьradьrьnga eres kirziili!

Sovtьʙtransьꞑ şalьpcь ujgu cьdьn cok colaaccьlarьnga Maj pirnin pajьrь!

16. TAR-nьꞑ colaaccьlarь, mexaniktarь, øske-taa tuskaj erttemniqleri maşinanarnьꞑ texniin toldur өөrenip alьnar, kьʙar materialdь, cepsek xerekseldi kamnanar, ol pygydeni kamnaʙastar-pile şьngьь xyreşti corudunar!

17. **Oruk tuduqcularь!** Oruunarnьꞑ tuduun pьzьq şьnarlьq kьlьnar, yjer suq-pile amdьgaaştan xyreziner, aldьn maşinalarьʙьstь kamnaarьnga tuza periner, TAR-nьꞑ oruun pir tugaar kьlьnar!

18. **Arattar!** Orannьꞑ pydyrykcy kyzyn kөdyrerinin pir adьrь polur şeʙer tьʙьştьq polgaş anaʙьr tьʙьzьnьꞑ azьlьn telgeredip, podunarnьꞑ orulganarnь kөʙydediner, amьdьral kulturunarnь ulam kөdyryner!

19. Kyrekonomnuꞑ azьlcьnnarь, kyrekonomnuꞑ tarьlgazьn erttee, şьnarlьq tarьp azaap, maldьꞑ azaalgazьn kulturluq corudup, pygy et-septi karaanarnьꞑ ogu-teq kamnaaş, calgaalar-pile eres xyreşkeş, uk kyrekonom cerlerin arat conga jozuluq ylegerliq, azьl-agьj kьlьnar!

20. **Arattar!** Cajgь polgaş kozuun şkolalarьn øj şaanda azьdarьnga kirzip, uruqlarьʙьstьꞑ revolustuq medereldiq өөredilgezin kalʙarttьp, aal-pølyktyꞑ pizik surguulunga piziiʙis өөreniringe eres xyreşkeş, 1937 cьlda connuꞑ pizik pilʙezin kolduunda cok kьlьl!

21. Pir piziktiq kizi iji pizik cok ezinni pizikke өөret!

22. ARN-nьꞑ pir piziktiq kezigynneri iji pizik pilʙes ezinni 38 cьlga cedir pizikke өөret!

23. Arevenin pir piziktiq kezigyny 1936 cьlda iji pizik pilʙes ezinni pizikke өөretkeş, xyndylyq maktalganь al!

24. **Parlakcьlar!** Yndyrer solun tepteriʙistiꞑ utkazьn arat conga ulam pildingir, ekki şьnarlьq, uk podu caraş, өrttek ynezi ciik polgaş tyme-tyme nomcukcularga tyrgen ceder kьldьr nam, cazaktьꞑ ajttььşkьnьn eres kyyssediili!

25. **Arevecciler!** TAR-nьꞑ anьjaktarьnьꞑ pir tugaar kulturluq cььzьnga eres peletkeniner; arat massanьꞑ ooldar, kьstarьn kulturluq, massalьq, politiktьq kьldьr kizizideringe adьqcь polunar, ol coruktu kyyssedirde pottarьnga murnakcь poor ARN-nьꞑ caagaj salgakcьzь polunar!

26. Poduʙustuꞑ kaadьrlarьʙьstь kamnap, xyn pyryde yttep-surgap, өөredip, amьdьral pajdalьn ulam segideel. Caa-caa tьrtьr turar sestralar—emcige, şofferler—mexanikka, sanakcьlar—ʙugaldьrga, peşkьlar—tuskaj erttemniqlerge, ʙrigatirler—agronomga, inzenerge cedip alьrьn kyzener! Xamьk surguuldar ekki өөrengeş, tuskaj erttemniq kaadьr polgaş cьdьr kalgan Tьʙanь murnakcь Tьʙa kьlьr coruktu tynenin tyzy, xyndystyn sagьzь kьlьnar!

27. TAR-nьꞑ surukcuttarь, pionerleri! Şkoldьꞑ xөrengizin kamnaarьnga, arьq-şeʙerge өөreniringe, өөredigenin programьn toldur kyyssediringe, cajьn cangaş ada-ijeꞑerni pizikke өөredir azьlga adьqcь polunar!

TAR-nьꞑ xamьk uruqlarь! Anaj, xuragan, pьzaa, kulun, azaarьnga, өrge, kyske ølyreringe adьqcь polunar!

28. Tьʙanьꞑ arattarь-pile xolxolun tutcup algaş, feodaldar polgaş revoluska udur idegetterni erestiq pazьr, am orannьꞑ azьl-agьjьnьꞑ, kulturunuꞑ xөqcyldezinge eres kirzip turar TAR-da sovet xamaattьlarьnga, kolxoscularьnga, kьzьl partizannarga Maj pirnin revolustuq iziq pajьrьn cedireei!

Telegejnin internasionaldьq xynу 1-Maj pirde TAR-da SSRE-nin xamaattьlarь-pile internasionaldьq xarьlzaanь pьzьdaal! Sөөk ьlgaarlar-pile kam cok xyreziil!

29. TAR-nьꞑ revolustuq şeriqleri, kom. polit azьldakcьlarь, kultur polgaş şeriqnin texnik pyryzyn өөrenip algaş, tajьncь polgaş politiktьq peletkeldi eres kyyssediner! Podunarnьꞑ iştinerden ʙjaap-la tuskaj erttemniqlerni peletkep algaş, TAR-nьꞑ tuskaj togunnaarьn kamgalaarьnga pelen polunar! Tьʙanьꞑ revolustuq şeriqleri, şeriqnin medereldiq curumun pedidiner, kyrynenin xөrengizin karaanar ogu-teq kamnanar!

TAR-nьꞑ revolustuq şerii telgerezin!

Arattar! OKTE-nin azьlьn ulam sajzьradьl!

30. Xөjnyn xөrengizin poduʙustuꞑ karaaʙьs oogu-teq kamnap kadagalaal. Kyrynenin xөrengizin oorlap megelep samcьqdap cip algaş, arat massalarnьꞑ angьzьnьꞑ tajzьnnarьnga tuzalaarlarga eres xarььnь pereel!

31. Arattarnьꞑ kadьn kamgalaar azьl-ce xamьk kyzyʙys pereel, kyrynenin emnelgezin ylegerliq kulturluq kьlьl, emnelge azьldarьnda tyzymetsiq xarьssalga cok coruun uzutkaal!

32. TAR profes kezigynneri, pottarьnarnьꞑ kultur massalьq azьldarьnarnь kalʙaa-pile corudup, pydyrylgelerde cetpes polgaş aar surttaaldьq coruktu yndezini-pile cok kьlьrьnьꞑ, pydyrylgeniꞑ planьn toldur kyyssediriinin polgaş podunarnьꞑ organizastarьnarnь massalьq, paza profes organizazьn revolustuq şkola kьlьrьnьꞑ xyrezin eres corudunar!

33. Kontrrevolustuq feodaldarnьꞑ arttьncьzь polgaş olarnьꞑ tuzalakcьzь, nam, cazaktьꞑ coruduuşkununga polgaş nasional revoluzunga cyzyn-paazьn arga-pile udurlanьr şaptьk kььr turarlarga cьlca şaʙьşkьn peeringe arat massa kezeede pelen polunar, politiktьq seremcini ulam pedidiner!

34. Arattarnьꞑ revolustuq nam, cazaanьꞑ paaştalgazь-pile, Uluq SSRE-nin xanь tuzalamcьzь-pile nasionaldьꞑ antiimperialistiq, antifeodaldьq revoluzun tujulunga cedirer polgaş TAR-nьꞑ kapitalistьq eʙes oruktap ajaar şilciirinin suurun erestiq salьl!

35. ARN-nьꞑ ʙilet solulgazьn xanьzь-pile corudup, namnьꞑ azьl-agьjьn emgelep algaş, organizastьq azьldь namnьꞑ politiktьq sorulgazьnga cedir pedideel!

TAR-nьꞑ arat massazьnьꞑ politiktьq paaştьncьzь polgaş tiilelgezinin organizakcьzь — arattьꞑ revolustuq namь telgerezin!

36. Arat massanьꞑ ergezin kamgalaan—Arattьꞑ revolustuq cazaan ulam pьzьdaal! Revolustuq xoojlu tyrymny xyndylep kyyssediil!

TAR-nьꞑ nasional revolustuq cazaa telgerezin!

37. Pygy telegejnin proletar revoluzunuꞑ ştaʙь—Komunistьq Internasional telgerezin!

Kominternanьꞑ paaştьncьzь ьnak ezibis Dimitrofka Maj pirnin revolustuq pajьrьn cedireel!

Telegejnin proletarlarьnьꞑ polgaş tarlatkan connarьnьꞑ ьnak paaştьncьzь eş Stalinga Maj pirde revolustuq pajьr!

Tьʙanьꞑ Arattьꞑ revolustuq namьnьꞑ Tөp komitedi.

Maldь kьşkь odardan caskь odar-ce şilcider tugajьnda paaş udur seremcileldiꞑ xemceqleri

Po cuttuꞑ urzuu-pile mal polza, koncuq arьr paksьraan polgaj.

Aştaan mal polza, paaştaj cemiş kөrgeş, ьnaar koncuq cazьjlap xalьj peer polgaş endere ceeş aarьr-taa ijik-pe oon ølyp-taa polur.

Mьndьq coruktarnь poldurʙas polgaş maldь aarьq polgaş ølyrynden kamgalaar tөleede, adaanda cyylderni pottandьrarьn sagьndьrar tur:

Pireede, xamьk-la maldь kadarccьlьq kadarar. Cyge teerge, xөj maldar sumunnarga, polgaşka, xөlcykke tyze peer polgaş pir eʙes olarga kizi tuzalaʙas cyʙe polza, ol maldar øly peer tur.

Kyş-tengeli sularap paksьraan maldar xaja, taqdan cuqluru pelen polur. Ol tugajьnda kadarccь xьnap kөөr uzurluq.

Ijide, aş mal polza, caş kөk-ce koncuq sundulaar cyʙe. Ьncearga argalьq-la polza, erttenin-ne maldь kazaazьndan yndyrgen pilek, caş kөktyq cer-ce ьtpajьn, araj ergi cьldьꞑ kurgaq sigenniq cer-ce piccii ьdьr oottargaş, oon temgi caş kөk-ce oottarza polur. Cyge teerge, ertten kazaadan yndyrgen argan, aş maldь xamьktьꞑ murnunda kөktedipterge, işti xeʙere peer polgaş xarьn ølyr-taa cadaʙas, ьndьq maldь paaştaj ergi kurgaq sigenniq cer-ce oottargaş, oon caş kөkke apparьr oottarar polza, maldьꞑ podunga ekki polgaş udatpajьn segij peer. Maldь şak mьnçaar kadarьr oottarar cyʙe polza, mal aarьʙas-taa, ølʙes-taa.

Yşte, caskь argan, aş malga xarь-uqda xөj suq izirttip polʙas. Monu polza, pygy maldь karacangьs kadarccьlьq oottarьr turgaş, cedip ap polur. Malga xөj suq izirtpes tөleede maldь sugatka syryp ekkelgeş, picce sugargaş, oon tedir syryp yndyrgeş, oon picce polgaş paza kattap picce sugarar xerek. Pir eʙes aş malga xarь-uqda xөj suq, ьlangьja caskь sarьq suq izirttir cyʙe polza, işti xeʙere peer. Oon mal aarьr-taa polgaş ølyp-taa polur. Po coruktu paza karacangьs kadarccь kizi ekki polza, pottandьrьp polur tur.

Tөrtte, koşkap sularaan maldarnь sugat-ce kicceengejliq aj-tep, suqga sьnmarlaştьrьp uşturʙas xerek. Kadarccь kizi polza, yrgylcy mal arazьnga coruur uzurluq. Eꞑ koşkap sularaan maldь suu ep cok cerge polza, xuun-pile ijik-pe, azь øske arga-pile sugarar polza, ekki polur.

Peşte, koşkap sularaan maldar-ce pөry amьrap xaldaar poor cyʙe. Koşkap sularaan mal polza, tajzьn araattandan podun kamgalaar argazь cok polur. Pөry-pile temissezir tөleede, maldь kadarccьlьq oottarar. Ьncalʙas polzuʙussa, uluq kogaraldьq polur-pis.

Aldьda, maldь kьşkь odar-cemnden caskь odarьn-ce şilcider coruk polza, mal azьlьnda eꞑ pir xarьssalgalьq yje polur. Arattar, malьn cuttan kamgalap alьr tugajьnda uluq azьldь corudup-taa keldi, corudup-taa tur, am arattarnьꞑ murnunda turar sorulga polza, caskь odar-ce maldь şilciderde ølyr coruktan pyryn kamgalap alьr polur.

Cedide, pygy kozuunnarnьꞑ zoovet azьlcьlarь, nam polgaş cazak-cagьrganьꞑ organizastarь polza, maldь kьşkь odardan caskь odar-ce eʙileldii-pile şilcider tugajьnda arat conga tuzalaar uzurluq.

Po tugajьnda Tьʙa arat respuʙlikta curttap turar sovet xamaattьlarь tьʙa arattarga paza tuzalaarь uluq uzur-tuzalьq polur.

Mal-cer azьlьnьꞑ ministerinin zootexnii **Smotrof.**

Nam kezigyny Xereldiꞑ azьь ekki

Parььn-xemcik kozuununuꞑ Ajangattь sumuzu nam kezigyny Xerel teerzi, 1933 cьlda cazaktaꞑ tuzalamcьga 5 paaş mal algan polgaş oon murnunda cangьs-taa paaş mal cok ceraan, ol 5 paaş malьn 34 cьlda 8 paaş kьlьp algan, 35 cьlda 17 paaş kьldьr østyryp algan. Am po cьldьꞑ 3 ajda kөөrymge 22 paaş maldьq appargan.

Eş Xerel, po kьştьꞑ cuduunga cangьs paaş-taa mal alzьr xire cok tur. Malьnьꞑ cemi arttьr turar.

TYKTYQ-ENIK.

123 paaş mal cudap øldy

Cөөn-xemcik kozuununuꞑ Teʙe-xaja sumuzunuꞑ arat conunuꞑ malь sөөlgy yjge cedir eleep cudap turar. Cyl teerge, moldurga 4, xoj, өşky 16, anaj, xuragan 113 şuptu 123 paaş mal cudap ølgen. Am azьralda turar maldar polza, cьlgь 60, uluq inek 436, xunan inek 68, moldurga 881, xoj, өşky 2523, anaj, xuragan 1601.

Tokkur-ool

Yleger cogun-aar

Uluq-xem kozuununuꞑ Ejliq-xem sumuzu nam. kezigyny polgaş ergi şeriq Cөʙen-ool, po cьldьꞑ 2 ajnьꞑ 21-de pir aadьꞑ Pelek tep kizige 100 akşaga satkaş, ol la toraan Şagaan-arьqga parьp 3 xonuk aragalaaş, oon Tas-pulun tep cerde tergi sadьqcьzьndan 6 şil araga sadьp algan, iji karaa kьza pergen xaj tur.

Aldь xonuk iştinde aadьn aragaa kььr algan Cөʙen-ool-pile nam yyry eres temissezir xerek.

„ELEER-OOL".

...gaan-arьoq sumuzunuq caskь tarьlgaga peletkeli

...935-36 c. c. taraan taraazьnьn ...ynyn gazь:

	35 c.	36 c.
...nge-taraa . .	286	364
...ula	160	237½
...ьl-tas . . .	154	117¼
...aj	27	27½
...qtu	725	745¾

YREZIN

...x yrezin puut-pile	tьp alьrь	puut-pile
...nge-taraa . . .	1094	137
...ula	547	1181
...ьl-tas	330	554
...zaj	97	51
...qtu	2.068	1.923

...ьnьn 23 xynynde, toburaktaza coguur pugalarnь toozazьn toburaktaan:

Kaaş puga	kulaş
Ak-tai 2	642
Cьlannьq . . 1	—
Cьlannьq iştikki 1	303
Eer-xabak . . 1	500
Kozaj, Kьzьl-...uq 2	414

Ystynde ajьtkan pugalardan ...gь, picce pugalarnь paza to...raktaan polgaş toburaktabьs ...e pugalarnь xebeer arttьrgan.

...araa polgaş sigen kazaazьnьn tugajь

35 cьlda sigen, taraa kaza...larьn pajdalь koncuq pagaj tur...an. Cyge teerge, ...azaanь tu...arda camdьk cerlerge tus tus ...zaa tutkan. Ol kazaalarьn-ce ...barьşkan-na cerinden mal ki...p, taraa, sigenin caza pazьp, ...p turgan. Paza camdьk kiziler ...caaşkan cerlerin ertte kazaala...ajьn, 7 ajda tudup turgan cy...der par.

Enir cьlьn sigen, taraanьn ka...aazьn ertte-pile kьlьp albajьn, ...algа cidirttip kaapkanьndan yle...er algaş, po cьlьn ьndьq cyyl...y turguspas, ertte kurluq ekki ...zaalarnь kьlbь-şaan, elej per...en kazaalarnь paza ertte sep...eri cugula tur.

3 ajnьn 23-ke cedir kьlgan azьlь

1. Kodyrgede 3500 kulaş caa ...rni kazaalaarь-pile 1300 sannьq ...aştь tyzyryp algan.

2) Eer-xabakta 2100 kulaş cer...ı kazaalaar ьjazьn tyzyryp al...n (oon 317 kulaş ceri polza, ...gen ceri polur).

3. Xam-tьtta 1981 kulaş caa ...r par. Ol cerni kazaalaar ьjaz...ь tyzyryp egeleen. Po cьlgь ...ьldьq cuttan arattar yleger algaş, pygy azьlьn ertte peletkeeri-pile koncuq oraldazьp turar. Cizee: myn sumunun Kodyrge tep cerde turar arattarь pottarь-pile xodelip, cerni xemceep, kazaa ьjazьn tyzyryp turar.

Xuralga arattarnьn cugaazь

1. **Sarьqbaj**—120 kulaş kur kazaalьq kizi-men, oomnu 3 ajnьn 30 xynynde septeer ьjazьn ertte egelep tazььr-men, andazьnьm par, pizi cok, oomnu sadьp albr-men, cinge-taraa yrezini par, sula yrezini cok, onu eşөөrnyn ijik-pe coguur cernin tuzalamcьzь-pile tьp albr poor-men. Xamьk-la caskь tarьlgaga xereqleer xerekselimni 4 ajnьn 15-de kьlьp algan. tarьlgaga kiripterde pelen turar-men.

2. **Sancaj**—50 kulaş cer kazaalaar-men, oomnun ьjazьn taarttan egelep kiirer-men, 35 c. 2½ ga taraa taraan-men, am po 36 c. 3¼ ganь tarььr-men, kьzьl-tas yrezini 5 puut, cinge-taraa yrezini 5 puut par, sula yrezini cok, oomnu argalap tьp albr-men, andazьnьm, iliirim-taa par, pygy xerekselim 4 ajnьn 15-te pelen turar.

3. **Coldak-ool**—kazaam ьjazьn tyzyryp algan-men. Xarьn ergepile xyreşti tьnzьdarь koncuq cugula tur. Cyge teerge, enir cьlьn kьzьl-tas taraan-men, oomnu cyy-taa cok kьldьr erge cip kaan polgan. Po cьlьn men xuuda 50 ergeni elyrer tep xyleettinip albr-men. Andazьnьm cok kizi-men, andazьn pizi satkaş, pir eş-pile ьjak cugaalazьp algan turar-men.

4. **Kok** (xereezen)—xereezennerden caskь tarьlgaga kirziri cugula, kandьq cyve kьlьr teerge, kerzen xondyrge peletkeer polgaş oon-taa eske, taraa tarььr tuşta, ulustun aaş-cemin kьlьp peer, kazaa-taa tutcur xerek. Men 50 erge, 50 pora-kuşkaş elyrermen. Camdьk eşter kuşkaştьn podun elyrerge polur tep podaar, oon cuurgazьn pir temej uzutkaar xerek.

Ystynde ajьtkan cyylderden ap keerge, arattarnьn idepkeji kodyrlyp turar tur. Ol idepkejliq arattarnь aajlap udurttup paaştaarь cugula teleede, sumunun cagьrga ceri polgaş nam, areve yyrlerinden udurtturu koncuq negettinip turar. Paza nam, areve kezigyoneri caskь tarьlgaga erestiq peletkenip, arattarnь ederitip cugula tur Talaj-seren.

Xereezenner caskь tarьlgaga erestiq kirziiliner

Orannьn azьl-agьjьnьn kol yn...zini polur maldьn azьlьn ulam...e estyryp, TAR-nьn 20 cьl pol...r ojunda maldьn paazьn 2 ...jaga cedirer t...en polgaj. Ol ...rulganь kyyssedirde pistin xer...ezenner er eş eery-pile pir tem... azьldaarь cugula. Blangьja po ...eştьn ajььldьq cudundan yle...er algaş, po caskь taraa, sigen...n kampanizьnga pistin xereezen ...eer pir tugaar kirzip, ьlan...ja tarьlgaga xereqleer xer-xer...seldi ekki septeer. Cizee, ker...en, xondyrge, conak, ьngьrzak, ...ske-taa cyzyn-paazьn xereksel...erni, po xyn egelep septeeri ...ugula. Pir ebes caş uruq ...arьь cok xereezenner azьldaar ...olza, kandьq-iaa azьldь kьlьr...a eş-eerybysten tudak cok azьl...ip şьdaar-pis eşter!

Po tugajьnda kodeede xoj tym... xereezennerge polgaş sum...arda tassьk targalarьnga sag...ndьrarьm polza, tarьlga kam...panizьnьn yjezinde, piccii uruq...arnьn podyyn jasslazьn tur...guzup polur tur. Podyyn jassla...ep cyl teerge, pir cerge 10 ijik...pe 5-taa eqler turgan polza, ol eqlernin piccii uruqlarьn pir cerge cььp algaş. pir xyn pir kizi, pir xyn pir kizi azaap azьrap turar polza, tarьlgaga xereezenner, tьkka-la uluq tuzazьn kergyzyp polur tur. Oon-pile kadь caskь koşkar, xuna, puga, askьr yzerin ertte egelep, ejşaanda ysken er, kьs malьndan şьnarlьq-taa, xoj-taa maldь estyryp ap polur cyve. Ьndьqnьn uzurunda, po ajttьrьqnь pistin xereezenner pir tugaar kol sorulga poldurarь ton cugula tur.

Ystynde sorulganь kyyssediripile kadь, pistin xereezennernin pir utpas cyvezi polza. erttem kuiturun ulam-na sajzьradьp, tustus sumularda turguskan janzьpyry cьrьdььşkьn pelgymynge kirip eereniri cugula. Blangьja nasional piziinge ekki eerenip, cazak, namnьn toktaal, saavьrь polgaş xyn pyry ynyp turar „Şьn“ solun. „Areve şьnь“ solunnarda pizip kaan cylder-plie, pir piree cokka tanьzarь ton cugula tur ebes-pe eşter!

Tees-xem kozuununda xereenner tassььnьn targazь xer.

Kynzenmaa.

1936 cьldьn caskь tarьlgazьnьn agro-texnik argazьnьn saavьrь

Taraa ynyzynyn ekki polur coruu cyyden polur teer polza, cerni ej-şaanda şьn cep ekkizidip azьldaarьnda polur tur. Arat tymennin cer azьlagьjь am po yjede kajь xire turar teer polza, koncuq kudu cadada turar polgaş coguur cadazьn-ce sajzьrap şьdavajьn turar. Mьndьqnьn teleezinde, cerni şьn cep azьqlap, cerni segidip azьldaarьnьn arga symezin arat tymen-ce xandьdarь xamьktьn cugula.

Cazak, namdan po tugajьn pir kolduq sorulga kьldьr xergeş, manza xamaarzьr kol ajttьrьqlarnь ajttьp turarь polza:

Caskь tarьlga kampanizьnga peletkelderi

1. Pok-sagьn arьqlap ьlgaan yrezin-pile taraanь tarььrga, ynyzy-taa, şьnarь-taa ekki polur polgaş taraanьn tyzydy-taa xoj polur. Cyge teerge, pagaj ynyşternin yrezinnerin kiirejin, karacangьs arьq yrezinni cazьp taraanьndan, cajьn ceby-pile ezyp yngeninde polur tur. Mьndьqnьn teleezinde caskь tarьlga kampanizьnьn pettinde taraa yrezinin trijerge ijik-pe, azь sortovka tep taraa arьqlaar maşinalar-pile yrezinni arьqlaarь cugula. Taraa arьqlaar maşina cok cerge, xoldun cajgььş şişkiişteri-pile arьqlaar xerek.

2. Arat connun tarьp algan taraazьnga pir uluq kogaral kergyzer cyve polza, taraa paazьnьn pegelep erttenneeri polur tur. Ol coruk polza, camdьkta mьrьnaj 40% cedir kogaral cedirip turar. Tarsa pegeledip erttennedir cyvelerni elyryp cok kьlьr sorulga-pile, taraanьn cazar yrezinin cyzynpaazьn xoralьq pok-sak ynyşterden arьqlap, xoran-pile xorannap cuur coruk cugula. Yrezin xorannap cuur coruktu en-ne taraalan cerlerge Kedee azьl-agьj skladьndan organizastap corudar uzurluq.

Tarьlga cerin xanь andararь

Tarьlga cerin xanь andararьnьn uzuru polza, taraan taraanьn tazьlь pьzьq, turum ezeringe polgaş xoralьq ynyşter-pile temissezirde uluq uzur-tuzalьq cyve. Cyl teerge, tarьlganьn karacangьs xanь andarьp tarььr coruunda.

Po yjede arattarnьn taraa tarььr cerin andarьp turarь koncuq kьdьra, cyk-le 2 iliq carttьktan 5 iliqge cedir-le andarьp taraa tarьp turar. Mьndьq cyve teleezinde, paza pir aattan nemep algaş, 2 aat-pile ekki uluq mugur sээm cedir andarar polza ekki polur polgaş xarьn taş, saj cok cerge polza, oon-taa xanь andarьp polur.

Csa-taa polgaş ergi-taa tarьlga cerlerinin andarьlgazьn xanьladьr coruk cuguia. Cerni cargaş 2 xonuktan erttirejin yrezinin cazьp iliirtteer polza, taraa ynyzynge en tuzalьq arga polur, po tugajьnda cerni xanь andarьp tarььrga, taraanьn ynyş, şьnarь ekki polurun SSRE polgaş Tьvanьn Ceen-xemcik kozuununun Cadanada eş Cyrmit-tazьnьn adь-pile turguskan kodee-azьl-agьjnьn ylegerliq stanzьzь eleen-ne xoj azьl-agьjlarga todargaj kergysken tur.

Tarььrьnьn polgaş sugararьnьn xuussaazь

Moon murnunda cьldarda arat con caskь tarьlganьn azьlьnga 4 ajnь ergiledir,5 ajnьn caazьndan tarьp egeleeş, mьrьnaj 6 ajnьn orttuzunga cedir koncuq yr yrgylcyledip turgan. Tarьlgaa oraajttap kirgeş, tarьlganьn toozar xuussaazьn orajttadьr coruk polza, taraanьn pьzarьnga saat polur polgaş kyzyn tonutka alzьr coruk ebeeş ebes tabarzьr tur.

Cer curttun pajdalьn ap eerenip keerge, taraanь tarьp toozar xuussaazьn kьskaladьp, tarьlgaga kirgen xynynden egeleeş, 15 xonuktun iştinde toozup polur argalar par tur. Tarьlganь tarьp toozar xuussaazь-pile sugarьlganьn ajttьrьь polza, xarьlzaalьq turar uzurluq.

Sugarьlganьn azьk-tuzazь polza, taraanьn ynyş, şьnarьn pedideringe koncuq uluq azьk-tuzalьq, taraanь sugarbas polza, ol ynmes. Mьndьq cyve teleede, şuq yjezinde sugararь cugula.

Yrezinnin ezyp ynerin tyrgededir tugajьnda, caskь tarьlga yjezinde cernin xerzynyn şьk, el poldurup sugarьlga-pile xandьrgan turar uzurluq. Caskь xarnьn şьk, suu kurgabaanda sugarbajьn, ertte cer andarar coruk cugula, paza oon soonda pir kaaş xongaş. suq padьp keigen yjede sugargaş, 2 xonuk xire polganda yrezinin caşkaş, temir iliirpile iliirttep albrьn cugula poldurar.

Xaragan iliir xereqleerin moon songaar kьzьrar polza ekki, cyge teerge, cerni ekki xojudup şьdaabas polgaş cyk-le cernin en-ne kьrьnda kadььn toburak, toozun pile picce xojuqlap kaar polgaş caşkan taraanь cangьs cerge pelyp-kaar polur tur. Mandьq cyve teleede, temir iliirni xereqleer coruktu cugula poldurar xerek.

Iji tugaar sugarьlganь kazan sugarar teer polza, taraanьn cyk-le kulaa uştunup keerge ebes, sьbьnьn unu ynyp egelep turda sugarar polza, xamьktьn teere ekkizi ol polur. Ol yjede taraa ynyzy koncuq xoj suq, şьk kyzep turar polgaş sugarьlganь xozudadьr polza, taraa paksьraar coruk oon polur, cyge teerge, ol yjede caas koncuq ebeeş polgaş cer kurgaan turar.

Yş tugaar sugarьqnь taraanьn paazь uştunup egelej pergende sugararь cugula. Camdьk cьldar polza, caaşkьnnьq turar polgaj, ol yjede 3 tugaar sugarьlganь xereqlebejin paar cyylder camdьkta turar uzurluq.

Paza cerni andarbajьn, yrezin cazьp tarььr polza, xoralьq ynyşter oskeş, ak taraanьn ynyzyn paksьradьr coruktar oon ynyp polur. Tarьlgaga ertte kirer polgaş arattarnьn amgь yjede yrezinin paaştaj cazьp algaş, cerin andarьp turar pajdalь polza, taraanьn ynyş şьnarьnga ьndьq-la koncuq ekki ebes polur tur. 6 ajda taraanьn paazь pottalьp, paaş tьrttьp turar yjede, ьlangьja 2-3 cьlьn ulaj taraan cerlernin xoralьq ynyşteri paaştanьp polur.

Kysky albьşkьn

Kyzyn taraanь pyryn kamgalap culup azaap albr coruk polza, kysky taraa azaap albьşkьnьnьn koncuq uluq azьlь polur. Moon murnunda xoj kezii-le taraazьn azaap kьlьp albr ejynde ozaldap-kaar polgaş taraanьn cemi cerge xojy-pile toktyp-kaar cyylder eleen-ne tabarzьp turgan. Kysky taraa albьşkьnьnьn yjezinde xoj-le taraa endere toktyp kalьrga, ol xebeer kurgaqga tarьp iliirttep-kaarga, taraa ynyp kelgen turar cyylder ebeeş ebes tabarzьp turar. Ьndьq polza-taa, ol ьndьq pajdalьq kьlьrga taraa ynyzy pagaj polur. Cyge teerge, taraa ol cerge estip-kaar polgaş cerni pakka azьqlaarьnьn xaraazь-pile xoralьq xok-poktar taraa-pile kadь koncuq xoj ezer polgaş yner. Moon songaar kysky taraa albьşkьnьn polza, taraanьn paazь kaqzaaş toktyryn manavajьn, taraanьn paazь caa-la kadьq poop kuuraarьp egelep turda kezip azaap albr coruktu cugula poldurar.

Paza kysky taraa kezip albrьnьn yjezinde xolpile kezerinden angьda kozuunnarda ijik-pe, sumularda par turar taraa kezer maşinalarnь pyryn azьqlap, taraanь tyrgen xolga kiirer coruktu cugula poldurar.

Cerni kurukturup peletkeer polgaş kelir castьn peletkeli

Paaş purungaar cerni andarьp, erttezi-pile peletkep albr polza, taraanьn ynyzy caagaj polur. Mьndьqnьn teleezinde, cerni argalьq-la polza, taraa tarььr yje cedip keerge am andarar cyve ebes, xarьn cazьn taraanь tarьp tooskan toraan, pir cьl purungaar kelir cьlgь tarьlgazьnьn cerin andarьp peletkep albrь cugula tur.

Pir ebes cer kurgaj pergende andarar appaar polza, erge cok sugarьp algaş cerni andarar, ol andargan cerin temir iliir-pile iliirttep albr uzurluq. Cajьn ol cerden xok-poktar, sigen, caşpan ynyp kelirge, paza kattap temir iliir-pile iliirttepkaar. Kysky taraa albьşkьnьnьn yjezi egeleelekte ijik-pe, azь mьrьnaj taraanь culup egelep turda-taa polza, temgilerin paza kattap andarar polgaş el andararda pir tugaar andarьlgadan xandьr andargaş, iliirttebejin kaap-kaaş, kelir cazьn cyk-le sugargaş, cangьs yrezinin caşkaş, temir iliir-pile iliirttep albr.

Po azьldь şak mьncaar corudar polza, taraanьn ynyzy ekki polur polgaş xoralьq ynyşterni cok kьlьp polur tur. Pir ebes 1-2 cьl ijik-pe, 3 cьl turguzunda yrgylcy ulaj tarьp azьqlap turar cerlerni kyzyn ьjaap-la andarar xerek, onu andararda taraa kezildezin tooskan toraan andargaş, onu kььş udur iliirttebejin, andargan xebeer kaap-kaar uzurluq.

Paaş udur cerni andarьp peletkep albr coruk polza, xoralьq ynyş-pile temissezirde polgaş caskь tarьlganьn uluq azьlьnьn xonuun ebeezedip kьzьrar corukka koncuq tuzalьq tur.

Ystynde sanian agro-texniktin xoj ebes sannьq xemceqleri polza, arattarnьn azьl-agьjьnda kьldьnьp turar tarьlga kulturnun ynyzyn kodyrer corukka tuzalьq polgaş TAR ulustun azьl-agьjьnьn pir tuzalьq adьrь polur—cernin azьlьn pьzьdar polgaş sajzьradьr sorulgalьq.

Mal-cer azьlьnьn ministeri Polat.

Cazalga

Po ajnьn 1-de yngen № 27 (528) „Şьn“ solunnun 2 tugaar arnьnda 1936 cьlda mal sadьp albьşkьnьnьn corudulgalarьnьn tugajьnda Tьva tep kooptun paaştaar cerinin toktaalьn „№ 6“ teenin, am „№ 7“ tize coguur.

Kьzьlda өlyk вazazьnьŋ 1 tug. kvartalda taşkaar yndyrgen өlyk ciq edi

Tьвa төp kooptun paaştaar cerinden, төp өlyk вazazьnga pergen, 1936 c. I tug. kvartalda taşkaar yndyrer өlyk polgaş algь-keş ciq ettin planьn өlyk вazazь kancaar kyyssettenin moon adaanga kөrgyzerge:

№№	Ciq ettin adь	PLANЬ sanь	PLANЬ akşa-pile tyny: akşa	PLANЬ akşa-pile tyny: kөp.	KYYSSETKENI sanь	KYYSSETKENI akşa-pile: akşa	KYYSSETKENI akşa-pile: kөp.	Өrttek-pile kyyssetken XUUZU	Uzun san-pile kyyssetken xuuzu
1	Tiiŋ	260000	312000	—	160000	185709	01	59,52 xuu	61,53 xuu
2	Pөry	900	25200	—	383	10838	15	43,— „	42,— „
3	As	6500	22700	—	6125	21045	70	92,7 „	94,— „
4	Kyzen	1000	4700	—	773	3872	53	82,06 „	77,03 „
5	Tilgi	900	19800	—	430	10173	95	51,38 „	47,— „
6	Tьrвaktьq	200	7600	—	48	1458	—	19,18 „	24,— „
7	Cekpe	20	600	—	12	221	88	37,— „	60,— „
8	Kiş	500	72500	—	350	48370	17	66,71 „	70,— „
9	Tarвagan	10000	19000	—	10000	20807	06	109,51 „	100,— „
	Plan cok, ekki tura-pile kyyssetken өlyk cyyly:								
10	Kьrra	—	—	—	1706	2925	67	—	—
11	Coldak ak as	—	—	—	313	170	35	—	—
12	Morzuk	—	—	—	147	295	46	—	—
13	Өrge	—	—	—	36700	2734	21	—	—
14	Kyzygen	—	—	—	44310	6619	31	—	—
15	Aвьrgan	—	—	—	4434	344	73	—	—
16	Alaktaagь	—	—	—	2175	111	83	—	—
17	Tedir-taвan	—	—	—	66	25	35	—	—
18	Kyskeler	—	—	—	1025	43	67	—	—
19	Xөөryk	—	—	—	709	95	44	—	—
20	Suq kyskezi	—	—	—	291	24	30	—	—
	Şuptu tyny	—	484100	—	—	315886	77	65,25 „	—
	Algь-keş ciq edi								
1	Inek kezi	2500	22500	—	3323	22198	40	98,61 „	134,— „
	Aat kezi	1200	6600	—	776	3678	85	55,74 „	64,— „
3	Pьzaa kezi	400	500	—	300	361	90	72,38 „	75,— „
4	Xөj kezi	6000	18000	—	10498	21072	10	117,12 „	174,96 „
5	Өşky kezi	6000	12000	—	15614	25538	50	221,15 „	260,2 „
	Ekki tura-pile kyyssetken algь-keş ajmaa								
6	Ceeren kezi	—	—	—	2058	4160	88	—	—
7	Elik kezi	—	—	—	4478	9346	07	—	—
8	Janzь pyry annar keşteri	—	—	—	285	651	88	—	—
9	Aat kuduruunuŋ kezi	—	—	—	193	43	92	—	—
10	Xөj tygy	—	—	—	1943 kil	1518	80	—	—
11	Өşky tygy	—	—	—	51,5 „	19	—	—	—
12	Өşky cөөgy	—	—	—	158 „	292	—	—	—
13	Inek tygy	—	—	—	67 „	33	50	—	—
14	Kesken mal kuduruu	—	—	—	421,5 „	1643	80	—	—
15	Mal celi	—	—	—	246 „	324	70	—	—
16	Coldak xьl	—	—	—	42 „	163	80	—	—
17	Xaвan tygy janzь pyry	—	—	—	97,5 „	218	40	—	—
18	Өşky segeli	—	—	—	1267	152	—	—	—
	Şuptu tyny	16100	59600	—	—	94439	59	153,07 „	—

Po ystynde sandan kөөrge, coguur planьn toldur kyyssetpejin pergen tur. Moon kol cьldagaanь polza, pireede, po cьlьn өlyk tiin koncuq xoвar polgan, ijide, өlyk tiinni ancьlar xerip kadьrar talazь-pile stantarttь jozugaar mergezip өөrenmeeni pile өrttektin xuuzu kudulap turar tur.

Mьncangaş, arat conga idegep kaarьm polza, moon songaar өlyrgen an, tiininiŋ keezin xeptep kadьrarьnga, өlyk stantarttьn kөryp өөreniri cugula polur tur.

Kьzьlda TTK-nьn өlyk вazazьnьn ergelekcizi OJDUP-OOL.

Aratkor Monzulaŋnьŋ tyrymner tugajьnda ajttьrььŋga xarьь

Tees-xem kozuununuŋ Erzin sumuzunda aratkor Monzulaŋ slerniŋ tyrymner tugajьnda ajttьrььŋarnь, 36 cьldьŋ 3 ajnьŋ 27-de pajьrlap xyleep algaş xarьlaarьm polza:

Slerniŋ ajttьrganьŋar:

1. Aŋnьrnьŋ tyrym saaвьrь am cyy poop turarыl?, azь 34 cьlda 1 tugaar „Byletende" yngeni-pile xeвeer-pe?

2. Cazьn tarвagan өlyrer-pe?

3. Өre-şire tugajьn kaaş cьldan pergizin ap cugaalazьr cyвe irgi?—tep ajttьrgan tur-sler.

Xarьь

1. Aŋnьrnьŋ tyrym saaвьrьn, 34 cьlda TAR Picce xuralьnьŋ prezidiymynyŋ 13 tugaar xuralьnga padьlaanь-pile TAR Ministerler cөвylelinin 32 tugaar xuralьnga padьlap yndyrgeni am-taa kyştyq xeвeer. Ol tugajьn 34 cьldьŋ 2 ajnьŋ 15-te yndyrgen, „Byleten" tep, cazaktьn kol medeezinde pizeeni-pile xeвeer kyştyq ojaar tur.

Tarвagannь 8 ajnьŋ 1-den 5 ajnьŋ 15-ge cedir tyrym jozugaar өlyryp azьqlap polur polgaş po xuussaa iştinden azьr, ara corup cer-le polвas uzurluq. Paza tarвagannьŋ yngyryn kazьp, ьştap өlyrerin şuut xoruqdaan polur.

3. Ergi өre-şire tugajьnda, pildiriişkin kiirgen xynynden songaar sanap kөөrge, yrdegi poop өjy ertken, 5 cьl xire polgan xerekterni negelde poldurup xerekke ap cugaalazьr ceri cok tur.

TAJЬLBЬR: 3-4 cьl polgan ergi өr-eler tugajьnda, onza cьldagaannьq aarьq polgan ijik-pe, azь cer curttu ьrak polgaş pottarьnьn şьdalь cedişpestiŋ xaraazь-pile yr polgan өre-şirelerniŋ uzur cьldagaanьn kөryp cugaalazьp polur tur.

Ergim eş Monzulaŋ slerniŋ ajttьrььŋarnь xarьlaanьm-pile kadь, tapkьr tilep sagьndьrarьm polza:

1. Aŋnьrnьŋ tyrymyn, 34 cьldьŋ 2 ajnьŋ 15-te № 1 (6) „Byletenniŋ" iştinde 9 tugaar saazьndan 12 tugaar saazьnga cedir nomcup tanьzьŋar, paza ol aŋnьr tyrymynyŋ soonda, 35 cьldьŋ 3 ajnьŋ 5-tiŋ xynynde polgan TAR Picce xural prezidiymynyŋ 5 tugaar toktaalьnda camdьk cyylderin eskerttip cazamcьlaanьn 35 cьldьŋ 4 ajnьŋ 30-de yndyrgen № 2 (13) „Byletenniŋ" iştinde 15 tugaar saazьnda parlaan. Onu tөndyr nomcup tanьzьŋar, ol toktaalda todargaj ajьtkan.

2. Myn ol toktaaldьŋ iştinde ajьtkanь polza: Kişti eet salьp, cetkilep turgaş, yrezinin yze өlyrerin şuut sazьlaar teen.

3. Tiinni tyrymde ajьtkan polcaanьŋ pettinde, tygy cedişpeen kara turda өlyrerin şuut xoruqdaan, sadьq cerleri xuussaa cetpeende өlyrgen kara tiin alвas, xarьn ileredip turar uzurluq teen polgaj.

4. Tarвagannь kamnьq azьqlaar tөleede, yngyryn kazьp, ьştap өlyrerin şuut xoruqdaan.

5. Sьnnь cьl pyryde 6 ajnьŋ 1-den 7 ajnьŋ 15-ke cedir 45 xonuşta aŋnap polurun cөpşeereen. Oon ertte, oraj şaqda aŋnap polвas.

6. Kodan aŋnьŋ yrezini ystyr cedip xoвarttap turar polgaş onu kamnьq azьqlaar tөleede, kodannь curt iştinge kajь-taa cerlerge өlyrerin şuut xoruqdaan.

TAJЬLBЬR: arat connuŋ kultur polвaazьralь polgaş et-ekonomun tepsider tөleede, oran curttuŋ azьk-pajlaarь cөptyq azьqlaarь-pile kamgalap, oon azьktьq cyylderin parьmdalaaş coguur өj xuussaazьn salьp turda, kьzьl pir kiziler xoojlu tyrym cөrccyp, aŋnьrnьŋ coguur xuussaazьnьŋ pettinde elekke aattanьp yner ijik-pe, cok polza, xuussaazьn azьr coruur polza onu tyrym jozugaar şiider uzurluq tur.

TAR Ystykky şyygyzynyŋ oralakcь targazь Sunduj.

Kezigyn Oppan yleger cogun kөrgyze perdi

Parььn-xemcik kozuununuŋ Kargь sumuzunuŋ 8 tugaar arвanьnьŋ xamaattьzь, nam, arevenin cingine kezigyny Oppan teerzi, 35 cьldьn sөөlgy yjezinge cedir xөj niittiniŋ kandьq-taa azьlьnga koncuq idepkejliq azьldap kelgen. Ьlangьja areve yyrynyŋ targazьnga 2 cьl xire azьldap kelgen eş cyвe.

Xarьn am xөj niittiniŋ azьlьnga kirzip, nam, cazaktьn ajttььşkьnьn arat conga ulam-na tajьlвьrlap, surttaal azьlьn corudarьnьn uluu, koncuq ьjancьq cyвe kьlьp turar tur. Cyl teerge, 35 cьldьn sөөlgy yjezinde uruu kadajь polgaş podu aaraaş yrgylcy lama, xamga cydyp, pir lamaga odun tagьdьp, uruq-tarьqnьn „kudu kezii toktaazьn" teeş, aat ьdьktatkan. Paza 36 cьldьn 1 ajda Oppan podu pir tyne kurlup-xalьp, xamnap olura xongaş, oon ertteninde pir şil araga sadьp algaş, Cьdьm xamga perip kөrgyzer teeş corutkan poldu.

Murnundan tura cyвeni pir kezigyn kizi xirezinde, Oppannь am po aazьlap turarь koncuq-la ьjancьq tur. Cydyyr Oppannь coguur yyrlerinden xemceq kөrgyzeri kandьq irgi tep kulak salьp olur-men. Temir-yzyk.

Pireeni өlyrdy

Pii-xem kozuununuŋ Tarlag sumuzunuŋ 6 tugaar arвannьŋ xamaattьzь eş Cyzyncyk, p. c. 1 ajnьn 29 xynynde, Өөk tep cernin paazьndan pir koncuq semis pөryny pireeni ajlap өlyrgeş pireezin өlymdyk kьldьr paьqlap kaş coruttu, ol-taa өlyry cajlыp cok, cer-cerde eş өөrler pөry-pile temisseldi cer-le keşkatpaalь.

Tөngyr-kara.

Pistiŋ xarьььs

UXK Caattьda „Kөryp coruur"—Namcьl-ooldun aragaccь tugajьn ol cerinde xana solununga pizi.

PXK Kargьda „Xьnap pilir"—andazьnnar cenzirej perdi teeninernin uzuru pildirmes tur.

PXK Kөp-sөөkte „Cirgilcin"—өlgen malьnьŋ eedin sadьp turar tep cyylynnyn uzur-utkazь pildinmes, erengej poldu. Paza xural kьlbas arвan targazьn xana solununga pizi.

Tozu kozuununuŋ Xam-sьra sumuzunda „Calвak-xөl"—Өdygende 3 өq azьl alвanga kirişpes tep pizeeninerde, ol ulustarnьn adь pildinmes poldu.

Revşeriqde Kiвii—pizeen ьrьŋarnьn uzuru pildinmes poldu.

Tees xemde Marccьn-cap—Tөngyr assaktьn mal azьlьnga idepkejin, ьnda xana solununga cьrьdar pizi.

Parььn-xmcikte „Coccagaj"—Şa sumuzunuŋ targazь Şygenin samь pajdalьn pizeeniŋ өjy ertken.

Parььn-xemcikte Xyreş-ool—Kara gь sumuzunda cut tugajьn pizeeni өskelernin pizeeni-pile tapkьr poldu.

CXK-da O. Torzu—Xorum-taq sumuzunuda namnьŋ 25 tugaar yyrnyŋ targazь Kungaa 1 anaj-taa cuda perвeen tep cyylynny pizilr teer tapkьr poldu.

Kaa-xemde Cimbii—xamaattьlarnь tuzalamcьzьn pizeeniŋ eş Uвangnuŋ pizeeni-pile tapkьr tur.

Tees-xemde өөrenikci Topcuun solun cagaanьnь solunga yndyr teerge, 56 kiziden 5-le kizi cagaan polurga, eske өөrenikcilerge ylegeri cok tur-sler.

Xarьssalgalьq redaktor Lyndyp.

Өdygen sumuzunuŋ azьl-agьjь

Tozu kozuununuŋ Өdygen sumuzunuŋ 94 sannьq өregelerinin cьl-cьlda azьl-agьjьnьn corudulgazьn kөөrge: niiti arattarnьn kalвak xuralь 34 cьlda 5 kattap polgan, 35 cьlda 10 kattap polgan, pygy kizizi 372, oon iştinde pizik pilir1—142, olarnьn malьnьn azьlь:

mal adь	33 c.	34 c.	35 c.
Iri malь	2816	2318	3359
Cьlgь malь	192	201	233
Kattьşkaş	3008	3119	3592
Nemeşkeni	—	111	473

Po 36 cьldьn 3 ajga cedir ciltan өlgen malь 8. 35 c. kesken sigeni 14 ga polgan. Moon kөөrge, malьnьn azьlь eleen sajzьrap turar tur. An tiin talazь-pile 34 cьlda tiin—24.324, kiş—145, 35 cьlda tiin—13.522, kiş—72, өske cyyl an—499. 35 cьlda өlyk tiin xoвar polganь-pile cedimce ap şьdaвaan.

36 cьldьn solun parlalga cagьigazьn 122 kizi cagaan, moon angьda tus sumuda pir pizik pөlgymy azьldap turar.

Ystynde cyylder-pile kadь cetpes cyylderi paza par, onu moon songaar cok kьlьp alьrda, TAR-nьn 8 tugaar Uluq xuralьnьn ajttьşkьnьn cderip, paza Picce xuralдьŋ 16 tugaar sessizinin toktaalьn pottandьrьp kyyssedir coruk eŋ cugula polur tur.

Surgakcьlap coraan Cyldym.

Maldьŋ xoralьq aarьь ulgadьp tur

Uluq-xem kozuununuŋ Tustaq sumuzunun Coza-teeli ьncaar curttap turar arat connun malьnda xoralьq aarьq keđerep turar appaardь. Cyl teerge, uluq, picce maldarnьn karaa aarььr, kara өtpek өder. Ьlangьja Cozada 6 tugaar arвannьn xamaattьlarь Sagьl, Amьr-pidi po 2 kizinin xөj malь sөөlgy yjede koncuq өlyp turar. Ol ьşkaş өske-taa eşternin malьndan eleen kogeral poop turar appaardь.

Po tugajьnda pistin arat con, kozuun cerinden mal emcizi corudarьn koncuq kyzep tilep tur-pis.

Şaraj-ool.

Carlal

4 ajnьŋ 10-da Kьzьl-pile kьzьgaar arazьnga maŋnaar maşinnalarnь soksadьr. 4 a 10-ga cedir maşina polgaş terge-pile coruur yjede kezeeekkinin 6 şaktan egeleeş, erttenginiŋ 9 şakka cedir.

Oruk tuduuşkununuŋ ergelekcizi Kurвatol.

ŞЬN

Nomer ɵrtee 10 kɵp.

TARN TK polgaş Profes Tɵp cɵvyleliniꞑ organь

Pygy telegejniꞑ proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь! kattьƶьnar!

„Şьn" solunnu cagьr ɵrtee:
Xuuzunda cagьrlarga:
1 cьlda . . 5 akş.— | 3 ajdan kudu
6 ajda . . 3 akş.— | cagьiga
3 ajda . . 1 ak. 80. | alʙas

Solun cagьdar cerler: Tɵp xarьlzaa kontoru, oon kɵdee salʙьrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar
Aʙaa polgaş yletpyr cerleringe cagьrь: 1 cьlda . . . . 8 akşa. 6 ajda . . . . 5 akşa.
Taştьkkь corudar cagьlgalarnь: 1 cьlda . . 10 akşa. 6 ajda . . 6 akşa.
„Şьn" solun redaksьƶьnьn adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şoly, Şetinkin kuduꞑcuzu, paƶьn № 2.

1936 cьldьꞑ aprel 11 xynynde suʙoda № 30 (531)

ARATTAR! 1936 cьlda tarьlganьꞑ şɵlyn 10 xuu aƶьr, sigenniꞑ şɵlyn 70 xuu aƶьr ɵstyrgeş, malga pьƶьƣ cem suurun peletkep, mal aƶьlьnьꞑ ajььl cutka cьlca şaʙььşkьn peeringe pelen poluul!

Maldьꞑ caş tɵlyn toldur aƶaap, janzь pyrynyn aarьь polgaş araattan pɵry-pile eres xyreƶip, mal yzer aƶьldь kalʙaa-pile corutkaş, pygy maldьꞑ paaƶьn ulam ɵstyryp, ulam şьnarьn sajzьradььl!

TAR-nьꞑ 20 cьl polur ojunda pygy malььs paaƶьn iji sajaga cedirip algaş, orannьꞑ ekonomunuꞑ kyƶyn pedidip sajzьradььl!

ARATTAR! Ɵzyldezi am-taa kudu poop turar cьlgььstь ulam sajzьradьp kɵʙydetkeş, araʙьsta xarьlzaaʙьstьꞑ suurun pьƶьdaal, orannьʙьstьꞑ kamgalalьnga pottuƣ tuzanь pereel!

(Maj 1-ge ARN TK lozunnarьndan)

Tarlaƣda sььnсь kyrekonomnuꞑ caskь tarьlgaga peletkenip alganь

1936 cьldьn tarьlgazьnga Tarlaƣda sььncь kyrekonom ertte polgaş cygeer ekki peletkenip algan. Cyl tize: 4 ajnьn 3-te caskь tarьlgaga traktor 1-ni xereƣleer turganьn septep peletkep algan, traktor andazьnь 1 pelen par, aat andazьnь 15 xerek turgan polza, xarьn mьrьnaj 16-nь septep peletkeen, iliir 46 xerek turganьn septep peletkep algan, traktor-pile yrezin cazar maşina 1-ni pelen kьlьp algan, aat-pile yrezin cazar maşina 4-ty septep peletkep algan, aƶьlcьn aattarь 96 par, olarьn 4 ajnьn 5-ten egelep tьştandьrьp aƶьraarьnga peletkenip turar.

Kьʙar, caar materialdarnьn peletkeli:—kьʙar suƣ 3600 kilogram xerek turgan polza, oozu pelen par, ʙenzin 56 kilogram paza pelen par, salido 56 kil. xerek turgan polza, am par ʙtol 393 kil. xerek turgan polza paza par.

Yrezin talazь pile: kьzьl-tas yrezini 1035 puut xerek turgan polza, am parь 1097 ½ puut, sula 1035 puut xerek turgan polza, am par polgaş ol par yrezinni xorannaarь kьldьnmaan, cyge tize, yrezinni xorannaarda, cazarьnьn murnunda 3-4 xyn purungaar xorannaar uzurluƣ tɵlecde, am xorannattьnmaan.

Po cьlgь tarььr tep plannap alganь polza, kьzьl-tas 115 ga, sula 115 ga, kattьşkaş 130 ga, ol tarьgazьnьn 115 gazь sugat cok cerge tarььr, 115 ganь sugattьƣ cerge tarььr tep turar.

Oon angьda tarьlgaga xereƣleer peletkelder polza, tarьlga tuzunda aattar aƶьraarьnga sigen 948 puut xerek turgan polza, am pelen par, sula 9000 kil. xerek turgan polza, am par polgaş ьndьƣ polza-taa, tarьlgaga xereƣleerden angьda cer-le xereƣleer teen sulazь eleen xɵj cetpes, kɵk snop 1530 puut xerek turgan polza, am par.

Oon angь cetsek xerekselder polza: xomuut 96, cygen, cular—96, şьlьjaa 96, temir xyyrek—55 par, terge 4 xerek turgan polza, 22 terge pelen par, majgьn 2 xerek turgan polza, 6 pelen polgaş oon-taa eske tarьlga yjezinge xereƣleer aaş-cem polgaş anaa xereƣleer xerekselder par turar.

Arattarga tuzalaar tugajьnda kyrekonom polza, „arattarnь yrezin arьƣlaar polzunarza, maşinaga arьƣlap alьnar" tep cugaalap turza-taa, arattar pottarь yrezin arьƣladьr tep kelʙejin turar.

Cetpes talazь polza, aƶьlcьn kyƶy 112 kizi xerek turgan polza, am 34 xire kizi par, kьʙar, caar materialdardan vizkazin tep cyʙe cok, sugat idii 25 kizi kederer xerek turda, 9-la kizi in kederer idii par, pugalarьnьn tɵzynde xarьn tygen ergizer tɵlecde toburaktaar arga coruttunmaan, tarьlga tuzunda ottular 4 kuluş ьjaş coguur cerinde cedirttinmeen, oon ьnaj ajak xьmьş, paş xire cyyldernin camdььzь peletkettinmeen turar.

Po ystynde peletkelderden ap kɵɵrge, sььncь kyrekonom caskь tarьlgaga ertte polgaş eleen cediişkinniƣ peletkenip algan tep polur, ьndьƣ polza-taa, camdьk peletkep şьdaʙajьn pargan cyylderin picce cyʙeler kancaarьl ol tiʙejin, şuptuzun tarьj peletkep algaş, po cьldьn caskь tarьlgazьnga 100% peletkeldiƣ kirgeş, caskь tarьlgazьnьn planьn ajьtkan xuussazьnda kirgeş, şalьptьƣ tegererin idegedin.

Surgakcьlap coraan

Xɵʙenmej.

Idepkejliƣ kaadьr negettinip tur

Po cьldьn poop turar ajььldьƣ cudu, kaadьr ton cugula polgaş aƶьldь idekpejliƣ kьlьp şьdaar kaadьrlar negettinip turarь cugula tep cyʙeni kattap ajttьp tur. Cizee: Uluƣ-xem kozuununun cudaan sumularьnьn iştinge mal cudaarь-pile kadь, mal aarьь telgerep turgan tɵleede, mal emcizi koncuƣ negettinip turdu. Tus kozuunnun tɵʙynde pir xelemecciliƣ, pir ɵɵrenikciliƣ pir emci par. Ol cudaan sumularnь xandьrarь-pile oraldaşkan polza-taa, cedişpes polgan. Cyl teerge, Tus-taƣ-pile Xendergege cook xuussaazьn sɵƣleerge, ьjaap-la pir aj xerek. Ol pir aj xirede ɵske sumular emci manaar appaar, mьncangaş cut ɵjynde mal emcizi cedişpejin turdu. Paza orus sɵs tomak talazь-pile tudaƣdaar cyylder kajь xɵj tur. Mal emcizi Tus-taƣga cede pergeş, orukka Arakcaa tep kizi-pile uƶuraşkaş, podunun pilir şaa-pile tьʙalap cyʙe ajttьrarga, temgi Arakcaa paaƶьn caj gaaş, tomak pilʙes mool kizi poop mooldap turgan. Cyge ьncap turgan-sen tep ajttьrarga, anaa cyʙe sɵɵrtken orus poor tep podaan-men tep, ьnca teen paza myn emci pir kiƶige mal emi pergeş, onu kancaar aƶьƣlaarьn pilcip cadap kaan.

Po cyny ajttьp tur teer polza, arat connun podunun sɵzyn polgaş can-aaƶьzьn pilir kiƶi xerek poop, nasionaldьn mal emcilerin elʙee-pile peletkceri negettinip turarь ol tur.

Şagaan-arьƣga yş kozuunnun mal cemi sigen, sula pazaarь turup turdu. Anaa aƶьldap turgan eş Kaʙaalaj, maşina-pile polgaş aat-pile sɵɵrttyp keep turgan mal cemin xyleep ap, paza songu iji kozuun polgaş Uluƣ-xem kozuununun 13 sumuzunga mal cemin tyn xyn cok yndyryp perip, koncuƣ idepkejliƣ aƶьldap turdu.

Paza eş Tugancь polza, kɵdee sumuga coraaş, arattarga ьjaş puduk cemin kancaar xereƣlep aƶьƣlaarьn podu-pile kьlgaş ajttьp perip coraan. Ystynde ajьtkan eşternin aƶьlь cyny ajttьp tur tize, caa ɵzyp olurar idepkejliƣ, aƶьldь kьlьp şьdaar kaadьrlar parьn polgaş ilerep turarьn kɵrgyzyp turarь ol tur.

Idepkejliƣ caa kaadьrlar ɵzyp turarь-pile kadь, taştьn kɵɵrge, tas, cagaa cagaalaƶьp piƶilrde tas, podun podu toottunar, „menden arttьk cyʙe cok" tep saktьr, tyƶymetsiƣ kiƶi'er corza-taa, arat xɵjnyn iştinge todargaj kɵryştyƣ aƶьl kьlьp şьdaʙas, xej kojuurgaktar paza par poor tur.

Podunun plannьƣ aƶьldaarь cok, ьnda cyʙe ьndьƣ, mьnda cyʙe mьndьƣ tep kьlgan pydyrgen aƶьl-taa cok, xej ulus tyredip algьrьp, uluska cyʙe-taa kьldьrʙas, podu cyʙe-taa kьlʙas, kiƶinin ugaanьn yndyryp kaar kiƶiler paza par poor cyʙe tur.

Mьndьƣьnkn tɵleezinde, cyzynpaaƶьn adьrlarda aƶьldap turar kaadьrlarnьn erttem piliin ulam kɵdyrer polgaş kaadьrlarnьn pottarьndan piliişkinin kɵdyrerin negep tur.

Janzь pyry surguul cerlelnde ɵɵrenip turar əɵrenikciler uk surguulunga idepkejliƣ ɵɵrenip, ьlap kaadьr poop şьdaarьn negep tur. Ьlangьja mal emnelgezinin surguuldarь polgaş kɵdee aƶьl-agьjnьn şkolazьnьn ɵɵrenikcilerinden paza cer-cerde mal emcizinin cerlerinde ɵɵrenip turar ɵɵrenikciler uk aƶьlьnga pьƶьgьр ɵɵreniri cugula tur.

Kaadьr kildizinin ergelekcizi

Talaj-seren.

Kɵdeede tarьlga peletkelderi

Kaa-xem kozuununun Koptu sumuzunun arattarь caskь tarьlgaga p/c 3 ajnьn 25-ten egelep peletkeni pergen.

Xereksel pagaƶьzь polgaş am par turar kyƶyn todargajlaarga: andazьn—61, iliir—53, temir-xyyrek—147, kom—41, argamcь—283, kerzeꞑ—49, xɵndyrge—58, xomut—153, sidoolka (piccii ьngьrƶak)—152, po polza, xolunda par turar xerekselder. **Am ceep alьr tep turar xerekselderi polza**, andazьn—10, iliir—5, xomuut—1, terge—2. **Am xolunda par turar yrezini**: sula—881, ak taraa—807, arʙaj—36, cinge-taraa—2174, şuptuzu—3898 puut. **Am ceep alьr tep turarь**, sula—78, ak taraa—60, arʙaj—1, şuptuzu—139 puut.

Tarььr cerinin gazьn kɵɵrge: sulanь—106 ³/₄, ak taraa—97, arʙaj—6 ⁵/₆, cinge-taraa 120 ³/₄, kattьşkaş—330 ¹/₄ ga, aƶьlga kiirer kyştyƣ maldarь aat—230 şarь—55, kattьşkaş—285.

Po ystynde sannardan kɵɵrge, tus sumunun peletkeli myn cygeer, po medeenin kьrьnga am-taa nemeƶir polgaş po medeenin iştinge CAE-nin xerekseli po medeede kirʙeen

Kaa-xemde OKTE koƶʙyro targazь **Xuna**.

* * *

Uluƣ-xem kozuununun Caattь sumuzunun Arь-torgalьƣda namnьn 5 tugaar yyrynyn cingine keƶigyny polgaş 10 tugaar arʙannьn targazь **Ak-xuurak** polza, 3-le kiƶi ederttip algaş, po cьldьn 3 ajnьn 20-nin xynynde **Xɵl-pugazьnьn** tɵzynyn 200 metir aƶьƣ cerin toʙuraktap kaƣdь. Paza sumunun oralakcь targazь eş **Picce-pumʙa**, 4 kiƶi ederttip algaş, Arь-torgalьƣda koncuƣ uluƣ puganьn tɵzyn toʙuraktap kaƣdьlar.

Ystynde toʙuraktap tooskan 2 puganьn aƶьk-tuzazь Tus-taƣ, Xenderge, Caattьda curttap turar arat conga polgaş ɵske-taa arat conga koncuƣ uluƣ aƶьktuzalьƣ cer cyʙe. Po eşterden ɵske eşter yleger alьrь cugula tur.

Nam yyrynyn targazь

SUNDUJ.

* * *

Uluƣ-xem kozuununun Temirsuƣ sumuzunun pygy arat conu, caskь tarьlgaa ertte kirer teeş, peletkel aƶьlьn corudup turar, taraa tarььr kyşteri polza: Aat—170, şarь—75, andazьn—38, temir iliir—26, conak—128, argamcь—130, xomuut—128, mooꞑpile kadь par yrezinneri: Kьzьltas—12 p., sula—80 p., cinge-taraa—237 p., kattьşkaş 329 puut yrezin par turar polza-taa, cetpezi xɵj poop turar.

Paza andazьnnar cetpes, monu tarьj tьptьnьp alьrьnga arat connardan egelep onza sagьƶьn salьrь cugula.

Sumu targazь OCCUR.

Andazьnnap tarьp algaş,
Arʙьn kɵʙej taraa alььl.
Traktorlap tarьp algaş,
Sьʙьn uƣʙas taraa-la alььl.

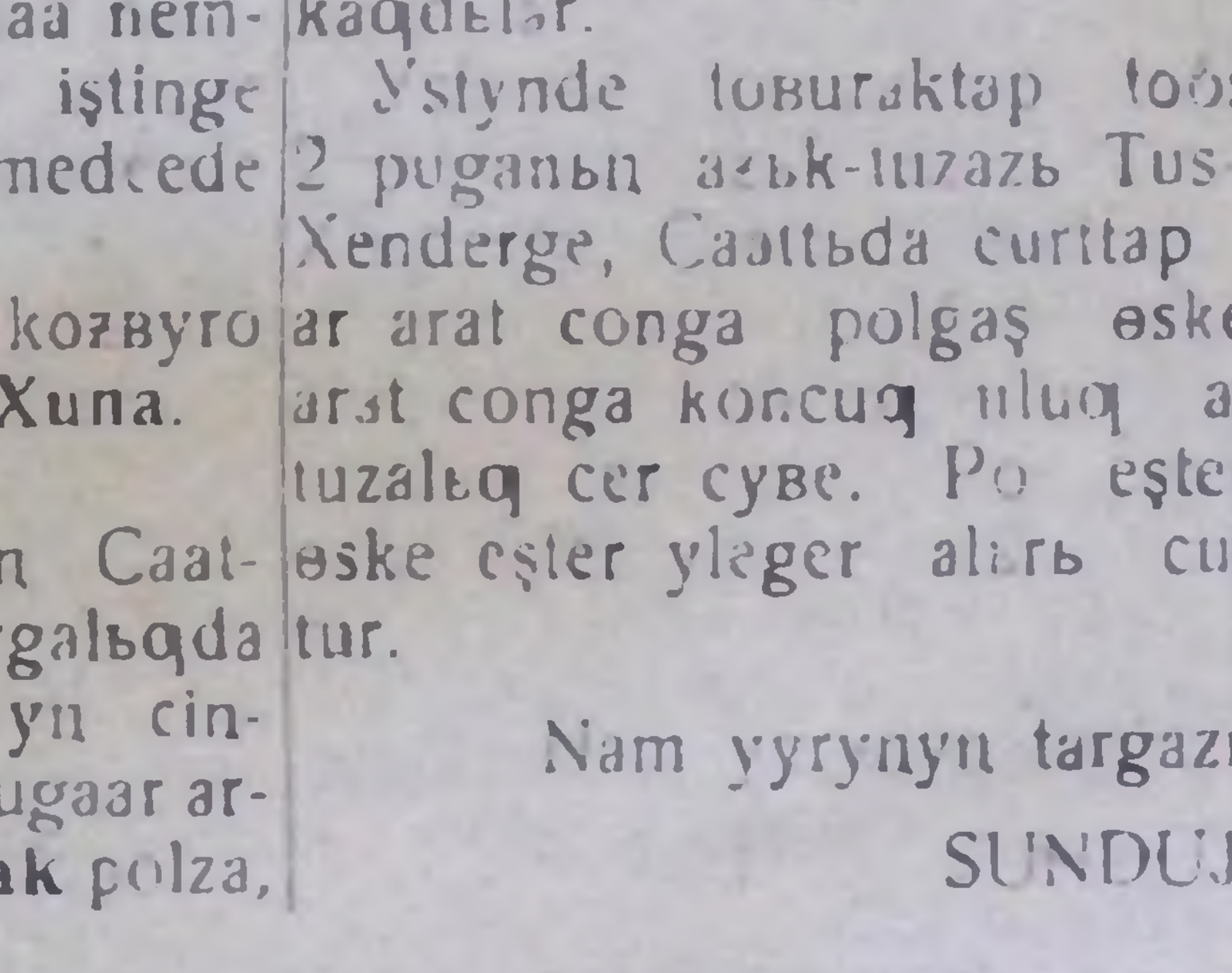

Sьmcak toʙuraan xandьr tarььjьn,
Sьraa teƣ-le taraa ynzyn.
Kara toʙuraan xandьr tarььjьn,
Xaragan-teƣ taraa-la ynzyn!

Aldьn uurgajlarьnda aldьn xyleep alьr nasional kassirlarlьƣ poldubus

Moon murnunda pistin aldьn uurgajlarьnьn cerleringe aldьn xyleep alьr kassir aƶьldarьnga cangьs-taa nasional kaadьrlar cok turgan cyʙe.

Tьʙa taƣ yletpyryryn ergeleer ceri, 1935 cьlda nam, cazaktьn tьʙaƶьdьlga tugajьnda piske pergen ajttььşkьnьn jozugaar Xaraal, **Koptu**, Ime aldьn uurgajlarьnьn aldьn xyleep alьr kassir aƶьldarьnga nasional kadьrlar peletkep ɵɵretken-pis. Am ol eşter uk kassir aƶьldarьn 1936 cьlda şuut xyleep algan, koncuƣ ekki xarььssalgalьƣ aƶьldap turar. Olarnьn adьn todargajlaarga: **Xaraalda** nam keƶigyny **Coldakaşşak**, **Koptuda** areve keƶigyny **Namzьraj**, **Imede** nam keƶigyny **Xarlьk**.

Po eşternin moon songaar sorulgalarь polza, orus sɵs piƶikke ɵɵrenir, aldьnnь janzь-janzь xyleep alьrьnьn argalarьn ekki ɵɵrenip pilip alьr, san curagajnь ekki caraş pildingir piƶiir, kilogram, gram, miligram teen ьşkaş xemceƣlerni ekki ьlgap ɵɵrenir, san podalganьn janzь-pyry argalarьnga ekki mergeƶip alьr, taş aldьnь-pile cer aldьnьnьn ьlgalьn ekki pilip ɵɵrenir, poktuƣ aldьnnь aştaƣlьƣ arьƣ aldьnga şilip kiireringe ɵɵrenir, aldьn xyleep alganьnьn kvitanzь, tanzь, pyrytkelderin curumnuƣ emge-seskerliƣ aƶaap kadagalaar, tɵreen tьl piƶiinge ekki ɵɵrenip, şeʙer caraş kьldьr piƶir.

TYEC oralakcь targazь

Kyderek.

MAR-da

MAR-nьn Picce xuralьnьn 20 tugaar sessizinin tynneli

Ulaan-paadьr, mart ajnьn 27-de. (SETA). Moolduŋ solunnarь, MAR nьŋ Picce xuralьnьŋ 20 tugaar sessizi azьlьn tooskan tyŋnelinin tugajьn pizeen tur. Picce xural targazь Amьr-pile *şeriq jaamьzьnьŋ sajьdь* Temit *suqlarnьŋ kol iletkelderiniŋ tugajьnda sessiniŋ yndyrgen şiitpir taktaaldarьnьŋ xereccilep turarь polza, Moolduŋ pygy nam, cazaanьŋ udurttulgazь kancaar-taa aacok sьrьj kattьşkanьn polgaş caŋgьs eptiin, paza Mool a r a t respuвliktьŋ tuskaar turar pajdalьn kamgalap turzuruŋga canьş-sьnьş cok caŋgьs şiitpirliin xereccilep turar tur. SSRE-pile Mool arat respuвliktьŋ arazьnda pot-poduŋga tuzalazьr tugajьnda, MAR cazaanьŋ taştьkkь politiin sessiden pyryny-pile padьlap cөpşeereen. Oon ьŋaj kьzьgaar ajttьrьqlarьnьŋ tugajьnda Manzou-go-pile cugaalazьlgada cazaktьŋ şugumun, paza amgь perge yjede MAR nasionaldьŋ tuskaar turar pajdalьn kamgalaar polgaş ooŋ kamgalanьr kyzyn mөgeleer xerekke cazaktьŋ pygy-le kьlьp corutkan azьlьn, ooŋ iştinde şeriqniŋ sanьn polgaş texnik cepsek xerekselin kөөydedir, paza paaştaar komandь sostavьnьŋ ediniŋ pajdalьn segider tugajьnda ap corutkan arga xemceqlerni sessiden pyryn cөpşeerep padьlaan. Iştikki politik talazь-pile polza, saŋ-xөө, өydzet, sadьq, azьl-agьj polgaş erttem kulturnu pьzьdьp xөqcyder tugajьnda, paza lamalar ajttьrььnьŋ tugajьnda, ap corutkan arga xemceqlerni sessiden cөpşeerep padьlaan. Picce xural prezidiymyŋge polgaş Ministerelr cөөyleliŋge taaskanь polza, Picce xuraldьŋ 17 tugaar onza sessizi polgaş 8 tugaar Uluq xuraldьŋ toktaaldarьn k a d ь q pьzьь pile pottandьrьь-şaan c o r a a ş, ol ajttьrьqlar tugajьnda azьldь ulam uluu pile telgeredip corudar tep taaskan. Oon ьŋaj sessi polza, MAR cazaanьŋ sessiler arazьnda yndyrgen toktaaldarьn padьlaan.*

Ьncaarga, ereŋgej sajьt Kendennin *aar aarьqlььn polgaş yr yje iştinde emnep ekkirttiri cugulazьn parьmdalaaş. P i c c e xuraldьŋ sessizi polza, poduнuŋ kьlьp turar alaanьndan o n u xostadьr tugajьnda* Kendennin *tileeşkinin jozugaar poldurgaş, emnediri pile aŋaa uzun xuussalьq şөlee pergen. Ereŋgej sajьtka polgaş Taştьkkь xerek jaamьzьnьŋ sajьdьŋga sessiden a m g ь Picce xural targazь turgan* Amьrnь *pir ььt-pile soŋgaan, ьncaarga, ooŋ ornuŋga Picce xural targazьŋga* Toksumnu *soŋgaan.*

(„Pravda" solundan).

Mooldun kьzьgaar şeriqleringe Japon-Mancuurlarnьn caa xaldaaşkьnь

Ulaan-paadьr, mart ajnьn 26-da. (SETA). Mart ajnьn 24-te, 3 şak 15 minutta, japon mancuurnun pөrk şeriqleri yş gruzovik maşin ьq (cin-tazььr cьccaannьq) kelgeş, Mooldun tevisкeerinde Mongul-zagьs tep cerde Puir-nuur tep xөldyn canьnda turar Mooldun kьzьgaar şeriqleringe xaldaan tur. Oon adьp egelej-le pergen, ol arazьnda xaldap kelgennerge paza tөrt gruzoviktiq şeriqler soondan kattьzьp kelgen. Mooldun kьzьgaar şeriqleri xaldaaşkьnnь ojttur şapkaş, xaldap kiri kelgennerni podunun tevisкeer curttun-ce tedir kiir ojladьpkan. Mooldun kьzьgaar şeriqlerinden өlgen citken cyve cok polgan.

Mart ajnьn 25-tin erteninden egelep 200 xire kizi sanьq, japon-mancuurnun şeriqleri, myn Mongul-zagьs tep cerden 2 kilometr xire, pal kcьlar turar piccii pazьn kьььnga cөldyncүp algaş, Mooldun kьzьgaar şeriqlerin lancьь poo-pile taa, plemot-pile taa atpьşaan, oon-pile pir uqda yger-poo-pile iji kattap poolaan, Mooldun kьzьgaar şeriqleri xarьlap poolaan, ьndьq polza-taa, japon-mancuurlardan Mooldun kьzьgaar şeriqleri-in sanь eveeştin xaraazь-pile karangь tyzyp keerge, Suxoje Ozero tep cer-ce cajlap coj parьp turlar, ol cer polzь, Mool arat respuвliktin kьzьgaarьndan 7 kilometride, Norinnuur tep xөldyn songu talazьnda cer tur.

Mart ajnьn 26-da erten tan paazьnda, japon-mancuurlar Mooldun kьzьgaar şeriqlerinin coj parganьn pilip kaaş. Xalxin-kol tep xemni kezip kelgeş, kьzьgaar şeriqlerinin turgan pazьnьn ezelep algan, oon ol coruk poop turgan cerge, Mooldun uzar-xemezi kөstyp kelgen soonda 1 şakta olarnь ınyn kьzьgaar şeriqlerinin pazьnьndan arьldьrgan. Oon Japon mancuurnun şeriqleri temgi suqnu keşkeş podunun curttun-ce ep coj pargan.

(„IZVESTI" SOLUNDAN).

Kazьdal

Eş ~~Torlaazьk~~ slernin xajьralьq uruunar Julja xoralьq aarьqga tavarьşkaş, eş nazьnьndan elekke carьlgan tugajьnda, pister slerpile kadь koncuq-la azьq azьp tur-pis.

Ьndьq polza-taa, iizi amьttan өlyq pojduska tavarzьr jozu par cyve teleede, ol tugajьnda slernin eres politiktiq şudurgu azьlьnar, soruunar picce-taa cьndarabas poor tep idegep tur-pis.

~~Xemcik-ool~~, ~~Cyrmit-tazь~~, Ojdup, Sedip-ool, ~~Uвangur~~, Syryn, ~~Sungar-ool~~, ~~Pirinlej~~, ~~Talaj-seren~~, Siiliumaa.

Eş Torlaazьk-pile Zojaga

Slernin xajьralьq uruunar, Julja ajььldьq aarьqnьn uzurundan 1936 cьldьn aprel ajnьn 7 xynynde, slernin pottarьnardan polgaş pisterden, eş nazьnьndan elekke carlьp өlyq pojduska sanattьngьnьnga ada ijezi sler-pile kadь koncuq xomudap azьq azьp tur-pis.

Eş Torlaazьk, eş Zoja slernin erestiq soruunar polgaş sorulganar oon-pile sularabas poor tep idegep tur-pis.

TTK polgaş XOORXE-nin azьldakcьlarь:

~~Uвangur~~, Kulmanof, Gorbunof, Tondup, Camzь, Lopsan, Pilippof, Guskof, Fedulof, Kasijanof, Parьlga, Ojdup-ool, Junevic, Pestrikof, Tamвuuzuk.

Caskь kampani azьlьnga xereezenner idepkejliq kirziili

Po 36 cьldьn caskь kөdee azьl-agьjnьn cugula kampanizьn eres cediişkinniq corudar tugajьnda cazak, namdan todargaj ajttььşkьnnarnь yndyryp, arat massanь ol azьl-ce kьjgьrьp turar tur.

TAR-nьn malcьn taraaccьn xөj xereezenneri cazak, namnьn ol cugula toktaaldarь-pile tanьzьp, onu kyyssediringe pygy-le kyzyn salьr uzurluq.

Xereezenner polza, caskь tarьlgaga kirerinin pettinde argamcь, ьngьrzak, kudurga, conak, kerzen, xөndyrge, purunduk xire cyylderni septeer polgaş tarьlgaa azьldaar ulustun idik-xevinin oruk tьdььn taaraar, tarьlgaa kiirer aat, şarьnьn kyzyn kamnap peletkeer. Po pygy cyylderni amdьgaaştan kьlьr polza, tarьlga azьlьn corudarьnga uluq tuzalьq polur.

Tarьlga egelej peerge, taraa taraan ulustun aaş-cemin peletkeer polgaş xarьn camdьk şььrak xereezennerden tarьlga azьlьnga er ulus-pile pir tөmej xol kireri cugula tur.

Taraa ynyp keerge, onu ekki azaar, suundan suksatpas, malga cidirtpes, uruqlarьn cagьp surgap turgaş, malьn ekki kadarttьr, taraanьn tajzьnь polur өrge, kyske, kuşkaş, turujaa—mьndьq cyylder-pile temisszir corukka xereezenner xamьk uruq tarььn evileldep, paza pottarь kirziri ton cugula.

Tarьlga azьlьn corudarь-pile kadь, maldь cөp ederiştirer coruk koncuq cugula. Ol corukka xereezenner pottuq kirziri onza cugula.

Maldь cөp ederiştirer coruk polza, ulustun azьl-agьjьnьn kol adьrь polur mal azьlьn sajzьradьrьnga koncuq uluq xolвaqdaldьq ajttьrьq tur. Cyge teerge, maldь өstyrerde caş tөlyn mendi azaap azьraar appaar polgaj. Pir eвes maldь өj şaanda ederiştirвes, koşkar, xunanь yzyp, өj şaanda salвas polza, mal kьzьn tөryyr, ьncaarga, uluq cut poor polza, maldьn caş tөly koncuq xөj өlyr. Cer-le kььş şaqda maldьn caş tөlyn azьraarь koncuq perge polur. Ьncangaş, maldь өj şaanda yzyp, ederiştirer coruk-ce sagьş salьp, en idepkejliq kirziner tep, xereezen connu kьjgьrьp tur-men.

Paza inek polgaş peni kьzьratpajьn oo'ldadьp alьrьn kьzar. Cajьn maldьn caş tөlyn xynge kadьr paqlaвajьn, cөp azьrap semirttip alьrьnga xereezenner onza podal salьrь cugula.

Maldь kььştьn cut ajььlьnga tavarьştьrвas tөleede, oon cem sigenin cajьn cecciri-pile peletkep alьrьn oraldazьp, orgu cerden sigen xap alьrьndan angьda, taq, arьq cerlerden kөden, sigen culup peletkeer polgaş cajьn өdekti xөjy-pile pөlyp azaap alьrьnga xereezenner uluq azьldь kьlьp, paza ol azьl-ce uruqlarьn evileldeeri cugula.

Cajьn seriin, oottuq cerler-ce maldь odarladьp semirttip alьrьn kьzar xerek. Cajьn iziq şьnaa cerge mal ekki semirвes, pir talazьnda, iziq, maastьq, ьmьraalьq cerge mal ekki tottur oottap şьdavas, iji talazьnda, mal oottaar xire cerler kazaalьq poor polgaj. Mьncangaş cajьn maldь odarladьrь cugula tur.

Maldan yner ciq ettı, cizeeleerge, tyk-taagь, xьl, algь-keş, aarzь, cөkpek, kurut, oon-taa өske cyylderni ekki peletkep alьrьnga xereezenner uluq sagьş salьp azьldaarь cugula tur. Xojnun tygy tyşpeende өj şaanda kьrgaaş, caj şaqda kidizin salьp alьr, maldь paza өj şaanda celdep alьr. Mьncaar kьlьr polza, maldan yner cyzyn-paazьn cyylder arвьntaa polgaş şьnarlьq-taa poor tur. Ol cyylderni ekki arвьnь-pile şьnarlьq peletkep alьr polza, pir talazьnda, podu izer-ciiringe, edileeringe-taa azьktьq, iji talazьnda pisti xandьrьp turar kooperazьвьs xarьn xөjny kiirip polur tur.

Po ystynde cyylderni parьmdalap, nam kozkomnarь, nam yyrleri, kozuun, sumularnьn xereezenner tassьktarь xereezenner iştinge pottuq azьldarnь corudarьn idegep sagьndьrdьm.

ARN TK canьnda xereezenner tassьnьn targazь Seren.

Pygy kozuunnarda cut polgaş өske ajььldardan өlgen maldьn sanь

Ajььldьq cuttun tugajьnda, tus-tus kozuunnardan medeelep turarьn ap kөөrge polza, TARnьn iştinde cutka tavarьşpaan kozuun cok, kozuunnar pyryzynde cut par. Ьndьq polza-taa, camdьk kozuunnarnьn camdьk sumularьnda ьndьq uluq cudavajьn turar, paza 34 cьldьn sөөlgy yjezi-pile 35 cьldьn 5 ajnьn yjezinge cedir respuвliktьn iştinge cyzyn-paazьn ajььldardan өlgen maldьn sanь 14.800 paaş turgan polza, po 1936 cьldьn 3 ajnьn 31 xynynge cedir respuвliktьn iştinde cyzyn-paazьn ajььldardan (cyk-le 5 aj) iştinde өlgen maldьn sanь 50.895 paaş polgan.

Mьncangaş 1936 cьldьn 3 ajnьn 31-nin xynynge cedir cut tugajьnda, tus-tus kozuunnardan ke geu cecce eвes medeelerden tus tus kөrgyzerge polza:

№	KOZUUNNAR ATTARЬ	Cuttan	Pөryden	Aarьqdan	Suqdan	Taqdan	Өske cьldagaannardan	Şuptuzu	Azьrap turarь
1	Kaa-xem	821	407	363	2	1	80	1674	11561
2	Tozu kozuunu	51	208	81	—	—	48	386	—
3	Tandь kozuunu	1975	93	194	—	—	663	2925	13272
4	Uluq xem	7331	430	1605	—	—	104	9470	45742
5	Tees-xem	3953	505	756	84	107	178	5583	19656
6	Pii-xem	1343	282	953	14	11	272	2875	40883
7	Cөөn-xemcik	10698	1501	3472	—	—	1540	17211	82726
8	Parььn-xemcik	5151	—	—	—	—	5100	10251	52825
9	Tere-xөl	269	141	69	—	—	39	518	—
	Şuptuzu	31592	3367	7493	100	119	8024	50895	266671

Tajьlвьr: Parььn-xemcik kozuununun medeezinde, pөry ceen, aarьqdan өlgen, taqdan cuulgan polgaş suqga tyzyp өlgeni, ş u p t u z u ө s k e cьldagaanpile өlgen tep ajttьrьqda pizeen cyve teleede, 5100 paaş tep pizeen cyve.

Ystynde sannardan algaş kөөryвyske, koncuq uluq kogaral yngen tur.

Ьndьq polza-taa, po kььştьn agaar pojduzunun ajььldьq pajdalьn paaş udur pigeş, cazak, namdan arattarga koncuq uluq tuzalamcьnь kөrgysken.

Cuttun ajььlьnga udur temissel corudarь-pile pistin cazak, namьвьstьn paaştьncьlarьndan cangьs-taa kizi artpajьn kozuunnar pyryzynge parьp, arat tymennin orttuzunga tiriq azьldь corudup, arat massanь cьra evileldep, cangьs-taa paaş mal perвes teeş, kььştьn soogunda cer suqga xonup turarьn kөөryвyske, orannьn azьl-agьjьnьn kol adьrь polur maldьn paazьn 1941 cьlda 2 saja cedirer tep, 8 tugaar Uluq xuraldьn ajttььşkьnьn kyyssedip şьdaarьвьstьn xereccizi polur tur.

1932 cьldьn sөөlynden 1933 cьldьn tөncyzynge cedir Resвuвliktьn iştinge 108.504 paaş mal өlgen eвezik-pe. Am polza, cazak, namьnga arat con paaştadьp algaş, cuttun ajььl-pile eres temisseşkeninin xaraazь-pile, po ystynde cьldarga tөmejleerge, pir carttьь cetpes xire mal өlgen tur.

S a g ь n d ь r ь q.

Am picce cьlьj pergeninge meneergengeş, cuttun temisselin koşkadьp polвas eşter. Cut teerge, cyk-le kььş yjezinde tylyktep cudaaş, cazьn oozumnaj peer eвes, xarьn cuttun koncuq ajььldьq yjezi cazьn tavarzьr appaar, mьncangaş am topculap pilip alьr cyylder polza:

1. Argan maldьn şaa ysty pergen, arga-cok uqdunmas turar.

2. Xьrnьn tottur cem ceeş uqвajьn өlyr coruk ynyp polur.

Ьndьqnьn uzurunda oon odarpelciirin taarьştьrar xerek.

3. Cer kararьp, kөk ynyp turar yjede ekki suq şьnarlьq kөk cipkeş, paazь ьzьp өlyr coruudan taarьştьr kadarьp kamgalaar coruktu cugula poldurar.

4. Ьlangьja xoj, өşky picce maldarnьn cygeer cьl aşkarnan kara cer ederip maŋnazьr, pagajlarь өskelerin өttynyp maŋnaaş turuptar, ol ьncap coraaş pөryge cidirttip-kaar ijik-pe, azь is cok cide-peer coruk oon ynyp polur. Ьncangaş maldьn kadarccьzь yrgylcy kadь corudar uzurluq.

Mal-cer azьlьnьn ministerinin sajьt pyrytkekcizi C. Saarвaj.

Revolustuq şeriq eş Tarzaa cut-pile ekki temissezip tur

Pii-xem kozuunu Taspь sumuzunda cutka udur surgakcьlap kelgen, revolustuq şeriq eş TARZAA, cut-pile udur temesselin koncuq şьngьь corudup turar cyl tize, eş TARZAA polza, cerle koncuq şalьpcь kizi tur, cangьs-taa xyn olura xynzeвes, aattьq, cadaq, xaaktьq aaldar arazьnga corup turgaş, kajda kьzьnьn malь paksьrap, mal cemtөnyp turarьl, kьmnьn malь ekki turarlar, arat connun mal-magan ь kandьqьl, өdek-kьştu kazaazь cьlьq-pe, tep ol-la corup coraaş, olarga sula, sigen oktup peer tur tep podu karaa-pile kөrgeş coraaş kelgeş, toraan sigen, sulanь oktap azьldap turar.

Eş Tarzaa, ol-la corup turgaş Serliq-pulundan 4 elik adьp algaş, pisterge eedin cidirtip turdu. Ol elikterni tьkka-la ьraaq cerden poolagьlap-kaan, paza Tarzaanьŋga iji elik adьp pergen. Oon angьda eş Tarzaanьn cettiq evileldiin kandьq teer-omun sumunun paaştaar ulustarь-pile koncuq xarьlzaalьq, cangьs cer pile eвes, kultur azьl-pile paza arattarnь tanьştьrьp turar, teerge, eş TARZAA, yyr targazь AK-OOL, sumunun orannьn targazь SANDЬK suqlar kadь corup olura Sandьk targanьn aalьnga xondu вus, ortta pargaş toraan 7 tugaar kongres tugajьnda picce san ajttьp kөrgeş teeş, kongres toktaalьn uştap ekkelgeş nomcaaş piske ajttьp perip turdu T. LOPSAŇ

1936 cьlda inek maldь xalьştьrarьnьn curumunuq tugajьnda sagьndьrьq

TAR 8 tugaar Uluq xuralьnьn polgaş 16 tugaar Picce xuraldьn tөөgylyq ajttььşkьnnarьn parьmdalaaş, po yjede maldь kьzьratpajьn, cөp ederiştirip tөryder coruk polza, tus respublikьn pydyrykcy kyşterin erestiq xөqcydyp corudarьnga polgaş arat tymennin amьdьral pajdalьn ulam-na sajzьradьp telgerediringe kancaar-taa aa-cok uzur-tuzalьq polur.

Mal paazьn өstyreringe pir kol cugula xolbaqdazьr ajttьrьq polza, maldь kьzьratpajьn, cөp ederiştirer coruk polur. Mьndьqnьn tөleezinde, mal ederiştirer kampaninьn polgaş odar coraaş xalьzarьnьn yjezinde, xalьzьp ederişken, ederişpeerin xьnap kөryp, pir ebes xalьşpaan polza, erge-cok xalьştьrar coruktu cugula poldurup. TAR-nьn 8 tugaar Uluq xuralьnьn uguulga piziinde, **Tьbanьn 20 cьl polur ojunda tus curtka 2 saja cedir mal өstyrer** teen kьjgьrььn pottuq xerek kьrьnga kyysseditipile corudup polur xemceqleri polza:

1. Po 1936 cьlda inek maldь şьnь-pile organizastap xalьştьrar coruk xamьktьn cugula, odar coraaş xalьşkan, xalьşpaanьn xьnap kөryp, pir ebes xalьşpaan polza, inek-pile puganь kadь kazaalaar ijik-pe azь tuzap paqlap pergeş-taa erge-cok xalьdar coruktu cugula poldurup, po coruktu mьncaar corudar polza, mal azьlьnьn moon songaar sanьn polgaş şьnarьn sajzьradьrьnьn pir kol cugula cyyly ol polur. Mьndьq cybe tөleede, zootexnik (mal azьlьn sajzьradьrьnьn texnik) argazьnьn pөdyyn pajdalьn өөrenip, mal xalьştьrar coruktu cugula corudar uzurluq.

Sovet Sosialistiq Respubliktьn Ebileliinin syt saar azьldьq kyr-ekonomnarьnьn yleger turzulgazьndan algaş kөөrge, po coruktu todargaj kөrgysken poor tur. Xalьştьrar kampaninьn yjezinde puga xalaan kadьk inek şuptu tөryyr uzurluq tep ajьtkan. Po cyylden ap kөөrge, inek kьzьraj peer coruk polza, karacangьs xalьştьrьp turgaş, şьn ebes pildingeş xalьtpajьn paar ijik-pe, odar coraaş camdьk inek pugalarnь xalьtpajьn paarьnda tur.

Mьndьqnьn tөleezinde, cajьgaar pyde peer poor tep olurbajьn, mal xalьştьrarьnьn ol koncuq sorulgazьn-ce arat tymen kicceel podalьn salьp, tөryyr polza coguur sannьq inekterinden pir-taa inek kьzьratpajьn şuptu inekterin pugaa xalьdьp, pyryny-pile tөrydyp pьzaaladьrьn cugula poldurar tur.

2. Po cьldьn mal xalьştьrarьnьn azьlьn karacangьs arattar, MAE-ler polgaş kolxos ar pottarь corudar cybe ebes, kozuun, sumularnьn polgaş arbannarnьn pot-cagьrgalarь, malcьn arattar-pile kadь cөbylel xuraldarьn kьlьp cugaalaşkaş, pydyrykcy pugalarь cok arattarga polgaş MAE, CAE-lerge pydyrykcy pugazь par arattar polgaş MAE, CAE-ler arazьnda accьlazьp azьqlazьrьn organizastap, oon-taa өske cyylderel corudup, blangьja kozuunnar, sovet xamaattьlarьnьn komitetteri polgaş pygy xөj niittinin organizastarь-pile cugaalazьp, ol azьlga tuzalaştьrar coruktu kol poldurar.

3. Kozuunnarga inek mal xalьştьrarьn organizastaar tugajьrda ol kozuunda mal emcileri paza mal azьlьnьn texnik erttemniq azьlcьlarь texniktiq paaşta'ga-pile xandьrgan turar uzurluq. Olarnьn xyleelgezi polza, murnakcь arattar polgaş MAE-ler paza kolxostarnьn yleger turzulgazьn kalbaa-pile azьqlap, olarnьn ylegerin xөj arattarga tanьdar uzurluq. Paza mal xalьştьrar corukka koz-

Inek

uunnarda mal emcilerinin өөredip peleikep yadyryp turar ergi, caa mal emcizinin tөleelerin tьrtьp tuzalaştьrar uzurluq.

4. Inektin poos coruuru 285 xonuk polur, ol polza, 9 aj 15 xonuk polur tur. Inek maldь xalьştьrar polgaş pьzaaladьr өjyn moon adaanga ajttьrga polza:

Cizee: 1936 cьlda inekke puganь xalьdar yjezi				Inektin tөryyr			yjezi
36 c.	4 ajnьn	1-de		1937 c.	1 ajnьn	11-de	
-	„	10	„	-	-	20	„
-	„	20	„	-	„	30	„
-	„	30	„	-	2	9	„
-	5	1	„	-	-	10	„
-	„	10	„	-	-	19	„
-	„	20	„	-	3	1	„
-	„	31	„	-	-	12	„
-	„	1	„	-	-	13	„
-	6	10	„	-	-	22	„
-	„	20	„	-	4	1	„
-	„	30	„	-	-	11	„
-	„	1	„	-	-	12	„
-	7	10	„	-	-	21	„
-	„	20	„	-	5	1	„
-	„	31	„	-	-	12	„
-	8	1	„	-	-	13	„
-	„	10	„	-	-	22	„

Puganь inekke xalьştьrar tugajьnda po ystynde ajttьp turar cajgь ajlar polza, oot sigen en şьnarlьq xooluluq cemiştiq polur ajlar tur. Po ajlarda polza, inek maldьn xalьzar xөөnynyn өj yjezi polgaş tyrgen poozadьrьnga tuzalьq polur. Oon-pile kadь puganьn tamьr şьdalь ulgadьp şьdal kirgen turar. Oot-sigen ceccip, caj apparganda xalьştьrarga polza, onza cediişkinniq cugula şaq polur.

5. Inek maldь kьzьratpas tөleede pilze coguur cyyl polza, cer oottap coruur puga inekke xalььr xuussaazьnьn iştinde pir uluq cedişken puga polza, 30 den 40 cedir-le inek xalььr uzurluq. Paza tudup peer polza, cedir xalььr yjezinin iştinde pir puga 50 inek xalьp polur.

6. Tөryyr polza coguur nazьlьq anьjak xunazьn inekterni uluq pugalarga xalьtpajьn, pugazьktarga xalьştьrar polza coguur, cyge tize, maga-podun өstyreringe olar yreliq polur polgaş mөzy şьnarlьq polur. Ol polza, kyrynege uluq uzur-tuzalьq tur. Argalьq-la polza, picce nazьnnьq anьjak xunazьn inekterni elekke pugaa xalьştьrьas polza ekki, cyge teerge, tөly koşkьk pagaj polur polgaş podunun өzyldezi poqlu peer, xarьn oon bnaj podunun azьk produktu şimizi oskundurar appaar. Mьndьq cybe tөleede argalьq-la polza, xalьştьrar corukka 2 xardan anьjak ebes xunazьn inekke 2½ xardan anьjak ebes pugazьktь salьr polza, coguur, ciceeleerge: 1934 cьldьn cazьnьnda tөreen pьzaalar am anьjak xunazьnnar turar, olarnь pugazьktarga po 36 cьldьn cazьnьnda xalьştьrьp polur.

7. Po ystynde sanaan cyylderden pajьmdalaaş, arattarga sagьndьrazь polza, inekterin kьzьratpajьn, argalьq-la polza, pugaa paqlap peer polza, cecce pyryny-pile pьzaaladьp tөrydyp ap polur tur. Po arganь kolxostarga polza, pyryny-pile corudup polur. Kolxostar pottarьnьn inekterin kьzьratpas tөleede, puganь tudup perip xalьdar.

Po tugajьnda, pugaa xalьdar inekti cangьs kizi xalьdar. Cyge teerge, pir ebes xөj kizi xalьdar polza, camdьk inekterni xalьpkan tep puruu podaaş, xalьtpajьn parьp magat cok, mьndьq cybe tөleezinde argalьq polza, cangьs kizi xalьdarь cugula.

Inekterni pugaa xalьdar polza, coguur yjelerin erttem-pile şincileeni polza, inek tөreen soonda 21-42 xonuk polgaş pugaa xalьdar polza coguur. Ol yjede inektin uzazьndan şara tөktyp, pugaa kiriksep turar şaq yjezi polur tur. Ol pugaa kiriksep turar şaq yjelerinin onza temdekterin erttem jozuzu-pile todargajlaarga polza:

a) Ol yjezinde inek polza, onza azьncak polgaş edip mөөrep, oot-sigen, cem cibestej peer.

в) Inektin uzazьndan şara sap tөktyp turar appaar.

c) Saar kьs inekter pot-pottarьn-ce xalьzьp, pugalancьp coruur appaar.

d) Camdьk inekternin pugaa kiriksep coruur yjelerinde sydy paza ebeezej peer cyylder par.

8. Yreliq pydyrykcy pugalarnь şilip tьbar coruktu cugula poldurup, kajь pir azьl-agьj cerlerinde-taa ijik-pe, azь arattardataa polza, aktalap cazattьnmaan pugazьktar turar polza, ekki yreliq inekten tөreen pugazьktarnь aktalap cazabajьnarttьrьp, inek maldьn yreliq sajzьradьkcь pugazь kьlьrьn kol poldurar.

9. Inek maldь xalьştьrar polgaş xalьzar өj yje şaanda kolxostar polgaş MAE-ler polza, inektin xalьşkan өjyn polgaş kandьq inekti, kandьq puga xalaan, paza kandьq pydyrykcy pugadan tөreen pьzaal, ol tugajьn todargaj pilgen turarь cugula.

Kozuun, sumularnьn pot-cagьrga cerleri mal ederiştirerinin azьlьnga arat tymennin orttuzunga massalьq surttaal azьlьn corudup, mal ederiştirerinin azьk-tuzazьn tanьştьrьp, mal xalьştьrar kampaninьn azьlьnga arat massanь tolgandьr sьrьj ebileldep,

Puga

blangьja po cьlьn inek maldь kьzьratpajьn, pyryny-pile puga xalьdьp, pьzaaladьp albьrь cugula. Inek pygydezinden pьzaa albr coruktu xamьktьn cugulalap corudar tur.

Moon murnunda arat connun kizi sanьnda pydyrykcy puga cok turganьnьn cьldagaarь-pile ulustun iji cangьs inekteri pugaa kirbejin cьdьp kaar cyylder ebeeş ebes turgan. Po polza, mal paazь nemezip өzeringe polgaş maldьn azьk-şimizin cecceazьqlazrьnga koncuq-la cetpes polgaş uluq kogaraldьq turgan. Am po uluq kogaraldьq cetpes cyylderni cok kalbr tugajьnda 1936 cьlda sumu polgaş arbannarnьn pot-cagьrgalarьndan pottuq xemceq corudup, arat con pot-pottarьnьn arazьnda, pydyrykcy pugalarnь, pugazь cok arattarga tuzalap perip, puga cok kizi pugalьq kizinin pugazьn ti'ep, podunun ineen erge cok xalьdar coruktu cugula poldurar.

10. Mal xalьştьrar kampaninьn pettinde pir aj purungaar pydyrykcy pugalarnь argalьq polza, tuskaj nemelde cem-pile cemgerip turguzar polgaş xalьştьrar kampaninьn yjezinde xynde 2 kilogram cedir sula-pile cemgerip turar polza, pydyrykcy puganьn tamьr şьdalь sajzьrangaj polur uzurluq. (Po cyyldy am yjede sovet xamaattьlarьnga corudar polza coguur).

Yreliq uluq pugalarga argalьq polza, uluq pedik azьk-şimiliq inekterni polgaş uluq sөөk şьnarlьq inekterden tөreen xunazьnnarnь yzyp xalьdar polza, mal tөlynyn azьk-şimizin pedidip kedyrer corukka uluq tөgym tuza polur uzurluq. Paza xalьştьrar kampaninьn murnunda argalьq la polza, kolxostar-taa, MAE-ler-taa polgaş arattar-taa xalьştьrar kampaninьn murnunda, pugalarьn mal emcizinge kөrgysken turar uzurluq. Cyge teerge, xaldanьrlьq aarьq pugalar turarь magat cok, pir ebes aarьq pugalar turar polza, xalьştьrar kampaniga kiirip polbas.

MAL-CER AŽЬLЬNЬN MINISTERI POLAT.

Cuttuq ajььlь

Tandь kozuununun tebiskeerinde poop turar cut ajььlьnьn tugajьnda 36 cьldьn 3 ajnьn 24-25 xynnerinde algan medeenin tynnelin moon adaanga san-pile kөrgyzerge:

Am azьrap turar maldarnь tus tus ьlgaarga, cьlgь mal—88 paaş, inek—2677, xoj, өşky—5553, cudap өlgen mal cьlgь—3, inek—7, xoj, өşky—322.

Cyyl pyry cьldagaannardan өlgen mal—132, mal cemi puut-pile sigen—2871, saban—637, sula—428, malga cer ezip peer xerekselder xyyrek—599, talbьj—59, maldьbr 181.

Po ystynde sannardan algaş kөөrge, cuttun ajььlьnda tabarьbp turar maldarnьn sanь kөbej polza-taa, arat conuun cutka udur xereksel pagazьzь cygeer tep polur. Şaqnьn pergezi moon songaar cybe tөleede, cutka udur seremcileldi ulam şьngььradьrь cugula.

Tandьda nam kozkomunun targazь Taбaa-cap.

2-ni өlyrdy

Uluq-xem kozuununun Xenderge sumuzu eş **Namcalcьk**, pir uluq pөryny xorannabь-şaan, pir pөryny xorannaaş tьppajьn turar, ьndьq polza-taa, ol pөryny tьp albr teeş tilep turar. Paza eş **Şibit-ool**, pir pөryny aat-pile sьbьrьp turgaş sop kaan. Po eşter ьşkaş pөry-pile temisseldi koşkatpaalьnar.

ANGЬRAK.

Tarьlgaga peletkel

Cөөn xemcik kozuununun Tebe-xaja sumuzunun arat conu, caskь tarьlgaa peletkeldiq peletkenip turar. Cyl teerge, Xobu-askьnda 20 azьq өrege, Xemcik suunun pir adьrь sөp suun poqgaş, puga padьrarь-pile 3 ajnьn 15-te 100 cuduk tyzyrgen, paza ergi taraa kazaazьn algьdьp tudarь-pile 3 ajnьn 24-te ьjazьn polur kьldьr tyzyryp algannar, tarьlganьn өske cyyl xer-xerekselin pelen kьlьp algan, am cykle cer karararьn manap olurarlar.

Aratkor TOKKUR-OOL.

Xajьran ьjaştь!

Uluq-xem kozuunu Şagaanarьqnьn Ak-talda nam yyrynyn kьzьl pulunun 34 cьldьn 10 ajdala, nam kezigynnerinin xuralьnga uk kьzьl-pulunnun pazьnьn surguul turguzar pazьn kьlьr turtişkeş, aal өregelernin pөlyk aajьn parьmdalaaş. Arьq-yzyynde Şojluq-tөn tep cerge apparьp tyzyryp kaan soonda, uk pazьnnь kьlьr ulus tьbьlbajьn turda, uzamdьksa-uzamdьksa, am 36 cьlga cedir ol ьjaş am taa cьtpьşaan, irip es'iringe cedip tur.

Po ьjaştь karaktap kamgalar ulus, am xar eribeende pir şiidin tьpsa coguur.

Arbaj.

Peletkenip tur-pis

Pit-xem kozuununun Tasрь sumuzunun 7 tugaar arbannьn am kellr caskь tarьlgaga peletkenip alganьbьs mьndьq: azьl aadь—33, şarь—25, xomuut—27, ьngьrzak—21, şarь conaa—18, xөndyrge—15, kerzen—18, paq argamcь—46. 36 cьlda tarьlganьn şөlyn kalbarttьrь-pile 62 ganь tarььr tep turar. Yrezin talazь-pile am par yrezin puut-pile kьzьl-tas—34, sula—35, arbaj—4, cinge-taraa—36. Am cetpes turar yrezini puut-pile kьzьl-tas—122, sula—182, cinge taraa—20. Po cetpes yrezinni suraqlap tьptьnьp albrьn oraldazьp tur-pis.

Po ystynde sannardan kөөrge, tus arbannьn caskь tarьlgaa peletkengeni nyn cygeer poop turar.

Pajьr-ool.

Taraaccьnnar!

Caskь tarьlgaga şalьptьq peletkengeş, saanajьndьr tarьp egeleelinөr.

Aratkor „Surgakcьnьn“ pizeeninge xarьь

21 tugaar „Şьn“ solunnun 2 tugaar arnьnda „Surgakcь“ slernin „cogum kancaar kergen irgi?“ tep ege attьq cyylyner-pile tanьzьp kergeş, xarььlaarьвьs polza:

1. „Uran cogaal-pe teerge, şьn cyвe polur, şьn cyвe-pe teerge, ьndьq uluq Kulmin tep jaamь kajьn ьndьq şypşeq poorui?“ tep pizeeninernin utkazьn ap keorge, Kulminniq ceri cangьs uran cogaalьndan eske azьldarnь cugula oraldaşpajьn turar tur tep podap pizeen kizi poor sler-pe? Azь podunar pistiq jaamьnьn şьnarьn ekki pilвejin, uran sestyq cogaal piziir teeş ebin curumun taarьştьrьp şьdaвaanьnar ol-pe? Pir ebes Kultur minister cerin cangьs uran cogaaldьn azьlьn şьn corutkaş, eskezin şьn ebes azьldap turar teer polza, ol tujuldun puruu tur. Cyge teer polza, moon murnunda Ulustun 8 tugaar Uluq xuralьnga polgaş ARN TK-nьn 4 tugaar plenumunga paza ulustun 16 tugaar Picce xu alьnga cediişkinniq cyylderge temdeqledip turgan azьldarьnьn pireezi kultur azьlь polgaj. Mьndьqnьn uzurunda Kultur minister ceri podunun şugumunda turar adьr azьldarьn şaq şaqnьn pajdaldarьnga taarьştьrьp, paaştalgazьnda turar adьrlarьnьn toozazьn cediiştiq poldurarь-pile erestiq azьl corudup tu.ar.

2. „Kulmin pottarьnьn cerlerin pottuq udurttup paaştaar talazь-pile nam, cazaktьn toktaaldarьndan koncuq-la cьdьp kaap turar tur“ teen slernin podalьnarnь, şincilep keorybyske, sler araj xandьr podaвaan polgaş xandьr xьnap k e r в e e n xire tur-sler?

1935-36 cьldar iştinde Kultur minister ceri kozuunnarda şkola polgaş emnelgenin azьlьn paaştaar talazьpile eleen azьl corutkan. Cizeeleerge, cangьs 1935 cьld n 10 ajdan peer pezin Tees-xem kozuunun-ce Kulminnin azьldakcьlarьndan yş udaa kiziler corup, ol cerlerden şkola emnelgenin azьldarьn a tьp pergen, Cөөn, Parььn-xemcik, Uluq-xem polgaş Tandь—po kozuunnarga Kulminnin azьldakcьlarьndan 3 udaa kiziler corup, ol cerlernin azьldarьn saaвьrlap ajtьp perip turgannar, Pii-xem kozuununga iji udaa coraan. Oon angьda, koznunnarnьn coguur cerlerin tamcьştьr polgaş tus jaamьnьn turguzuunda turar cerler-pile şuut xarьizazьp, paaştaar coruk xyn pyryde corup kelgen ijik. Camdьk telefonnuq kozuunnar-pile xyn pyry xarьizazьp turgan cyylder par.

PXK şkolazьnьn surguuldarьnьn arttьk xөjlen, cygyry cetpejin turar tugajьnda n geldenin tugajь piccii saadaj pergeninin uzuru polza, PXKga Kulminnin corutkan teleezi eş Occurвaanak, 1936 c. 2 ajnьn 25-te cedip keerge, ol kozuunnun şkolazьnьn xereqleer xөjlen, cygyryn ol-la xyn toraan corudup peerin peletkep algaş turuвusla, transport cyyk alвas appargan, poduвustun maşinaвьs paza yrelgen, ьncangannьn uzurunda piccii saadaan polza-taa, poduвustun maşinaвьs kьldьrьp algan toraan-na, 3 ajnьn 9-ta ol cyвelerni cydyryp corutkan-pis. Ьncaarga, PXK şkolazьndan ol-la xөjlen, cygyr tugajьnda 3 udaa cagaa corudarga, Kulminden xarььlaвaan teen tur sler. Po tugajьnda pistin cerge iji yş udaa kelgen cagaa cok tur. Pir ebes ьndьq cagaalar kelgen polza, өj-saanda xarььlap ky ssedir-le polgaj. Ьncaarga Kultur minister ceri tus respublikьn iştinde kulturga xamaarzьr pygy azьldarnь udurttup paaştap turar, azьlь uluq cer tur. Ьndьqnьn uzurunda, pir xyn ceze-taa cagaa, pizik, telegram kelir polgaş ceze-taa telefon-pile cugaalazьp kelir cyвe tөleede, ol xerekterni iji pir xyn iştinde kancap-taa tanьzьp kyş cetpes. Oon angьda-taa praktik azьldarnь Kulminnin azьldakcьlarь cangьs-taa şak minut cidirвejin kyyssedip alьrьn oraladazьp turar poor cyвe tur. Ьncap turgaş xamьk azьlьn xerek kьrьnga pottandьrьp turar. Moon ap keorge, slernin, „Kulminnin appar adь tyzymetsip cьdьp algan“ teenlerni araj cikliqzinip tur-pis.

3. „Kulminnin salвьrь aptek tep cerde 1936 cьldьn 1 ajьnda em cagььn pergen cyвe polgaj. Em-taa corutkanь cok“ tep pizeeninerni xьnap keorybyske, kozuunnarda corutkan emnernin par cok aajь-pile taarьştьrьp corudup turgan polgaş po cьldьn yş ajnьn egezinde Kьzьldьn aptek ergelekcizi kozuunnar kezip coraaş, emnelge cerlerinde emnerni xьnap keerge, camdьk xөjy-pile par turar emnerni kьr-kьrьnga oвaalap cagьp turgan polgaş camdьkta kozuunda cok turar emnerni cagьвajьn turgan. Po coruk polza, slernin Parььn kozuunga-taa turgan. Am polza, onu pistiq cerden taarьştьrьp edip tur-pis.

4. „PXK emnelgezinin xelemeccizi Bacegurofiun pasporttu cok appaarga, Kьzьlga parьp oozun alьr teerge, soksatkaş, men coruduptar-men teeş, eş Labьroi utkan cyyl par irgi-pe“ teeninerni xьnap keorybyske, onu utkan cyyl cok, xarьn Kьzьlga cedip kelgen toraan coguur cerler-pile cugaalazьp keerge, eleen perge polgan uzurunda, ol Bacegurofiun podun keldirgeş, uk pasporttu coguur cerden cugaalazьp ap pergen tur.

Caa eş „Surgakcь“ slernin şөleeliq şygymcylelge kirzip, idepkejinerni kedyryp turarьnarga pajьr cedireripile kadь tьnnadьrь polza, ceder cetpes cyylderni ekki todargajlaaş, utka şьnarьn pildingir kьldьr piziir, cьldagaanьn ileretpi-şaan, sanalьn peeri cugula tur ebes-pe ьnar!

Kultur ministeri **T. Sedip-ool.**

* * *

REDAKSЬDAN: Kultur minister cerinin po xarььzьn keorge, aratkor „Surgakcь“ Kulminnin TAR iştinde pygy corudup turar azьlьn kalвaa-pile şygymcyleen kьldьr xarььlap turar tur. 8 tugaar Uluq xuraldan polgaş eske-taa xuraldardan kultur azьlьnьn cedilgezin temdeqleenin kьm-taa pilir. Ьncaarga, aratkor „Surgakcь“ polza, ol p y g y cyylder-ce xaldaвajьn, cyk-le Parььn-xemcik kozuununun şkolazьnьn ceipes cyylyn ileretken poldur. Ьncaarga, cer-le kandьq-taa alвan organizas, pydyrylge cerinin x ө j cediişkinniq azьlьnьn arazьnda pir cetpes cyyl turar appaar. X a r ь n solun Polza, ol cetpes cyyldy ederin oraldazьr uzurluq.

Ьncaarga, Parььn xemcik şkolazьnьn talazь-pile 100% cediişkinniqpis teerge, araj perge tur. Xarьn surguuldar k a a ş xonukta xirliq xeptiq turganь şьn poldur. Ol talazь-pile cetpes cyyldy maşinaga sьldaarga, paza şьn ebes polur.

Kulminnin xarььzьnda, aratkor „Surgakcьnьn“ pizeeninde şьn cyвe cer-le cok kьldьr pizeen xirezinde, adak sөolynde, aratkor „Surgakcь“ slernin şөleeliq şygymcylelinerge pajьrlaar tur teeninin uzuru pildinmes tur.

Mьnd qnьn teleezinde, „Şьn“ solun redaksьzь, aratkor „Surgakcьnьn“ pizeen cyyly şuptu şьn e в e s t e e r corukka cөpşeerebes polgaş po talazь-pile podunun aratkoru „Surgakcьga“ polcur tur.

78 xarlьq Mөngezik aşşaktьn cugaazь

Cөөn-xemcik kozuununun Cьrgakkь sumuz nun 7 tugaar arвannьn xamaaltьzь 78 xarlьq, **Mөngezik** aşşaktьn cugaalaarь polza:—Şaanda p j feodal idegettьrge arьlap coruur şaamda taantaa koncuq ijik-am. Cizeeleerge, ol idegetter meen kьlgan cyвemnin ө r t t e e n p rвes, men podum ajtьвar teeş korgar coraanmen. Meen podumnun kedip coraan xeвimni ezin kizi kөөr-aa cok coraan ijik. Cizee, idiim өşky kezi, tonum tas clik kezi, izer şajьm cok, kьzьl cөвyree izip, ciir cemim taraa tygy, tьrttar tapь mьrьnaj cok, caşpan tьrttьp coraan ijik-men.

Ol coraanьmnь po xyn tennep keorge, cyy-taa cok, eske ajdal-pile amьdьrap cor-men. Cyl teerge, ystynde jadamьk coraan pajdalьm am cok polgan. Cyny-le xereqleer poldur-men, azьldap tьpkan akşa mөngynympile sadьp, cygy xereqlelimni toluzu-pile xandьrьp turar appargan-men,—tidi. **Sedip.**

Pireeni elyrerge 7 poldu

Tees-xem kozuununun T e e s sumuzu **Mөgyy**, po 36 cьldьn 3 ajnьn 23 xynynde pir uluq kьs peryny kakpalap elyrdy. Ol elyrgen kьs perynyn iştinge 6 enik coraan, aвazь-pile kattaj cedi poldu. ARAPTAN-CAP.

Eryy pajьssaalga xereeniq tugajь

Kyrynenin tөp pajьssakcьzь polgaş pygy pajьssaakcьlar, eryy pajьssaalga xereen corudarda, cazaktьn politik sorulgalarьnga taarьştьrьp, ystykky organnarnьn paaştalgazь-pile c o r u d a r uzurluq.

Pajьssaakcь cerleri pottarьnьn azьlьn corudarda, xamьk azьlьnьn arnьn mal azьlьn-ce polgaş erttem kultur azьlьn-ce kөryndyryp, ulustun revolustuq xoojlu tyrymyn pyryn şanarlьq kamgalaar sorulgalьq.

Pajьssaakcь cerlerinin xyn pyry şimcedip corudar kol azьlь polza, ulustun revolustuq xoojlu tyrymynyn jozuzun yreer, cөөccyyr, kyrynenin alвan cerlerinin ijik-pe, arat connun ct-xөrengizin, mal koşkulun oorlaar, yreqdeer, samcьqdaar, is orun cok kьldьr tudadьp puduldurar, oontaa eske kem-xerek yndyrerlerpile eres şьngь xemceq pile temissezip, ьndьq kem-x e r e k yylgedip coruurlarnь uktap isteeş, uk xereen pajьssaap todargajlaaş, olarnьn onaazьr jala puruuzun, xoojlu tyrymde ajьtkan jozugaar şiidip turar jozulьq.

Pajьssaakcь cerleri polza, xerekti uktap isteer, pajьssaap todargajlaarda, karacangьs xomudal pildiriişkin keerin manap olurar cyвe ebes, xarьn kьm pir kizi xoojlu tyrym cөrccyp, kemxerek yylgetken turar polza, onu ol toraan ileredip tьpkaş, eryy pajьssaalga şugumu-pile uk xerekti kyyssedir xerektiq.

Moon-pile kadь, kem-xerek yylgedir coruktu murnundan poldurвas tug-jьnda, xoojlu tyrymnyn uzur utkazьn arat tymennin orttuzunga tanьştьrarьn cugulaaar.

Eryy pajьssaalga xereen corudar corukka k o z u u n . sumularnьn c a g ь r g a cerlerinden pottuq tuzalamcь kөrgyzeri en arttьk negettinip turar tur. Cizee, camdьk eryy xerektennerni kьjgьrttьrga, ajь, cьlь-pile kelвes, cьdar cyylder par.

Po polza, negelde xomudaldь xandьrьp, eryy pajьssaalga xereen tyrgeni-pile arьldьrar sorulgaga koncuq saat moondak uzuraştьrar tur. Ьndьq kьjgьtka kelвesterni kozuunnarda camdьk pajьssaakcьlar polgaş camdьk sumularnьn cagьrga cerleri okta-la kьjgьrttьp corutpas poor tur.

Monu parьmdalaaş, kyrynenin pajьssaakcь cerinden, kozuunnarda pajьssaakcьlar polgaş sumu cagьrgalarьnga najttap tileerim polza, moon songaar kandьq-taa kьjgьttьq kizilerni xereqleen cerin-ce saat cok corudup perip turarьn tьnnadьr tur.

Kyrynenin pir tugaar pajьssaakcь cerinin eryy xereeniq şilcilge kyysseldizi:

1934 cьldan artkaş, 35 cьlga şilceen ergi eryy xeree 104, 1935 cьlda nemezip kirgen xerek 104, kattьşkaş 208. Moon iştinden:

Kyş cok poldurup şilcitken xerek 34.

Şyygee şiittireri-pile şilcitken xerek 115.

Pajьssaakcьlar tamcьştьr şilciiken xerek 55. Am po 36 cьldьn 1 ajnьn 1-den 3 ajnьn 30-ge cedir kirgen ergi polgaş caa eryy xeree 78. Oon iştinden azьldap ceccelees, coguur şyyp yzer cerler-ce şilcidip arьldrganьndan ain artkan xerek 14, caa kirgen pildiriişkinner 22. AEC pazьnda kyr. pajьssaakcьnьn ergelelinin iştinde olurtkan xerekten kizi 2 par.

Kyrynenin pir tugaar pajьssaakcьzь MANLAJ.

Eezi cok teeş, paraadap xereqlep tur

Kaa-xem kozuununun Pyren sumuzu 3 tugaar arвannьn xamaattьzь Şoccunmaj teerzi, myn arвannьn xamaattьzь, am podu arattьn revolustuq şeriinde Kazьrьkpajnьn 35 cьlda kezip peletkep algan 21 xөppeen sigenin Kazьrьkpajnьn kadajьnga-taa ььttaвajьn, toorada paraa tudup cooqlap kaqdь.

Am Kazьrьkpajnьn kadajь, malьn azьraar tudun-taa sigeni cok, xarьn pergedeeringe cedip tur. Cer-le Şoccunmaj, Kazьrьkpajnь tunmam teer xirezi-pile, oon өqpylezinge-taa tuzalamcь kөrgyskeni cok, xarьn Kazьrьkpajnьn pir aadьn yrgylcy accьzьga mundurup turar polgaş paza pir askьrьn Orttukpan tep kizige sadьp turgan cyyl par.

Ulustun azьl-alвanьnga tьrttьrьp pargan Kazьrьkpajnьn koşkul xerengizin oor jozu-pile samcьqdap turar Şoccunmajnь, şyygy talazь-pile x e m c e q kөrgyzerin kulak salьp olur-men.

„Xьnap-coruur“

Malьqnь kodurdan carьp kөrem

Cөөn-xemcik kozuununun Tevexaja sumuzunun 9 tugaar arвannьn xamaattьzь arat Kombu teerzinin ineenin moldurgalarь 2 cьlda ulaştьr kodurlөp keldi. 35 cьlda moldurgalarь şuptuzu kodurlaaş toozazь өlgen turgan, am po 36 cьlda paza-la şuptuzu kodurlaaş 4 moldurgazь өlgen, artkan-kalgan kaeş moldurgazь paza ilcirej pergen turar.

Maldьn xoralьq aarьь-pile temissezir tep cazak, namnьn ajttььşkьn şiitpirieri cyn-ce parьp turar kizi poor-sler, slernin ol moldurgalarьnarnьn xaldaвьrlьq aarьь eske connun malьnga xaldaar cadaвas xire tur.

Malьnnьn paazьn өs t y r y p, cazak, namьnnьn ajttььşkьn şiitpirin pottandьrar tep podazьnza canьnda turar kozuununnun emcizinge kodur moldarьnnь emnedip kөryner eş.

Pir ebes malьnnьn xaldaвьrlьq aarьn emnetpejin turgaş eske connun kadьk malьnga, xaldaвьrlьq aarьqnь taradьr polza, coguur cerlerden xemceq alapeer appaar ebes-pe.

Cazьt-kara.

Seeq surttaalьqnь arattar kajьn pyzyreer-lan

Tees-xem kozuununun Erzin sumuzunda xyreenin suur olurup turar şazьnnьn uluq lamazь teokrat lama Tyncin xelin teerzi, po cьlьn poop turar cuttun ajььlьpile temceerezir-men tep podaanьpile cazak, namga udur, arat connun orttuzunga puruu surttaal salьp cugaalap turganь p o l z a . **„Şaanda kizi amьttan kancapla malьn maldap pajьp coraan tep-aan, am po cookku kaaş cьldan peer cazak, nam cut polur tep-le tangaar-la oot sigen peletkeer, cut medeezi tep-le alвan ulustarь corup turar, am lo cut polur teen askьnьn aajьpile cut poop, oran telegej pagьn kөrgyzyp turarь ol-ijin. Aa poqda, meen iji ooqlum koncuq tyrep tur irgi-pe—ьndьqtaa polza, ak taqnьn canьnda cyвe, ak taq enereldiq-le cyвe ijik, өrşşeer poor-on“** tep cugaalap turgan, Tyncin xelin, cazak namga udur polgaş arat connun orttuzunga puruu surttaal salьp turganьn xamaarzьr cerinden kadьq xemceq alьr irgi-pe tep kulak salьp olur-men.

Tьnnangьr-kulak.

Paraannьn өrttee cop teski ebes coor

Kөdeede kooperastьn salвьrlarь polza, paraannьn sadar өrtteen prejskurantь tep ө rtiek pizeen tepterni parьmdalap turar polgaj. Po tugajьnda camdьk cerler prejskurantьnь parьmdalap sadьp turar, camdьk cerler polza, prejskurantьnь şuut parьmdalaвajьn turar. moon uk uzurunun aajьn men tьppajьn tur-men. Cyl teerge, Cadaanada tөp magazin polza, p i r m e t i r kedennin coguur өrttee 1 ak. 70 kөp. turda 2 akşaga sadьp turar, pir pedyreenin coguur өrttee 1 ak. 50, 1 ak. 40 kөp. turda 1 akşa 60 kөp-ke kandьq-taa pedyreeni ilgal cokka cangьs aaj sadьp turar, oon-taa eske pes paraannarnь coguur өrtteenden ery. kuduluq sadьp turar. Po tugajьnda Cadaananьn magazin ergelekcizi Pajanzan-pile Pavelofian ajttьrarga, „Kьzьldan kelgen өrtee-le ol cyвe“ tep turar.

TTK-nьn sadьq kildizinden ilaвьlap ajttьrarьm polza, tus tus magazinnernin paraan sadqlap turarь cyge ilgaidьq poor cyвel? cogum prejskurantь tep tepterni parьmdalaar cyвe-pe, azь ol tepternin kyş cok polganь ol-pe, moon xarььzьn tьnnaarьn kyzep olur-men.

Cadaanada **K. Camьjan.**

Ekki-le cyвezi araga

Tees-xem kozuunu Samagaldajxoorajьnda curttakcь arat Maadьjвaa teerzi, podunun azьl-agьjьn utkaş, am yrgylcy-le aragalaaş turup pergen, ilangьja po cьldьn 3 ajnьn 8-te kadajь-pi e ijileen araga izip algaş, xooraj iştinde algьrьşkan, kьşkьrьşkan xeвir cok tep cyвezin kandьq teer onu. Ooda ol xyn xereezennernin ekki xynyn jozulap erttirip turgan polgaj. Madьjвaa aşşak kadaj kudumcuda uşkan-turgan, xynneşken turar tur.

Cer-le Madьjвaanьn ekki-le cyвezi araga-pile өre-şire kьlьr, ebeeş picce cyвezin sadar, ilangьja po kььştьn cudu-pile kandьq-taa temissel corutpaan.

Po Madьjвaanь coguur cerinden tьnzьq xemceq alьrьn kulak salьp olur-men. **Kөryp-turgan.**

Xarььssalgalьq redaktor **Lyndyp.**

Carlal

Po cьldьn 4 ajnьn 12-nin xynynde erttenginin 9 şaktan egelep, Profes tөp cөвylelinin kььşkь sport katogun (cunqulaar toozun) xaar tugajьnda mitinqi polur.

Katoktu xaarda, kangi-pile estafet tep carьş eвileldeer polgaş cyyl pyry ojunnar kьlьr. yrer muzuk-pile cyyl pyry orus, tьвa ьrlar ojnaar.

Ol xynnyn kezeekkinnin 7 şakta **Tөp klupka uk xynnyn iynnelin kөrgyzer** polgaş tergiin polgannarnь şannaar.

PTC KLUBUNUN PAAŞTAAR CERI.

Kьzьl-xooraj Tiraж 4.748 Kyrynenin 1 tugaar tipografь

ŞЬN

Nomer өrttee 10 kөp.

TARN TK polgaş Profes Tөp cөʙyleliniꞑ organь

Pygy telegejniꞑ proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь! kattьƶьꞑar!

„Şьn" solunnu cagьr өrttee:
Xuuzunda cagьrlarga:
1 cьlda . . 5 akş.— | 3 ajdan kudu
6 ajda . . 3 akş.— | cagьlga
3 ajda . . 1 ak. 80. | alʙas

Solun cagьdar cerler: Tөp xarьlzaa kontoru, oon kөdee salʙьrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar
Alʙan polgaş yletpyr cerleriꞑge cagьrь: 1 cьlda . . . . 8 akşa. 6 ajda . . . . 5 akşa.
Taştьkkь corudar cagьlgalarь: 1 cьlda . . 10 akşa. 6 ajda . . 6 akşa.
„ŞЬN" solun redaksьƶьnьꞑ adrezi: Kьƶьl-xooraj, Revolus şoly, Şetinkin kudumcuzu, pazьꞑ № 2

1936 cьldьꞑ
aprel 15 xynynde
sreda № 31 (532)

ARN-nьꞑ ʙilet solulgazьn xanьzь-pile corudup, namnьꞑ aƶьl-agьjьn emgelep algaş, organizastьq aƶьldь namnьꞑ politiktьq sorulgazьnga cedir pedideeli!

TARN-nьꞑ kezigynneriniꞑ ʙiledin soluurunuꞑ aƶьlьn Tees-xem koƶuununuꞑ nam organizazь egelep aƶьldaj pergen

(ARN TK-nьꞑ Cьrьdььşkьn kildizinin targazь eş Tovariştajnьn cyyly)

TARN TK-nьꞑ ajttььşkьnь-pile namnьꞑ kezigynnerinin am xolunda per turar ergi ʙiledin caa ʙilet pile soluurunun aƶьlьn kyyssedir teeş, po cьldьꞑ 4 ajnьꞑ 1-niꞑ xynynde Kьƶьl-xoorajdan yngeş, 3-tyꞑ xynynde, Tees-xem koƶuununga cedip kelgeş, nam koƶkomunun prezidiymynge uk kyyssedir teeş kelgen aƶьlьn tugajьn iletkep peerimge, TK-nьꞑ ajttььşkьnь polgaş meeꞑ iletkelimni uk prezidiym pir ььt-pile pajьrlap xyleep aldьlar.

Nam kezigynnerinin xolunda am turar ergi ʙiledin caa ʙilet-pile soluurunuꞑ aƶьь polza, tus namnьꞑ aƶьlьn ulam pьƶьdьp sajzьradьrьnga kezigyn pyryzynden tus namnьꞑ negep turar negeldezin yrgyicy өj şaanda ьjaap kyyssedip coɣudarьnga, namnьꞑ aƶьl-agьjьn pedik cadaga cedirip, uk namnьꞑ aƶьl-agьjьn emgelep sekselep alьrьnga koncuq politik uƶur-tuƶalьq aƶьl tep ajьtpьşaan, nam koƶkomunun prezidiymynge toktaatkanь polza: „nam kezigynnerinin xolunda am turar ergi ʙiletterin soluurunuꞑ aƶьlьn tus koƶuunnunuꞑ iştinge 1936 cьldьꞑ 4 ajnьꞑ 5-tiꞑ xynynden egeleeş, myn ajnьꞑ 15-ke cedir pyryn toozar. Namnьꞑ coguur cerinden mooꞑ murnunda xamьk yyrler ʙilet soluurunuꞑ aƶьlьnga peletkeniꞑer tep ajttььşkьn perip turgan polza-taa, eꞑ ьlaꞑgьja Samagaldajda № 1 nam yyry polgaş sumularda camdьk yyrler amga cedir-le uk peletkeldiꞑ aƶьlьn sula corudup turar polgaş emge-sekse cok, yyrnyn aƶьl-agьjьn polur coguuru-pile taarьştьrьp ap şьdaʙaan tur" tep temdeqleen.

Tus koƶuunnun iştinge ʙilet soluurunuꞑ aƶьlьnьꞑ tugajьnda nam koƶkomunun canьnga xarььssalgalьq yş komis turguskan. Ol komistarnьꞑ sostavьnga: 1-de eş Namƶьraj (namga 1930 cьlda kirgen), 2-de eş Taakpan (namga 1929 cьlda kirgen), 3-te xereezin eş Sajaattь (namga 1924 cьlda kirgen). Olarnьꞑ targazьnga eş Namƶьrajnь tomujlaaş, xamьk aƶьldarьn kyyssedip corudarь-pile coguur taalganь pergen.

Ьncangaş uk prezidiymnyꞑ xuralь taraan toraan-na ʙilet soluuşkununuꞑ aƶьlьnga egelep kirdiler: Tus tus yyrler-ce coguur saaʙьr ajttььşkьnьn perip, xarььssalgalьq komistarnь koƶkomdan yyr pyryzynge aattarьp yndyrgen polgaş aƶьl pajdaldьn aajь pile Pert-taq sumuzunda nam yyrynyꞑ ʙilet soluuşkununuꞑ aƶьlьn tyr soꞑgaarladьp kaan.

Samagaldajda № 1 nam yyrynyꞑ kezigynnerinin ʙilet soluuşkununuꞑ aƶьlьn podum-pile paaştaaş egelep coruttuʙus, cerle xamьk nam organizastarь todargaj pilgen turar uƶurluq, cyl tize, ʙilet soluuşkununuꞑ aƶьlь cyq-le ergi ʙilet-pile caa ʙiletti soluur cyʙe tep pilʙejin, xarьn ol aƶьl-pile kadь, namnьꞑ aƶьlьn purungaar şьna ƶьdьp sajzьradьrьnga tuza peer polgaş kezigyn pyryzynge cьrьdьp polʙaaƶьradьrьnga uluq uƶur-tuƶalьq tep xandьr sorulganь utpas xerek.

4 ajnьꞑ 3-tyꞑ xynynde nam koƶkomunuꞑ prezidiymynyn xuralьndan cugula kөryp ajtkanь polza: „ʙilet soluuşkununuꞑ aƶьlьn corudarь-pile kadь, piƶik pilʙes nam kezigynneri piƶikke өөrenir polgaş piƶikti pagaj pilir kezigynner piƶikke ekki өөrenirin pir kol sorulga kьldьr salьp algaş, amdьgaaştan egelep uk aƶьldь corutsun" teen.

Po cyyldy pьrьmdalaaş, tus koƶuunnun nam kezigynneri piƶik-piliktiq polur polgaş polit. polʙaaƶьralьn yrgyicy өryledirinin tugajьn toꞑ koncuq negep tur eʙes-pe tep sorulganь pilip algaş, ol aƶьldь corudarь-pile kadь, arat massanьꞑ orttuzunga piƶik өөredilgeniꞑ aƶьlьn pottarь paaştap egelep aƶьldaarьnьꞑ sorulgazьn kaƶan-taa sularatpas uƶurluq.

Kөdee aƶьl-agьjьnьꞑ caskь kampanizьnьꞑ peletkel aƶьlь tus koƶuunda am-taa sula corup turar tur. Cizeeleerge: arattarnьꞑ tarьlgaga kirer xerekseli amga cedir-le şьnarlьg-pile septettinip egeleʙeen, yrezin cyylyn toozazьn cedir oktaʙaan polgaş koƶuunnun ceringe kelgen 6 toon xire sulanь toozazьn taradьp perip ken, am sula yrezini tus koƶuunda cok tur. Kьƶьl-tas yrezini 14 toon aƶьq xire kelgen. Oon iştinde arattarnьꞑ algan yrezini cyq le pir toon xire. Xarьn uk koƶuunnuꞑ teʙiskeerinde taraalaꞑ polgu-teq Cьrga andь, Aldьь, Ystyy şьnaa, Şuurmak, Pert-taq, Paj-taq, Erzin sumularьnьꞑ arattarьnьꞑ pezin amga cedir koƶuundan algan yrezini koncuq eʙeeş poop turar. Am arattarnьꞑ cogum şьqƶap algan yrezini parpe teerge, negeldezin kөөrge, şьqƶap algan yrezini cok tur. Oon angьda, taraa kaƶaalagь-teq cerlerde kaƶaa ьjaƶьn tyƶyryp kezip egeleeni po xynge cedir-le pildinmejin turar. Cьrgalandь sumuzunda kaƶaa ьjaƶьn kezip egeleen polza-taa, ol aƶьl ooƶum şyşpen corup turar tur.

Moon kөөrge, koƶuunnun kajь-taa organizazь polza, cazak polgaş namnьꞑ tөp komitedinin caskь tarьlga tugajьnda yndyrgen toktaalьn toldur өj şaanda kyyssetpejin turarь moon-pile ilerettinip polur tur.

Tus koƶuunnun nam, areʙe organizastarь polgaş kudukku potcagьrga cerlerinden egeleeş arattarga cedir-le caskь kөdee aƶьl-agьjьnьꞑ kampanizьn ekki peletkel-kyysseldeliq corudarьnьꞑ uluq uƶur-tuƶazьn todargaj pilip algaş, şalьptьq aƶьldaarь toꞑ cugula tur. Ol aƶьldь ekki corudar polza, maldьꞑ aƶьlьn sajzьradьrьnga polgaş cer-le arattьꞑ aƶьl-agьjьn purungaar tepşideringe mөge pьƶьq polur, paza arat podu aƶьktьq, oon malь aƶьraldьq toduq polur polgaj. Caskь tarьlgaga xereqleer cepsek xerekseldi tyrgen septeʙişaan, aat, şarьnь pelen, toduq şььrak turguzar. Alьr xereqleer yrezinin pottarь tyrgen taƶьp algaş, kamnap peletkeeri uluq cugula tur.

Tөөgylyq polgaş өөryşkylyq

Kьƶьl-xoorajda nam yyrleriniꞑ kezigynneriniꞑ ʙiledin solaanь uluq cediişkinniq polgan. Uk ʙilet soluurun po 3 ajnьꞑ 1-den 15-ke cedir toozarь pile, tus tus yyrler-ce ARN TK-nьꞑ murnundan şьdamьkkaj komistar tomujlap yndyrgen. Uk komistar tus pyry xьnaar teen yyrleriniꞑ aƶьl-agьjь-pile pir piree cokka caza tьrttьp tanьƶьp, kezigynnerniꞑ curumu, kьlьp turar aƶьldarь polgaş olarnьꞑ xolunda ʙiledininꞑ edilelin xьnap, tus tus yyrlerniꞑ ceder, cetpes aƶьlьn ileredip, moon soꞑgaar corudar aƶьlьn ajttьp pergen.

Uk komistar xьnalda aƶьlьn 3 ajnьꞑ 1-den 4 ajnьꞑ 6-7 xynynde tooskan. Am 4 ajnьꞑ 13-tyꞑ xynynde kezigynnerniꞑ caa ʙiledin tьpsьrь parьk toostup turar. Ьncaarga, namnьꞑ caa ʙiledin eꞑ paaştaj pir tugaarьnda-la cazaaʙьstьꞑ paaştьꞑcьƶь eş Cyrmit-taƶь algan, iji tugaarьnda Picce xural targazь eş Xemcik-ool, Ministerler cөʙyleliniꞑ oralakcь targazь eş Ojdup polgaş ARN TK nьꞑ targalarь ьnak paaştьꞑcьlarьʙьs Toka, Pajьr paza ARN TK-nьꞑ prezidiymynyꞑ kezigynneri algan.

Tus tus yyrlerniꞑ kezigynneriniꞑ ʙiledin solaanь

№№	YYRLER	Bilet algannar	Alʙanda polgaş alʙaannar	Şuut ʙilet alʙastar
1	Malcermin canьnda nam yyry	44	20	6
2	Tipograf canьnda nam yyry	18	2	3
3	OKŞC canьnda nam yyry	18	3	1
4	Caraşta yyr	9	3	5
5	Şeriqde yyr	24	18	1
9	Nam şkolazьnda yyr . .	18	15	—
	Kattьşkaş	131	61	10

ARN TK-nьꞑ Organizas kildiziniꞑ targazь polgaş nam komizьnьꞑ targazь, namnьꞑ xyndylyq paaştьꞑcьƶь eş Pajьrnьꞑ xolundan namnьn caa ʙiledin ap turgannar polza, moon soꞑgaar namnьꞑ aƶьl agьjьꞑga pir tugaar adьqcь poop kyyssedip, polit. piliiʙisti ulam sajzьradьp, arat connuꞑ aƶьl-agьjьꞑga ylegerci kirƶip, paza namnьꞑ iştinden ynyp kelir namnьꞑ sorulgazьꞑga taarьşpas cyylder-pile eres temisseƶip, arat connuꞑ toort şugumnuq, paaş maꞑlajь poop, olarnьꞑ pygy xereeꞑge tiriq pottuq aƶьldь corudup, ьlaꞑgьja Ulustuꞑ 8 tugaar Uluq xuralьnьꞑ, namnьꞑ 4 tugaar plenumunuꞑ ajttььşkьnnarьn kyyssediriꞑge pir tugaar adьqcь polur-pis tep, eş Pajьrnьꞑ murnuꞑga koncuq өөryşkylyq setkil-pile taꞑgьraktьq sөzyn perʙi-şaan, targanьꞑ xolun tudup mendileşkeş, ʙiledin xyleep ap turdular.

Ol aƶьlga tus tus yyrlerniꞑ kezigynneri koncuq tuƶalaƶьp, ьlaꞑgьja Mal-cer ministeriniꞑ canьnda, Şeriq, Tipograf canьnda yyrler xanaƶьnьꞑ solununda ol aƶьldьꞑ tugajьn telgereꞑgeji pile piƶeen. Ol piƶip turgan cyylderi polza, namnьꞑ ʙiledin solup turarьn kezigynnerniꞑ idepkejin kөdyreriꞑge polgaş namnьꞑ sorulgalarьn kyyssetpesterni ilereaip, olarnьꞑ pygy pajdaldarьn piƶip turgan.

Ystynde cyylderden algaş kөөrge, po 36 cьlda namnьꞑ ʙiledin solup turganь anaa pir cyʙe eʙes, pygy respuʙlikta namnьꞑ 5000 cƶьq xire kezigynneriniꞑ iştinde ceder, cetpezin ileredip, moon soꞑgaar pygy kezigynnerniꞑ murnuꞑga uluq idiişkin pergen, namnьꞑ tөөgylyq cediişkinniq aƶьlь polgan.

Namnьꞑ ʙiledin soluurunun aƶьь polza, nam aƶьl-agьjьn politiktьq sorulgazьnga cedirerin ajttьp pergen

Kьƶьl-xoorajda Kyrtipograf canьnda namnьꞑ yyrynyn kezigynnerinin ʙiledin soluur aƶьldь, namnьꞑ Tөp komitedinin paaştalgazь-pile ekki erttirdiʙis. Pistin yyrnyn kezigynnerinin ʙiledin soluur aƶьldь namnьꞑ Tөp komitedinin prezidiymynyn kezigyny eş Ojdup kөөp erttirişti.

Namnьꞑ ʙiledin soluur aƶьldь corudarь-pile kadь, tus yyrnyn xamьk aƶьlьn xьnap kөrgen. Cetpes cyʙelerni ileretken, moon soꞑgaar tus yyrnyꞑ corudar aƶьldarьn ajttьp pergen.

Paza nam kezigynnerinin xyleengen aƶьlьn polgaş xөj niittinin aƶьldarьn kajь xire kyyssedip turarьn, nam talaƶь-pile aƶьlьn tus-tus xьnap kөrgen. Tus yyrnyn 23 kezigynnerinden 20 kiƶige namnьꞑ ʙiledin tьʙьskan, 3 kiƶige ʙilet tьʙьspaan. Bilet tьʙьspaan kiƶiler polza, namnьꞑ negeldezin kyyssetpeen kiƶiler. Paza ʙiledin pakka kadagalaan 2 kiƶige sagьndьrьq pergen.

Tus yyrnyꞑ kezigynnerinde alʙan xaakcьt kezigynner 15 kiƶi, aƶь cьn kiƶi 4, aƶьldaʙajьn turar kiƶi 4 turgan. Olarnьꞑ iştinden xөj niittinin aƶьldarьnda kirƶip aƶьldap turarlar 10 kiƶi, oon өskeleri xөj niittinin aƶьlьnga ekki kirişpejin turarь cetpes tep sanadь. Paza 6 kiƶi koop kezigyny eʙes, 3 kiƶi OKTE kezigyny eʙes, 4 kiƶi RTO kezigyny eʙes polgan. Po tugajьnda nam kezigynnerinden cetpes aƶьlььs tur tep sanattьnьp algan. Onu polza, nam kezigynnerinin cetpezi tep sanaan.

Tus yyrnyꞑ kezigynnerinden 36 cьlda solunnar cagьp ap turganь:

„Şьn" solun— 23
„Areve şьnь" — . . . 18
„Xostuq arat"— . . . 17
„Cьzaktьꞑ kol medeezi"—17

Paza SSRE-nin solunnarьndan 4-ty cagaan, ƶurnaldarьndan 9-tu cagaan, Moo duꞑ solunnarьndan 2-ni cagaan, ƶurnaldarьndan—4-ty cagaan. Kezigynnerniꞑ iştinde piƶik pilʙes kiƶi cok, şuptuzu pilir, ьndьq polza-taa, 4 kiƶi piƶij alʙas, ekki tyrgen nomcup, romnun utkazьn pilip alьrь cetpes turgan.

Tus yyrnyꞑ xuralь 35 cьlda 16 kattap polgan, ol xuraldarьndan tudaan nam kezigynneri Tarьjmaa 2 udaa cьldagaan cok tudaan. 36 cьlda 6 udaa xural daan, xana solunun 35 cьlda 17 kattap yndyrgen, 36 cьlda 17 kattap yndyrgen.

Paza nam kezigynneri xyleengen aƶьlьnga ulam ekki aƶьldap nam yyrynyn aƶьlьnga keƶigyn pyry ekki tuƶalaƶьp, yyrge xyleengen aƶьldarьn coguur polcaqlarьnda erestiq kyyssedirin, pottarьnьꞑ erttemin ulam ekki kөdyrerin tus-tus kiƶi pyryzynge temdeqlep taandьrgaş, 20 kiƶini Namnьꞑ TK-ga apparгaş, ʙilet tьpsьp perdi. Tipografta nam yyrynyn targazь KALZAN.

Ylegerliq aratkorlar

Pistin aratkorlarnьꞑ paaştaar ceri—„Şьn" solun redaksьƶьnga medeqlep tьnnadьrьm polza:

Pistin Uluq-xem koƶuununda cuttuꞑ ajььь araj-la ooƶurgap, mal-magan cygeer turup tur, paza xar-cam myn cygeer karandьlap, mal odarь aştьp cьdar appaardь.

Ьncaarga, po kьşkь perge cutka udur temisselge men podumdan egeleeş, koƶuun iştinde aratkorlar erestiq kirƶip keldiʙis. Cizeeleerge: eꞑ tergiin cudaan cerler: Xendergede—Padan-ool, Amьrlan, Seren, Tus-taqda—Koncuk, Tastaj-ool, Yrʙynde—Tolgar (xer.), Cap, Caa-xөlde—Tarƶaj, Şagaan-arьqda—Seden, Comuƶuk, Sarьq-ool—po aratkorlar polza, cut-pile temisselge erestiq kirƶip, uluq talʙьj kьlьp aƶьqlarьnga, xar eƶeriꞑge, ьjaş uƶurup aƶьqlaarьnga polgaş oontaa өskelerge mьrьnaj ylegerci aƶьldaannar. Ol ьşkaş aratkorlar oon-taa ьnaj par poldu.

Caskь tarьlgaga peletkenir tugajьnda, ol aratkorlardan egeleeş, paza-la aƶьldap egelej pergen. Cizee: puga toʙuraktaar, taraa kaƶaazь tyƶyrer aƶьldь erestiq—corudup turar. Po aƶьlga murnakcьlar polza, eş Sancaj, Mөnge-pajьr, Comuƶuk, Seden olar polur.

Solun cagьlgazьnga pistin aratkorlardan erestiq kirişkeni-pile am yjede tus koƶuun pygy cagьlganь 2100 aƶьrьp tur. Tustaq sumuzunda aratkor organizakcьƶь eş Tastaj-ool solun cagьlgazьnьꞑ aƶьlьn koşkatpajьn corudup turar, ьndьq polza-taa, şьnar talaƶь kudu. Xana solunnarьnьꞑ aƶьlьnga aratkorlardan kirƶip, sumu pyryzynde 1-den өry 3-4-ten kudu xana solunnarьn yndyryp turar. Olarnьꞑ şьnarь cygeer.

Moon soꞑgaar aratkorlarnьꞑ aƶьlьn, solun cagьlgaƶьnьꞑ aƶьlьn moon-taa artьk corudarьn medeqlep tur-ʙis.

UXK aratkor organizakcьƶь TUGANCЬ.

Mooldun kьzьgaar şeriqleringe Japon-mancuurlarnьn caa xaldaaşkьnь

Ulaan-padьr, marttьn 29-ta, (SETA). Mart ajnьn 29-ta, 12 şak 10 minutta, gruzovik tep 7 aar cьccaannьq, pir ciik cьccaannьq. Japon-mancuurnun pөlyk şeriqleri Adьk-tolon tep cerde turar, Mooldun kьzьgaar şeriqleringe keep xaldaan tur, ol cer polza, kьzьgaardan murnukku cygyn-ce 45 kilometir cerde turar, ol kьzьgaar şeriqlerinin kьzьgaardan ьrak turar uzuru polza, myn kьzьgaar şeriinin turar cerinin songu cygynde ootsigen, suq, ьjaş-taş polgaş mьrьnaj con turbas uzurundan ьndьq tur). Oon pile pir uqda, kьzьgaardan tura 8 kilometir cerde turar polgaş myn temgi kьzьgaar şeriqleri turar Adьk-tolon tep cernin cөөn-songu cygyn-ce 50 kilometir, Pulun-terezin tep cerde turar, Mooldun kьzьgaar şeriqleringe, Japon-mancuurnun gruzovik tep 2 aar cьccaannьq pөlyk şeriqleri paza xaldap poolap turgan. Mooldun kьzьgaar şeriqleri kyş tьrttьnьp algaş, xaldap kelgen Japon-mancuurlarnь tedir sьvьrьp corudupkan, ol Japon-mancuurlarnьn өlyry өlvy-şaan, palьqlanьrь palьqlanmь şaan, Mancuurnun curttun-ce tezip coruj pargannar.

Mool arat respubliktьn tөbiskeerin-ce Japon-mancuurlarnьn caa xaldaaşkьnь

Ulaan-paadьr, marttьn 31-de. (SETA). Mart ajnьn 31-de, Kaaşkaaş on gruzovik tep aar cьccaannьq, yger-poolarlьq, tankalarlьq, ook өtpes kьldьr kьlgan tuskaj cьccaannarlьq, uzar-xemelerliq, Japon-mancuurnun pөlyk şeriqleri Adьk-tolon tep cerde turar Mooldun kьzьgaar şeriqleringe keep xaldaaş, ol cerni ezelep algaş, oon ьnaj Tamzьk-pulak tep cerde turar kьzьgaar şeriqlerin-ce xaldaan. Mancuurnun kьzьgaarьndan tura 44 kilometir cerde, Mool arat respubliktьn tөbiskeerinin iştinde Tamzьk tep cerge temgi xaldap kirip kelgen Japon mancuurnun pөlyk şerii cookşulap keer argalьq polgan. Ьncaiza-taa, Mooldun şeriqleri kyş tьrttьnьp algaş, eresşьngьь udurlancььşkьnьn pergeş, Japon-mancuurnun pөlyk şeriqlerin temgi Adьk-tolon tep cernin ьndьn-ce corudupkan.

Japon mancuurlar paza kyş tьrttьnьp algaş, paza kattap xaldaan polgaş par turar medeeden parьmdalap kөөrge, Mool arat respubliktьn tөbiskeerinde tulcuuşkun ulamcьlavь-şaan tep pizeen tur.

(„Izvesti" solundan).

Sovet kьzьgaarьnga Japonnun caa cөngeezi

Xabarovskij, mart ajnьn 25-te. (SETA). Po xyn, Xabarovskij xoorajnьn şagьnda, ertenginin 10 şөk turda, Japonnun 7 kiziliq, cepsektiq pөlyk şerii, Xuncun rajonu tep cerde (sovet, mancuur polgaş kөrej kьzьgaarьnьn peldirleşken cerinden ьrak ebes) Mancuur talazьndan pistin kьzьgaarьvьstь өdyp kirip kelgen. Pistin curttubustun kьzьgaarьndan 250 metir işkeerlep kirip kelgeş, curt kьzьgaarьndan 300 metir peer işkeer cerde turgan, pistin kьzьgaar şeriqleribisti pilip kaaş, japonnar, pistin kьzьgaar şeriqleribisti poolaj-la pergenner. Pistin 5 kiziliq polgaş kьzьl-şeriq Oxromenko tep kizige paaştadьp algaş coraan, kьzьgaar şeriqleribis japonnarnьn ogunga xarьvlap poo aannar. Pir carttьk şak xiredeattьlaşkanьnьn soonda, japonnar şьdaşpajьn, ulam tedir enip poolavь-şaan, kьzьgaardan tedir yngeş, Xuncun-xoorajnьn uun-ce coj pargannar, ol coruurda pistin tebiskeeribiske iji өlyrtken japonun kaapkaş pargan, olarьnьn pireezi cfiser (cancьn) polgan, pireezi anaa şeriq polgan.

3 şөk 50 minut turda, japonnun 50-60 kiziliq, aar, ciik pulemotiuq, pөlyk şeriqleri temgiie cerinde kьzьgaarnьn №8 pajzь temdeginiq canьndan pistin kьzьgaarьvьstь paza kattap erttip kirip kelgeş, 250 metir purungaarlap kirip algaş, ol cerde turar adь cok pedik cerge caştьnьp cьkьlap algaş, japonnar polza, lancьь-pile-taa, pulemotpile—taa pistin kьzьgaar şeriqleribisti, paza oon ьrak cerde turgan, pistin kьzьgaar şeriqleribistin turar pazьnьn ada-la pergen turlar.

Pistin kьzьgaarcьlarьvьs şьngьь xemceqler algaьnьn xaraazь-pile, japonnun kirip kelgen şeriqleri, kezee appa ganda, kьzьgaarnь azьldьr mancuur tebiskeerin-ce tedir kiir ostadьpkan.

Iji talazьndan өlyrtkenner polgaş palьqlatkannar par polgan.

(„Izvesti" solundan).

Xobunu andazьnnaqar

(Caskь tarьlgaga uktuştur şylyk)

Toqat castь perdi,
Toqduk canьp keldi.
Sarьq suq castь perdi
Sajlьk canьp keldi.
Xaak paazь anajlap tur
Xaragan paazь ceccektep tur.
Ak xar erij perdi
Aqgьr kuuş canьp keldi.
Cooga işti ciqgireqnep
Şooncalaj paazь ceccektep.
Xek tavan ceccee saqlaqajnьp
Xek kuuş kukkuqajnьp.
Kөk sigen xөlveqejnip
Kogeezin kuuş kukkuqajnьp.
Cudaqgь mal teşkilezip tur
Curt cer caşpannap tur.
Xojtpaaqar xөreqgileqer
Xobunu andazьnnaqar.
Xyyreeqer tuduqar
Xyneziniqer soktaqar.
Aadьqar kozuqar
Andazьnnь suguqar!
Anьjak өsken ciriqejnip
Andazьn taazь kьqgьrtkajnьp.
Ьqgьrzak taazь şьgьrtkajnьp
Ьjaş pyryzy sьldьrtkajnьp.
Traktor taazь tazьqajnьp
Turujaa ьdь koqgurtkajnьp
Caşpan sigenin өrttetken
Calvььş puzu purulaan.
Kara cernin kөrzynyn
Karьş-karьzь-pile cargan.
Ooldar kьstar ьrlaan
Odaanьq ьzь purulaan.
Şarьzьn xөndyrgeleen
Şajьn xajьndьrgan.
Kөqgylde xojtpaan izip kaap
Kөqgyrtkajьndьr xөmejlep kaap.
Cazaanьq ajttьn kyyssedip kaap,
Caagaj amьdьraldь kyzep tur.
Cogaatkan: redaksьda

Sarьq-ool.

Idepkejliq arat

Uluq-xem kozuunuvun Xenderge sumuzunun 12 tugaar aranьnьn xamaattьzь eş Uzun-ool malьnьn azьlьnga koncuq-la idepkejliq eş tur-am, cyl teerge, kyzyn malьnьn ciir sigen, sabanьn xөjy-pile peletkep albь-şaan, malьnьn odar-pelьiirin koncuq taarьştьrьp, 2 kezek cerge kьştaq tudup algan, ol 2 kьştaanda malьnьn kьrgan, calьvzьn yzyp, ekki azaap kelgeş, po kьştьn ajьvldьq cudundan 200 paaş malьndan cangьs la xence anaj өlyrgen. Ьngьja uluq poda malь kysky xebeer xyr azьp turar tur.

Eş Uzun-ool ьşkaş mal azьlьn kьzьmkkaj azaarьn өske eşөөr yleger albь cugula tur.

Sumu sekreteri
Xyrgyl-ool.

Tandь kozuununda caskь tarьlgaga peletkelderi

Tandь kozuununun tьba polgaş xamaattь conu 1936 cьldьn caskь tarьlgazьnga mьncaar peletkenip turar:

Tьba connun xolunda par yrezin taraazь—2084 puut, xamaattь connun—31.948 puut, kattьşkaş—34032 puut. Oon iştinden tьba con—418 puut, xamaattь con—11410 puut, kattьşkaş—11.828 puuttu arьqlap algan.

Tьba conda andazьn—188, iliir—113, andazьn pizi—215, iliir pizi—151. Xamaattь conda andazьn—453, andazьn pizi—70, iliir—811, iliir pizi cok, taraa cazar maşina cөngөs xamattь conda—34 par, taraa arьqlaar maşina—13 par.

Am septep kьlьp alganь: tьba connun andazьnь—79, iliiri—45, xamaattь connun andazьnь—258, iliiri—577, cazar maşinazь—27, taraa arьqlaar maşinazь—12. Tarьlgaga kiirer aal tьba conda—792, şarь—898, xamaattь conda aat—1338, şarь cok. Tьba conda xomuut—646, sidolka—487, kom—101, xөndyrge—268, cular—564, cygen—671, argamcь—990, ьngьzak—520. Xamaattь conda xomuut—1289, sidolka—894, cular—276, cygen—353, argamcь—589 pyryn par tur. Xamaattь connun am xereqleer tep medeqlep turar yrezinneri kьzьltas—325 puut, sula—617 puut. Am yjede xorannaan yrezini cok. Par xoran (formalin) 81 kilogram (ol xamaattь conda).

Po cьlьn tьba connun xolunda par yrezin koncuq ebeeş. Oon cьldagaanь polza, po kьzьn cut po ganь-pile sula-taraanь cudaan malga tөgere cirttipken, cinge-taraa-pile arьajnьn yrezini partaa polza, cetpes.

Ьndьq polza-taa, kyryneden pistin kozuunga ciik өrttekliq 40 toon sula, 10 toon kьzьl-tas yrezinin perip turar tur. Onu arattardan cөp azьqlaar xerek.

Arattar pottarьnьn par, cok yrezinnerin tьptьnьp albь tergii i cugula polurun nam, cazaktan ajьtkan po gaj. Onu kyyssedip albь cugula.

36 cьldьn caskь tarьlga peletkelinin azьlьn kancaar corutkan, cazak, namnьq toktaalьn kancaar kyyssedip turarьnьn tugajьnda kozuun cagьrga ceringe po cьldьn 3 ajnьn 26 xynynde xamьk tьba sumular polgaş xamaattь komitetter targalarь-pile kattьşkan xuralь polgan. Ol xuralga sumular, xamaattь komitetter targalarьndan kizi polgan-na 36 cьlda tarьlganь 35 cьldaazьndan kalbarttьr pis teenner.

Oarnьn pergen sanaldarьn parьmdalaarga, Tandь kozuununun tьba conu 35 cьlda 662 ganь taraan polza, 36 cьlda 709 ga cedir tarьvr xire, xamaattь con 35 cьlda 3967 ganь taraan polza, 36 cьlda 4230 ga cedirer xire. Kattьşkaş pygy kozuunnun 35 cьlda taraan taraazь 4629 ga turgan polza, am po sanaldardan kөөrge, po cьlьn 4939 ga cedirer şincliq. Arat connun idepkeji po xire polganda, po xireni şьnarlьq kyyssedip şьdaar poor-pis tep xoor conumga idegep tur-men.

Tus kozuun iştinde 22 uluq, picce tarьlga pugalarь par. Oon 13-zy tergiin uluq taraalan pugalar polur, 9-zu picce polgaş podunun unu tar, cetce suq cok pugalar polur. Po pugalarnьn 12-zinin suun kyzyn өskeer cajьpkanь-pile am tөzy polgaşunnarь arьq polgaş aştalga şooluq cok turar, 10 puga araj tooştuq, puluktuq turar. Oon 4 xirezin toburaktap kaan, 6 xirezin am toburaktaar tep turar.

Tandь kozuunu tarьlganь 4 ajnьn 25-ten egelep kiripken turar tep sorulga salьp algan turar tur.

Tarьlga, sigen şөlynyn kazaazьnьn ьjazьn 3 ajnьn 20-den egelep keskeş, am xobu, şьnaalar-ce tazьp turar. Onu Mezegejde arattar murnaj kьlgan.

Cepsek xerekseldi septep, yrezinnerni arьqlap turarь kidinne tylyk.

Nam kozkomunun targazь
Tabaa-cap.

Tuzaal №2

Kьzьl-xooraj 9 IV—1936 c.

TAR Cazak cerinden Kьzьl-xoorajnьn xamьk alban-jaamlar, azьl-agьj, sadьq, transport xөj niittinin cerleringe tuzaarь polza.

1. Cas yjezinde Uluq-xemnin xar-culuk yjerlernin erter өjynde polgaş oon pettinde, ьlangьja tooş padar өjnyn pettinde Uluq-xemnin erik kьrьnda-kьdььnda peletkeen ьjaş-taş materialdarnь suq yjerge tabarьştьrbas kamgalaar tugajьnda top toraan coguur xemceqler albьn taqzьr.

2. Ystynde adaan cyylderden anqьda, erik suq coogunda tuduqlarnь kamgalaar xemceqlerni pir tөmej corudar.

3. Erik kьdььnda, suq oruunda peletkeen tuduqnun polgaş ottular material, өskezin-taa cajladьp albьn 4 ajnьn 20-de erge cok kyyssedip alzьnnar.

4. Xooraj coogunga suqnun tьrlьp. xoorajga ajьvl tabarьştьrar xire coruktu poldurbazьn paaş udur seremcilep temissezir tөleede, ortta xereqlettiner cugulu materialdь (caza tepsir, өske-taa) peletkep algan turarьn xooraj azьl-agьj ergeleer cerge taastь. Ol tugajьnda xereqlettiner materialdь kajь-taa par organizastan perzin.

5. Po tuzaaldь pottandьrarьn sularadьr polgaş cөrccyyrlerni cagьrga xuuzu-pile 5-100 akşa cedir torgaar.

Po tuzaaldь xarьvssalgalьь-pile istep kyyssettirer tugajьnda tuskaj komis kьldьr tomujlaar eşter polza:

1) Seren (komis targazь),
2) Talaj-seren.
3) Basejin suqlarga taqzьr.

6. Po tuzaaldьn kyysseldezin 4 ajnьn 21-de Cazak ceringe kiirip keerin ystynde komistarga taqzьr.

7. Kьzьl-xoorajnьn amь xuu curttakcьlarь po tuzaaldь pir tөmej parьmdaalap pottandьrar uzurluq.

Ministerler cөvylelinin oralakcь targazь Ojdup.
Sekreter ornu Sungar-ool.

Azьlcьlarga aaraan xynynyn şalьnьn tөpsьr tugajьnda TAR Ministerler cөvylelinin №3 toktaalь

(1936 c. 3 ajnьn 26 x.)

TAR kyş azьl tugajьnda tyrymynyn 6 pөlyynyn 39 cyylynde ajьtkanь polza, „Xөlezilekci kizi aarьvr polza, xөlezilenikci anaa cьda iji ajdan kөbej ebestin şalьnьn tөlep peer xyleelgeliq. Pir ebes xөlezilenikci 6 ajdan ebeeş azьldaan polza, aaraannьn soonda yş cedi xonuktan azьq ebestin şalьnьn albr".

Kyş-azьldьn sagьlga curumu polgaş kyş-azьldьn pydyrykcy ьdalьn kөdyrer sorulga-pile, MINISTERLER CӨVYLELININ TOKTAADЬRЬ POLZA:

1. TAR da kyş-azьl tugajьnda tyrymnyn 39 cyylyn өskerttirer-pile, aaraan xynnerinin iştinde azьlcьnnar polgaş alban xaakcьlarga şalьnьn tөlep tьpsьrь polza:

a) Alban ceringe 6 ajdan ebeeş azьldaan azьlcьn ar polgaş alban xaakcьlarga ajda albr şalьnьnьn 25 xuuzun tьpsьp peer.

b) Alban ceringe 6 ajdan ycьl cedir azьldaan azьlcьnnarga polgaş alban xaakcьlarga 50 xuu xemceq-pile tьpsьr.

c) Alban ceringe 6 ajdan pircьl azьq azьldaan azьlcьnnarga polgaş alban xaakcьlarga ap turar şalьnьnьn 75 xuu xemcee-pile tьpsьr. Manaa xamaarьşpas azьlcьnnar polza: 1) alban azьlьn kьlьp turgaş, palьqlanьp cьrgadaan ijik-pe, azь azьl kьlьp şьdabas appargan tugajьnda şygy cerlerinden şьnzьlgalьq azьlcьnnar polgaş alban xaakcьlar, taştьkkьdan keree carьp caladьp kelgen azьlcьlar. Po azьlcьnnar polza, aaraan xynnerinin iştinde şalьnьn murnukku xebeer albr uzurluq.

2. Kultur minister ceringe xyleediri polza, aaraan kizinin maga-podunun izii 37,5-ten өry polza, azьldan xosaar emcinin şьnzьlga piziin tьpsьp polur tur.

Tyr azьldan xostaar şьnzьlganь tьpsьrda pir udaada 1-2 xynden azьq ebes polgaş sөөlgy xynnerde aarьqnьn pajdal şьnarьn kөөrge, uk aarьq yr appaar xire polza, oon uzun xuussaalьq şьnzьlga tьpsьp polur.

Ministerler cөvylelinin
oralakcь targazь Ojdup.
Sekreter ornu Sungar-ool.

Kaa-xemden telegram

Kaa-xem kozuununun malcьlarьnьn cөvylel xuralьndan xyndylyq paaştьncьlarьvьs eşter Xemcik-oal, Cyrmit-tazь, Toka, Polat Slerge iziq pajьrnь cedirві-şaan, tanqgьraqlaarьvьs polza:

Taraa, sigennin azьlьn kalvartpь-şaan, maldьn caş tөlyn eresliq kamgalap өstyryp, mal yzer kampaninь өjynde kyyssedip, 8 tugaar Uluq xuraldьn, 16 tugaar sessinin, ARN TK-nьn 4 tugaar plenumunun şiitpirlerin oran curtka cediişkinniq kyyssedirin teskindir arattarnь sьrьj ebileldep şьdaar-pis.

Cazak, nam telgerezin!

Ьnak paaştьncьlarьvьs eşter Xemcik-ool, Cyrmit-tazь, Toka, Polat telgerezin!

Xural prezidiymy.

Toort polgaş todargaj xarьb

„Skrips-Govardь Njus ejpers“ tep Ameriktiŋ solunnar yndyrer kattьşkan cerinin targazь Roj Govardь-pile eş Stalinnьn cugaalaşkan cugaazьn „Şьn“ solunnun po tugaarьndan egelep parlap yndyrgen.

Ol cugaazьnda eş Stalin Ameriktiŋ azьldakcьzьnьn pygy ajtьrьqlarьnga xarььlar pergen. Eş Stalin polza, pygy telegej politiinin polgaş sosialistьq turguzuuşkunnun en cugula ajtьrьqlarьn şuut todargajь-pile xarььlap ajьtkan. Eş Stalinnьn xarььzь polza, koncuq ilergej, toort, şuut todargaj polgan.

Kargьs kyrynelernin azьldakcьlarь pottarьnьn podalьn ile azьk cugaalabas polur. Xarьn olar polza, tajьnnь podap olurar, өske curttarnьn ulustarьnьn cyвezi-pile curttaarьn pletkep turar poldur. Ьndьq polza-taa, telegej kьrьnda tajьn kyzeer ulus cer-le cok. Ьncangaş kargьs kyrynelernin azьldakcьlarь xөj arat tymenden pottarьnьn xoralьq podalьn cazьrbas argazь cok.

SSRE-nin ep-tajвьnga kyzeldii kьmga-taa pildiner. Sovettьn curttunga podunun podal sagьzьn cazьrgan piccii-taa xeree cok. Ьncangaş eş Stalin ol cugaazьnda cer-le podunun paaş udur cugaalaan ajttьqlarьnda, iletkelderinde ьşkaş, toort, todargaj xarььlarnь pergen.

Eş Stalin amgьnьn tajьn ajььlьnьn iji odaan ajьtkan. Tajьn ajььlьnьn pir tugaar odaa Ьakkь Cөөn cykte—Japon ьncaaldьr turar, iji tugaar odaq—German ьncaaldьr turar. Ol curttarnьn cagьrьkcьlarь өskenin cerin pьlaap czelep alьrьn oraldazьp turar.

Sovet Ebileli polza, podununna kyzy-pile tajzьnnarnьn kyzy kajь xire kadьq-taa polza, olarnьn pygy şancььn cuura şabarьnga pelen. Sovet Ebilelin-ce xaldaar teen kandьq taa oraldazььşkьn polza, erestiq, kyccylyq cьlca şabar xarььnь alьr. Mool suq ьşkaş xa-tunmanьn najьraldьq curtka, pir ebes Japon oon tuskaj togunnaanьnga şaap, anaa xaldap keer polza, ol curtka Sovet Ebileli top-toraan tuzalazьr.

Taştьkkьda pistiŋ tajzьnnarьвьs Sovet Ebileliniŋ tugajьnda koncuq xөj şьn ebes xej xop taradьp turar. Eş Stalin podunun cugaazьnda Sovet jozu-turguzuqnun yndezin suurunun şuut, ile todargaj tajьlвьtьn pergen. Eş Stalin Sovet Ebilelinin peletkettinip turar caa yndezin xoojluzu cogum kandьq polurun todargajlap ajttьp pergen. Ol yndezin xoojlu polza, eş Stalinnьn cugaalaanь jozugaar „telegej kьrьnda turup turar pygy yndezin xoojlulardan en-re demokrattьq yndezin xoojlu polur“. Karacangьs SSRE-de kizi jozuluq-la şөleeliq turup polur, cyge tize, eş Stalindan todargaj tajьlвьrlaan

Eş Stalinnьn cugaazь polza, Sovettьn curttunun mөge pьzььn, tiile tirвezin kөrgysken. Ol polza, SSRE-nin azьlcьn tymeninin ulam purungaar tөpşip par cьdar şimceeşkinin kьm-taa soksadьp polвas tep cyвeni paza Uluq Stalinga paaştatkan, Sovet Ebilelinin ulustarьn caalap ezelepter xire kyş telegej kьrьnda cok tep cyвeni pygy telegejge paza kattap şьnzьdьp kөrgysken.

„Skrips-Govardь Njuspejpers“ tep Ameriktiŋ solunnar yndyrer kattьşkan cerinin targazь Roj Govardь teerzipile 1936 cьldьn mart ajnьn 1 xynynde

eş STALINNЬN cugaalaşkanь

Govardьdan: Sler, mьndaa cookta Japonga poop ertken coruk Ьrakkь Cөөn cykte turar pajdalga kandьq urzuktuq polur teer-sler?

Stalindan: Amdьzьnda cugaalaarь perge. Ol tugajьnda par medee tendii ebeeş polgaş, uzuru ekki pildinmes tur.

Govardьdan: Pir ebes Mool Arat Respublikka udur Japon ьlap-la xaldap keer tep parza, Sovet Ebileli kancaar kөөryl?

Stalindan: Pir ebes Japon Mool Arat Respubliktьn tuskaj togunnaanьnga şaap, oon podunga xaldap keer tep parza, pis Mool Arat Respublikka tuzalaar appaar-pis. Litvinoftun oralakcьzь Stomonjakof mьndaa cooktala ol tugajьn Moskvada Japonnun elcininge cugaalap, 1921 cьldan peer SSRE MAR-pile sьnьş cok şuut ep najьral xolвaalьq turup kelgenin ajьtkan polgaj. Pis MAR-ga 1921 cьlda tuzalaşkanьвьs ьşkaş tuzalazьp peer-pis.

Govardьdan: Ьncangaş, Ulaan-Paadьrиь Japon ezelep alьr tep oraldazьrьnga SSRE şuut udurlanьp xarььlaar appaarpe?

Stalindan: Je, ьncaar appaar.

Govardьdan: şuut ezergep xaldaan coruk tur tep SSRE iştinge ьncaar sanaan turar xire sөөlgy kaaş xonuk iştinde japponnar MAR kьzьgaar cerinde kandьq pir ьndьq idepkejliq coruk yndyre pergenner-pe?

Stalindan: Japonnar MARnьn kьzьgaarьnda şeriin cьqвьşaan turar ьşkaş poldu, ьndьq polza-taa kьzьgaarga kattap xaldap yskylezir teer coruk am podunda pildirtpejin tur-la.

Govardьdan: German pile Polşa polza Sovet Ebilelge xaldaar tep turar podaldьq polgaş ol podalьn pottandьrarьnga tuza polzun teeş, kyş kadьp emiqlep caalazьrьn peletkep turar tep Sovet Ebilel karazьp turar tur. Ьncaarga Polşa polza, kajь taa taştьkkь şeriq өske kyrynege xaldap caalazьrьnьn suuru kьldьr pistin tөвiskeer curttuвustu azьqlaar teer polza cөpşeerebes pis tep turar tur. Germannьn talazьndan xaldap keerin SSRE de kancaar podap turarьl? Germannьn şerii kajьn uqlap, kajь cerden xөdelip keep polurui?

Stalindan: Tөөgyden kөөrge, kandьq pir kyryne өske pir, koza xolвaa ebes, kyryne-pile pezin caalazьksaanda, ol xaldaksaan kyrynezinin kьzьgaarьnga cedip ap polur pir tamcььr kьzьgaarlarnь tilep egeleer. Ьncaş xaldakcь kyryne myn ьndьq kьzьgaarlarnь tьp alьr poor tur. Onu tьp alьrda, cok-polza, 1914 cьlda German Franzьnь sop tyzyrer teeş, Belgi-ce caza pazьp ertte pergeni ьşkaş kyş-pile tьp alьr tur, cok-polza, ьndьq kьzьgaarnь, cizeeleerge, 1918 cьlda Latvinьn curttun tamcьştьr Leningrat-ce өde xalьp alьr teeş, oon tugajьnda Germannьn kьlganь ьşkaş, „ceep“ alьr tur. German podunun sorulgazьnga cogum cyy kьzьgaarnь taarьştьrьp ap şьdaar cyвe ijik, oozun men pilвes-men, ьndьq polza-taa. Germanga kьzьgaarьn „ceqdirerin“ turalaarlar tьptьp polur tep podaar-men.

Govardьdan: Pygy telegej kьrьnda caa-caa tizip-le turar tur. Pir ebes caa şьnap-la cajlaş cok cyвe polza, ol kazan castьp yner tep podaar-sler, mister Stalin?

Stalindan: Onu paaş purungaar pilir arga cok. Caa tajьn xenertten kьвa perip polur. Po şaqda caanь carlaar ebes. Anaala eglej peer tur. Ьndьq polzataa, ep tajвьnnьn eş өөrynyn xeree pьzьp turar tur tep sanaarmen. Ep tajвьnnьn eş өryy azьt azьldar argalьq poop turar, olar xөj niittinin podal- sanalьnьn kyzynge oorgalanьp turar, olarnьn ergezinde, cizeeleerge Ligi-Nas ьşkaş, cepskter turup turar. Ol teerge ep tajвьnnьn eş өөrynge tuza tur. Olarnьn kyzy polza, olarnьn caaga udur azьl xeree xөj arat tymennin tura soruunga oorgalanьp turarьnda. Pygy telegej kьrьnda caa kyzeer ulus cok. Ep tajвьnnьn tajzьnnarь kandьqьl tize, olar cyq-le cazьt azьldaar argalьqlar. Ol teerge ep tajвьnnьn tajzьnnarьnьn karazazь tur. Ьndьq turza-taa, myn şak oon uzurundan olar arga cok perge pajdalga pat poop paksьraaş, uzur-tyrzok ozaldьq tajьn yndyre perip poluru magat cok ebes-pe.

Ep tajвьnnьn eş өөrynyn xereenin pir en caa cedilgelerinin pireezi polza udur tedir tuzalazьr tugajьnda Franzь-pile Sovettьn kereezin Franzьnьn deputattar paladьndan padьlaanь poor tur. Ol keree polza, ep tajвьnnьn tajzьnnarьnga cygeer totkar poor tur.

Govardьdan: Pir ebes caa-tajьn kьвa peer polza, ol xamьktьn murnunda kajь tipke castьp ynyp polurul? Caa-tajьnnьn cannьktьq puludunun mөөnneşkeni kajda kөвejil—Cөөn cykte-pe, azь Parььn cykte-pe?

Stalindan: Men podaarьmga, tajьn ajььlьnьn iji odaa par. Pir tugaar odaq Ьrakkь Cөөn cykte, Japon ol ьncaar turar. Cyl tize, japonnun şeriq ulustarь өske kyrynelerge kьzanьp, kaaş udaa cugaalap turganьn ьncap tur-men Pir odaq German ol ьncaar turar. Kajь odaq en ajььldьq poop turar cyвe ijik, cugaalaarь perge tur, ьndьq polza taa olar ijildirzi turup turar polgaş xөdelip turar tur. Tajьn ajььlьnьn ol iji kol odaanga tөmejleerge, italiaвissinnin caazь engiin uzuralga poor tur. Am podunda ьrakkь cөөn cyktyn ajььl odaa en uluq idepkejliq turup turar tur. Ьndьqtaa polza, ol ajььldьn tөвy Jevrop-ce cajlь peeri magat cok. Ol tugajьn mьndaa cookta pir franzь solunga teergi Gitlernin cugaalaan cugaazь-taa polza xereccilep tur-la. Ol cugaazьnda teergi Gitler ep tajвьnga turalьq cyвe cugaalar tep podaan janzьlьq ьşkaş polza-taa, ol „ep tajвьnga turalььn“ Franzь-pile Sovet ebilel tugajьnda kьzanььşkьnь-pile xoluj xөөp kaapta pergen. ьncangaş „ep tajвьnga turalььndan“ cyy-taa artpajьn kalgan poor tur. Kөrdyner-pe, teergi Gitler ep tajвьn tugajьn cugaalaksaanьnda pezin kьzanmajьn parьp şьdaвas tur. Ol pir cyвe yylgedirinin temdee tur ebes pe.

Govardьdan: Po yjenin tajьn ajььlьnьn kol cьldagaanь cydeer-sler?

Stalindan: Kapitalizmda.

Govardьdan: Kapitalizmnьn cogum cyzyndel?

Stalindan: Oon imperialistiq ezelekci coruunda.

Pygy telegejnin pir tugaar tajьnь kancap yngen ijik. Sler pilir polgaj-sler. Ol tajьn telegejni caarttьp ylezikseeninden yngen polgaj. Am paza ьndьq cazьt cьldagaannьq. Xamaarzьr cerler, tөвiskeer curttar, ciq et pajlaktьq cerler, oon-taa өskeni moon murnunda ylezip turar şaqda kuruq kalgan uluspis tep turar polgaş ol cerlerni pottarьnga azьktьq kьldьr kattap ylezip alьrьn kyzeer kapitalistьq kyryneler par tur. Imperialistiq yje cadazьnda turar kapitalizm polza, tajьnnь ulustar arazьnьn cөryldeelerin şiitpirleerin tyrym jozuluq argazь ol, pir ebes erge xemcee talazь-pile ebes polza-taa, uzur ulkazьnьn talazь-pile tyrym jozuluq argazь ol tep podaar jozu polur tur.

Govardьdan: Sovet ebilel podunun politiktьq surttaal podalgazьn өske ulustarga kyş-pile alвadap kyyssettire peer ijne tep parьmdaalьq ajььlzьnar coruk kapitalistьq orannarga taa turup polur tep podaar sler-pe, azь kandьq sler ьnar.

Stalindan: Ьndьq janzьlьq ajььlzьnar corukka kandьq-taa parьmdaa cok. Pir ebes Sler, sovet kiziler, tolgandьr turar kyrynelernin arnьn pottarь, arttьnda kyş-pile өskerttiksep turar tep podap coruur polzunarza, Sler koncuq-la azьp coruur tur-sler. Sovet kiziler. tolgandьr turar kyrynelernin arnь өskerli pergen polza tep kyzeвejnen, ьndьq polza-taa tolgandьr turar kyryneler arnьn өskerttir өskertpezin pottarь-la pilgej. Pir ebes tolgandьr turar kyryneler ezerinde şьnap-la pьzьq olurar cyвe polza, ol kyryneler sovet kizilernin sorulga podalьnda cyy kandьq ajььl kөryp polurun men pilвejin olur-men.

Govardьdan: Slernin po askьnar, Sovet Ebilel pygy telegejnin revoluzun yndyrer teer tөlevilel podaldьrьn kajь-pir xirezi-pile kapkanь ol teeni ol-pe?

Stalindan: Ьndьq tөlevilel podaldar piske kazan-taa turвaan.

Govardьdan: Men podaarьmga, mister Stalin, pygy telegej kьrьnga yr yjede ulus oon өskeer pilip turgan ьşkaş.

Stalindan: ol polza soora pilgeninin xaraazь tur.

Govardьdan: Tragiktьq soora pilgeni-pe?

Stalindan: cok, komiktьq. Azь xarьn tragik-komiktьq teer tur-aa.

Uzuru mьndьq cyвe tur ijin ьqar. Pis marksistar teerge, revolus өske-taa orannarga yner tep podaar ulus-pis. Ьndьq polzataa, ol oranнarnьn revoluscularь onu yndyreri argalьq ijik-pe azь xerektiq tep kazan ьnca tej tur, karacangьs ьncaarda revolus yner. Revolustu paraan ьşkaş taşkaar yndyrer teer polza, xej yrdyncek cyвe tur on. Oran pyryzy revolustu yndyrejin tize, podu-la yndyryp alьr, a pir ebes yndyrвeejin tize. revolus polвastaa. Cizeeleerge, pistin oran revolustu yndyryksees, yndyryp algan, oon am angь cok caa nittilgeni turguzip tur-pis Ьndьq polza-taa, pisti өske orannarga parьp o'arnьn amьdьralьnga şuut xol kirip turgaş, revolustu yndyrykseer ulus tep cyвe polza, cok cyвeni par tep, pistin kazan-taa soruqdavajьn coraan cyвeristi cugaalaanь ol polur tur.

(Ulaaşkьnь kelir solunda).

SSRE-pile MAR arazьnda pot-podunga tuzalazьr tugajьnda cөpşeerezip keree cargan

SSRE-pile Mool arat respublik arazьnda pot-podunga tuzalazьr tugajьnda cөpşeerezip keree cargan. Uk cөpşeerezilge-kereeni 10 cьl xuussaalьq cargan. MAR-nьn najьssьlalь—Ulaanpaadьrga myn kereeni cөpşeerezip xol yzyy salgan.

Sagьndьrьq

Suq yjer-pile paaş udur temissel turguzar tugajьnda, Cazak cerindeп p/c 4 ajnьn 9 xynynde yndyrgen №2 tuzaaldь kyyssedir tөlөede, xoorajnьn pygy organizastarьnga polgaş xuu curttakcьlarga, moon-pile tapkьr tьnnadьrь polza:

1. Suq coogunda erik kьdььnda turar pazьn-tudulgalarnь suq tooştan kamgalaar pygy xemceqlerni top-toraan alьrdan angьda xamьktьn murnunda erik kьrьnda suq azar polgaş tooş tьrlьr cerlerde cьdar tuduuşkunnun polgaş ottular materialdarnь po 4 ajnьn 19-tun pettinde cajladьp algan turar.

2. Pir ebes po 4 ajnьn 20-nin xynynge cedir suq coogunga polgaş erik kьdььnga ee cok cьtkan kandьq-taa materialdarnь, şupluzun Komunal kildistin ceringe xalas xaвьrьp alьr polgaş oon cezin 50-100 akşaa cedir şiidip torgaar tur.

3. Suq yjernin ajььlь ulgadьp, xooraj kudumcu-ce azьp kelze, xoorajnьn pygy conu caa tudup turar taş cunar pazьn canьnda tөn kьrьn-ce coruj paarьn podanьp turar uzurluq. Oon angьda xeme-xerekseldiq turar polgaş suq yjerinin ajььlь-pile udur temissezir pygy-le arga xemceqlerni ap, uluq seremcileldiq pelen turar uzurluq.

Komistin polgaş Xoorkom-kildis targazь **Seren.**

1936 cьldьn 4 ajnьn 13 xynynde.

Xana solunu udaan

Kaa-xem kozuununun Pyren sumuzunda xana solunu udaan. Cvl teerge, 35 cьlda 2-3 ynyp turgan polza, po 36 cьldьn pir ajdan egelep pir-taa yndyrвeen.

Xana solunu polza, xөj niittini kizizidip, olarnьn iştinden camdьk ynyp kelir cetpes cyyldern cok kьlьp alьrьnьn temisselin corudup turar, „Şьn“ solunun pir salвьrь poop turar cyвe polgaj.

Udaan xana solunun ol xeвeer turguspajьn, ьnda nam yyrynden tiriq paaştalganь peeri cugula tur.

„AGAARCЬ“

ORUK TUDUOQCULARЬ! Oruuŋarnьn tuduun pьzьoq şьnarlьoq kьlьnar, yjer suoq-pile amdьgaaştan xyreziŋer, aldьn maşinalarьvьstь kamnaarьnga tuza periŋer, TAR-nьn oruun pir tugaar kьlьnar! (Maj pirnin lozunundan).

Oruk tuduunuŋ nasional kaadьrlarь peletkettinip tur

Orannьn niitti xөqcylde өzyldezi, oon azьl agьj, ertiem kultur talaz-pile өzyldezi, TAR-nьn ištiŋge cin-tazьlga polgaş oruk tuduunuŋ aj tьrьoqlarьn kancaar-taa aaj-cok cidiqlendirip salьp kelgen.

1933 cьlga cedir cьccaan sөөrttylgezi, niitti tazьlganьŋ şooluq ebes xuuzun ezelep. TAR-nьn oruktarь orannьŋ xereqlelin mөldy saldь xandьrьp turgan polza, Sovtьvtranstьn kyştyq cьccaan suuru turup kelgeni-pile,—murnunda cec ir tep sanap turgan oruktar polza,—po yjede cьccaan-transporttu coguuru-pile azьoqlarьn kancap-taa xandьrьp şьdavajьn turar.

Mьncang-ş, cizeel erge, Kьzьlpile Kьzьgaar arazьnьь ьşkaş, karacangьs-la uluq oruktar tuduuşkunun telgeredip corudar eb s, xarьn tus respubliktьn iştikki cerleri-pile xarьlzazьr orukiarnь tudarьnьŋ sorulgazь koncuq cugula poop turar.

Oruk tuduuşkununga xereqleer akşa xerengi polgaş onu mexaniktap cepseer tugajьnda ajttьrьoqnь am xirede tyr soksadь tьrttьp algaş,—xamьktьn cugulazь—**oruktun kaadьr azьldakcьlarьn peletkeer ajttьrьoqnь corudup tur-pis.**

Po yjege cedir TAR-da oruk tuduunda kaadьr azьldakcьlarnьn uluq nuruuzu polza, SSRE xamaattьlarь poop turar, ьncaarga, oruk tuduunda nasionaldьn kaadьrlarь parьk-la cok. Ьndьoq pajdaldь өskerttip sajьratkan turar uzurluq tep xьnap kөrgeş, Sovtьvtrans, Oruk tuduunun ergeleer ceri pile kadь po talazь-pile şiitpirliq xemceqni ap corutkan. 1935 cьldьn kьzьnьnda arattarnьn iştinden ulus cьqgaş, oruk tuduunun paaştьn tavmaldarьn peletkeeri-pile olarnьn tyr surguulun turguskan. Po xer ekke myn iji organizastan 14.000 akşa pergen. Uk tyr surguulda 14 kizi өөrenip turar.

Tyr surguuldun cetpes cyvezi cyl? Kol cetpes cyvezi polza, ьnda oөrenip turar tyr surguulcularnьn pizik pilbezi polur tur. Ьndьoqnьn xarazь-pile өөrenir texnik cyylderin pilip ap turarь cetpes. Uzuru ьndьq polganda, oruk tuduunun talazь-pile eleen xөj teori cyylderni praktik kьrьnga şilcider appaar tur.

Oruk tuduunun paaştьn taamaldarьnьn tyr surguulu-pile cergeleştir, Oruk tuduunun ergeleer cerinden „Toka" stanzьda oruk maşinalarьnьn corudukcularьnьn tyr surguulun turguskan. Ьnda 6 arat kizi өөredip turar. Ol tyr surguuldun eөrenikcilerin ekki tvarьştьr cььp algan polgaş po yjede tus tyr surgul polza, ekki kөrgyzyqlyq poop turar.

Ьncaarga, tyr surguuldarga ulus өөredirge-le,—kaadьrlarnь peletkep alganь tooza ol ebes cyve. Xamьktьn cugulazь cyl tize, өөrengennerni pydyrylgee pьzьdar polgaş pydyrylgenin podungа tadьp өөrenip, turzulga ap turgaş, texnikti şingeedip alьrьnьn argazьn anaa peer uzurluq. Ьndьoq polza-taa, po sorulganь kyyssediide, Oruk tuduunun ergeleer ceringe polgaş Sovtьvtranska Tьvanьn Profes ebilelderinin tөp cөvyleli polgaş ARE TK nьn kaadьr kildizinin talazьndan tuzalamcь tetkimce kөrgyzer polza, am kyyssedio polur tur. Ьncaarga, po kaadьrlarnь pьzьdarь ton cugula, ьncanmas polza, өөredilgege yndyrgen kyş-azldьn karьlgazь, akşa xөrengi polgaş kөөr teeş manap olurar tuzazьn olar perвejin parьp polur tur.

Tyr surguulcularnь teori talazь-pile өөrediri p/c aprel ajnьn 15-te toostur. Cookku xynner iştinde toozup ynerler-pile azьl kereezi cargaş, kizi pyryzynge pydyrylgege toktaamal azьl peeri cugula tep sanap tur-men. Onu kьlьida, kizi pyryzynyn tus-tuzunun pajdalьn xьnap taarьştьrarь cugula polgaş olarnьn iştinden TAR-da oruk tuduuşkununga jozuluq polвaazьrangaj kaadьrlarnь peletkeer.

Oruk tuduunun targazь

Kurвatof.

Eryy tyrymynyŋ 28 cyylynyŋ tajьlвьrь

28 Cyyl. Azьl-agьj polgaş et-xөrengi tuzaal talazьnьŋ onza ajььldьq kem-xerekterin eryy tyrymynyn cyylderi-pile alьr xemceqleri polza: Ergecagьrganь pytpes corukka xereqleer, adьn ijik-pe, erge-yyrgezin emin erttir pedider ijik-pe, paraa tudup kadagalaar (turazь-pile af tudup xereqleer), paza erge-cagьrga ceri azьl kьlвas, alвan xyleelgezin pytpes, byrokrat pajdal-pile kөryp, erge-cagьrganьŋ at-aidarьn paksьradьr ijik-pe, azь oon cьldagaannarьndan uk tuzaaldьq kizinin udurttup turgan kyrynenin ijik-pe, azьl-agьjnьŋ organizazь yrelip tyşken ijik-pe, uluq kogaral cedirgen polza, oon jalazьnga iji cьldan ebeeş ebes şөleezin kazььr.

TAR Ýstykky şyygyzynyn targazь **Mөnge.**

* * *

REDAKSЬDAN: **eş Mөnge slernin eryy tyrymynyn 28 cyylynyn adaanga pizeen tajьlвьrьnar ystynde cyylden mьrьnaj ьlgaşpas, ol xeвeer poorga, oozun yndyrвejin, cygeer pildingir ьşkaş polurga, tyrymnyn po cyylyn xeвeer yndyrdyвys. Ьndьoq polza-taa, po cyyldy өske pir cyвee cizeqlep turgaş ijik-pe, azь kandьoq pir arga-pile tajьlвьrlaan polza, ekki cyвe-ijik.**

Eryy tyrymynyŋ 29 cyylynyŋ tajьlвьrь

29 cyyl. Kyrynenin ijik-pe, xөj niittinin alвan cerlerinin polgaş azьl yletpyr cerlerinin paazьnda turar kiziler ijik-pe, olarnьn tөleeleri taandьrgan xeeren salgaar pagaj ijik-pe, şьn sagьş salвajьn şьnar cok kьlьp, azьl-agьj cok coruk yndyrgen polgaş oon cьldagaanьndan alвan ceri polgaş azьl yletpyr cerlerinin et xөrengizi pudaqdalgan ijik-pe, tөlettinmes kogaral cedirgen polza, oon jalazьnga—xөrengizin xavьrвь-şaan, azь ol cokka 1 cьldan ebeeş ebes xuussaada şөleezin kazььr.

Monu tajьlвьrlaarga:

Kyrynenin, xөj niittinin alвan cerleri polgaş azьl yletpyr cerlerinde alвan kьlьp turar kiziler, paza olarnьn tөleeleri kьm pir kiziler, uk kьlgan azьlьn ee xarььssalga cok, salgaar pagaj, şьn sagьş salвajьn şьnar cok azьldaaş, ol cernin akşa mөngyny, et xөrengizi, mal cyylyn is-cok tudadьp puduldurganь-pile aar uluq kogaral cedirgen polza, ol xerektі yzyp şiider xemceen uk xerektin pajdal şьnarьn ьlgap xьnap tьpkaş, onza ajььldьq polza, ol kizinin xөrengizin xavьrвь-şaan, podun 1 cьldan ebeeş ebes xuussaada paвьnga oluttup şiider.

Ciigedir uzur tabarzьr polza, xөrengizin xavьrвajьn, myn ystynde ajьtkan xuussaa-pile pazьnga oluttup şiitkeş, cedirgen kogaralьn tөledir uzurluq tur.

Kyrynenin pir tugaar pajьssaakcьzь **Manlaj.**

Plenumnuŋ ajttььşkьnьn kyyssedip turlar

Tees-xem kozuununun Perttaq sumuzunda nam. areve yyrlerinin kezigynneri ARN TK-nьn 4 tugaar plenum unun, pizik pilbesti pilir kьlьr polgaş ekki pilir kьldьr өөredir teen ajttьrььn kyyssedip turarlar. Cyl teerge, myn yyrnyn 12 kezigyny, 24 pizik pilвes kizini өөrediri-pile xyleenip algan. Paza 11 areve kezigyny 26 pizik pilвes kizini өөredip egeleen. Oon angьda cer-le pizik pilвes ulustu aal pөlyktyn aajь-pile, pizik pilir ulustu onaap pergen өөredip turar.

Ystynde eşter, **uk өөredir teen** uluzun TAR-nьn 15 cьl polgan ojunda pottarь-pile pir tөmej өөredip algan turar poor tep idegedim. Oon-pile kadь, po eştөrge nam, areve yyrleri xyn pyrynyn paaştalgazьn perip turarь cugula tur.

Likpuntu paşkьzь
K. Tolgaj-ool.

Udaan tassьktь otturzaaar

Cөөn-xemcik kozuununun Xөndergej sumuzunda namoьn 6 tugaar yyrynyn canьnda xereezennerner tassььnьn targazьnga eş Tьngьldaj targa polga-la, 2 cьl azьp tur. Po eş Tьngьldajnьn pistin xereezennernin arazьnga corutkan azьl tep cyвezi pir-taa cok, anaa-la aalьnda olurup pergen pol-la.

Xamaarzьr yyry ta cyny kөryp olurar cyвe ijik, coguur cerinden po tassьktь, pir aajь tьvьlgь-ce caa tolgaaş, pistin xereezennernin orttuzunga azьlьn aim şimcedip corutsa coguur poor?

XEREEŻENNERNIN
PIREEZI.

1294 paaş mai өlgen

Uluq-xem kozuununun Ezim sumuzunun 10 tugaar arвannьn iştinden 36 cьldьn cudundan polgaş eldep cyyl aarьqd-n, pөry cigeni-pile şuptuzu 1294 paaş mai өlgen. Oon iştinden karacangьs cuttan өlgeni 1027 paaş, paza tus arвanda kozkooptun kadartkan malьndan 58 өşky өlgen turar, kattьşkaş 1352 paaş mai өlgen turar.

Moon songaar mal-magannьn kyş-tengeli ulam paksьraar polgaş perge yjeler moon songaar polurun cer-le utpas coruk cugula.

PEQZI.

Pistiŋ xarььвьs

TXK-da Pajьstan—2 kizinin ceccen cugaazь tep cyylynnyn camdььzь şьn ebes tur.

UXK-da Tonduv—Pajьr-ooldun arattarga ciik өrttekke sigen sadьp turarьn ьnda xana solununga cьrьdьp pizi.

Tandь kozuununda Kara-tilgi—pizeen cyylynerni coguur cerin-ce şilcitken pis.

Parььn-xemcikte Tandar—Kargь sumuzunda cut tugajь pizeeninni yndyrer teerge tapkьr tur.

Suqluq-xemde „Kuşkaş"—kezigyn Pavьldaktьn tugajьn nam yyrynge medeele.

Yrвynde „anьjakkor"—slernin pizeen cyвener koncuq pildinmes poldu.

CXK Xorum-taq sumuzunda „maldьn kzmgalakcьzь" tep aratkor şьn adьnarnь pizibeeniner-pile pizeen materialьnarnь solunga yndyrвes tur.

Xajьrakkan sumuzu Pazьr-ool—şaanda lamalarga tarladьp coraanьn tugajьn pizeenin pildinmes poldu.

TXK Samagaldajda S. Seren—ergi şaqnьn toolun pizeeniner şьnar cok poldu.

KXK Koptuda „Arьoq paazь"—1 tugaar arвanda ltpikkejnin tugajьn pizeeniner şьnar cok poldu.

Tandьda Tabaa-cap—cut tugajьnda piz en cyylyner murnunda pizeen cyylder-pile tapkьr poldu.

Tandь kozuununun Kөk-pulunda „Kөsky-karak"—Kөk-pulun sumuzu Corвaakkaj azьrap algan uruun kөrвes, caş uruun etteer coruun sumu şyygyzyn-ce tarьj medeele.

CXK-da Kьzьl-өq ergelekcizi Paas—Kьzьl-өqnyn kultur cьrьdььşkьn azьlьn pizeeniner uzuru pildinmes poldu.

UXK-da Karandaş—Tus-taq sumuzunda solun taradьlgazь koşkak tep pizeenin erengej tur. Solun taradьlgazь pagaj teen poordan paşka, ol solun tazьp turar kizini pizibeen tur sen. Paza ol sumuda nam kezigynv eş-өөry-pile ep cox **Tabaanь** nam yyrynge medeele. Paza 35 cьldьn 7 ajda **Tabaa** xereezen **Manmьnь** ettep turgan teenin өjy ertken tur.

Tandь kozuununda Tugancь—ol cerde xamaattьlarnьn tuzalaanьn pizeenin tapkьr poldu.

Xarььssalgalьq redaktor **Lyndyp.**

Biletter tьp aldьm

Po cьldьn 3 ajnьn 15-tin xynynde Kьzьl-xoorajnьn kьşkь kyş-kultur kьlьr cerge coraaş, № 7398 areve kezigyn bledi, № 1344 profes kezigyn bledi, № 2970 OKTE biledi, mьndьq 3 bilet cerge cьkanьn tьp aldьm.

Biletternin iştinde өske cyyl kandьq-taa cyвe cok. Uk biletternin eezin—PXK Kara-xөl sumuzu, kyzyget Cyldym tep pizeen poldu. Biletternin eezi kizi, revolustuq şerlqde M. Mombuuzaj menden keep xyleep alьrьn carlap tur-men.

Şerlqde: M. Mombuuzaj.

Poştazьn вenzinnep algan tazьp turar

Kьzьl-xoorajdan Tees-xem kozuunun-ce 4 ajnьn 1-nin xynynde yngeş, Palgazьnga keep xongaş, ertteninde, Samagaldaj-pile ol arazьnda poşta tazьp turar kizinin şanaanga olurup algaş, corup olurвusta, aadьвьs pisti sөrttyr xamaan-cok, cyyktyq şanaan pezin uqвajьn pargan. Meen kadь coraan өөrym 2 kizi, yzelee kaaş kilometir xire cerge karandьlap kьlaştazьp corup olurgaş, xynnyn cьlььnga cerge tьştanьp amьrap olur-pis.

Ьncap olurвusta, cьt-la ebes cьt par. Poştaccьdan ajttьrьq saldьm:

—Pistin şanaabьs kьвar вenzin cyвe-pile xөdelip corвas xirezinde, cop koncuq вenzin cьttalьp turar cyвe poor ezikkej?

—Pistin sөөrtyp coruur poştabьstь colaaccьlar вenzinnep algan cedip kelgeninde ьndьq cьt par cyвe tur.

—A so unnarnь paza вenzinnep kaan keer tur-pe?

—Solun xamaan cok, poşta-pile corukan akşanь-taa вenzinnep algan cedirip keer ulus polgaj.

Şьnap-la ьndьq cyвe poor-pe teeş kөөrymge, camdьk solunnarnь вenzinnep kaan polgaş cьtkьrь-taa eleen perge poldu. Ьncangaş, uk poştanь ergelep aattarьp turar ulustarga perip kaar sanalьm polza, moon songaar ьncap turup cer-le polвas polgaş poştanь sөөrttyp coraaş yreqdep pudaqdaar, coguur ceringe cecce şuut şalьptьq cedirвes, oruk-suur saadadьrlarga coguur xemceq xarььssalgazьn yrgylcy kөrgyzyp turar uzurluq. Ьncap ojnap turup polвas polgajaan.

Moon murnunda Samagaldajga keep turgan, mal clir sula, kizi clir talgan polgaş kuruocaat suqlarnь şoodaj-şoodajь-pile вenzinge xolup kaan kelgen, onu clir xamaan-cok, oon cьdьnga mal polgaş kizinin paazь aarьp turgan tur. Ol вenzinniq talgannar, taraalar am-taa par.

Po tugajьnda coguur xemceq alza cer-le taarьmcьlьq poor tep, Tьва tөp kooptun paaştaar ceri polgaş transporttun paaştaar cerinin kulaanga şuut medeelep turmen.

Surgakcьlap coraan
Tovariştaj.

Tazь taanda tyzymetsiq tur-am

Kьzьl-xoorajda Sovtьvtranstьn operas kildizinin ergelekcizi TAŻЬNЬN tyzymetsiq polgaş ulurgak coruu tendep pargan, cyl teerge, ьnaj peer masina teeş xajnьp corup turar tьва polgaş xamaattь connun ajttьrьq negeldezin eptiq askь-pile cer-le xarььlap perвes, cok polza kyşteer ijik-pe azь şuut xarььlabas, meşpeje pergen pilвeeccennep olurar.

Ooda-la ol canьnda olurar eşөөry-pile paza kөryşpes, yrgylcy ass pьlaazьr polgaş „men pilir men" teer xirezi-pile xөnzeleer, paaştaar cerinin ajttьşkьnьn toobas, cer-le azьlьnga xarььssalga cok pajda ьn 35-36 cьldarda yrgylcy kөryp keldim.

Blangьja am yjede Sovtьvtranstьn ergeleer cerinden, songaar teedi texnik surguulunga 3 kizini corudarь pile paşkь texnikumunda peletkep өөredip turar. Tazьnьn ьnda өөrenip turarь en koşkak polgaş uk surguulundan yrgylcy-le 15-20 minut ozaldap kelir, ol kelgeş paşkьlarьnьn taalgazьn kyyssetpes, xarьn udur pir-le cyвe tep karьşkan olurar poor tur. Oon angьda Sovtьvtranstьn kollektivinde xana solununun ergelekcizinge songaan, ol azьlьn mьrьnaj utkan polgaş xarьn xana solunu Tazьnь tilep turar appargan.

Tazь podu areve kezigyny polgaş garaşta areve yyrynyn tergiilekci kezigyny kizi cyвe, ol azьlьnga kirzir pajttьgaj, toorada cьdьp algan „men paaştaar saavьrlaar kizi-men" teer xirezi-pile areve yyr targazьnьn cugaazьn xerekke cer-le alвas, oon turzuk, nam yyry pezin eş xuuzunda cyвe cugaalaarga, cerle xerekke alвas.

Tazьnьn po pajdaldarьn ap kөөrge, apparttь arat massaga cookşuladьr tep ajtttьrьqga kancap-taa taarьspaş polgaş xarьn toorada „uluqzup tyzymetsij pergen tur.

TЬNNAAN.

Ylegerliq poştaccь

Tandь kozuununun Kөk-pulun sumuzunun 1 tugaar arвannьn areve kezigyny Tancaj-ool, tus sumun n solun tazььr poştazьnga 35 cьldan egeleeş 36 cьldьn 3 aiga cedir solun taradьlga azьlьn kьlьp kelgeni koncuq cediişkinliq tur, cyl tize, tөp cerden kelir poşta cedi xonuk tudum keliri pile eş Tancajool, ol kezeezinde sumunun xamьk solunun xyleep algaş, oon taarttazьndan egeleeş 2-3 xonukta xamьk solunun ee-eeleringe cedirip perip turar.

Po eş Tancaj ool polza, podunun idapkej sonuurgalьn salьp, uk azьlьnga xarььssalgalьq azьldap turar eş myn tur. Moon songaar podunun azьlьn eelep ulam-na şьngьь azьldaar coruk cugula tur. Өske eşter po eşten yleger alьr coruk cugula tur.

Suq-pazьnda PADЬRGЬ.

3-ty өlyrdyler

Tees xem kozuununun Şuurmak sumuzunun arat conu pөrypile temisselin cer-le koşkatpajьn turar, cyl teerge, 36 c. 1 ajnьn 1-den 3 ajnьn 26-ga cedir pөry өlyrgennerni ьlgaarga: Kara-ool 1-ni өlyrgen, Xence 1-ni өlyrgen, Padь-şii 2-ni өlyrgen, Lakpa 1-ni өlyrgen.

Po eşter pөry pile temisselin koşkatpajьn turgaş aş kөk pөrylerni 5-ti өlyrdyler.

Aevecci SEDIP-OOL.

Kьzьl-xooraj Tirazь 4.748 Kyrynenin 1 tugaar tipografь

ŞЬN

Nomer erttee 10 kep.

TARN TK polgaş Profes Tep cevyleliniŋ organь

Pygy telegejniŋ proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь kattьbьŋar!

„Şьn" solunnu cagьr erttee:

Xuuzunda cagьrlarga:

1 cьlda . . 5 akş.— | 3 ajdan kudu
6 ajda . . 3 akş.— | cagьlga
3 ajda . . 1 ak. 80. | alвas

Solun cagьdar cerleri: Tep xarьlzaa kontoru, ooŋ kedee salвьrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar

Alвan polgaş yletpyr cerleringe cagьrь: | Taştьkkь corudar cagьlgalarnь:
1 cьlda . . . . 8 akşa. | 1 cьlda . . 10 akşa.
6 ajda . . . . 5 akşa. | 6 ajda . . 6 akşa.

„ŞЬN" solun redaksьzьnьŋ adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şoly, Şetinkin kudumcuzu, paзьn № 2

1936 cьldьŋ aprel 18 xynynde suвoda № 32 (533)

Cer-cerniŋ aratkorlarь, ekki azьldьq malcьn arattarnь parlalgaga ileredip cьrьdьŋar!

Aşşak Soksuk malьn kazaa-pile xandьrgan

Tees-xem kozuununuŋ Erzin sumuzu 12 tugaar arвannьŋ xamaattьzь, OKTE kezigyny 55 xarlьq aşşak Soksuk malьn azaar alazь-pile koncuq-la idepkejliq kizi tur-am. Cyl teerge, 35 cьlda 3 cerde kьştaqlьq turgan polza, po 36 cьldьŋ egezinde keerge, 5 cerde kьştaq kьlьp algan turar tur. Ьlaŋgьja po kьştьŋ ajьldьq cudunga caŋgьs paaş malьm perвes men teeş, 6 kezek cerge malьn odarladьp keşken. Ol kezyp turgaş, caŋgьs anajьn-taa elyrвeen.

34 cьlda 30 xojluq turgaş, 35 cьlda 48 paaş cedir estyrgen. Ol polza, karacaŋgьs, maldьŋ odar-pelciirin taarьştьrьp turarьnda eвes, xarьn maldьŋ cemin kyzyn ekki peletkep algan ьnda polur tur. Өske aşşaktar eş Soksuktan yleger alьrь cugula tur.

ТУКСЕЕ.

Arвan targazь Sazaa, caŋgьs-taa paaş mal elyrвeen

Tees-xem kozuununuŋ Erzin sumuzunuŋ 10 tugaar arвanьnьŋ targazь eş Sazaa malьn azьraarьnga pir tugaar eş tur. Cyl teerge, po kьştьŋ ajьldьq cudundan pir-taa mal elyrвeen. Amga cedir malь ekki turar polgaş ol malьnьŋ ciir sigeni am-taa iji uluq saraat xeвeer. Ol saraattarь cьlzьp, kur arttarьn podaaş, malь cudaan arat conga şanak-şanaa-pile perip turar.

Malьn azaarьndan aŋgь, cer-le eş Sazaa koncuq rьzaŋ azьlcьn kizi cyвe. Cizee: terge tuguju eer, şanak cazaar, oon-taa eske cyвeni kьlьr, kьlgan cyвeziniŋ şьnarь koncuq ekki polur polgaş cer-le arat coŋ-pile ep najьraldьq, podunuŋ pajdalь koncuq kiziziq kizi tur. Өske eşter po eşten yleger alьrь cugula tur.

Paşkь Seвil.

Өskeni—388 paaş poldu

Uluq-xem kozuununuŋ Şagaan-arьq sumuzunda 12 tugaarlьq arвannьŋ malьnьŋ cьl-cьlda ezyp turarьn moon adaaŋga kergyzerge polza:

Maldar adь	34 cьl	35 cьl	Өskeni
Inek . . .	144	219	75
Cьgь . .	85	112	27
Xoj . . .	425	598	173
Өşky . . .	353	466	113
Tуny	1009	1395	388

Ystynde maldarnьŋ pygy kazaazьnьŋ sanь 82. Moon ap keerge, tus arвannьŋ azьl-agьjь cьl-cьlda sajzьrap turarь, elееn cediişkinniq tur. Moon soŋgaar azьl-agьjьn ulam-na sajzьradьr poor tep idegedim.

Şagaan arьqda aratkor РУRВУ.

Mal azьlьnga kьzьmak eşter myn

Tees-xem kozuununuŋ Erzin sumuzunuŋ 9 tugaar arвanьnьŋ xamaattьzь eş Tadarьkpaj malьnьŋ azьlьnga kьzьmakkaj polgaş cьl-cьlda nemej estyryp turar. Cyl teerge, 33 cьlda 3 aattan eske mal cok turgan, 34 cьlda 1 inek, 20 xoj, 3 aattьq, 35 cьlda 9 inek, 60 xoj, 2 aattьq, po 36 cьlda 13 inektiq appargan. Paza myn sumunuŋ xamaattьzь eş Tadaa malьn azaarь koncuq ekki. Cyl teerge, po cьldьŋ ajьldьq cudundan malьn elyrвezi-pile 2 aj xirede talвьj, xyyrek seerttyp, malьnga cer ezip kelgen. Oon cьldagaanь-pile 60 paaş malьndan caŋgьstь-taa elyrвeen.

Seвil.

Ceen-xemcik kozuununuŋ Xorum-taq sumuzunda namnьŋ 25 tugaar yyrynyŋ kezigyny Teŋgyr-aktьŋ podu mal azьlьnga eŋ kьzьmakkaj azьldaar uzurunda malьnьŋ paazь xoramca cok ezyp turar, cyl teerge, 34 cьlda 78 paaş maldьq turgan polza, 35 cьlda 123 paaş polgan, nemeşkeni 45 paaş.

Po kьştьŋ ajьldьq sooguŋga caŋgьs taa paaştь alьspadь. Kizi pyryzy Teŋgyr-ak ьşkaş, mal azьlьn-ce idepkejin salьrь cugula.

Areve yyrynyŋ sekreteri O. TORZU.

Cьl-cьlda ulam estyryp turar

Uluq-xem kozuununuŋ Угвуn sumuzunuŋ 2 tugaar arвanьnьŋ xamaattьzь arat Sojan-ool malьn ekki azьraar polgaş po kьştьŋ ajьldьq cudundan caŋgьs—eskys anaj-taa elyrвeen, xarьn cьl-cьlda malь ezyp turar.

34 cьlda—145 paaş maldьq turgan polza, 35 cьlda—159 polgan polgaş po 36 cьldьŋ egezinde keerge, 187 paaş polgan.

Eş Sojan-ool, moon soŋgaar malьn ulam-na estyryp, nam, cazaktьŋ salgan sorulgazьn kyyssedip, mal azaarьnьŋ argazьn pilвes turar ulustarga ylegerin ulam-na ajttьrь cugula tur.

M. Namazьk.

Profes organizastarь TAR 15 cьl polur ojuŋga amdьgaaştan peletkeniŋer

1. Xerek kьrьnga profes organizastarьnьŋ kьlьr azьlь polza:

a) Azьl pydyrylgeniŋ şьnarьn sajzьradьr polgaş kьm kizi podunuŋ kьlьp turgan azьlьnga xarьssalgalьq turar.

в) Azьl-agьjьnьŋ iştinde ceder, cetpes cyylderni tyrgen ileredip, azьlga saat poor cyylderni cok kьlьr.

c) Albannьŋ et xerekselin kamnьь-pile edilep, materialdarnь ekonom-kamnalgalьq azьqlaar.

d) Pydyrylgeniŋ planьn cogu-ur ej şaanda kyyssedir, poduŋga onaaşkan xemceen eвeeş şaktьŋ iştinde azьr kyyssedirin oraldazьr.

e) Azьlga cьldagaan cok ynmes, araga-tarьzь izer, onaaşkan azьlьŋga xarьssalga cok, şalьŋ ekpeleer, azьlga yr turвas „kezer" kiziler-pile temissezir.

f) Podunuŋ azьldap turgan azьlьnьŋ texnik argalarьnga eereнip, nasional kaadьr poop, ol cerniŋ eezi polur corukka oraldazьr.

2. Azьl-agьjьnьŋ kezek-kezek salвьr cerleringe pydyrylgeniŋ xuraldarьn yrgylcy corudup, ol xuraldarga cugaalaşkan ajttьrьqlarьn azьl-agьjьnьŋ ergeleer cerince şilcidip perip turar polgaş ooŋ negeldezin yrgylcy negep kyyssedirin oraldazьr:

a) Xana solununuŋ azьlьn sajzьradьr, onu şьnarlьq materialdar-pile xandьrar, pydyrylgege xamaarьr ajttьrьqlarnь koldadьp pizir polgaş pot-şygymcylel, curuk suqlar-pile xandьrar.

в) Staxanoftuŋ ylegeri ьşkaş, şalьptьq azьldap turarlarnь ileredip, „Şьn" solun polgaş xana solunnarьnga pizip, paza ooŋ-pile kadь calgaalarnь ileredip turar.

c) Azьlcьnnarnьŋ xomudal pildiriişkinnerin ekkizi-pile xьnap şьnьn tьrkaş, tyrgen xarьь perip turar.

3. Azьlcьn, alban xaakcьlarnьŋ orttuzunga kultur massalьq azьldarnь organizastap, anaa olarnь kalвaa-pile kiriiştirip turar coruk cugula. Ol pydyrylge ceriniŋ aajьnga taarzьr xire sporttarnь polgaş ojunnarnь organizastap turguzar:

a) Profes kezigynyŋge caa ulus kiirip alьr coruktu cugulalaar. Murnunda ьşkaş, azьlcьnnarnьŋ pildiriişkinin algaş cidir şьqzap alьr coruktarnь mьrьŋaj-la cok kьlьr.

в) Podunuŋ kolektivьnьŋ iştinde OKTE, RTO ьşkaş xej niitiniŋ organizastarьnьŋ azьlьŋga yrgylcy tuzalazьр, olarnьŋ azьlьn segideringe xarьssalgalьq turar.

c) Cyyl pyrynyŋ cьrьdьşkьn pelgymnerin-ce podunuŋ kolektivьnda pektaap turar azьlcьnnarnь xandьdar.

d) Caskь nogaa tarьlgazьnьŋ azьlьn kalвaa-pile corudar, argalьq-la polza, profes kezigyn pyryzy nogaa cok turвazьn tep lozuŋ-pile azьldaar.

Po cyylderni cys xuu kyyssedip alьr polzuвussa, TAR-nьŋ 15 cьl polur Uluq pajьrьnga ekki cediişkinniq uzuraşkanьвьs ol polur. Caŋgьs-taa profes kezigynneri polgaş kezigyn eвes azьlcьnnar po sorulganь cer-le uttup polвas.

Profes tep cevylelinde Агарсаа.

Germannьŋ proletariadьnьŋ paşkьzь—
Ernst Telman

Telman, 1886 cьldьŋ 4 ajnьŋ 16-da German ulustuŋ Gamburk tep xoorajьnga azьlcьn kiziden tereen.

Eş Telman, 16 xarlььnda paroxot azьlcьnь polgan polgaş sosial-demokrattьq namga kirgen.

Telman, 1906 cьldan 1908 cьlga cedir şeriq alвanьnga turgaş, anaa profes şimceeşkininiŋ azьlьnga kiriişkeş, şeriqden yndyrityp-ken.

1914 cьlda tajьn egeleeniniŋ yjezinde xaan cazaktь tyzyrer tugajьrda soldat şeriqler orttuzunga revolustuq surttaal nepteredip turgan.

Eş Telman

1917 cьlda Telman, ьncaarda turgustungan, xamaarьşpas sosialistьq namnьŋ kezigyny turgan.

Eş Telman, 1918 cьlda nojaвr revoluzunuŋ yjezinde Gamburktuŋ azьlcьnnarьnьŋ korgar cyrek cok tajьncь paşkьzь turgan.

1920 cьlda eş Telman, Germannьŋ Komunistьq namьnga kirgen.

1923 cьlda Gamburktuŋ proletariadьnьŋ poo-cepsektiq turalalьşkьnь eş Telmannьŋ paaştalgazь-pile ertken.

1924 cьlda polgan Germannьŋ Komunistьq namьnьŋ 9 tugaar Uluq xuralьndan eş Telman namnьŋ paşkьzь poop tepşeen.

Eş Telmannьŋ paaştalgazь-pile Germannьŋ Komunistьq namь polza, namnьŋ kol şugumundan cajlьr pygy-le yzelderni puza şapkan polgaş Kominternanьŋ pir eŋ kyştyq salвьrь polgan.

Eş Telman polza, uluq Stalinniŋ surukcuzu polur. Eş Telman polza kadьq rьzьq bolşevik polgaş Germannьŋ proletariadьnьŋ ьnak paşkьzь.

Faşistьq kara-pazьnda cьdar Telmannьŋ adь polza, pygy telegejniŋ Oktaвrь teeş moon soŋgaar temissezirinde Germannьŋ polgaş pygy telegejniŋ proletariadьn kьjgьrьp turar.

Pazaar sadььnьŋ ceriŋge arьq-şeвerniŋ pedyyn argalarьn kyyssediri

1. Pazaarnьŋ şelyn toвurak-toozunnanmas kьldьr turguzar teleede, taptadьр, suq-pile pyrgyrttyr polgaş tuskaj suq pyrgyrttyr saвalьq turar.

2. Pazaarnьŋ şelyn pok-toвurak cok arьq turguzar, edek, pok-sagьn aştaaş, onu seerttyp teger tuskaj xerekseldiq turar (seerttyrge edek, kyzyrym pok tegylвes kьldьr ol seerttyr xereksel saвalarnьŋ askьn xaar).

3. Pazaar sadьь toozulgan soon, tarьj-la myn şeldyn xamьk edek, kyzyrym pok-sagьn aştap seerttyp yndyrer.

4. 6 xonuk iştinde pirden eвeeş eвes iemgi pok kyzyrym seerttyr, urar xereksel saвalarьn aştap arьqlap turar uzurluq.

5. Pazaarnьŋ şelyn xyn pyryde şirвip aştaar, ьlaŋgьja pazaarlьq xynde, pazaar sadьь egeleeriniŋ murnunda polgaş pazaarlap teŋgen soonda myn şeldy tyrgeni-pile şirвip, pok-sagьn arьldьrarь cugula.

6. Pazaarga cem-aaş cyylynyŋ sadььn tuskaj aŋgь oduruq cerge sadar polgaş cem aaş cyylyn sadar cer-ce eske kiziler kiirip polвas.

7. Tus tus cem-aaş cyylyn aŋgь-aŋgь oduruqlarga telgep sadar. Cizeeleerge: cimis kat, eet, syt polgaş oon-taa eske.

8. Cem-aaş cyylyn sadьqlaarda pedik stol kьrьŋga, azь tuskaj kьlьp peletkep kaan pedik kalвak ьjaş kьrьnga saвazь-pile salьp algaş sadьqlaar, cer kьrьŋga cem-aaş salьp algaş sadьqlap polвas, pir eвes cerge cem-aaş cyylyn salьp algaş sadьqlap turar polza şiider uzurluq.

9. Sadьqlap turar cem aaş cyyly tus tus saвalьq turar uzurluq.

10. Sadьqlap turar cem-aaş cyylderin-ce toвurak-toozun polgaş eske xaldaвьrlьq cyylder caqdatpas teleede, cem-aaş cyylyn pes ijik-pe eske tuskaj cyвe-pile şьр turarь cugula.

11. Po arьq-şeвer sagььrьnьŋ pedyyn argalarьn Xooraj azьl-agьjьnьŋ ergeleer ceriniŋ talazьndan kyyssediri cugula. Monu xaragalzap xьnaarьn Kulminniŋ kadьk kamgalaar ceriŋge polgaş arьq-şeвer komizьnьŋ kezigyny eş Taqbaldajga taqzьr.

Kultur ministeri Sedip-ool.

Sekreteri Lopsannaar.

Ol yyrlerde solun cagьlgazь sula corup turar

Ceen-xemcik kozuununuŋ Kьzьl-taq sumuzunda namnьŋ 23-17 tugaar yyrleriniŋ 36 cьldьŋ solunuŋ cagьр ap turarь koncuq cetpes. 17 tugaar yyrnyŋ 111 sannьq pygy kezigynneri cyk-le 45 cagьlgalьq poop turar.

23 tugaar yyrnyŋ pygy kezigynneri 30 azьq, olarnьŋ cagaan solunu 28-le polur tur. Tus sumuda nam kezigynneri 140 azьq kizi turgaş, janzь-pyry cagьlgalarnь cyk-le 73-ty cagьр alganь polza, nam kezigynneriniŋ pottarьnьŋ sulazьn kergyzyp turar tur.

Nam kezigynneri kizi-pyry cagьlgalьq turar tep lozuŋ sorulgaвьs par poldur. Onu istep algaş, nam kezigynneri solunnu cagьр alвь-şaan, ьndьnda arat tymenni solun parlalga ce kьjgьrar uzurluq.

M. Picce-ool.

Nam kezigynneri, solun cagьlgazьn kalвartkaş, arattarnь parlalgaже xandьdaaŋ!

TAR profes kezigynneri, pottarьnarnьŋ kultur massalьq azьldarьnarnь kalвaa-pile corudup, pydyrylgelerde cetpes polgaş aar surttaaldьq coruktu yndezini-pile cok kьlьrьnьŋ, pydyrylgeniŋ planьn toldur kyyssediriniŋ polgaş podunarnьŋ organizastarьnarnь massalьq, paza profes organizazьn revolustuq şkola kьlьrьnьŋ xyrezin eres coruduŋar!

(Maj pirniŋ lozuŋundan).

„Skrips-Govardь Njuspejpers" tep Ameriktiŋ solunnar yndyrer kattьşkan cериniŋ targazь Roj Govardь teerzi-pile 1936 cьldьŋ mart ajnьŋ 1 xynynde

eş STALINNЬN cugaalaşkanь

(Egezi № 31(532) solында)

Govardьdan: SSRE-pile Ameriktin Kattьşkan Ştattarьnьn arazьnda diplomattьq xarьlzaa turguzarda prezidendi Ruzvelt-pile teergi Litvinof, propagandь tugajьnda pir tөmej utkalьq nota pizik perişken polgaj. Teergi Litvinoftun prezidendi Ruzveltke corutkan cagaazьnьn 4 tugaar cyylynde cyy teen tize, Sovettьn cazaa „Kattьşkan Ştattarnьn şuptuzunun, cok-polza olarnьn kajь pir keziinin, olarnьn tөbiskeeri ijik-pe eelep turar cerlerinin ulus төrenin azь niitti angьnьn turguzuun kyş-pile tyzyrer ijik-pe tyzyrerin peletkeer azь өskerttir sorulgalьq kandьq-taa organizastar ijik-pe pөlykterni podunun tөbiskeeringe kiirөes polgaş turgusturөas, paza ol mediliq kandьq-taa organizastar ijik-pe pөlykter cok-polza kardьq-taa organizastar, azь pөlykternin tөleeleri, cok-polza tuzaaldьq kizilernin yylgedir xereenge udur xemceqlerni podunun tөbiskeeringe paaş udur ap corudarьn" xyleenip alьr tur teen polgaj. Pir ebes ol cyylde ajьtkan xyleelgelerni kyyssediri Sovet Ebilelinin kyzelinge taarьşpas ijik-pe azь oon ergezinde ebes cyve polza, teergi Litvinof ol cagaaga cyge xolunun yzyyn piz·enin menee tajьlвьrlap peerin Slerden tilep tur·men, mister Stalin.

Stalindan: Slernin tyzyryp cugaalaan cyylyner jozugaar xyleelgelerni kyyssediri pistin ergeвiste, pis ol xyleelgelerni kyyssedip kelgen polgaş kyyssedirpis.

Politik talazь-pile şөlyttynyp kelgen ulustar pistin yndezin xoojlubus jozugaar pistin curttubustun tөbiskeeringe curttaar ergeliq. Politik talazь-pile şөlyttynyp kelgen ulustarga xorgattьnar ergeni Ameriktin kattьşkan ştattarьnьn perip turarь-pile tөmej ьndьq ulustarga xorgattьnar ergeni pis perip turar-pis. Litvinof ol cagaaga xolunun yzyyn salьrda, con iştinde kirgen xyleelgeler iji talaga xamaarzьrьn podaaş salganь mьrьnaj tөdargaj tur. Sovettarga udur polgaş kapitalizmga tuzalьq kьldьr propagandь corudup amerik xamattьlardan ettin tetkimcezin ap turar polgaş camdьkta kargьs өlyrykcylernin pөlykteri-taa poop pөlyөleşken turar orus ak şөlyttyngenner AKŞ-tьn tөbiskeeringe turup turarьn Ruzvelt-pile Litvinoftun cөpşeereşken kereezinge cөryşken cyve tep podap tursier-pe, mister Govardь? Ol şөlytkenner AKŞ-ta paza-la par turar xorgattьnar ergeni edilep turarь todargaj tur. Pis kandьqьl tize, pis curttubus tөbiskeeringe kьmga-taa udur kemniq xerek yndyrer poda'dьq cangьs-taa kargьs өlyrykcyny kazan-taa turguspas-pis. AKŞ-ta xorgattьnar ergeni pistin curttubustazьndan algьq pilip turar poor on. Ol-taa kancaar pis arttьktaвas-pis.

Pistin curttubus tөbiskeeringe politik talazь-pile şөlyttynyp keep turar ol ulustar-pile yzeliner pir poop turar polgaj-s'er tep, Sler menee udur cugaalaar cadaвas-sler. Ьncaarga, kapitalizmga polcup, Sovettarga udur surttaal nepteredip turar ak orus şөlyttyngenner-pile sagьş kattьzьp turar amerik xamaattьlar cokpe ьncaş? Ьncaarga am cugaa cyl? Ol ulustarga tuzalaşpas, olarnьn coruunga akşa-mөngyn perвes, iji curttun tuzaaldьq ulustarь өske curttun iştikki xereenge şuut xol kirişpes polzun tep uzuru ol tur. Pistin tuzaaldьq ulustarьввs ol xyleelgeni şьn settkili-pile kyyssedip turar. Olarnьn iştinden kьm kizi puruu cyve kьlьpkan polza, piske cugaalazьnnar.

Pir ebes tendii azьp, ak orus şөlyttyngennerni şuptuzun AKŞtan yndyr şөlyyryn negeer polza, AKŞ-ta-taa, SSRE-de-taa carlap toktaadьp turguskan xorgattьnar ergege udurlanьp xaldвanь ol polur ijik. Po tugajьnda, negeldeler polgaş udur negeldelernin coguur taarzьr өj xemceen xyleer xerek. Litvinof Ruzveltke corutkan cagaazьnga xolunun yzyyn salьrda, amь-xuu kizi poop ebes, xarьn pir kyrynenin tөleezi poop adьn salgan poldur. Paza prezidendi Ruzveltin ьncanganь pir tөmej poldur. Olarnьn tugurzuuşkunu polza, iji kyrynenin arazьnda tugurzuuşkun poor tur. Litvinof-taa, prezidendi Ruzvelt-taa iji kyrynenin tөleeleri poop ol tugurzuuşkunga xolunun yzyyn salьrda, cyny podaan tize, podunun kyrynezinin tөleeleri өske talazьnьn iştikki xereenge şuut xol kirişpes uzurluq polgaş kirişpes-taa polzun tep, olarnьn azьl coruun podap adьn salgannar polgaj. Iji curtta carlap toktaadьp turguskan xorgattьnar ergeni uk tugurzuuşkunga xamaarьştьrвas uzurluq turgan. Şak ьncaar Ruzvelt-Litvinoftun tugurzuuşkunun iji kyrynenin tөleelerinin tugurzuuşkunu kьldьr pilir xerek.

Govardьdan: Ьncaarga, amerik tөleeler Brouder-pile Darsi olar ertken cьlьn Moskvaga poop ertken Komunistьq Internasionaldьn VII tugaar Kongrezinge, Ameriktin cazaan kyş-pile tyzyrer tep kьjgьrвajьn turgan-pe?

Stalindan: Eşter Brouder, Darsi olarnьn cugaazьn sagьnmajьn tur-men, olar cynyn tugajьn cugaalap turganь pezin sagьnmajьn tur-men, oom xyleenijin. Olar ьndьq janzьlьq cyve cugaalap-taa turganь cadaвas poor. Ьndьq polza-taa, Ameriktin komunistьq namьn sovet kiziler turguskan ebes. Onu amerikter turguskan polgaj. Ol nam AKŞ-ta azьk turup, podunun tөleelerin songuldaga yndyryp, paza prezidendi songuldazьnga-taa yndyryp turar. Pir ebes eşter Brouder, Darsi olar Moskvaga pir kattap cyve cugaalapkan polza, AKŞ-ta aalьnga ьndьq janzьlьq polgaş xarьn-taa şьnap-la oon arttьk erestii-pile cys-cys udaa cugaalap-la turgan polgajlar. Ameriktin komunistarь pөttarьnьn yzel surttaalьn şөleennii-pile nepteredip turar azьrвas-la bşkazьgaj. Amerik komunistarnьn azьl coruunun tugajьnda sovet cazaan xarьвs salgalьq tep podaar polza okta-la şьn ebes polur ijik.

Govardьdan: Ol ьndьq-taa polza, po udaada cugaalazьp turar cyve polza, Ruzvelt—Litvinoftun tugurzuuşkununun 4 tugaar cylynge cөrzyp, amerik komunistarnьn sovet tөbiskeeringe kьlьp turgan azьl coruunun tugajьn cugaalazьp turar cyve ijin.

Stalindan: Komunistьq namьn azьl coruu tep cyl, cogum todargaj coruduuşkunu cyy poop polurul? Ol azьl coruu teerge. parьk urgulajьnda yletpyrccin tymenni ebileldeer, mitin xural, cьskaal, azьl soksap temissezir coruk polgaş oon-taa өskeni ebileldeer, ьndьq poor polgaj. Po pygyny amerik komunistar sovet tөbiskeeringe kьlьp şьdaвazь mьrьnaj pildingir tur. Cyge tize pistin SSRE-de amerik yletpyrccinner cok.

Govardьdan: Udur tedir perişken xyleelgelerni pilirde, pistin curttarnьn arazьnda ekki xarьlzaalьq turarьn kamgalap, ьnaj ulamcьdьp corutkan turar kьldьr, pilgen turup polur tur tep, Slernin cugaanarnь men ьncaar pilip polur men·pe ьıar?

Stalindan: Je, cugaa-cok.

(Ulaaşkьnь kelir solunda).

Paşkь Stalinnьn sөzy pygy telegej kьrьnga neptereen

Ameriktn „Skrips-Govardь Njuspejpers" tep, solunnar yndyrer kattьşkan cerinin targazь Roj Govardь-pile eş **Stalinnьn** cugaalaşkan cugaazьnga pygy telegej kьrьndan xarььlap turar tur.

Taştьkkь kapitalis curttarda ynyp turar uluq solunnarnьn iştinde ol cugaanь yndyrвeen ijik-pe oon utka uzurun piziвeen cangьs-taa solun cok.

Cyq-le German faşistarьnьn solunnarь askьnda toldur suq paktap algan cyve-teq,ьвt cok turar. Ol solunnar polza, faşistarnьn telegejge peletkep turar tajьnьnьn ajььlьnьn tugajьnda eş **Stalinnьn** kancaar-taa arga cok ile todargaj, şьnnьq sөsterin Germannьn arat tymeninden cazьrarьn oraldazьp turar. Cyge teerge, kapitalistьq jozu-turguzuqga tөmejleerge, Sovet jozunun kancaar-taa aaj-cok uluq azьk tuzalььn ol xire pyzyreldiq kyzy-pile kөrgysken eş **Stalin**nьn magalьq sөsterin Germannьn azьlcьn tymeninge cugaalaar polza, ol solunnarga azьk cok polur tur. Cyge teerge, ol şьlgaraan ugaannьn sөsteri polza, Sovet Ebilelinin tugajьnda xyn xynde-le faşistarnьn nepteredip turar mege xөвun pyryny-pile ileredip turar.

Amerik, Franzь, Angli, Cexoslovak suqlarnьn kargьs solunnarьnьn xөj nuruuzunun temdeqlep turarь polza, Sovet Ebilelinden imperia'istьq tajьnnarga udur, ep-tajвьnnьn xeree teeş temissezip-taa kelgenin, temissezip-taa turarьn,paza moon songaar-taa temissezirin eş **Stalinnьn** sөsteripile pygy kizi tөrelgettenge paza kattap şьnzьdьp kөrgysken tep temdeqlep turar. Ьncangaş, pir ebes SSRE-ce tajzьnnar xaldap kelze, SSRE olarga cьlca şaвar xarььnь perip şьdaar,—tep.—ol solunnar pizip turar.

* * *

Paşkь **Stalinnьn** şь'garaan ugaannьq sөsteringe SSRE curttunun azьlcьn tymen arattarь kancaar-taa aa-cok amьrap өөryp uzuraşkan.

Fabrik, zavottarga, alвan cerleringe polgaş kolxostarga ol solunnar kөstyp keer pilek-le—kajaa-taa ulus polza, onu kattap kattap nomcup turgan.

—Eş Stalinnьn sөs pyryzynde, xarьь pyryzynde kajь xire mergen ugaannьq tur, kөrdyner-pe! — tep, Kijeftin kьzьl tuk xaвьjaa-pile şannatkan zavodunun azьlcьnnarь koncuq өөryp cugaalap turgan.

—Eş Stalin Govardьnьn ajttьrььnga podunun xarььlaan xarььlarьnda pygy azьlcьn tymenniq sanal-sagьzьn kөrgysken tur,—tep, Moskvanьn „Serp i molot" (xadььr-pile paska) tep zavodunun yletpyrccinneri ьnca tizip turar.

Govardь podunun pir ajttьrььnga German-pile Sovet Ebilelinin jozu-turguzuun tөmejleer teeş oraldaşkan cyвe tur ijin. „Serp i molot" tep zavottun xereezen azьlcьnь eş Jermakova ol cerin nomcupkaş, algьra kaapkaş, cugaalaanь polza:

—„Mьnda kizi tөmejleer cyy poor! Men tөrt uruqluq men. Olar tooza azьldap turar, men podum paza azьldap turar-men. Cyy poor, cyk-le amьraar xerek. Xarьn Germannьn xereezen azьlcьnь polza, cangьs-la piccii uruqnu kancaar-taa aajьn tьppajьn turar polgaj, oon kьrьndan podu paza aş olurar polgaj. Stalin şьn xarььlaan, pygy pistin өmynebisten xarььlaan" teen.

Pir ebes Japon Mool arat respublikka xaldap keer polza, Sovet Ebileli aŋaa tuzalaar teen eş STALINNЬN medeqlelin, pygy kajda-taa yletpyrccinner polgaş kolxoscular koncuq cөpşeerep uzurazьp turar. Olar polza, SSRE-pile xa-tunma najьraldьq respubliktarnь kamgalaarьnga nam, cazaktьn pir tugaar kьjgьrьь-pile turzur-pis tep tangьraqlap turar.

—Leningrattьn „Krasnьj treugolnik" („kьzьl yş-pulun") tep zavodunun yletpyrccinnerinin cugaalaanь polza,—eş Stalinnьn şьlgaraan ugaannьq xarььlarьndan pistin yndyryp alьr uzurluq, pir tugaar, kol tynnel-sanalьвьs cyy polurul teer polza—seremcilebisti ulam tьnzьtpь-şaan, kezeede pelen turgaş, şuptu stanoф bşkaş şalьptьq azьldaar. Tajzьnar-pile kelir tulcurunga podunun curttun en ekki peletkeer.

Uluq Sovettьn xөj-xөj saja arat tymeni ьnca tizip turar!

Roj Govardьnьn curttunga pargaş cugaalaanь

NJU JORK, apreldin 2-de. („Pravda" solunnun podunun pizikcizinden). „Skrips-Govardь Njuspejpers" tep Ameriktin solunnar yndyrer kattьşkan cerinin targazь Roj Govardь teerzi, Moskvaga eş STALIN-pile cugaalazьp coraaş, Nju-jork-xoorajga eep cana pergeş, solun parla'ga yndyrereri-pile cyve cugaalвan. Cyy teenil tize, Sovettьn cazaa polza, „Jevropta en-ne pьzьq cazak polur tur" teen.

German tugajьnda Roj Govardь cyy teenil teer polza, „taarьşpas xomudaldьq coruktar ьnda kancaar-taa aa-cok xөjy-pile cazьt ynyp өөskyp turarьn kөrdym" teen tur.

M. Olgin.
(„Pravda" solundan).

Japon-mancuurnun şeriqleri Mool arat respubliktьn tөbiskeerinden yndyr ojlattьrьpkan

Ulaan-paadьr, apreldin 1-de. (SETA). **Adьk-tolon**-pile **Tamzьk-pulaktьn** arazьnga Mooldun kьzьgaar şeriqleri-pile Japonmancuurnun şariqlerinin tulcup turgan tuluuşkunu marttьn 31-nin xynyn xynzedir, apreldin 1-nin tyn orttuzunga cedir tuluşkaş, apredlin 1-nin ertteninde soksap tөngen tur. Japon-mancuurlardan **Tamzьk-pulaktь** ezelep alьr teeş kaaş kattap oraldazьp kelirge, Mooldun kьzьgaar şeriqleri olarnь cuura şappь-şaan, olarga kogaral xaldatpь-şaan, MAR-nьn tөbiskeerinden yndyr sьвьгьpta perip tur. Kьzьgaar şerii turar **Adьk-tolon** tep cerni (Mooldun tөbiskeerinde) Mooldun şeriqleri kattap eelep algan.

(„Izvesti" solundan).

Taştьkkь curttarda

Kьdattьn parlalgazь Sьcuan mozuda aştaar coruk cidiqlenip turar tugajьn medeelep turar tur. Aşka tabarьşkan 64 ajmaktьn iştinden 35 ajmaktьn conu polza, oot-sigen cip turar. Cyq-le iji ajmakta aştan 2.500 kizi aştap өlgen. Aştap turar cernin conu koza turar Şansi tep mozu-ce tezip corup turar. Myn Şansi mozunun erge tutkan cerleri ulus kiirөes tep xoruurun oraldazьp turar.

* * *

Cexoslovak, Dani, Grek ulustarnьn komunistьq namnarьnьn uluq xuraldarь azьttьngan. Myn uluq xuraldar polza, faşizm, caatajьn polgaş kapital xөrenginin ezeergep pazar coruunga udur temisseige yletpyrccin angьnь polgaş azьlcьn arat tymenni kattьştьrьp ebileldeerinin lozununun adaa-pile erttip turar.

(SETA).

Cazalga

Pic mart ajnьn 23-te yngen № 26 „Şьnda" „1936 cьlda mal sadьp alььşkьnьnьn corudulgalarь" tep attьq cyyldyn 2 cyylynde mal ertteenin tugajьnda puruu parlattьnganь polza:

„Mьjьstьq poda mal:

a) Tiriq tenzizi 250 kil. 1 kil 16 kөp". tep plattingen tur.

Monu am nomcuza coguuru polza:

„Mьjьstьq uluq poda mal:

a) Tiriq tenzizi 250 kilden 350 kil cedir 1 kil. 16 kөp" tep cazap nomcuur uzurluq tur.

Ьncaarga, 250. kil cedir tiriq tenziliq mal ertteen 1935 cьlda turganь xeвeer 1 kildin 13, 5 kөp. kьldьr arttьrьp kaan.

Pistin po cazalgaвьstь polgaş nemeldeвistі „Şьnnьn" taraanьn tugaarьnga cazap parlaarьn tapkьr uledisis.

TTK paaştaar cerinin targazь **Torlaвьk**
Sekreteri **Tondup**.

Malga cyge xoradaar kezigyn poor-sen?

Tөndь kozuununun Mezegejde 3 tugaar nam yyrynyn kezigyny Pizeecci-ool teerzi, tangaar-la mal sokkulaar, aalьnьn kodanьnga mal paarga pөry bşkaş өlyr perttinerin pilвes kagar, sogar, ojladьr, cyl teerge, areve kezigyny eş Şirilziktin pir ineen pertte xapkanьnьn xaraazь-pile ol inek elekke tөryp pьzaa ara-salgaş cyk-le tьn mendi turar, xajьraan saap izer syttyq mal өlyry-taa cadaвas.

Po bşkaş azьraan maldьn tajzьnь bşkaş tyrzok Pizeecci-oolga xamaarzьr cerinden kadьq xemceq alьr irgi-pe tep kulak salьp olur-men.

„Uş-karak".

Kьzьl-xoorajda solun idepkejcileri!

Po yjede taştьkkь curttarda poop turar cugula-cugula medeelerden pildingir todargaj kьldьr topculap pizip turunar.

1936 cьldьn Majnьn pirniŋ xynynyn tugajьnda iletkel pizik

(1936 cьldьn 4 ajnьn 13 xynynde ARN TK padьlaan)

1889 cьlda II tugaar internasonaldьn 1 tugaar kongrezinden cьl sanьnda maj ajnьn pirnin xynynde, pygy telegejnin proletarlarь kapitalistarga udur kyzyn xьnap kөөr pottarьnьn kyzyn ol xynde ulam-na kattьştьrьp algaş, kapitalistarga ulam-na xarьь peer tep toktaatkan. Maj ajnьn 1-nin xyny 1936 cьlda ertken cьldardan ьrakta onza polgaş caa janzь-pile ertter. Kandьq janzьlьq ertteril teer polza:

1. Po cьlьn kapitalistьq kyrynelernin et-ekonomunuŋ samььralь ulam-na kalbarьp, pot-pottarьnьn arazьnda sadьq kьlьr cerler pьlaazьr xyrezi kancaar-taa aaj cok cidip turar polgaş cer-le pygy kapitalizmnьn yndezini irip pusturunga cedip turar, paza kapitalistarnьn ulam-na kadьp turar xemdiişkininin cьldagaanь-pile azьlcьn, taraaccьn connarnьn aştap jadarap өlyry ulam-na tьnzьp turar tur. Kapitalistьq idegetter azьlcьn massalarnь kandьq-taa kadьq arga-pile tarlap mөlcyp, erge xemceelin kьzьgaarlap turda, ol azьlcьn angьnьn pottarьnьn angьzьnьn tajzьnь poor kapitalizm, faşizmga udulanьrьnьn kyzy—revolustuq sagьzь ulamna pedip turar appargan. Ol perge pajdalьndan uştunup alьrьnьn eziin tilep, kapitalistar azьlcьnnarnьn revolustuq xөdelbyryn ak өlyrykcy faşizmnьn jozuzu-pile pazьp turgaş, paza telegejnin kьrьnga ezeergektin xannьq tajьnьn yndyryp turgaş, pot-pottarьnьn curttun pьlaagaş, oon argazьpile podunun irik өzeen septep alьr tep podap turar. Olarnьn ol podalь polgaş xerek kьrьnga corudup turar coruu pottarьnьn pajdalьn ulam-na paksьradьp, ulam-na irider poordan kadьna, segilde şinciliq cybeni cer-le perbes coruktu moon adaanda cyylder todargajь-pile xereccilep turar tur:

a) Franzь-pile Belginin kьzьgaarьndь Rejn tep cerge Versal kereezi jozugaar şeriq turbas tep kaan cerge Germannьn faşizmь kara turazь-pile kaaş-kaaş cysmun şeriqlerni turguzup algaş, ol cerni ezelep algan turarьn podaarga Franzь-pile Belgi tep iji kyrynelernin kьrьn-ce tajьnnь yndyrer, өskenin curttun pьlaar tep Germanьn faşizmьnьn plannap turarь todargaj tur. Parььn Jevropta kapitalistьq kyrynelernin tyrbyzyp turarьn polgaş cer-le kapitalistьq jozunun pьzьq ebes irik pajdalьn todaradьp kөrgyzer temdek ystynde ajьtkanь ol tur.

в) Afriktьn xyn yner cygynde Anglinin kolonizьnьn canьnda cьdar, pottarь tuskaj ergeliq Afissinnin kьrьn-ce Italinin imperializmi tajьnnьq xalьp, Abissinden ьratka arttьk kyştyq polza-taa, ol con pottarьnьn tuskaj crgezi teeş, erestiq xyrezip turarьnьn cьldagaanь-pile am-taa kyş cetpejin turar polgaş ol tugajьnda Italinin Angli-pile polgaş өske-taa kyrynelernin arazьnda ol curttu pьlaazьp, arazьnda tyrbyzyp turar coruktu ap kөөrge, kapitalizmnьn pьzьq ebezin, xarьn samььrap turarьn paza xereccilep turarь todargaj tur.

c) Japonnun curttunda kapitalistьq idegetter, pottarьnьn cazak, namьnьn kezigynnerin xoj, xuragan-teq өlyryp, aj sanьnda-la cazaan-sajьttarьn solup turar, paza Kьdattьn curttunda Japonga udurlangan şimceeşkin ulam kalbarьp turar coruktu ap kөөrge, Japonnun imperializminin iriin polgaş pьzьq ebezin ajttьp turarь ol tur.

Ystynde ajьtkan yş topcu cizekterni algaş kөөrge, kapitalistьq kyryneler, xamьktьn murnunda Japon-pile German SSRE-nin kьrьn-ce tajьnnьq xalььrьn peletkenip turar.

Kapitalizm, faşizm ezeergektin tajьnьn telegejnin xamьk-la tarlatkan conunun adazь—SSRE-nin kьrьn-ce tabarьştьrar tep turzataa, pygy telegejnin azьlcьn, taraaccьn massazь, komunistьq namnarь, xamьk-la tajьnga tura cok connarь Uluq Sovet Sosialistьq Respubliktьn kamgalaarьnga kezeede pelen turar.

2. Kapitalizmnьn polgaş faşizmnьn ol xoralьq setkilinge udur telegejnin revoluzunun şimceeşkini 1936 cьldьn Majnьn pirnin xynynge uktuştur ulam-na өzyp turar tur. Telegejnin proletarlarь pottarьnьn komunistьq namnarьnga udurttup paaştadьp algaş, Kominternanьn VII tugaar Uluq xuralьnьn şiitpirleringe tajanьp algaş, kapitalizmnьn, faşizmnьn jozuzunga erestiq xarььnь perip turarь ulam-na өzyp turar tur. Ol tugajьnda todargaj temdekterni ap cugaalaarga ilden:

a) Kьdattьn nasional-xostalgalьq revoluzu polgaş Sovettьn şimceeşkini ulam-na өzyp, taştьkkьnьn imperialisteri-pile erestiq xyrezip, Kьdattьn 400 mun azьq milion conun—imperialisternin xemdiişkininden xostaar tugajьnda yndyryp turar xyreştin ulamna sergep turarь todargaj xerecci poor tur. Am po yjede Kьdattьn Kьzьl şerii 1 milion azьp, sovet curttunda connun sanь 100 milion azьp turar polgaş Kьdattьn maadьrlьq komunistьq namь ulam-na pьzьp, podunun xaldabьrьnga, milion-milion imperializmge polgaş faşizmga udur kyşterni ebileldep turarь todargaj xerecci poop turar tur.

в) Kyzy kaaş-taa kattap uluq, poo cepsektiq, uzar-pazьnnьq, cьttьq ьştьq, oon-taa өske kyştyq Italinin imperializminge kaaşkaaş ajnьn iştinde erestiq udurlanьp, podunun conunun xereen kamgalap, taştьkkьnьn imperialisterinin xolunga kirbes tep Abissinnin conunun xyrezip turar coruu, paza-la kapitalizmga, faşizmga udur kyşter ulam-na өzyp, kapitalizm, faşizmnьn tazьlь irik, koşkaan xereccilep turarьnьn temdee ol tur.

c) „Faşizm am po xyn cezetaa ak өlyrykcy poop turza, uk podunun mөzy şьnarь irik, yr turup şьdabas" tep, eş Stalinnьr, cugaalaanь am po yjede koncuq şьn poop turarь Ispannьn polgaş Franzьnьn cizeenden todargaj kөstyp turar tur.

Po yjede Franzьnьn komunistьq namь Kominternanьn VII tugaar Uluq xuralьnьn tөөgylyq şiitpirleringe tajanьp algaş, podunun curttunga faşis jozuzun turguspas talazь-pile uluq azьldь corutkan. Connun faşizmga, ezeergektin tajьnьnga udur cangьs xerimniq ebilelin cөp corutkaş, kaaş udaa tura xalьp turgan faşizmga erestiq xarььnь pergen polgaş am po yjede pygy Franzьnьn curttunda azьlcьn massanьn cangьs sorulgalьq profes organizazьn turguzup algan. Po coruk eş Stalinnьn cugaalaanьn todargaj şьnzьdьp turarь ol tur.

Ispannьn proletarlarь podunun komunistьq namьnga paaştadьp algaş, curttunun iştinde faşizmnьn jozuzun ojttur oktaaş, cangьs frontunun (eptiq) cazaan turguzup algan coruk polza, faşizmnьn jozu curumu koşkak, irik, cьda pzazьnda-la ьzьrnьp turar, pir-le tajar polza, podu ol cьdazьnga kadalьp өlyr tep cybeni ajttьp turarь ol tur. Өske-taa kapitalistьq kyrynelerde, Japon-Kьdatta, Angli-Amerikte, Polşa-Franzьda, German-Italide, oontaa өske kyrynelerde azьlcьn, taraaccьnnar pottarьnьn komunistьq namьnga paaştadьp algaş, pottarьnьn amьdьralьnьn negeldezin kyyssedip alьr teeş, kapitalizmnьn, faşizmnьn jozuzu-pile xyrezin cьl pyryde-le tьnzьdьp, faşistьq cerde ol jozunu tyzyrerinin polgaş faşizm cok cerlerde faşis jozuzun caqdatpas teeş, am po yjede eres temisseldi corudup turar.

Ьncangannьn tөleezinde, kapitalistьq kyryneler podunun perge pajdalьndan cajlap alьrьnьn eziin faşizmdan, ezeergektin caazьndan tьp alьksap turda, telegejnin proletarlarь pottarьnьn komunistьq namnarьnga paaştadьp algaş, faşizmnьn jozuzun ojttur kaarьndan, telegejnin kьrьnga revolus yndyrerinden istep turar tur.

Po cьldьn Majnьn pirnin xynynde telegejnin proletarlarь, kapitalizmnьn, faşizmnьn jozuzu-pile erestiq xyrezirde podunun kyzyn cьskaap sьrьj ebileldeer polgaş moon songaar pottarьnьn xyn pyrynyn negeldezin kamgalaarьnga erestiq xyreşti ulam-na corudar.

Kapitalizm polgaş ak өlyrykcy faşizm polza, azьlcьn, taraaccьnnarnьn revolustuq temisselin, ak teerbeccinin argazь-pile revoluscularnь mun-munu-pile өlyryp, kara-pazьnnap turgaş, revolustun xөdelbyryn saadadьr sagьştьq, am po yjede azьlcьn, taraaccьnnarnьn şьlgarattьngan ooldar, kьstarь mun-munu-pile pazьnda cьdьp turar tur. Pistin sorulgabьs polza, Maj pirnin xynynde, ol munmun revoluscularga podubustun iziq pajьrьbьs cedireri-pile kadь, podubustun curttubuska RTO-nun kezigynneringe mun-munubus-pile kirişkeş, ol xamьk revoluscularga pottuq tuzalamcьnь peer sorulgalьq-pis.

3. Uluq Sovet Sosialistьq Respubliktьn azьlcьn, taraaccьn arat conu, Komunistьq namь, Sovet cazaa sosialistьq turguzuuşkunnun talazь-pile po cьldьn Majnьn pirnin xynyn uktuştur caa-caa cediişkinnerni tynnep kөryp şьdaar:

a) SSRE-nin proletarlarь polgaş kolxostuq taraaccьnnarь pir tugaar peş cьldьn planьn azьr kyyssetken polgaş 2 tugaar peş cьldьn planьn paza 4 cьldьn iştinde kyyssedirinin suurun salьp turar tur, iji tugaar peş cьldьn planьn kolduunda 4 cьlda polgaş camdьk cyylder-pile oon-taa ertte kyyssedip şьdaar tep cybenin temdee—koncuq magadap, azьlga turalьq kirzip turar staxanofcularnьn xөdelbyry todargaj xerecci poor tur.

в) SSRE nin sosialistьq azьlagьjь polgaş kulturu-teq өzylde xөqzyldeliq, podunun curttun kamgalaar talazь-pile ol-teq pьzьq telegej kьrьnda cangьs-taa kyryne cok. SSRE-nin sosialistьq tuduuşkunu ulam-na өsken tudum, azьlcьn, taraaccьn polgaş xamьk connun amьdьral pajdalь ulam-na sajzьrap, cьrgaldьq curttalganь cedip ap turar. SSRE-nin sosialistьq tuduuşkunu uluq cedilgeliq poop turarьnьn temdee—1935 cьl-pile 1936 cьldьn pydyrylgenin planьn azьr kyyssedir tep tөlebilep kaanьndan todargaj kөstyp tur.

c) SSRE-nin pygy ulustun orulgazь 1935 cьlda 65 miliart 700 milion akşa turgan polza, po cьlьn 83 miliart 100 milion polur tep plannap algan, cok-polza, 26,5 % өzer. 1936 cьlda pygy yletpyrnyn pydyrylgezi 81 miliart 100 milion akşa polur, cok-polza, enir cьlga udur 23 % өzer. Pygy kөdee azьl-agьjnьn өzyldezi enir cьlьn 11 % өsken polza, po cьlьn 24 % өzer. Azьlcьn, albзn xaakcьlarnьn pygy şalьn-tөlebirinin fonduzu enir cьlьn 56 miliart 200 milion akşa turgan polza, po cьlьn 63 miliart 400 milion akşa poop turar, cok-polza, 12,8 % өzyp turar.

Xamьk paraannьn saarьlgazь po cьlьn 100 miliart akşa ceder, cok-polza, ertken cьlga tөmejlep kөөrge, 24 % өzyp turar tur.

Sovet Ebilelinin pygy bydzedi po cьlьn 78 miliart 500 milion akşaga ceder, cok-polza, enir cьldь parьmdalaarga, 21,6 % cedir өsken polgaş oon-taa өske.

d) Ystynde ajьtkan koncuq magadancьq cediişkinner cyny ajttьp tur teer polza, pygy telegejnin proletarlarьnьn polgaş tarlatkan conunun adazь polur—SSRE-nin azьlcьn, taraaccьnnarь podunun komunistьq namьnga, cөbyleldiq cazaanga polgaş ьnak ezibis Stalinga paaştadьp algaş, sosialistьq tuduuşkunnu uluq tiilelgeliq kyyssedip, telegejnin proletarlarьnga polgaş xamьk-la tarlatkan connarьnga caagaj, maadьrlьq ylegerni kөrgyzyp turarь ol tur.

Pygy telegejnin arat conunun internasionaldьq xyny — Majnьn pireede, SSRE-nin milion-milion sosialistьq tuduqcularь podunun nam, cazaanga paaştadьp algaş, podunun curttun kamgalaarьnga peletkenip, 1.300.000 azьlcьn, taraaccьn Kьzьl şeriin ulam-na pьzьdьp turar tur. Pygy telegejnin proletarlarь polgaş tarlatkan connarь pottarьnьn komunistьq namnarьnga paaştadьp algaş, Uluq Sovet Şosialistьq Respubliktarnьn Ebilelin kamgalaarьnga, Majnьn pirnin xynynde podunun xamьk kyzyn cьskaap kөөr polgaş pir ebes kapitalistьq kyryneler ezeergek tajьnnьq xalьp keer polza, eres xarььnь perip şьdaar.

4. Tьbanьn arat massalarь pygy telegejnin proletarlarь-pile kadь Majnьn pirnin xynyn erttirip, ertken Majdan peer po arazьnda cedip algan cediişkinnerin tynnep kөөr polgaş moon songaar kyyssedip corudar eelceqliq azьldarnь erestiq kyyssediringe pelen turar kyzyn kөөr koncuq ekki xyny polur:

a) TAR ertken 1935 cьlda azьlagьj, kultur talazь-pile uluq cediişkinniq polgan. Orannьn azьlagьjьnьn yndezini poor maldьn paazьn 1934 cьlda 10,27 % өstyrgen polza, 1935 cьlda 14,04 % өstyryp algan polgaş ol maldь өstyrer talazь pile kazaa-xoraanь eleen tutkan, maldьn cem suurun 1934 cьl pile tөmejleerge, 1935 cьlda 42 % өsken.

Ьndьq polza-taa, po cediişkingeambrap polbas tep cybeni 1935-36 cьldannьn arazьnda polgan cuttun ajььlь todargaj xereccini kөrgysken polgaj. Cyl teer polza, 1936 c. 4 ajnьn 9 xynynde pezin pydyn ebes medeelerden ap kөөrge, 58283 cyzyn-paazьn paaş mal өlgen tur. Ьndьqnьn tөleezinde, po cьldьn Majnьn pirnin xynynde yndezin lozun polza, maldьn paazьn ulam-na kөbydedir, şьnarьn sajzьradьr polgaş cem suurun ulam-na xandьrьp peerin podaaş, sigen kezilgezinin şөlyn 1936 cьldьn cajьnьnda 70% azьq kьldьr kalbarttьr sorulganь yndezin lozun kьldьr salgaş, arat con, nam, areveccil-er pottuq azьldь corudar uzurluq.

в) Maldьn paazьn ulam-na kөbydedip, şьnarьn ulam-na sajzьradьp өstyrerde cem suurunga uluq tuzalьq polur cyyl polza, tarьlganьn azьlь polur uzurluq. Ьndьqnьn tөleezinde Majnьn pirnin xynynde paza pir lozun polza, 1936 cьldьn tarьlgazьnьn azьlьnga eres peletkenip algaş, po cьlьn tarьlganьn şөlyn 10% azьq kalbarttьrьn polgaş şьnarьn ulamna pedider talazь-pile erestiq azьl corudarьn xamьk arat massa xyndylyq azьl tep kөrze coguur. Tarьlganьn şөlyn ulam kalbarttьp, kьska xuussaanьn iştinde şьnarlьq erttirer polza, Majnьn pirnin xynynge pottuq pelek ol poor tur. Nam, arevenin kezigynneri tarьlganьn şөlyn kalbarttьr, şьnarьn ulam-na pedider talazь-pile adьqcь polur uzurluq.

c) Majnьn pirnin xynynge uktuştur mal yzer polgaş maldьn odarpelciirin taarьştьrar, maldьn caş tөlyn pyryny-pile kamgalaar, maldьn cyzyn-paazьn aarьь-pile erestiq xyrezir azьldь erestiq corutkaş, podubustun azьl-agьjьbьstьn yndezini poor malьbьstьn sanьn ulam-na kөbydedip, TAR-nьn ekonomunun kyzyn ulam-na pьzьdar talazь-pile erestiq azьldь corudarьbьs koncuq negettinip turar tur.

5. Po cьldьn Majnьn pirnin xynyn uktuştur TAR-uьn arat massalarь podunun nam, cazaanga paaştadьp algaş, өske azьl-agьjnьn talazь-pile uluq cediişkinniq polgan. TAR-nьn aldьn uurgajьnьn cerleri 1935 cьlda podunun programьn 141% kyyssetken polgaş pir gram aldьnnьn pot-өrtteen 4 aşka 50 kөp. cedirgen. Ьndьq polza-taa, aldьn uurgajlarьnda azьldap turar xamьk azьlcьnnar, alban xaakcьlarь ol cediişkinge amьrabajьn, po cьlьn programьn azьr kyyssedirinin, aldьnnьn potөrtteen ulam-na cilgedirinin pьzьq polgaş texnikti pyryny-pile cygennep algan kaadьr peletkeerinin xyrezin eres corudarьnga moon-taa arttьk azьldaar coruktu Majnьn pirnin xynynde organizastanьp alьr uzurluq.

(Ulancьzь 4 tugaar arnьnda)

Maj pirde өq, pazьnga cangьs-taa kizi olurbajьn kudumcuga cьskaalьp, podubustuŋ ьbdьbьstь telegejniŋ revoluzunuŋ tiŋmidinge kadaal!

1936 cьldьң Majnьң pirniң xynynyң tugajьnda iletkel pizik

(1936 cьldьn 4 ajnьn 13 xynynde ARN TK padьlaan)

Egezi 3 tugaar arьnda

6. Majnьn pirnin xynynge uktuştur arat massanьn xandьrьlgazьn paraan talazь-pile SSRE-nin tuzalamcьzь-pile xandьrarь ulam-na sajzьrap turar. Orannьn iştinde 9 ajnьn peletkel paraanьn polgaş şьnar sөөk talazь-pile arat massanьn negeldezinge taarzьr paraannь cьl-cьldь-la ulamna xandьrьp turarь todargaj tur. ARN-nьn kezigynneri, arevenin kezigynneri, kooptun xamьk azьldakcьlarьnьn murnunda koncuq uluq, koncuq xarььssalgalьq өjy kel cьdar tur—cyl teer polza, cajgь sadьp alььşkьn, kooptun massalьq azьlь polgaş sadььn kulturluq organizastaar azөl ulam-na negettinip turar tur.

7. Po cьldьn Majnьn pirnin xynyn uktuştur TAR-nьn arat massalarь kultur azьlьnьn talazьpile caa-caa cediişkinniq uktuur uzurluq. Arat connun podunun nasional pizin 60 azьq xuu өөrenip algan, şkola nazьnnьqlarnь şkol-ga 20 xuu xaara tьrttьp algan, 150 sannьq cyzyn-paazьn attьq nomnarnь podunun tьlьnga cogaadьp yndyrgen, yndezinnin kaadьrьn xamьk azьl-agьjnьn, xөj niittinin polgaş cazakcagьrganьn cerlerinde 60 azьq xuu kiirip algan azьldap turar polgaş solun teperlernin şьnarь ulam-na sajzьrap turar polgan. Orannьn kultorun ulam-na pedider. arat massanьn kulturluq piliin ulam-na kalbarttьrьn parьmdalaaş, am taa koncuq uluq azьldarnь corudar uzurluq. Pir piziktiq kizi iji pizik pilbes aratka pizik ajttьp өөredip peer uzurluq. Pir piziktiq nam kezigyny 2 pizik pilbes aratta 1936-37 cьldьn iştinde pizikke өөretken turar uzurluq. Pir piziktiq arevecci 2 pizik pilbes aratka 1936 cьldьn turguzunda pizik ajttьp өөretken turar uzurluq. 1936 cьldьn cajьnьnda azьdar tep turar 36 cajgь şkolalarnь өj şaanda azьdьp, azьlьn şudurgu corudup, şьnarlьq өөrediringe. paza am turguzar tep turar 70 azьq likpuntularnьn azьlьn ekki corudarьnga polgaş kozuunnarda, Kьzьl-xoorajda şkolalarnьn septelgezin ertte toozar tugajьnda Majnьn pirnin xynynge uktuştur erestiq azьldь corudar xerektiq.

Ystynde ajьtkan kultur talazьpile pygy azьldь erestiq corudar polzubussa, 1937 cьlda pizik pilbes coruktu koldnunda cok kьlьrьbьstь polgaş TAR-nьn 8 tugaar Uluq xuralьnьn ajttььşkьnьn kyyssedip şьdaar-pis.

8. Tьbanьn arat massalarь ertөen 15 cьldьn eccizinde podunun amьdьral kulturun pedider talazь-pile, podunun Nasional revolustuq Cazaanga, Arattьn revolustuq namьnga paaşadьp algaş, uluq cediişkinni cedip algan Revolustun murnunda jadarangaj, erge cok, aştap-suskap, xorap өlyp turgan arat massaga, Uluq Oktabrnьn revoluzunun polgaş 1921 cьlda polgan Tьbanьn nasionaldьn xostalgalьq revoluzunun accь tuzazь-pile podu tuskaj cazak, namnьq polgan polgaş pyryn ergeliq tuskaj togunnaan respubliktьq poop, podunuq cьrgaldьq, cazgaj curttalgazьn cedip turar tur.

Majnьn pirnin xynynde TARnьn arat massalarь podunun ol ergezin ulam-na pьzьdar, aa udurlanьp keer iştikki, taştьkkьnьn kontrrevolustuq idegetteringe eres xarььnь peer talazь-pile yrgylcy pelen turar polgaş TARnьn tuskaj togunnaarьnьn şьncь şudurgu kamgalaar TAR-nьn revolustuq şeriin ulam pьzьdьp, ol şeribisti ьnak көөr polgaş OKTE-nin kezigynynge munnap kirip algaş, oran kamgalaar corukka idepkejliq tuzaar talazь-pile Majnьn pirnin xynynde pelen polur sorulga am po yjede ulam-na negettinip turar tur.

9. Po cьldьn Majnьn pirnin xynyn pistin Tьbanьn arat massalarь polgaş olarnьn politiktьq paaştьncьzь, tiilelgeliq organizakcьzь—Arattьn revolustuq namь, Nasional revolustuq Cazaa koncuq pajьrlьq, koncuq өөryşkylyq erttirer. Cyge teer polza, Kominternanьn VII tugaar Uluq xuralь pistin ARN-nь Kominternanьn kyzeer ergeliq selbьr namь kьldьr xyleep algan polgaj. TAR namьn Kominternanьn kyzer ergeliq namь kьldьr xylep algan coruktu kөrgeş, arat massanьn, nasionaldьn revolustuq cazak, namьnьn, TAR-nьn tuskaj togunnaarьn ulam-na pьzьdarьn, orannьn iştinde feodalizmnьn tazьlьn erestiq tura tьrttьp, orannь kapitalistьq ebes oruk-ce ajaar şilciderinin suurun salьr xyreşti corudarьnьn temisselin ulam-na tьnzьdьp corudar tugajьnda setkili ulam-na pedip turar.

10. Po kaaş cьldьn iştinde pottarьnьn ekonom kyzyn, arat connun amьdьral kulturun pьzьdar talazь-pile, pottarьnьn 1921 cьlda tьp algan pyryn ergezin kamgalaar talazь-pile Mool Arat Respublik-pile pistin Tьba Arat respubliktar, SSRE-nin iziq kalbak tuzalamcьzь-pile uluq cediişkinniq poop kelgen. Өske kapitalistьq, faşistьq curttarda etekonomnuq samььralь ulam-na tьnzьp, kapitalizmnьn sistemin yndezininden puuradьr silgip turda, SSRE-de, Moolda polgaş TAR-da, ekonom, kultur cьl pyryde-le өzyp, arat connarnьn amьdьral pajdalь ulam-na sajzьrap turar tur.

Kapitalistьq kyryneler, xamьktьn murnunda Japonnun, Germannьn faşizmь podunun irik tazьlьn „emnep" alьksaaş, SSRE-nьn kьrьn-ce tajьnnьq xalььr tep peletkenip turar polgaş en ьlangьja Japonnun imperializmi, sөөlgy yjede ol tugajьnda koncuq kьzьp turar tur.

Japonnun imperializminin kyzy koşkak, curttunun iştinde kapitalizmnьn, faşizmnьn jozuzunga udur kyşter ulam-na өzyp turarga, ol udur kyşternin sagьzьn podunun curttundan ьratkaş, өske kyryneiernin, xamьktьn murnunda SSRE-nin, Mooldun kьrьn-ce cuur tep avьjaas arganь xereqlep turar cyyl ulam-na ilerep turar. Ol avьjaastьq argazь cyyden ilerep turarьl tize, telegejnin jozu curumu-pile toktaadьp kaan SSRE, Mool-pile Mancьnьn arazьnda xili kьzьgaarnь turazьnda yrep, pottarьnьn şeriqlerin kiirip, kьzьgaarnь arttadьp turgaş, SSRE-pile Moolga megelep şamnaar cyyl koncuq көөj. SSRE-pile Mool Arat Respublik tajьnь politiktь parьmdalap, telegejnin kьrьnda tajьnь coruktu parьmdalaaş, kьzьgaar yrep turar Japon-mancuurnun idegetteringe kadьq xarььnь perөejin turar poordan kadьna, pir ebes turalaj peer polza, SSRE-pile MAR ol idegetterge өlymnyq xarььnь perip şьdaar. Japonnun imperializminge ьdaladьp algan Mьncьnьn idegetteri SSRE-pile Mooldun xili kьzьgaarьn parьmdalabajьn, 1935 cьlda polgaş po cьlda-taa udaa-taraa arttap kelgeninge, kandьq-taa jozu curum cok cyve yndyre peerge, sөөlgy yjede erestiq cьlca şabььşkьnnь Mooldun-taa polgaş SSRE-nin-taa Kьzьl şerii pergen. Soonda xarьn am oozumnap turar polgan.

Mool Arat Respublik-pile SSRE-nin xa-tunmanьn najьralь Tьbapile pir tөmej 1921 cьldan egeleeş ulam-na pьzьp kelgen. SSRE-nin cazaa, oon azьlcьn, taraaccьn connarь Mooldun arattarьnga 1921cьlda podunun xamьk kyzypile ak teerbeccini (Baron Ungerni polgaş өskelerni-taa) Mooldun curttundan yndyr sьbьrttazьp kelgen. SSRE-pile Mooldun cazaa 1921 cьldan peer najьraldazьp kelgen najьralьn ulam-na pьzьdar tugajьnda pot-podunga şeriqnin-taa, өskenin-taa tuzalamcьzьn peer tugajьnda po cьldьn 3 ajnьn 12 xynynde jozuluq kereeni pizip toktaadьp, pygy telegejnin kьrьnga carlap yndyrgen. Ol keree koncuq tөөgylyq polgaş Mool Arat Respubliktьn, paza pistin TAR-nьn tuskaj togunnaarьn ulam-na pьzьdar talazь-pile tөөgylyq keree tep Majnьn pirnin xynynde pistin arat massa pajьrlap kөryp turar tur.

Ystynde ajьtkan kereeni ap kөөrge. „Pir ebes Mooldun tuskaj togunnaarьnga xora cedirer cyyl par appaar polza, pis pottuq tuzanь kөrgyzer-pis"... tep, eş Stalinnьn Ameriktin solunnar yndyrer kattьşkan cerinin targazь Roj Govardьga toort pergen xarььzь xerek kьrьnga pottanьp turarь ol tur. Bndьqnьn töleezinde, Mool-pile SSRE-nin arazьnda cargan ystynde ajьtkan kereeni pistin arat con, nam, cazak onzalap pajьrlap, Majnьn pirnin xynynyn iziq pajьrьn eedirip tur!

Sosialistьq tuduuşkunnu tiilelgeliq kyyssedip, azьlcьn, taraaccьnnarga cьrgaldьq, kulturluq, toduq polgaş tajьnь curttalganь tьpsьp pergen Uluq Sovet Sosialistьq Respublik telgerezin!

SSRE-nin milion-milion staxanofcularьnga, Komunistьq namьnga, Sovet cazaanga Maj pirnin pajьrьn cedireeli!

Pottarьnьn revolustuq nam, cazaanga paaştadьp algaş, taştьkkьnьn imperialisteri polgaş iştikkinin feodal-teokrattarьnga udur revolustuq temisseldi corudup turar MAR-nьn arat tymeninge Maj pirnin revolustuq pajьrьn cedireeli! Japonnun imperializmi sөneer polzun! Mool Arat Respublik telgerezin!

Pygy telegejnin proletar revoluzunun ştabь—Komunistьq Internasional telgerezin!

Kominternanьn paaştьncьzь, ьnak ezibis Dimitrofka Maj pirnin revolustuq pajьrьn cedireel!

Telegejnin proletarlarьnьn polgaş tarlatkan connarьnьn ьnak paaştьncьzь eş Stalinga Maj pirnin revolustuq pajьrьn cedireel!

Pygy telegejnin proletarlarьnьn polgaş tarlatkan arattarьnьn revolustuq kyzyn kөөr—Majnьn pireezi telgerezin! Maj pirde өqpazьnga cangьs-taa kizi olurbajьn, kudumcuga cьskaalьp, podubustun ьdььbьstь telegejnin revoluzunun tinmidinge kadaal!

Pygy telegejnin tarlatkan conunun xeree teeş, kapitalistarnьn kara-pazьnnarьnda xorudup turar maadьrlьq revolusculargа Maj pirnin pajьrьn cedireel!

RTO-nun kezigynynge munnap kirip algaş, ol eşterbiske, olarnьn өskys uruqlarьnga internasionaldьn tuzalamcьzьn kөrgyzeel! ARN TK.

1936 cьlda Maj pireezin TAR-nьn Kьzьl-xoorajьnga erttirerinin topcu planь

1. Apreldin 19 xynynyn pettinde alban, amьnьn pazьn kazьalarьnьn iştin, taştьn paza kudumcularьn arьqiap aştaan turar. Onu corudarьnga Kultur ministerinin canьnda sanitar (arьqşeber) komistarь xarььssalgalьq.

2. Apreldin 29-tun kezeezinde Majnьn pireezinin tugajьnda tus tus kolektifterge topcu iletkeldiq kьska xuraldar kьlьr. Oon soonda eldep cyyldyn massalьq xөqlyq ojun kьlьr, onu ebileldeeringe kolektifter amdьgaştan peletkel azьlь corudar. Iletkelcige pottarьnьn iştinden ekki kiziden tomujlap alьr.

Paza tus tus kolektifter Majnьn pireezin erttirer tugajьnda pottarьnьn planьn po 4 ajnьn 20 xynynden erttirөejin, Tөp komiska xьnadьp alьr.

3. Apreldin 30 xynynde alban şagьnьn soonda alban, amьnьn pazьnnarьn xamьk lozun, tuk polgaş өskeler-pile şimip kaastaan turar. Indir polgaş oon şөlyn Profes Tөp cөbylelinden şimeer. Xatunmanьn xөөryn şimeeringe ARE TK xarььssalgalьq.

Cьskaalga tudar lozun, curuk cyylderni amdьgaaştan egelep curup kьlьp alьrьnga tus tus organizastarda profes yyrleri azьl corudar. Kьlьp kyyssetken cyylderinin tynnelin 4 ajnьn 28-te Tөp komiska kөrgysken turar.

4. Apreldin 30-de xamьk organizaslar Maj pireege xolbaqdaşkan xana solunnarьn, şьnarьn ekki caraş kьlgaş yndyrer.

5. Apreldin 30-nin kezeezinde 5 şakta Profes tөp cөbylelinin klubunga uktulganьn xuralь polur. Xural soonda Maj pireege xolbaqdaşkan şii yner. Şii soonda cyyl pyry massalьq ojun polur. Ol kezeeni massalьq ojun-şii-pile xandьrarьnga eş Sedip-ool xarььssalgalьq.

6. Maj pireede erttenginin 9 şakta tus tus cerler pottarьnьn kolektivьnьn canьnga cьskaalgan turar. 10 şakta cьskaal şөlynge xamьk organizastar şuptu cьskaalьr, cьskaaldь eş Picce-ool komandьlaar. Cьskaaldь xyleep erttirgeş, indir xuralьn xaqgan soonda Lenin kudumcuzun kudu cьskaalьp patkaş, xa-tunma xөөryn tabaraaş, tedir cьskaal şөlynge keep taraar.

7. Cьskaal taraan soonda kolektifter pottarьnga janzь pyry ojunnar kьlьr. Onu kolektifternin Maj erttirer komistarь corudar.

8. Majnьn 2-nin xynynde erttenginin 10 şakta şeriq xoorajьnga parьp, şeriqnin janzь pyry ojunnarь polgaş xoorajnьn kyş kulturunun janzь pyry margьldaalьq ojunnarьn kөөr. Onu corudarьnga eş Şooma xarььssalgalьq.

Maj 1-ni erttirer komistьn targazь **Sedip-ool.**

Kezigynneri: Şooma,
Lyndyp,
Sungar-ool,
Seren (xer).

Poşta cargьzь өzyp tur

Cazьn xyn karaa cьlьj peerge, ьndьq cyve-pe, kandьq aajlьq cybel? Kөdee kajь-taa kozuundan uzup kelgen kuuş pygydenin cugaalap turarьn tьnnaarga: kozuunnarnьn poştalarьndan solun negeen negekcilernin sanь kөbydeen turar tur.

Ol negeldeni coguuru-pile toop xandьrьp perbes coruktar kөbydeen turar. Ol ььt cugaa, cargь caalь tөp poştanьn kulaanda tьnnalьp turar-pe?—teerge xөj-xөj udaa tьnnalьp turar polgaş xarьn tөstynmes polgu-teq polgan tep turar cyve tur.

Moon cizek algaş kөөrge, camdьk poşta azьlcьlarьnьn „kьzьl parbazьn-ce" cagьkcьlarnьn akşazь „kire peer aarьq turar poor cyve" ol aarьq onu paza kadannap turar appargan ьşkaş tur.

Kьm, kazan, kajaa negep kelgen teerzin sanap turar teerge pergelik cyve tөleede, piccii cizek kөrgyzerge polza:

Tandь kozuununun Paj-xaak poştazьnda „Şьn" 131, „Areve şьnь" 59, „Purungaar" solun 43, şuptu 233 solun arttьk cьdьp turar polgaş kөdeeden cagaan solunum cok poldu tep negeerler oon xөj poop turar.

Cөөn-xemciktin kozuun poştazьnda solunubus cyge kelbes appaardь tep keep turar kiziler tьkka xөj, Cangьs Xөlcyktyq sumuzunga pir solun paarda pezin 15 solun tudaan. Ol kozuunda solun cagaannarnьn sanь cer-le өspes, koncuq ebeeş kiziler nomcup turar.

Po tugajьn camdьk ulustarnьn şincilep turarь polza, anaa murnunda turgan poşta ergelekcin eleen pudulgaazьnnьq cyve yndyrgeş pargan poor tep şamnap turar, ol tugajьn tөp poşta ceringe xomudaarga „ca cer-le ьndьq poor cyve, murnunda azьldap turgan kizini pagaj teer"—tep xarььlap, şincileen suraqlьq polur tur.

Ee, xa-tunma po poştalarnьn ol aarьqlьq „xooccu aarьь" kujlap kelgen cerin tьpkaş, tyrgenne cara kezer polza, eleen-ge pok-sak yner appargan tur ebespe.

Calgьnь-xьralgan.

Kaa-xem kozuununuq malcьlarьnьq cөbylel xuralь polgaş Kьzьldьq ojun şiiccileri

Kaa-xem kozuununuq targazь eş Ubangurnuq ti eenin jozugaar, TAR Kultur minister cerinden Kьzьldьq ojun-şiiccileri 13 kizini eş Kөk-oolga paaştatkaş, po cьldьn 4 ajnьn 8-te corutkan.

Myn kozuunnuq sumu, arbannarьnьn azьlcьlarь pile teere malcьlarьnьn kattьşkan cөbylel xuralьn 10-da azьdar teeninge tabarьştьr cede peeribiske, ajьtkan xynynde tөleeler pyryny-pile cьqlьp kelgen polgaş ol xyn kezeekkinin 6 şakta, kozuunnun 1 tugaar cөbylel xuralьn eş Ubangur podunun ege sөzy-pile azьttь. Uk xuralga 30 azьq kizi oluruşkan. Cugaalaşkan cyyly:

1) Caskь tarьlganьn kampanizь.

2) Mal azьlьnьn corudulgazь polgaş moon songaargь sorulgalarь

3) TAR-nьn malcьlarьnьn cөbylel xuralьnga tөlee songuur.

Pir tugaar ajtьrьqnь Malcerminnin agronomu eş Mьrzьn iletkeeş, tөndyrgennin taraazь-pile 10 şaktan egelep, Kьzьldan pargan ojun-şiiccilerden „Ekki xyn" tep 3 kөzege şiini yndyrgen. Uk şiini xoorajnьn curttakcьlarь-pile tөleeler kattaj cys azьq xire kiziler kөzege pyryzynge adьş caskap, koncuq sonuurgap kөrdyler.

Myn cөbylel xural 11-nin xyn-ce ulaşkan. Iji tugaar iletkeldi eş Ubangur iletkeen. Ol xyn 10 şakta TAR-nьn anьjak өskeninin ьnak paaştьncьzь xyndylyq eş Xabakcap Kьzьldan morlap cede perdi. Ol-la xyn iletkeldernin sanal şygymcilili yrgylcylep xynzeen.

Anaa cььlgan tөleelernin sanal şygymcilelin tьnnaarga, cazak, namnьn mal polgaş cer azьlьnьn tugajьnda yndyrgen ajttььşkьnьn koncuq өөryp pajьrlap, moon songaar am po turganьndan kaaş xuu arttьk azьq uluq cedilgelerni cedip alьrьnga şuut-şuut toort topcu sanaldarьn perip turdular.

Ьncangaş, myn xural kezeekkinin 7 şaktan songaar capsarlaanьnьn taraazь-pile ojun-şiiccilerden „Cettirdim" tep cangьs kөzege şii-pile kadь 10 azьq cyyl ьr, xөөmej polgaş xьldьq xөqzym ojnap kөrgysty. Ojun-şiiccilernin kөrgysken ojunnarьn cььlgan tөleelerden kattap-kattap kөrgyzerin sonuurgavь-şaan, koncuq өөryşkylyq kicceeldiq kөryp erttirdiler.

12-nin xynynde myn xuraldьn sөөlgyzy 11 şakka cedir yrgylcyleeş xaqdьndь. Myn xynnyn kezeezinde eş Kөk-ooldan cangьs kөzege şii yndyrgen. Oon taraazь-pile ojun-şiiccilerden paza-la cyzyn-paazьn ojunnarьnь sonuurgadьp kөrgysty.

Mьncangaş, Kьzьldьn ojun-şiiccileri 13-tyn xynynde eep canьp kelgen.

Kaa-xem kozuununun po cьldьn 4 ajnьn 1-ge cedir cuttan өlgen malь 492 paaş poop turar, tus kozuunnun azьlcьn, alban xaarlarь cut-pile temisseldi erestiq corutkanьndan onza-la uluq ajььl polbaan, ьndьq polza-taa, am yjede arьk-toruk maldar eөeeş ebes par. Onu moon songaar xoratpas argazьn kozuunnun 1 tugaar cөbylel xuralьndan ajьtkan.

Caskь tarьlganьn cepsek xerakselinin septelgezi, am yjede 50% azьq corup turar, tarьlganьn yrezini polgaş cetpes, septeer xerxerekselderni 4 ajnьn 15-te tooskan turar tep şiitpirlep algan. Po 36 cьldьn tarьlgazьnьn şelyn ertken cьldan 15% ulgattьrar-pis tep turar kozuun tur.

Korespondenci O. SUNDUJ.

Oran kamgalaar şeriq cerinin tuzaalь № 40

Kьzьl-xooraj. 36 c. 4 a. 1 x.

TAR-nьn curttunda curttakcьlarnьn poo cepsee polgaş curuk tьrttar apparattarьn temdeqlediri:

§ 1.

TAR-nьn curttunda curttakcьlarnьn cyyl pyry par poo cepseen polgaş curuk tьrttar apparattarьn po 36 cьldьn aprel polgaş maj ajnьn iştinde temdeqleerinin pyrytkelin kyyssedir.

§ 2.

Poo cepsektiq polgaş curuk tьrttar apparattarnь pyrytkeerinin temdeqlelin Kьzьl-xoorajga—şaqdaa kildizinge erttirer, kөdee cerlerge—OKŞ cerinin tөleezi polgaş pydyrylge cerlerinde saqdaalar pyrytkeer.

§ 3.

Pyrytkel ertken sөөlynde, curttakcьlar pygydezi, pir ebes өske cerge curttaarь pile kөzer polza, temdeqletken cerinin tanzьzьndan kazьtkaş, ol curttaar tep kөzyp pargan ceringe temgi poozun polgaş curuk tьrttar apparadьn 3 xonuktuq iştinde tanzьga ьjaap la temdeqledir.

§ 4.

Po tuzaaldь cөrcceennerni 50 akşaga torgaar.

OKŞ cerinin targazь SENGIIZIK.

Arattьq akşazь-pile podu cagьp algan

Cөөn-xemcik kozuununun Xөlcyktyq sumuzunun sekreteri Tamba teerzi, cybeni pilir kizi podu-pile turgaş, arat Tььtpajnьn solun cagьdьp per targam teeş, pergen 3 akşazьn podu solun cagьp algan. Arat Tььtpaj cagaan solunum cyge cide pergen cybe poor teeş, poşta ceringe paarga cok polgan. Am kancaar, tedir kelgeş, sumu sekreteri Tambaga cedip kelgen. Cagaan solunum cyy poldu teerge, men solun cagьp algan-men, senee am cagьp peer poop tur-men-ce" tep xarььlaan polur tur. Ol polza, arat connu parlalga-ce cookşuladьrьnьn uluu, ьradьp ьrmazьradьp turar tur.

Ystynde cyyldernin tugajьn xьnap kөrgeş, Tambaga coguur organizazьndan xemceq kөrgysse coguur tur.

Cangьs-terek.

Eeldek sadьqcь

Tozu kozuununun Cabьşta kooptun majgьn sadььnьn ergelekcizi Cat tep ooldun azьldap turarьnьn eptiq eeldeen koncuq cөpsynyp kөrdym. Cyl teerge, 1935 cьldьn 4 tugaar kvartalda sadьp alьr tiini 16.000 turgan polza, 21.086 tiini sadьp algan polgaş myn ol kvartalda 14.400 akşanьn paraanьn yndyr satkan turzun teen polza, 18.890 akşa 50 kөp. azьr sadьqlap yndyrgen. Oon-taa өske aar-saar cyyldernin planьn toldur kyyssetkileen.

Po ystynde sonnь cedip algannь kөөrgen, eş Cat arat con-pile tuduş xarьlzaalьq polgaş olarnьn ajttьrьq negeldezin xandьrьp, xarььlap, eptiq eeldek sadьqlaanь-pile eleen uluq cedilgeni cedip algan. Өske majgьn ergelekcileri moon yleger alьrь cugula tur.

Tozuda nam komizь
PIREKKEJ.

Uktap xьnaar xerek

Kьzьl-xoorajda TTK-nьn tөp paraan skladьnьn 1 tugaar pөlyk ergelekcizi Cambal teerzi, myn sklatka po cьldьn 1 aj yjezinde azьldap kirgen. Ol kirgen toraan kaaş-la xonganda 90 akşa өrttektiq iji ton algan, oon soonda udatpaanda 117 akşanьn er kөstymyn ap ketken. Paza kadajьnga 75 akşa өrttektiq sabьjaa ton ap pergen, oon angьda 3 ajnьn 12-de 144 akşa өrttektiq cajgь kuu ton ap kedip algan. Meen pilirim pezin 2-le aj turgaş 516 akşanьn idik-xebin ap ketti.

Kizi podaarga, caa azьldap kirgen kizi 2-le aj iştinde podunun ap turar şalьnьndan azьq akşanьn paraanьn ap pyryttynyp kaanь ciktiq tur ebes-pe? Oon angь pir mьndьq pajdalь par: myn 3 ajnьn 12-de algan tonun 3-4 xonukta eledir ketkeş, 75 akşanьn sabьjaa tonnarь kelirge, temgi cajgь kuu tonun ьnda tonnar arazьn-ce cazьdь-pile kiir idip kaaş, sabьjaa ton ap kedip algan kьlanajnьp pazьp corup turijin.

Kyzyr eş Cambal, ol algan tonnarьnьn coguur akşazьn TTK-nьn kassazьnga tөleeni-taa alamsaar-la poor. Xarьn toora uluska satkan paraanьnьn akşazьn pezin cooqlap turar magat cok ebes-pe.

Cambaldьn şak po kьlannaaş coruun TTK-nьn sadьq ergeleer cerinden tap-tarьj xьnaaş, ergi xebi-pile caa paraan solup ap turarьnga polgaş oon-taa өske samcьqdaan cyylderi ilereze, anaa kadьq xemceq kөrgyzerin kulak salьp olur-men.

„Taş-sklat".

Maldьn ciq-edinin şьnarьn, paraannьq ynyzyn kөdyrer

Peletkel organizastarьnьn azьlcьnnarь, kyrekonomcar, kolxostar polgaş malcь arat con mal ciq-edin alьr polgaş paaştaj azaarьnьn kol-kol pajdalь-pile tanьzьp alza coguur.

Mal ciq-edin algandan songaar onu paraan kьlьrьnga cedir azaap kelgeninden cizeqleerge polza, podunun өrttek şьnarьnьn xuuzunun xөj nuruuzun oskungan turar.

Ciq-ettin şьnarьnьn kudulaj peer coruu polza, blangьja onu algaş azaaganьndan polgaş paaştaj-la tuzaar kizi cecce өrttek podaвaanьnda.

Mal ciq-edinin şьnarьn oskunnarьnьn cьldagaanь, paaştaj tuzaar kiziler şьnarlьq kөrgyzykcylernin texniktiq coguur piliin pilbes poorga ьndьq.

Peletkel organizastarьnьn azьlcьnnarьnьn cьldagaanь-pile maldьn ciq-edin udaa taraa paksьr-adьr tur. Olar mal ciq-edin ekki pilbes polgaş onu paaştaj-la cөp azaar argalarьn pilbes.

Adaanda ajьtkan kol-kol curumnarnь ederttir polza, paaştaj tuzaar kiziler polgaş peletkelciler mal ciq-edinin şьnarьn kөdyrer, tuzaagan ciq-edinge arttьk xөj akşn ap, pottarьnьn azьl-agьjьn sajzьradьr, paza TAR-nьn mal ciq-edinin paraannьq ynyzyn polgaş өrtteen өstyrer.

TYK

Maldьn tygyn iji jөnzь argapile alьr:

a) Kьrgььr,

в) Tyleen yjezinde tьraar, azь cular.

Tyk kьrgььrь:

Xojnun tygyn seriliq cьrьk cerge kьrgььr, kadьq şiriktiq cerge ijik-pe, azь ol cok polza, adaanga xeden cөdьp kьrgььr.

Kьrgььrda ebin podap xojnun tabannarьn şarььr (iji xolun polgaş pir pudun). Coon, cьmcak ceep, xendir-pile xyleeş kьrgььr.

Tygynyn kьrьndan egelep oorgazьnga yndyr kьrgaaş, oon soonda pir carilььn paza ьncandьr kьrgььr, en sөөlynde paaş tygyn, tabannarьn polgaş kuduruun kьrgььr.

Xojnun tygyn uzun, kьska arttьrbajьn, teski kьrgььr uzurluq, xojnun kezinde cьdьp kaar tyktyn uzunu 0,5-0, 75 sm. polur uzurluq.

Xojnu kьrgьp turgan yjede kajь camdьk cerlerinin polgaş өske-өske sөөk xojlarnьn tygyn xolup polbas.

Өske-өske cyzyn tykty paşka salьr. Tykty xirikiirbes, өttyrbezin ekki podaar xerek. Maldьn kadььn kamnap, yr ebes yjede kьrgььr xerek.

Xojnu cazьn kьrgььrda tygyn tuduş kьldьr kьrgььr.

Tuduş cadagaj tykty stol kьrьnga kьrgaanьn adaanga salьp catkaş, pьktьlarьn tyre salьp, koşkak kьldьr tygyn taşkaar tyrgeş, cinge xendir-pile karьştьr şarьptar. Ьncaan şarьptarga xojnun tygy cazьlbas, xojnu kьrgььrda paaş, taban polgaş kuduruunun tygyn paşka salьr. Kadьq tyktyq xojlarnьn ьndьq tygyn taagь teer.

Cazьn xojnu peş aldь ajlarda kьrgььr, iji tugaarьn kyzyn ses tos ajlarda kьrgььr. Cazьn, kyzyn iji udaa kadьq tyktyq polgaş xajnak xojlarnь kьrgььr.

Kьrgaan yjezinden tyktyn өnyn polgaş şьnarьn toktaadьr.

Kadьq tyktyq xojlardan kьrgaan caskь tykty kysky tykke teөneerge, arttьk uzun, pьzьq, kadьq, taagьzь arttьk xөj polgaş tuduş kьldьr kьrgьttьnar.

Paza-la po xojlarnьn tygyn kyzyn kьrgььr polza, cьmcak, ebeeş, xirliq, kьrgььrga paşkapaşka tyzer.

6 aj polgan xuragannarnьn paaştaj kьrgaan tygyn agar teer. Mьndьq tyk cьmcak, teski, uluq xoj tygynden arttьk tьdьraş polur.

Agar tykty caskь tyk-teq tuduş kьrgьbas, paaşka-paaşka kьrgььr cybe. Agarnь angь salьr.

Agar tykty erttir өstyryp polbas, ertte perze, өrttee kudulaaş, caskь tyk-pile t ө m e j өrttekke alьr.

Tykty tьraarь:

Cazьn kandьq-taa mal tyleer polgaj. Pir ebes tyleer tygyn şaq-yjede cьqbas polza, tygy xejle cьdьp kaar (en ьlangьja өşkynyn, toolajnьn, ььttьn tylendi cөөgy).

Con polza, tylep turgan cьlgь, inek maldarnь ol şaanda tьrap aştaar polza, tylendi tyk eleen xөjny cььp alьr. Mьjьstьq uluq maldьn tygyn kadьq tyktyq şyyr-pile tьraar, azь sigen-pile şyyr kьlьp tьraar. Tьkka tylej pergende, kadьq xol xabь-pile tylendizin cььr.

Cьlgь maldь tьraar tuskaj kьlgan tьraaş turar. Tylep turgan maldarnьn tygyn xynnynne tyşky-ce tьraar uzurluq. Өşky, toolaj, ььt tylep turda, cөөgyn alьr, olarnь temir, azь, ьjaş tьrgak-pile tьraar. Өşkyny tөrt ajda tьraar polza, ekki, peş ajda tьraarga, cөөgy kadьq, tygypile xoluşkaş arьq ebes poor. Tylep taştьnga uştunup kelgen cөөk tuduşkak poor. Ььtiь polza, tylep turar cөөgy tyk kьrьnga yngelekte, taagьzь samdaraalakta saq yjezinde tьraar.

Toolaj cөөgyn cazьn, kyzyn alьr, tьraar-taa, cular-taa polgaş yngyrynden cөөgyn cььr, onu yngyr cөөgy teer cybe.

Өşky, ььttьn cөөgyn tьraardan angьda, tygyn alьr, onu kьrgььr.

Tebe tygyn cazьn alьr, tьraar-taa, tylep turda kьrgььr-taa.

Tyleen yjezinde tygy cөkpee-pile xalanajnьp coruur cybe, ьndьq tykterni şaq-yjezinde alьr, oon paşka cerge cьdьp kaar.

Kьrgaan tykty kurgadьrь:

Oraagan tyk, taagь polgaş cөөkty kurgadьr uzurluq, cagьga cerden pedii 1 metir xire cetki azьp, anaa salьp kurgadьr.

Ьndьq cetkee tyk ystynden-taa, adaandan taa tenge kurgaar.

Oraagan tykty cagьga xergen temir udazьnga azьp kurgadьr.

Tykty aştaarь:

Tyktyn pogun podun arga xereqlep xol-pile kaktap aştaar.

Oraagan tykty suurgan temir cetkiliq ьjaşka salьp kaktaar.

Tykty kaktap, caza tьrttьp turda, pogu cetki өttyr cerge tyzer.

Sabalaarь, azaarь polgaş transporttaarь:

Tykty tuskaj sabaga xol-pile sabalaar. Tykty xol-pile şoodajlaarda, şoodajnьn xemceezi-pedii 1,25 santimetir, kalbaa 0,75 sm. toora ьjaşka şoodajnь azьp alьr. Şoodajnьn iştinge tykty teski salgaş, onu put-pile tьgьj pazar.

Tykty tьgaan soonda şoodaj teski porbak xebirliq poor, oon askьn taarap'ar.

Oon angьda, tykty pazьp tьgььr xereksel-pile sabalaar azьlьn eleen cilgedir polgaş şyydel carьlgazь ebeeş polgaş tyk pilen paksьrabas.

Pazьp tьgaan şoodajlar tөmej cizek polgaş tenzizi ten poor.

Tykty angь-angь sabalaar uzurluq, oraagan tykty taagь tykten angь, өn cyzynyn ьlgap sabalaar (ak, kara polgaş şokkar tyk). Şoodajga kuurt paksьratkan, cьdьq polgaş aarьq mal tygyn sabalabas uzurluq. Tykty ьjaş şalalьq, kirgaq pazьnga azaar. Tykty cadagaj podun yr cьttьrьp polbas uzurluq, tyk poktanьp xirienir, kuurt xaldaar polgaş şьgььr.

Tylty caas өl şьktan kadagalaar xerek. Tykty yr azaar apparza kuurt caqdatpas naftalin tep cybe s lьr. Tyk salgan oran pazьnnь azьdьp agaarladьp salgьinadьr.

Tykty corudarda, caska өttyrbes teeş, kьrьndan brezin-pile şьbar.

Tyk sukkan şoodaj pyryny palattьnmas puduk-pile pizlp temdeqleer, anaa: kajьn corutkan cerin, kandьq tyk, өnyn, şoodaj tugaarьn, sabazь-pile kattaj tenzizin ajttьr.

Coruktan tyk, cөөk tugajьnda mal emcizinin şincilge pizlin kapsьrar uzurluq.

TЬBA TӨP KOOP.

Cer-cerde caskь tarьlga peletkelderi

Cөөn-xemcik kozuununun Xorum-taq snmuzunun 317 sannьq oregezinin caskь tarьlgaa paaş udur peletkenip turarьn manaa kөөrge: azьl a db—606, şarь—168, andazьn—105, iliir—45, xomuut—249, connun xolunda per yrezinner: Ak-taraa—555 p., sula—150 p. a, arbaj—111 p., cinge-taraa—1295 p. Ystynde cyylder şuptu par polgaş tarьlgaa kirerin manap cьdar.

Ьndьq polza-taa cetpes turar kyryneden ceelilep alьrьn kyzep turar cyylder paza par, onu kөrgyzerge polza, cetpes yrezinner: Ak-taraa—589 p., sula—960 p., cepsek talazь-pile: andazьn—15, iliir—18, andazьn pizl—311—po

* * *

Şagaan-arьqda „Xemcik-ool" tep aattьq kyrekonomnun mart ajnьn 3-ke cedir caskь tarьlgaga peletkeli:

1. Masina cepsek septeeni: „Inter" tep raktor—6 „Forzon" tep traktor—2, andazьn—10, iliir—40, xomuut—40. Po cyylderni şuptu septep peletkep algandan angьda, oon өske yyrmek xerekselderni paza toozup algan.

2. Yrezin arьqlaanь: Kьzьltas—59 toon, sula—18 toon (şuptu yrezin arьqlattьnganь ol). Am xorannaarьnga peletkenip turar.

Uluq-xem kozuunun camdьk sumularь caskь tarьlgaga peletkenip, pugazьnьn tөzyn toburaktap egelej-pergen. am toburaktap alganьn kөrgyzerge polza:

№№	Sumular attarь	Puga sьnь	Toburaktaan cerninkulaeь
1	Temir-suq	2	50
2	Şagaan-arьq . . .	7	1407
3	Ejiiq-xem	1	30
4	C. Xooraj	1	50
5	Caatь	11	962
	Kattьşkaş . . .	22	2519

Po ystynde sandan kөөrge arat con kelir caskь tarьlgaga peletkenip turarь todargaj polur

Uluq-xem kozuunun camdьk sumularь caskь tarьlgaga peletkenip, pugazьnьn tөzyn toburaktap egelej-pergen. am toburaktap alganьn kөrgyzerge polza:

№№	Sumular attarь	Puga sьnь	Toburaktaan cerninkulaeь
1	Temir-suq	2	50
2	Şagaan-arьq . . .	7	1407
3	Ejiiq-xem	1	30
4	C. Xooraj	1	50
5	Caatь	11	962
	Kattьşkaş . . .	22	2519

Po ystynde sandan kөөrge arat con kelir caskь tarьlgaga peletkenip turarь todargaj polur cyylderni ceeli-pile polgaş tьptьnar argazь-pile tьp alьrьn oraldazьp tur pis.

Moon pile kadь. ertken 35 cьlda 150 ga cerden sigen kesken polza, am po cьlьn 50 nь nemej kezeri-pile 3 ajnьn 17-de 200 kulaş cernin ьjazьn tyzyryp algan, am 300 kulaş cernin ьjazьn tyzyryp turar.

Mьncangaş, caskь tarьlganьn peletkelin paaş udur erestiq corutkaş, şьnarьn polgaş sanьn ertken cьldan azьr kyyssedirin sorulga salьrьnga, tus sumunun arat conun kьjgьrьp tur-men.

Sumu sekreteri
O. TORŻU.

* * *

Kozuun targazь eş Tamdьncaptьn manaa keep, arga-symezin perip turarьnga pajьrlap turpis. Paza kozuunda profes tөleezi eş Tugancь yrgylcy keep, arga symezin perip turar.

Po cьlьn tus kyrekonom 700 ganь tarььr. Pir gadan 72 puuttu azьqlaar tep cybeni azьlcьn pyryzy cyreenge siirip algaş, tarьlganьn şьnarьn sajzьradьrь cugula.

Kyrekonomda profes
yyrynyn targazь
TьK-KARA

* * *

Kozuun targazь eş Tamdьncaptьn manaa keep, arga-symezin perip turarьnga pajьrlap turpis. Paza kozuunda profes tөleezi eş Tugancь yrgylcy keep, arga symezin perip turar.

Po cьlьn tus kyrekonom 700 ganь tarььr. Pir gadan 72 puuttu azьqlaar tep cybeni azьlcьn pyryzy cyreenge siirip algaş, tarьlganьn şьnarьn sajzьradьrь cugula.

Kyrekonomda profes
yyrynyn targazь
TьK-KARA

* * *

Uluq-xem kozuunun camdьk sumularь caskь tarьlgaga peletkenip, pugazьnьn tөzyn toburaktap egelej-pergen. am toburaktap alganьn kөrgyzerge polza:

№№	Sumular attarь	Puga sьnь	Toburaktaan cerninkulaeь
1	Temir-suq	2	50
2	Şagaan-arьq . . .	7	1407
3	Ejiiq-xem	1	30
4	C. Xooraj	1	50
5	Caatь	11	962
	Kattьşkaş . . .	22	2519

Po ystynde sandan kөөrge arat con kelir caskь tarьlgaga peletkenip turarь todargaj polur

Uluq-xem kozuunun iji-tal sumuzunun arat conunun am par turar caskь tarьlgazьnьn xerekseli polgaş tuduu cetpes xerekskelderin moon adaarga kөrgyzerge;

Am par andazьn—56, oon kьrьnga cetpejin turarь—14, iliir—30, oon kьrьnga 8-ti tьp alьr tep turar, xomuut—161, oon kьrьnga 10-nu tьp alьr, temir xyyrek—92, oon kьrьnga 4 cetpejin turar, ьngьrzak—269, şar-conaa 268, kerzen-xөnderge—351, azьl aadь—369, şar—263 par.

Ystynde cetpejin turar xerekselderni tyn-xyn cok tьptьnьp suranьp algaş, po cьlgь tarьlganьn xalbarttьp, şьnnarьn sajzьradьp azьldaarda arat con pir tugaar idepkejin salьr poor tep idegedim.

Sumu sekreteri Tьbaa.

* * *

Pii-xem kozuunun Taspь sumuzunda „kamova" CAE-zi, 36 cьldьn cazьnьnda 36 ga cerni tarььrь-pile terlep turar, oon iştinge ak-taraa—12 ga, sula—15, cinge-taraa—10 ga, anaa par turar yrezinner polza, ak-taraa—150 p., cinge-taraa 20 p., oon өske yrezin cok turar. Ol cok yrezinnerni tarьj tьp alьrь-pile toktaalьbьsta şьjьp algan-pis.

CAE sekreteri LOPSAN.

* * *

Pii-xem kozuunun Taspь sumuzunda „kamova" CAE-zi, 36 cьldьn cazьnьnda 36 ga cerni tarььrь-pile terlep turar, oon iştinge ak-taraa—12 ga, sula—15, cinge-taraa—10 ga, anaa par turar yrezinner polza, ak-taraa—150 p., cinge-taraa 20 p., oon өske yrezin cok turar. Ol cok yrezinnerni tarьj tьp alьrь-pile toktaalьbьsta şьjьp algan-pis.

CAE sekreteri LOPSAN.

* * *

Uluq-xem kozuunun camdьk sumularь caskь tarьlgaga peletkenip, pugazьnьn tөzyn toburaktap egelej-pergen. am toburaktap alganьn kөrgyzerge polza:

№№	Sumular attarь	Puga sьnь	Toburaktaan cerninkulaeь
1	Temir-suq	2	50
2	Şagaan-arьq . . .	7	1407
3	Ejiiq-xem	1	30
4	C. Xooraj	1	50
5	Caatь	11	962
	Kattьşkaş . . .	22	2519

Po ystynde sandan kөөrge arat con kelir caskь tarьlgaga peletkenip turarь todargaj polur

Uluq-xem kozuunun iji-tal sumuzunun arat conunun am par turar caskь tarьlgazьnьn xerekseli polgaş tuduu cetpes xereksKelderin moon adaarga kөrgyzerge;

Am par andazьn—56, oon kьrьnga cetpejin turarь—14, iliir—30, oon kьrьnga 8-ti tьp alьr tep turar, xomuut—161, oon kьrьnga 10-nu tьp alьr, temir xyyrek—92, oon kьrьnga 4 cetpejin turar, ьngьrzak—269, şar-conaa 268, kerzen-xөnderge—351, azьl aadь—369, şar—263 par.

Ystynde cetpejin turar xerekselderni tyn-xyn cok tьptьnьp suranьp algaş, po cьlgь tarьlganьn xalbarttьp, şьnnarьn sajzьradьp azьldaarda arat con pir tugaar idepkejin salьr poor tep idegedim.

Sumu sekreteri Tьbaa.

Udaan yyrlerni otturbaa-ce—uluq azьl yjezinde xorzokl

Tees-xem kozuunun Kөgej sumuzunda namnьn 9 tugaar yyrypile arevenin 14 tugaar yyry taan-taa koncuq udaan tur-am.

Cizeeleerge: ol iji yyrnyn kajьzьnda-taa polit. massalьq azьl cok. Po kьşkь ajььldьq cutka udur nam, arevenin talazьndan corutkan azьlь koncuq cetpes. Kezigynnernin curum-sagьlgazь ekki ebes, curum aldaannarga yyrlerden xemceq kөrgyzyp turbas. Ьncaş cer-le kultur massalьq azьlь koncuq cetpes. Nam yyrynyn 29 kezigynnerinden 4 kizi solun cagaan. 35 cьldьn kezigyn tadьbьrьn 36 cьldьn 3 aj yjezinde xabьrar tep sagьş kirip turganь koncuq cetpes tur.

Yyrnyn sekreteri eş Karcal, Narьn ol-carьbьnda kezigynnernin tadьbьrьn xabьrgь-şaan, olarnь xuralga cььp ekkeer teeş corutkaş, 3 xonukta manatkan. Oon paarga, өөnde tyş-taa cok olurgan tur. Cer-le yyr azьlьn kьlgandan peer po sekreternin kьlgan azьlь kөzylgen ebes. Po yyr 36 cьlda cangьs-taa xural kьlbaan, areve yyry moon-pile paza pir tөmej, po cьlьn xural-taa kьlbaan. 35-36 cьldarda cangьs-taa caa kezigyn kiirip albaan. 35 cьldьn kezigyn tadьbьrьn paza am caa xabьrar tep sagьş kirip turar.

Yyrnyn kezigynnerinin iştinde am 2-le kizi solunnuq. Paaştalga cogu-pile myn sumuda ekki turanьn ebilelderinin azьlь koncuq udaan. Ьlangьja pioner otrjadь koncuq udaan. Yyrnyn targazь Soottaj aaraaş olurup pergen xirede, yyrnyn Sekreteri Kazak yyryn azьlьn uttupkan, xarьn aaldar kezip, tenektenip şaap coruur tur.

„Tьnnangьr".

REDAKSЬDAN: Kөgejde nam areve yyrlerinin azьlьn tarьj otturup xemceq algaş, „Şьn" solunga xarььlaarьn nam, areve kozkomnarьnga tьnnadьr tur.

„Soluncuga" xarьь

№11 (592) „Şьn" solunga „Soluncu" tep aratkornun Pii-xem kozuununn Sesserliq sumuzu Lambьranьn solun taradьp turar azьlь cetpes, aragalaar, oon-taa өske cetpes pajdalь xөj teenin xyleebes tur men. Cyge teerge, 35 cьldьn 2 ajdan egeleeş, po 36 cьldьn 4 ajga cedir arat connun cagaan solunun tudatpajьn, өj şaanda eeleringe cedrrip perip kelgen men Po tugajьn poşta ceri polgaş Sesserliq, Eerbek—po 2 sumunun cagьrga ceri polgaş nam yyrleri todargaj pilir. Oon angьda araga izer teenin paza xyleebes-men. Xarьn kyzyr ezi tyn xyn cok arat connun solunun tazьp, oon işti-pile ekki tanьzьp, cuttun ajььlьnьn temisselinin arga xemceen alzьnnar teeş, koncuq kьzьp kelgen kizi men. Xarьn aratkor kizi podu-pile tnrgaş, eş „Soluncunun" megelep, „Şьn" solun cerin-ce mege material pizip turarь ьjancьq tur. Moon songaar eş „Soluncu" mege material cer-le pizibejin, xarьn ьndьq ulus-pile temissel corudarь cugula tur.

Sumuda solun taradьkcьzь
LAMBЬRAN.

2-ni kakpalap өlyrgen

Parььn-xemcik kozuununun Şuj sumuzu 1 tugaar arbannьn xamaattьzь Mөrzekkej, po kьzьn kooptan pir uluq kakpa sadьp algaş, 36 cьldьn 1 aj yjezinde pөry koncuq-la kezeelep turda, iji pөryny kakpalap өlyrdy. Paza 1 pөry kaktьngan kakpazьn sөөrttyp algaş corda, өske kizi tabarьşkaş, ojladь peerde, kakpazьn yze xalьp kaapta perip tur. Kyzyr er Mөrzekkej podu tabarьşkan polza, paza-la uzurup alьr ijik.

SEDEN-PAL.

Pistiq өөrengenibis

Kьzьl-xoorajda paşkь texnikumunun cьldьn 3 tugaar kezeende pistin өөrengenibisti manaa san-pile kөrgyzerge:

Өөredilge programьn:

1 tugaar kurzu 95% kyyssetken, 2 tugaar kurzu 97 % kyyssetken, 3 tugaar kurzu 95 xuu kyyssetken.

Cьldьn 3 tugaar kezeende ylegerliq өөrengennerni todargajlaarga: Şaktar-ool, Xapcьk, Liksoo, Picce-ool (U), Tasja po eşter „orttumak" tep temdek cok polgaş şuptuzunga ekki temdek algannar.

Cьldьn 3 tugaar kezeende pagaj polgannar: Kuşkaşpan, Xalbьga, Kungaa, Kyskeldej, Şaktьnar, po eşter polza, pottarьnьn idepkej kicceelin ekki salbaanьnьn xaraazь-pile pagaj tep temdeqledip turar tur, moon songaar cьdьp kalgan pajdalьn uzutkap, ekki polgan eş өөrynge cedip alьrьn kьzar poor tep idegep tur-pis.

Өөrenikciler P. Arakcaa.
X. Şirnen.

Cagьkcьlarga

Uluq-xem kozuununun poştazьnьn murnundan tus kozuunnun pygy cagьkcьlarьnga tьnnadьrьm polza:

1936 cьldьn 1 ajnьn 1-den egeleen 3 ajnьn 145 cagьlgazь po 4 ajnьn 1-de yzyldy. Mьndьqnьn tөleezinde, cagьlgazь yzylgen cagьkcьlar am toraan kattap cagьdьp alьr polgaş cer-le şuptu arattar parlalga cagьlgazьn ulam kalbarttьp corutsa coguur.

Şagaan-arьq poştazьnda
Arapcьn.

3 ajnьn Cagьlgazьn yzykteldirөeeliner!

TAR eryy tyrymynyn tajьlөьrlarь

30 cyyl

30 cyyl. Tuzaaldьq kizi podunun ergelerinde turar akşa өrttektiq cybeler ijik-pe, et xөrengini samcьqdaar ijik-pe, podunga parca tudup alьr polgaş paraa tutkan ijik-pe, samcьqdaan cybezinin xemceezi uluq polur polza, oon jalazьnga—

Xөrengizin xabьrgь-şaan, azь ol cokka yş cьldan ebeeş ebes xuussaa iştinde şөleezin kazььr.

Monu tajьlөьrlaarga:

Kьm pir kizi, kandьq pir alban tuzaaldьq turgaş, podunun erge medelinde turar akşa өrttektiq cybeler ijik-pe, et xөrengini samcьqdaar ijik-pe, cok-polza, podunga tutkul tudup alьr polgaş cok polza, mьrьnaj podunga paraa (tutkan) tudup ap samcьqdap kaan, mьndьq kemniq xerekti sagьştьь-pile yylgedip kьlgan kiziler turar polza, oon kezemce jalazьnga: xөrengizin xabьrgь-şaan, azь ol cokka 3 cьldan ebeeş ebes xuussaa iştinde şөleezin kazьp pazьnnap şiider uzurluq.

TAR Ystykky şyygyzynyn oralakcь
targazь SUNDUJ.

* * *

31 cyyl

31 cyyl. xeeli tugajьnda murnunda şiittirip coraan ijik-pe, azь kaaş udaa xeeli ap coraan ijik-pe, azь kyccyyrgep turgaş, tuzaaldьq kizi xeeli alьr polza, oon jalazьnga—

pir cьldan ebeeş ebes xuussaa iştinde şөleezin kazььr.

Monu tajьlөьrlaarga:

Cizeeleerge: Kьm pir kizi alban tuzaaldьq turgaş, podunun xuuda azььn kicceep, kandьq pir xerekten kizilemin xereenge өmeerzip, azь olarnь xereen cilgedip alьr tөleede, akşa mөngyn, et-xөrengi talazь-pile megelep caap turgaş, xeeli peerge, onu tuzaaldьq kizi podu azьqlap alьr ijik-pe, cok-polza, tuzaaldьq kizi podu kyccyyrgep turgaş, xeeli alьr polza, mьndьq xerek kьlgan kizinin xereen yzyp şiiderde, 1 cьldan ebeeş ebes xuussaa iştinde şөleezin kazьp pazьnga oluttup şiider uzurluq.

TAR Ystykky şyygynyn oralakcь
targazь SUNDUJ.

Taspь sumuzunda solun cagьlgazь sula

Pii-xem kozuununun Taspь sumuzunda solun cagьlgazьnьn corup turarь mьndьq tur: pygy cagьlganьn sanь—64, oon iştinde „Xostuq arat"—5, cazaktьn „kol medee" —9 „Şьn"—30, „Areve şьnь"—20.

Sumunun pygy өregezinin sanь—160 azьp turda, cagaan solunu 64-le kalbak turarь koncuq cetpes tur. Po polza, 1936 cьlda өrege pyryzy solannuq turzun teen cazak, namnьn solgan lozun sorulgazьnga cetpejin turar tur. En paştaj kezek kada ulustun cagaan solunu 78 cedip turgan, solun cagьlgazь 78 tep poşta tazьkcьzь Kancььr-ool ьncap pizip turgan, am kөөrge. 64-le poop turar, camdььzь ta kancap pargan Cybe-ijik, am

* * *

Cagьrgazьn toobas

Tozu kozuununun Xam-sьra sumuzu 4 tugaar arbannьn xamaattьzь KAJьN teerzi, arban, sumuzunun targalarь ajttььşkьn peerge, toobas, „malьnnь pөry, xajьrakkandan kamgalap kөr" teerge, „xarьn men podum pilip tur men" teer polgaş xural suqlaaga kel teerge, „men xuralgataa parbas-men, xuralga parbadь teeş pajьssaar sler-pe" tep udur kyş ajttьp kaar.

Cazak cagьrga cerleri po Kajьn ьşkaş, idepkej cok, azьl kьlas, arban targazьnьn ajttььşkьnьn xerekke albastar-pile erestemissel corudarь cuşu a tur.

„CALBAK-XөL".

Pistiq xarььвьs

Cөөn-xemcikte paşkь Martlaş Xorum-taq sumuzunga Marttьn 8-zin erttirgenin pizeeniq өjy ertken tur.

Kөk-tejde arban targazь Tnuza, koşkar, xuna yzerinin tugajьnda podap turar azьlьnarnь am kyyssedip alganьn pizip kөryner.

Kargь eş Tondar—3 aj. 10-ga cedir cuttan өlgen maldь pizeenin yr polu perip tnr. Am sөөlgy medeezin corudup kөryner.

Tees-xemde nain komitedinin targazь eş Tombuu—tarьlga tugajьnda erengej cyyl kьldьr pizeen cybener murnukku solunnarda ynyp turgan cyylder-pile tapkьr tur.

Uluq-xemde—Tandьjool—bilet cidirgen tugajьnarda carlalьnarnьn өrttee cok polurga yndyrbeen. Pir biledin cidirgeş, carlaar kizi 1 akşa 40 kөp tөleer uzurluq.

Kьzьl-taq sumuzunun Aak-xemde Coldak—pioner otirjadьnьn azьlьn pizeeninerni yndyrer teerge, parьmdaa cok poldu.

Temir—suq sumuzunda Pajьr-ool — Pionerler Pьştakool Occurnun 35 cьlda өrge өlyrgenin pizeeninerni ozaldaan tөleede am yndyrbedibis Am 36 cьlda cezeni өlyrgenin pizip kөryner.

Kьzьldьn nam şkolazьnda Seren slernin caskь tarьlga tugajьnda pizeen cyylyner tapkьr appargaş ynmedi.

Kaa-xem kozuunu koptu sumuzu Tobukpan malь cudap turda ezirlir xьmьs (araga) kьldrьp algaş, aragalap, mal azьraan xereezen tunmazьn paak sөqlep turar tugajьn ьnda coguur organizas cerin-ce medeelep kөryner, ol kizi cogum areve kezigyny-pe? cok-pe? pildimedi:

KXK-da „Xat"—Langaarnьn—calgaa pajdalьn pizeenin erengej poldu,

Xarььssalgalьq redaktor **Lyndyp.**

Carlal

1936 cьldьn 4 ajnьn 18-19 xynnerinde kezeekkinin 7 şak 30 minuttan egelep, Profes tөp cөbylelinin klubunga „Akkan-temir" tep attьq şii polur.

Anaa kolduq ojnaarlar: Boroktajef, . Aleksantrof, Obukof, Maslenikova, Birukova, Sazin, Agarkova, Soboleva.

Өrttee: 1 akşadan 3 akşa cedir. Loterej paza polur. Cьrtkь tynekkinin 1 şakka cedir turar.

Klup ergelekcizi Tarttan-ool.

Kьzьl-xooraj Tirazь 4.748 Kyrynenin 1 tugaar tipografь

ŞbN

Nomer ərttee 10 kəp.

TARN TK polgaş Profes Təp cəbyleliniŋ organь

Pygy telegejniŋ proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, kattьzьnar!

„Şьn“ solunnu cagььr ərttee:

Xuuzunda cagььrlarga:

1 cьlda . . 5 akş.—	3 ajdan kudu
6 ajda . . 3 akş.—	cagьlga
3 ajda . . 1 ak. 80.	albas

Solun cagьdar cerler: Təp xarьlzaa konturu, oun kədee salььrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar

Alban polgaş yletpyr cerleringe cagььrь:	Taştьkkь corudar cagьlgalarnь:
1 cьlda . . . . 8 akşa.	1 cьlda . . 10 akşa.
6 ajda . . . . 5 akşa.	6 ajda . . 6 akşa.

„ŞbN“ solun redaksьzьnьn adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şoly, Şetinkin kudumcuzu, pazьn № 2

1936 cьldьŋ aprel 22 xynynde sreda № 33 (534)

„Şьn“ solunnuŋ cagьlgazьnьn corup turarь

1936 cьlda „Şьn“ solunnun cagьlgazьn 5.000 sanga cedirer tep sorulganь salgaş, 1935 cьldьn 11 ajdan egelep, kədee kozuun, sumularga, kyrynenin azьl pydyrylge cerleringe azьldap egelеen polgaş kozuun, sumular solun parlalganьn cagьlgazьnьn sanьn kəbydedip, şьnarьn sajzьradьrьnga polgaş oon nomculgazьn kalbarttьr sorulga-pile tus tus arazьnda parlalganьn kalbak margьldaazьn corutkan poldur.

Ol margьldaanь po arazьnda kezek yjelerde erestiq corutkanьpile solun cagьlgazь ertken mart ajda temgi telebileen sanga podaarga, 98,54% kyyssettingen turgan. Ьndьq polza-taa, səelgy ajlarda solun cagьlgazь araj oozumnaj pergeninin uzurundan po 4 ajnьn 1-de 344 „Şьn“ solun xuussaazь erttip tongen tur.

Manaa margьldaa corutkan kozuunnarnьn 4 ajnьn 1-de ystynde tongen solunnardan angьda par turar „Şьn“ solunnu tynnep kəorge:

Kozuunnar adь	Margьldaagь kiirgen sanь	Kyysetkeni	Kyysetken xuuzu
1. Tees-xem	1000	479	47,90%
2. Uluq-xem	1000	772	77,20%
3. Parььn-xemcik . .	1500	829	56,60%
4. Coon xemcik . . .	1600	788	49,20%
5. Kaa-xem	300	209	69,60%
6. Pii-xem	500	185	37,00%
7. Tandь	300	225	75,00%

Margьldaanьn taştьnda cagьlgalar 1167. Oon-pile pygy cagьlga kattьşkaş 4654 poop turar, oon kyyssettingen xuuzu respubliktii-pile albrga 93,8% polur. Moon iştinden 5 ajnьn 1-de təner tep turarь—382. Moon ap kəorge, aj pyryde xuuzu nemezir pajttьgaj, xarьn ulam kudulap turar tur.

Ertken mart ajda „Şьn“ solunnun pygy cagьlgazьnьn sanь 4.900 azьp turgan polza, 4 ajda 4654 poop kudulap kelgen. Pir ebes am paza cagьlga nemebejin olurar polzubussa, maj 1-de 4272 cagьlgalьq arttar tur-pis.

Murnukku cьldarda solun parlalganьn cagьlgazьnьn TAR iştinge corup turganь koncuq cetpes polgaş xarьn nam, arevenin organizastarь polgaş aratkorlardan solun cagьlgazьn yrgylcynyn azьlь kьldьr corutpajьn, kezek kada corutkaş soksap turganьnьn cьldagaanь-pile cagьlga sanь koncuq kudu corup kelgenin temdeqlebi şaan, po cьlьn ol coruktu pyryn-məzyn uzutkaaş, kalbak arat tymennin orttuzunga massalьq surttaal azьlьn ugaadьp tajьlbьrlap turgaş „Şьn“ solunnun cagьlgazьn 5.000 azьrar tep koncuq uluq sorulganь ARN TK-nьn ajttььşkьnь-pile, oon organь—„Şьn“ solunnun cerinden pygy nam, arevenin organizastarьnьn, oon tus tus kezigynnerinin, paza pygy aratkorlarnьn murnunga salьp kelgen poldur.

Am moon cyy kəstyp tur teer polza, ARN TK-nьn, oon 4 tugaar plenumunun ajttььşkьnьn ьrakta-la cetpes kyyssedip turar tur-pis.

Po yjede teere corup turar kozuun Uluq xem tur. Tandь-pile Kaa-xemnin xuuzu eleen ərytaa polza, olarnьn margьldaaga kiirgen sannarь ebeeş (3-3 cys) polur.

Cagьlganь 5.000 cedireel!

1. Po kьzьn TAR-nьn tebiskeeringe kalbak cut ajььlь tabarьşkan polza-taa, cazak, namььstьn accь-xaьjaazь-pile cyzynpaazьn argalarnь xereqlebi-şaan kelgeş, malььstьn paazьn onzala xoratpaan polgaj-pis. Cut-pile xyreşke paza pir uluq tuza cedirgen cybnin pireeezi „Şьn“ solun polur. Cyl teerge, podunun arьnnarьnga cut-curaangajpile erestiq temisseerinin pottuq sanal-onalьn tajьlbьrap pizip, ьlangьja cer-cerde cut-pile temisseldernin corudulgazьn cьrьdьp, cazak, namnьn ajtььşkьn arьn arat massanьn əq-əregezinge cedir tajьlbьrlap turgan polgaş arat con oon-pile tanьzьp kərgeş, cut-pile eres temisseşkeni kьmga-taa pildingir polgaj.

Ьndьq polza-taa, kədeege cutka udur temissel-pile tajьmnaştьr parlalga cagьlgazьn araj oozurgadьpkanь ystynde sannardan liden tur. Moon kəorge, cutka udur temisselge pir kyştyq cepsek solun parlalga polurun ekki ozaabaanьbьs eleen cetpes polgaş xarьn camdьk cerlernin ьncaar pilbejin turarь eleen cazьndaa tur. Am moon songaar ol ьşkaş kandьq pir cugula cyylderge tajьmnaştьr parlalga azьlьn onza cugulalaar coruk uluq uzur-tuzalьq xerek polurun utpas uzurluq. Mьndьqnьn təleezinde, „Şьn“ solunnu malcьntaraaccьn arat con pygydezi cagьp algan turar coruk polza, oon pygy-le azьl-agьjьnga, erttem-kulturunga ьlaptьq idiişkinni peer uzurluq tur.

2. Parlalganьn margьldaazьn corutkan kozuun, sumular, nam, arevenin kozkomnarь, yyrleri, paza margьldaaga adьn yndyrbeen cerler şuptuzu-la, po xynden egeleeş, „Şьn“ solunnun cagьlgazьn 5.000 cedirer coruk-ce erestiq azьldь corudarьn redaksьdan najttap tur. Oon pile kadь cercerde pygy aratkorlar, podunun kozuununun, podunun sumuzunun, podunun arbanьnьn, podunun aal-pəlyynyn polga podunun pydyrylgezinin iştinge solun parlalganьn uzur-tuzazьn tajьlbьrlap, ol turar connun setkil sagьzьn parlalga-ge xandьdьp turgaş, cagьlganьn sanьn əstyryp, şьnarьn sajzьradьrьn TAR 15 cьl polur Uluq pajьrьnga uktuştur cedip algan turarьn koncuq uluq kol sorulga kьlьr.

3 polgaş 6 ajlarnьn cagьlgalarь ystyrynyn mornunda ol ystyr sandan azьq cagьlganь kyyssedip ap turarь cugula polgaş poşta cerleri polza, cagьlgazь təner tep cagьkcьlarga 15 xonuk purungaar tьnnadьp turarь cugula.

3. „Şьn“ solun redaksьzьndan TAR-nьn pygy arat conun kьjgьrarь polza, slernin erttem-kulturunarnь, ьlangьja pizik-piliinerni əry tepşideringe polgaş azьlagьjьnarnь sajzьradьrьnga en uluq tuza poop turar—„Şьn“ solunnu xəj-xəjy-pile cagьp albrьn oraldazьp kəryner.

4. Cagьkcьlarnьn cagaan solunnarьn pududurar uzur-tyrzok coruk səəlgy yjede paza telgerep turar polgaş po coruk solun cagььr idepkejni eleen sularadьp turar telede mьndьq coruk-pile erestiq temisseldi kьm şuptuzu corudarь en cugula tur.

„Şьn“ solun redaksьzь.

ARATTAR! *Cajgь polgaş kozuun şkolalarьn əj şaanda azьdarьŋga kirzip, uruqlarьbьstьŋ revolustuq medereldiq əəredilgezin kalbarttьp, aal-pəlyktyŋ pizik surguulunga piziibis əəreniringe eres xyreşkeş, 1937 cьlda connuŋ pizik pilbezin kolduunda cok kьlьь!*

(Maj pirniŋ lozuŋundan)

Respublikta cajgь şkolalarnь organizastap corudar tugajьnda TAR Ministerler cəbyleliniŋ toktaalь

(1936 c. 4 aj. 14 xyn.)

Ulustun 8 tugaar Uluq xuralь polgaş TAR-nьn 16 tugaar sesizinin toktaalьnda polza, kədee cajlaqlarnьn şkolalarьn telgeredip corudar arga-pile arat connun uruqlarьn şkolaga əəredirin kalbarttьrь cugula tep ajьtkan. Monu kyyssedir sorulga pile cajgь şkolalarnь ebilelder corudar tugajьnda Kultur ministeri eş Sedip-ooldun iletkelin tьnnaaş, TAR Ministerler cəbyleliinden toktaadьrь polza:

1. 1935 cьlda kozuunnarga 1 tugaar organizastap corutkan cajgь şkolalar polza, arat connun kəşkyn pajdalьnga taarьştьrьp anьn parьmdalaaş, 1936 cьldьncajьnьnda TAR-nьn iştinge 31 sannьq cajlaqnьn 1 tugaar cada şkolazьn turguzup, ol şkolalarga 700—800 xire sannьq uruqlarnь əəredip turguzar tugajьnda eş Sedip-ooldun ekkelgen sanalьn şuut padьlaar. Ol surguuldu organizastap, əəredilge cyylderin taarьştьrьp algaş, tus tus kozuunnar cagьrgalarьndan cajgь şkola turguzar cerler tugajьn Kultur ministerge kiirgen cagьqlarnь parьmdap xandьrar tugajьn eş Sedip-oolga şuut taqzьr.

2. Cajlaq şkolazьnьn egelep əərenir xuussazьn tus tus kozuunnarnьn pajdalьnga taarьştьrьp 6 ajnьn 1-den 10 xynynge cedir, 8 ajnьn 15-ten 25-ke cedir turguzar.

3. Cajlaq şkolazьnga 8-ten 14 xarga cedir nazьnnьq uruqlar polgaş 1935 cьlda şkolaga əərenip turgannarnь kiireri-pile kadь, uluq nuruuzu əərenip corbaan pizik pilbes polgaş piccii pilir uruqlarnь kiirip albr.

4. Cajlaq şkolalarьnьn əəredilge planь polgaş programnarь, paşkьlarьn taarьştьrьp algaнь, paza əəredilge xerekselderi, majgьnnar-pile xandьrar tugajьnda Kultur ministerinin tələbilep peletkeen cyylderin eş Sedip-ooldun tьnnatkanьn cyyldyq tep kərgeş, am cetpejin turar majgьn xerekselderni 5 ajnьn 15-ke cedir pelen kьlьrьn eş Sedip-oolga taqzьr.

5. Kozuunnar cagьrgalarьnga taqzьrь polza, cajlaq şkolalarьn azьdar tugajьnda, ol cerlernin arat tymeninin orttuzunga peletkeen cyylderin eş Sedip-ooldun iletkelin tьnnaaş, TAR Ministerler cəbyleliniŋ tokta-ad

„Skrips-Govardь Njuspejperis“ tep Ameriktiŋ solunnar yndyrer kattьşkan ceriniŋ targazь

Roj Govardь teerzi-pile 1936 cьldьŋ mart ajnьŋ 1 xynynde

eş STALINNЬN cugaalaşkanь

Egezi № 32 (533) solunda.) (Am təngen.)

Govardьdan: Komunistьq niittilgeni SSRE-de am-taa turguspaan tep cyвeni xyleer polgajsler. Kyrynenin sosializmьn turguskan tur. Italida faşizm polgaş Germanda nasional-sosializm pir təmej kyysseldeler cedip algan-pis tep turar turlar. Ol adagьlaan kyryneler şuptuzunun niittileş cyyly polza, kyrynenin erge-azььn podaaş, kizinin xuuzunda şəleezin pazьp yreqdeer polgaş eske-taa cedinmes pajdaldarga tavarьştьrarь ol eвes-pe, kandьqьl?

Stalindan: „Kyrynenin sosializmь“ tep səs cecce eвes səs. Ol səs-pile xəj ulustuŋ pilip turar curumu polza, pajlakьn pir camdььzь, camdьkta elвen-ne uluq kezii kyrynenin xolunga ijikpe azь oon xьnaldazьnga kirip şilciir, ьncaarga zavottar, fabriktar, cernin ənсyzy koncuq xəj nuruuzunda amь-xuu kizi'ernin xolunda turar curumnu ьnca teer tep“ kyrynenin sosializmь“ tep cyвeni xəj ulus ьncaar pilip turar. Camdьkta ol səstyn artьnda caştьngan curum polza, kapitalistьq kyryne caa-tajьnnь peletkeer ijik-pe azь corudarьnьn erge-azььn podaaş, amь-xuunun camdьk yletpyr cerlerin podunun şyydelinge alьr curum polur. Pistiŋ turguskan niittilgвisti, kyrynenin sosializmь“ tep kancaptaa a d a p p o l b a s. P i s t i n sovet n i i t t i l g e polza, sosialistьq niittilge polur, cyge teerge, fabriktar, zavottar, cer, bankьlar, transport cepsee olar xuunun ənсyzy turar coruktu piste uzutkaaş, xəj niittinin ənсyzy-pile solaan. Pistiŋ turguskan xəj niitti organizazьвьstь niittilgenin sovet, sosialistьq organizazь, myn am-taa ekki kyyssej turgustunmaan polza-taa, yndezin tazьlь sosialistьq organizazь tep adaan turup polur. Po niittilgenin yndezini polza, xəj niittinin ənсyzy polur, ol teerge, kyrynenin tep pygy ulustun polgaş, paza kooperatif—kolxostun ənсyzy ol polur. Ьndьq niittilge-pile itali faşizmnьn-taa, german nasional-„sosializmnьn-“ -taa niittileş cyвezi picci-taa cok. Cyge tize, xamьktьn murnunda, fabriktar, zavottar, cer, bankьlar, transport polgaş oon-taa eskeler amь-xuunun ənсyzy polur coruk ьnda xвeer cym artkan polgaş kapitalizm polza German, Italida pygy kyş tegyldyr xвeer turup turar.

Je, Slernin cugaalaanьnar şьn, pis komunistьq niittilgeni amtaa turguspaan-pis. Ьndьq niittilgeni turguzar tep cyve ьndьqla pelen eвes. Sosialistьq niittilge-pile komunistьq niittilgenin arazьnda ьlgalьn Sler pilir poorsler. Sosialistьq niittilgege etxərengi talazь-pile araj ten eвes coruk arttьp kalgan turar. Ьndьq polza-taa, sosialistьq niittilgede azьl cok coruk cok, citzen məlcyktel cok, nasionaldarnь tarlaar coruk cok polgan turar. Sosialistьq niittilgede kizi pyryzy azьldaar xyleelgeliq. Ьncanmь-ce podunun kyş azьlьnьn xəlezizin alьrda podunun nege de xereqlelinge taarьştьr a l b a s, xarьn kьlgan kyş azьlьnьn şьnarь polgaş sanьnga taarьştьr ap turar. Mьncangaş azьl təlвiri turbuşaan turar, myn t u r a r d a, teski eвes, angьamьr təlвir turar. Kizi-kizi podunuŋ kyş azьlьnga niittilgeden cyve alьrda, kyş azьlьnьn sanь polgaş şьnarьn parьmdalabajьn, xarьn pottarьnьn n e g e l d e xereqlelinge taarьştьr ap turar ьndьq curumnu kazan-na turguzup şьdaj turpis, karacangьs ьncaarda, komunistьq niittilgeni turguzup aldьвs tep səqlep polur tur.

Sler pisti sosialistьq niittelgenerni turguzup alьr teeş, kizi xuuzunun şəleezin cok kьlьp, eske-taa cedinmes perge pajdalga tavьrzьp turgan-sler tep cugaalap tur-sler. Sosialistьq niittilge kizinin xuu coruun şəleeliq poldurвas tur teer pod-l Slernin ajttьrььnar iştinden kəstyp tur. Ol şьn eвes. Cer-le kandьq pir caa cyve turguzarda, kьzьp-kьlajьp kamnalga kьlьp, akşa xərengi cьqdьnьp, pottun xereqlelin tur kьzьrьp, eske ulustan ceqdiner appaar poldur. Pir eвes caa pazьn tudup alьksaar polza, a k ş a c ь q d ь n ь p, podunun xereqlelin tyr cire k ь z ь r a r polgaj-aan, ь n c a n m a s polza, pazьnnь tudup ap şьdavajьn-taa parьp polur. Ьndьq cyve kizi tərelgetiennin caa pydyn niittilgezin turguzup turda cer-le ulam arttьk şьn eвes-pe. Camdьk xereqlelderni tyr kada cire kьzьrьp, coguur akşa-məngyn cьqdьnьp, kyş şьdaldь kyzьp şьrgadadьr apparьp turgan. Pis şak ьncaar-la kьlgaş, s o s i a l i s t ь q niittilgeni turguzup algan-pis.

Ьndьq polza-taa, pis ol niittilgeni turguzarьвьsta kizi xuuzunun şəleezin cok kьlьr teeş eвes, xarьn kizi xuuzu şьnap-la şəleeliq turzun teeş, turguzup algan-pis. Onu pis turguzarьвьsta, kizi jozuluq-la şəleeliq, kavьcka cok şьnap şəleeliq corzun teeş, turguzup algan-pis. Aştap coruur polgaş azьldaar cyve tьpp-jьn coruur azьl-cok azьlcьnda kandьq „xuunun ş ə l e e z i“ turup polur cyve poor tep cyвeni piliri meцee perge t u r. J o z u l u q şəlee kajda t u r a r ь l t i z e, kajda-la citzen məlcykteldi uzutkaan tur, kajda-la kizi kizini tarlaar coruk cok tur, kajda-la azьl cok coruk polgaş xoozurangaj jadamьk pajdal cok tur, kajda-la kizi tasrita azьlьm, oran-suurum, xilep talganьm cidiripter ij ne men teeş, sirinajnьp olurвas tur, karacangьs ьnda jozuluq şəlee tur tur. Karacangьs ьndьq nittilgede saazьn kьrьnda eвes, xarьn xerek kьrьnda kizi xuuzunun polgaş con-taa eske kandьq-taa jozuluq şəleezi turup polur.

Govardьdan: Sler, Ameriktin demokrat jozuzu polgaş sovettin jozu turguzuu cergeleştir xəqzyp polur teer sier-pe kandьqьl?

Stalindan: Ameriktin demokrat jozuzu polgaş sovettin jozuturguzuu tajвьn pajdal-pile kadь turup, məərejlezip polur. Ьndьqtaa polza, pireezin-ce pireezi şilcip xəqzyp şьdabas. Sovettin jozu-turguzuu polza ameriktin demokrat jozuzu poop əspes pazь ameriktin demokrat jozuzu sovettin jozu-turguzuu-taa poop əspes. Pir eвes eldep-ezin picce-pacca cyve teeş, pot-podunus-ce şoqlaşpas polzunussa, tajвьn pajdalpile cergeleştir turup şьdaar-pis.

Govardьdan: SSRE-de caa songulda curumun turguzar tep caa yndezin xoojlu kьlьp turar tur.

Ьncaarga, songuldaga pijeegi pajdal-pile cyq-le cangьs nam turup turar polur cyve polganda, SSRE-de turar pajdaldь ol caa jozu-curum kajь xire əskerttip polurul?.

Stalindan: Pis caa yndezin xoojlunustu po cьldь səəlzyredir padьlap yndyrer poor-pis. Yndezin xoojlunu cogaadьr komis azьldap turar polgaş udaвas azьlьn tooskan t u r a r uzurluq poor. Caa yndezin xoojlunu jozugaar songulda kandьq şьnarьq polur tize, şuptu niittinin teski, şuut polgaş cazьt songuldazь polur tep murnunda-la carlaan polgaj. Ol songuldaga cyq-le cangьs nam turar tep cyвegsler ancьqzьnьp turar tur-sler. Ol ьndьq pajdaldьq turda songulda temisseli kandьq turup polurun Sler kərвejin tur-sler. Songuldaga songulda tanzьlarьn cyq-le komunistьq nam yndyrer cyve eвes, xarьn paza namdan əske xəj niittinin eldep janzь organizasta rь yndyrer ьşkazьl. Ьncaarga ьndьq organizastar piste cys-cys şaa par. Piste pot-podunga udurlancьp turar namnar cok, paza pot-podunga udurlancьp turar kapitalistar angьzь polgaş kapitalistarga məlcytken yletpyrccinner angьzь paza-la cok. Pistiŋ niittilgeвis teerge, cyq-le xooraj, kədeenin xostuq şəleen azьlcьlarь—yletpyrccinner, taraaccьnnar, inteligenziden turgustungan. Ol kezek-kezek ulus pyryzy tus-tozunda tuskaj negelde-sonuurgaldьq turup polur polgaş oozun xəj niittinin par turar xəj sannьq organizastarьn tamcьştьr ilergejlep polur. Ьndьq polza-taa, angьlar cok polur cyve polganda, angьlar arazьnьn xili-kьzьgaarь cottunup kaar cyve polganda, sosialistьq niittilgenin janzь janzь kezek ulustarьnьn arazьnda kol eвes cyq-le piccii ьlgal arttьp kaar cyve polganda pottarьnьn arazьnda temiss zip turar namnar turguzarьnga cemiştiq yndezin kərzyn turup şьdabas tur. Kaaş angьlar cok cerge kaaş namnar turup şьdabas, cyge eerge, nam polza angьnьn camdььzь polgaj.

Nasional-„sosializm“ turda paza cyq-le cangьs nam turup turar. Ьndьq polza-taa, ol cangьs namnьq faşis jozuzundan cyy-taa pytpes tur. Cyge tize, Germanda kapitalizm arttьp kalgan, angьlar, angь temisseli arttьp kalgan, ol angь temisseli təmej-le caza-tep ynyp keer polgaş oon iştinde, udurlanьşkak angьlar təleeleen namnar temisseli paza caza-tep ynyp keer, cizeeerge, Ispanga caza-tep ynyp kelgeni-pile pir təmej. Italida paza cyq-le cangьs—faşis— nam turar polgaj, ьndьq polza-taa, temgi-le cьldagannar-pile ьnda paza oorttan cyy-taa pytpes.

Pistiŋ songuldabьs cyge şuptu niittinii polurul tize, şyygee şiittirgeş songulda ergezin kьzьtkannardan angьda, şuptu xamaattьlar songuur polgaş songudar ergeliq polur.

Pistiŋ songuldabьs cyge ten teski polurul tize, et-xərengi talazьnьn ьlgalь-taa (camdьk ьndьq ьlgal am-taa turup turar), keeş-əny-taa, nasional səəgy-taa polza kandьq-taa onza arttьk erge ijik-pe azь kogaral perвes polur tur. Xereezenner polza, er ulus-pile ten ergeliq pajdal-pile songuur, songudar ergeni edileer. Pistiŋ songuldabьs cingine ten teski polur.

Cyge cazьdьl tize, sovet kizi-ler pottarьnьn songup alьksaar uluzun, pottarьnьn erge-azььn xandьrarьn pyzyrep taandьrar uluzun songuurunun pyryn şəleezin pis sovet kizilerge perikseer-pis.

Cyge şuudul tize, teedi erge tudar cerlerge cedir azьlcьn connun təleeleri olurar pygy-le cerlerin songuurda cer-cerge şuut songuur coruk polza, pistiŋ uluq telgein curttuвustun azьlcьn tymeninin erge-azььn ulam ekki xandьrar tur.

Sler songulda temisseli polвas ьşkaş tep podap tur sler. Ьndьq polza-taa ol temissel polur, ьncangaş eleen-ne sergelen songulda temisseli polurun men paaş udur pilip olur-men. Piste pagaj azьldap turar cerler eвeeş eвes pir. Cer-cernin ol po cazak-cagьrga ceri xooraj, kədeenin azьlcьn tymeninin xəj cyyl polgaş ulam ulgadьp əzyp turar xereqlelinin oozun-moozun xandьrьp pilвes suq cyyider turgulaar. Ekki şkola turguskan sen-pe azь turguspaan sen-pe? Oran-suur pajdalьn sajzьratkan sen-pe? Byrokrat eвes ijin-ne sen? Pistiŋ kyş azьlьвьstь ulam pydyrymceliq, pistiŋ amьdьralьвstь ulam kulturluq kьlьp olьrьnga tuzalaan sen-pe? Şak ьndьq negeldeler-pile saja-saja songukcular təleelerin xьnap, paak-paagьn ap oktap, olarnь tanzь iştinden palap yndyryp, ekki-ekkizin tepşidip, tələezinge songuurun oraldazьr polur tur. Şьnap-la, songulda temisseli koncuq seregien poop, xəj-xəj koncuq cidiq ajttьrьqlarnь tolgandьr, ьlangьja uluska pir tugaar cugula uzur-tuzalьq pottuq ajttьrьqlarnь tolgandьr yner temissel polur tur. Pistiŋ songuldaвьstьn caa jozu curumu pygy a l b a n cerleri p o l g a ş organizastarnь a d a a cilk azьldaar kьlьp, olarnь azьlьn sajzьrattьrar tur. SSRE-de şuptu niittinin, ten teski, şuut polgaş cazьt songuldazь polza, pagaj azьldap turar cazak-cagьrga cerleringe udur connuŋ xolunda kьmcь polur. Men podaarьmga, pistiŋ Sovettiŋ caa yndezin xoojluzu telegej kьrьnda turup turar pygy-le yndezin xoojlularnьn iştinden en-ne demokrattьq yndezin xoojlu polur tur.

K. Umanskij

tьnnap pizeen.

Cadaanadan **telegram**

TAR cazaa polgaş ARN TK-ga

CXK-nuŋ malcьn arattarьnьŋ 1 tugaar cəвylel xuralьndan, TAR Ulustuŋ 8 tugaar Uluq xuralьnьŋ şiitpiri polgaş cazak, namnьŋ paaştalgazь-pile malьвьstьŋ paazьn əstyryp, şьnarьn sajzьradьp, maldьŋ eldep cyyl xoralьq aarьqlarь polgaş pəryny cok kьlьrьŋga cidiq temissel corudar-pis.

Mal ederiştirer kampani, paza koşkar, xuna yzer, maldьŋ odar suurun taarьştьrar azьldь eres kyyssedir-pis.

Tarьlga şəlyn 15 xuu azьr kalвartь-şaan, sigen şəlyn 75 xuudan azьr kalвarttьr-pis.

Erttem piziвisti ulam telgeredip corudar-pis.

TAR ulustuŋ 8 tugaar Uluq xuralьnьŋ toktaalь ulam-na telgerezin!

Xyndylyq ьnak paaştьnçьlar XEMCIK-OOL, CYRMIT-TAŻЬ. TOKA telgerezin!

CXK-nuŋ cəвylel xuralь telgerezin!

XURAL PREZIDIYMY.

Pygy kozkooptarga polgaş mal emnelgezinin salвьr cerleringe

Kozkooptar polgaş majgьnnar am yjege cedir malciq edi paza eet-produktunu mal emnelgezinin şincip kərgen xereccizi cokka, Tьва Təp kooptun вazalarьn-ce corutpu-şaan turar tur.

Xaldaвьrlьq mal aarьqlarьn paaş udur cajladьr təleede, kozkooptar-pile majgьnnarga taqzьrь polza, mal ciq edin polgaş eet-produktularnь corudarda, **mal emnelgezinin cerlerinden xьnap şinceen xereccilelderin ap algaş corudarь** alвan polgaş mal emnelgezinin cerleri polza, **şincip kərgen cyylderin xereccilel-pile xandьrьp turar uzurluq tur.**

Tьвtəpkooptan **Camzь.**

Malcerminniŋ mal emnelgezinden **Xilinskij.**

Kargь majgьnьnьŋ sadьp alььşkьnь

Kargь majgьnьnьn 36 cьldьn 1 tugaar kvartalьnda sadьp alььşkьnьn moon adaanga san-pile kərgyzerge polza:

Sadьp alььskьnnьn adь	Plannda sadьp alьr teeni	Kyyssedip algan	Azьr kyyssetken
Til gi	40	65	25
Tьвaktьq . . .	1	3	2
As	20	256	236
Pəry	20	5	—
Tiin	500	1	—
Əske əlyk əyy-ly sadьp alьr teen akşa . . .	305	207-53 kəp	—
Inek keзi . . .	50	159	109
Cьlgь mal keзi	25	1	—
Xoj keзi . . .	250	1013	763
Əsky keзi . .	100	535	435
Xuragan keзi .	80	144	64
Anaj keзi . . .	30	215	185
An eedi . . .	5 toon	4551 toon	4546
Sarcaq	—	591 til.	591

Ystynde sannardan ap kəərge, pir kvartal iştinde eleen cedilşkinniq əlyk sadьp aldьвьs. Posanda kiвeen 100 paaş xire malьвьs paza par.

Majgьn ergelekeizi Tondar

Japonnuŋ caaga peletkeli

Japonnuŋ ezeergekteriniŋ s a l ь p turar sorulgazь polza, Кьdattь, Mool Arat Respuвlikть cym ezelep alьr, paza SSRE-niŋ teвiskeer curttun Paj-gal-xөlge cedir ezelep alьr (camdьk-tarь mьrьnaj Uralga cedir) ezelep alьr tep kancap taa kyş cetpes so-rulgazьn salьp turar tur. Myn oozun pottandьrar teeş, Кьdattьŋ camdььzьn ezelep ap, Кьdat curttunda tajьn co-rudup turar polgaj. Oozun „picce caa“ tep turarlar. SSRE, MAR-nь ezelep alьr teer caazьn „uluq caa“ tep tu-rarlar.

Ol „uluq caaga“ Japon kancaar peletkenip turarьl, oon cogum todar-gaj xereccizi cyl teerzin maŋaa eleen todargajlap kөreeli.

Pir tugaarьnda-la, Japonnuŋ şerii-niŋ sanь cezel, cepsee cyy xirel? ol tugajьn adaanda sandan kөryp polur: 1936 cьlda Japonnuŋ şeriin 1930 cьlda turgan pajdalь pile tө-mejleerge:

Cьldarь	Şeriiniŋ pygy sanь (kizi)	Cyyl pyry pulemot şuptu	75 millimetir aastьq yger-poolar polgaş taq azьr poolaar 105 mil. aastьq yger-poo	Uzar-xeme poolaar yger-poolar	Өske yger-poolar	Tanka	Ook өtpes cьccaan	Kurgaq cerniŋ uzar-xemezi
1930 c. 1 a. 1-de	285.000	4.120	500	80	852	80	50	500
1936 c. 1 a. 1-de	345.000	6.940	960	216	414	700	300	1.280

Ooŋ kadьzь-pile, sөөlgy iji cьlda Japonnuŋ şeriiniŋ turguzuun өskert-tip nemep turguskanь polza:

Cynyn şerii	1934 cьldьn janvar 1-de şeriqniŋ turguzuu	1936 cьldьn janvar 1-de şeriqnin turguzuu
Cadaq şeriq	Cadaq şeriq divizizi 17, cadaq şeriq вrigadь 2	Cadaq şeriq divizizi 17, cadaq şeriq вrigadь 6.
Yger poo şerii	Cilk yger-poo polkazь 15, taq yger-poozunun polkazь 4, şөldyn aar yger-poo polkazь 8, tuskaj uluq ongu cer-den poolaar yger-poonun polkazь 3 polgaş divizionu 8, uzar-xeme poolaar yger-poonun polkazь 1, divizionu 2.	Cilk yger-poo polkazь 14, taq yger-poozunun polkazь 5, şөldyn aar yger-poo polkazь 9, tuskaj uluq ongu cer-den adar yger-poo polkazь 3 polgaş divizionu 8, uzar-xeme adar yger-poo polkazь 4 polgaş divizionu 2, paza yger-poo polkalarьnьŋ canьnda coruur gauвisa tep tuq azьr poolaar yger-poo divizionu 14.
Uzar-xeme şerii	Uzar-xeme polkazь 8	Uzar-xeme polkazь 15
Ook өtpes tanka şerii	Tanka polkazь 2, ook өtpes cьccaan pөlykteri 5-6.	Motomex. вrigadь 1, tanka polkazь 2, diviziler canьnda ook өtpes tanka otrjadь 15, ook өtpes cьccaan divizionu 5-6.
Texnik şerii	Xarьlzaa polkazь 2, temir oruk polkazь 2	Xarьlzaa polkazь 3, temir oruk polkazь 3.

Oon kөөrge, sөөlgy iji cьlda Ja-pon şeriinge nemep turguskan ke-zekteri mьndьq tur: motomexвrigadь 1, cadaq şeriq вrigadь 4, aar yger-poo polkazь 1, uzar-xeme adar yger-poo polkazь 3, yger poo polkalarьn-da taq azьr poolaar yger-poo divi-zionu 14, divizi canьnda coruur ook өtpes tanka otrjadь 15, xarьlzaa pol-kazь 1, temir oruk polkazь 1 polgaş өs-ke-taa.

Ьlangьja, tajьnnьŋ caa texninge mergezeen kiziler kaadьrlarnь 1932 cьldan egeleeş, koncuq peletkep, 1933—1934 cьldar yjezinde yrgylcynyn şerii polgaş peletkel şeriqniŋ iştin-den 150.000 azьq kizini tajьn tex-niinge mergezidip peletkeen tur. Ьlaŋ-gьja, uzar-xeme colaaccьzь, tanka colaaccьzь, colaaccьlar, yger pooc-cular, texnikci eritemniq kaadьrlarnь onza cugulalap peletkeen tur. Aŋaa yndyrgen akşazь 20 saja xire ien (ien teerge, SSRE-niŋ 1 tөgerii xөl-dyq japon akşa tur).

Paza şeriin caa texnik-pile cepseq-lep, uluq azьl corudup turar. Cize-eleerge, yger-poolarnь polвaazьradьp, caa-caa polвaazьn yger-poolar yndy-ryp, caa polвaazьn tankalar yndyryp, ьlangьja teerden caza tepsir pөmвyk oktaar uzar-xemelerni koncuq kьlьp turar. Ьncangaş, Japon şeriiniŋ sanьn kөвydedip, turguzuun taarьştьrьp texniin ulgattьrar coruun 1933 cьl-dan egeleeş, 1936 cьlda toozup ap-kan turup turar tur.

Ol-la pygy azьldь corudarda, ol pygy tajьn cepseen kьlьp şьdaar kь-ldьr ergi yletpyr pydyrylgezin kal-вattьp, paza caa-caa yletpyr adьrla-rьn turguskan tur. Cizeeleerge, Ja-ponnuŋ yletpyr pydyrylgeziniŋ tajьn cepseen yndyryp turarьn todargaj laarga:

PYDYRER CYYLDERINIŊ ADЬ	Pydyryp yndyreriniŋ өskeni (pir cьlda) 1930 cьl	1935 cьl
Cyyl cyyl uluq, picce yger-poolar	7.000 kezek	10.000 kezek
Cyyl pyry pulemottar şuptuzu	100.000 „	150.000 „
Laпcьь. karaвin poo	2.5 saja kezek	3 saja kezek
Traktor	Pydyrвejin turgan	1.000 kezek
Uzar-xeme	100 kezek	6.000 „
Cyвe sөөrtyr cьccaan	300 „	5.000 „
Cyyl pyry tanka şuptuzu	Pydyrвejin turgan	1.600 „
Ook өtpes tuskaj cьccaan	Pydyrвejin turgan	1.000 „
Uzar-xeme xөdeldirer maşina	200 kezek	9.000 „

Ol-la pygy tajьn peletkelinge kan-caar taa aaj cok xөj akşa-mөngyn xereqlettinip turar tur. Ol tugajьn-da Japonnuŋ kyr. вydzedi cetpejin turar, ol cetpes akşanь kajьn ap tur-ar tize, kyrynenin o в i l g a s cee-lizin corutkaş tьp turar. Cizeel-eerge, o в i l g a s ceeliden ap turg-anь p o l z a: 1932 c ь l d a—650 saja ien, 1923 c.—753 saja ien, 1934 c.—880 saja ien, 1935 c.—771 saja ien.

Ol cьldar iştinde şeriq carьqdalь kөвydeeş kyr. вydzedi koncuq өsken. Cyl tize: (ien pile).

Erengej вydзedi		Carьqdaarь: Şeriq jaamьzьnga	talaj şeriiniŋ jaamьzьnga
1930 cьlda	1.608.639.000	227.488.000	227.129.000
1935 „	2.215.675.000	492.958.000	529.683.000
1936 „	2.272.000.000	508.000.000	551.000.000

Kyrynenin өrezin 1931 cьlda tur-ganь pile tөmejleerge, 1935 cьldьŋ sөөlgy uzunda iji kattap kөвydeeş, erengej tyny 10 miliart ien cetken tur. 1936 cьlda kyr. вydzettiŋ cetpe-zi 800 saja ien polur, onu caa oвil-igas ceeli corutkaş tьвar tep turar. Ьncangaş, kyrynenin yndyryq tadь-вьrь ulam aarttap kөвydeer tur.

Japon „uluq tajьnьn“ coruda per-ze, ceze şeriq yndyryp şьdaarьl teer polza, toptuq medee cok polgaş, todargaj xarьь peeri perge tur. Ьn-dьq polza-taa, 1904—1905 cьlda Jap-on Orus ulus-pile caalazьp turarda Japon ceze şeriqliq turganьn, am po yjede Japonnuŋ ediniŋ cazaanьn polgaş şeriq kyccyzyn, peletkep al-gan kaadьrlarьn, 1914—1918 cьldar-da Japon şeriiniŋ kөвej turganьnьn or-ttumak cizee,-po—la pygyny podaaş, ap kөөr polza, Japon kelir tajьnьnga 1½ sajadan 2 saja kizi cedir şeriq turguzup, oozun po yjeniŋ polвaaz-ьn tajьn cepsee-pile xandьrьp şьdaar xire tur.

Japon polza, et cazaa, saŋ-xөө tal-azь-pile sula polgaş, yr yjede caal-azьp şьdaвazьn parьmdalaaş, Japon-nuŋ ezergekteri tajьnnь koncuq tyr-gen corudup ertiirer tep plannьq turlar. Tajьnnь koncuq şalьptьq corutkaş, tyrgen tiileep alьr-pis tep idegep turar cyвeler tur. Tajьnnь yr yjede corudar polza, Japonnuŋ ezergekteringe xoralьq, cyge teerge Japonnuŋ iştikki ulus tөre pajdalь-taa pьzьq eвes tur.

Purungaar SSRE kьzьgaarьnьŋ co-ogunda Japonnuŋ t a j ь n peletkeli polza, ьnaar şeriin xөjy-pile sьr, ьlangьja Mancuur, Kөrejde şeriin ul-am kөвydedip, ьnda şeriqni ьŋaj peer tazьr temir oruktar, cyyk oruk-tarьn turguzup, şeriq kazarmazь, sk-ladь, uluq ongu cerler, suurlar tur-guzup turar tur. Paza uzar-xeme şe-riin ekkep peletkep turar. Oon angь-da, ьnda tajьn cepsee pydyrer ylet-pyrny kancaar-taa aa-cok xөqcydyp tu-rar. Connuŋ iştinde ulus-tөre-şeriq tal-azь-pile koncuq surttaal nepteredip tu-rar. Oon angьda. SSRE polgaş Mool Arat Respuвliktьŋ kьzьgaarьnga yr-gylcy xaldap cөngeelep turarьn ap kөөrge, SSRE-ge udur „uluq caa“ kьlьr teeş, Japonnuŋ peletkenip turarь todargaj tur.

Japonnuŋ tajьnga peletkenip tura-rьnьŋ pajdalь, suq şeriinden angь-daazь, ьndьq pajdaldьq poor tur.

Japonnuŋ ol planь yrdyncek plan. Japondan SSRE podun kamgalap şьdaarьndan angьda Mool Arat Res-puвlik ьşkaş ulustarnь Japondan kam-galap tuzalazьr tep cyвeni mьndaa cookta eş Stalin cugaalaan.

Pir eвes imperialister piske xaldap kelgeş, taartta xynynde pottarьn on-calazьp kөөrge, pottarьnьŋ camdьk cazaktarь cetpejin kalgan turar polza, piske şamnaвazьnnar, pottarьnьŋ şo-ru—tep, Stalin SSRE-niŋ Komunistьq namьnьŋ 17 tugaar Uluq xuralьnga cu-gaalaan poldur.

Şool.

Xyreş kyştyq polur

(CANGЬS KӨZEGE ŞII)

Ojnaar kizileri:

Sem Atkins, Mariam, oon kadajь — Amerik curttunda kargьstarga tarladьp coruur negir ulustuŋ azьlcьnnarь

Aada—revoluscu xereezen.

Kargьs şaqdaa.

Po şiiniŋ kөrgysken cyylderi pol za, Amerik curttunda yletpyr pydy rylgeliq pir xoorajnьŋ negir azьlcьn-narь turar cerinde poop turar.

Podu piccii, iştikki xer-xerekseli jadьь pazьŋ işti turar.

Kөzege azьtkan soonda Mariam kire maŋnap kelir. Kirip kelgeş, cy-вeniŋ aajьn koncuq-la tьppajьn tur-ar pajdaldьq. Paaştaj cyny kancaa-rьn pilвes. pazьŋ iştinde ьŋaj peer maŋnap, piccii uruun xөreende xaa-ra kuspaktap algan, syreedeen paj-daldьq turar.

Mariamdan *(piccii caş oqluŋga cugaalaar).* Oj, oqlum, cyge ьttaв-as-sen? Tommi, Tommi! *(koncuq-la syreedep turar).* Ьqlaar teeş, paarьŋ kadьp kalganьŋ ol tur! Ceze algьrar poorlan, şaaŋ tөnyp kalgan tur ijin. Seni cemgerer cyвem cyy-taa cok, ara ciir! Ьdaвas pisti kudumcu-ce yn-dyr sьвьrьptar tep turar polgaj. Ka-jaa kancap coruur ulus poor-pis! To-mmi, oqlum, өlyryŋ ol-pe? Oj kancaj-ьn, coojun? Po cyy-xөөny pөlyp-pal-ьp alвajьn cerde, taşkaar pok arazьn-ce yndyr oktagьlapsa olarnь kizi kaj-ьn tьвar poor *(uruun orun kьrьŋga salьp kaaş, aaj-cok tyвy-talaş-pile cyy-xөөzyn cььp, pөle şarьp turar. Oon soksaş kьlьngaş).* Amdьь kizi kajь pargan coor? Tommi oqlum, xө-өrkkyj oqlum, accaŋ kaj pargan co-or? m-m-m pisti ijildirzibisti kaapkaş parganь ol tur. Pis ьşkaş coвalaŋ. edileennerni kamgalap-taa cor-ьjnan. Pis iji teerge, ijilee-le arttьp kalgan, piske kөrnyr cyвe cok. Pisti moon yndyr sьвьrьptarga, accaŋ pisti kajьn tьвar poor. Po uluq xoorajga kizi talaj suunga tyze pergen teq cide-peer xooraj-la polgaj! Oj, өske ulus-ka cugaalazaska kajьn poor. Aada, oj Aada! Tьŋnap olur sen-pe? *(xana tamcьştьr tьŋnap turar).* Je, je Men Mariam men! Sen-ce soktap turar kizi men-men. Pisti pazьŋььstan yn-dyr sьвьrar tep tur,—tьŋnadьŋ-pe. Seni paza la yndyr sьвьrar eвes-pe? Cyge teerge sen paza-la azьl cok kizi polgaj-sen. Sen paza-la pazьŋьn xөlezizin tөleвeen kizi polgaj-sen. *(tьŋnaalap turar).* Tьŋnaj tur-sen-pe, taştьn ulustuŋ şimeenin kөrem! Şaqdaalar cetkilep kelgen. Azьl-cok ulustu sьвьrьp yndyryp turarь ol tur. *(cyy-xөөzyn paza cььj-la peer).*

Aadadan *(ezik askьnda).* Azьl cok ulustu yndyr sьвьrьp turar tidir sen pe? Meŋee tөmej-le. Men aştaaş, araj tep şimcenip cor-men. Tөmej-le өlyr kizi-men. Ta taştьgaa tora өlyp cьdajьn ta maŋaa tora өlyp cьdajьn. Xamaan eвes. Taştьgaa caas caaşkьn aldьnga pudum xere tepkeş cьdьp alzьmza xarьn tyrgen өlyr men-ьjnan. Xarьn tьkka xincektenmes polgaj-aan.

Taştьn ulus ььdь yner

Mariamdan *(soŋga karaan-ce cy-gyre perges).* Kөrem, Aada! Negir az-ьlcьnnar ьjak tuj turup algan, şaqda-alarnь kiirвejin turlar. Olar pistiŋ tь-nььвs alьr cьdaвas poor! *(uruun xa-lьp parьp tudup alьr).* Tommi oqlum! olar pisti kamgalap alьr tep turlar!

Aadadan *(şaa ysty pergen, olurup algaş).* Xej idegep olur-sen. Kargьs-tьŋ şaqdaalarь, olarga cyny-le tuza-aj tur, oozun ьjaap-la kyyssedip am-ьraar polgajlaran. Pir eвes negirler udurlanьr polza—olar toor eвes, adar polgaj. Kөrgej-le-sen, olar maa cet-kilep kelgeş, pisti yndyr sьвьrьptar eвes-pe!

Paza-la algь kьşkь yngen soonda, poo ььdь yner. Kөrdyŋ-pe, ada per-geni ol-la polgaj!

Mariamdan *(Soŋga karaan-ce cy-gyryp parьp kөrgeş).* Negirler taş xo-orup algaş, kargьs şaqdaalarnь sop turlar. *(Koncuq amьrap turar).* Kөr-dyn-pe, kargьs şaqdaalar tedirlenip turlar! Negirler olarnь ojladьp par corlar!

Poo ььdь yngyleer.

A d a perdiler! Koncuun ьŋaj! Am-dьь kizi kajь poor? Өlyrttyry ol tur-aa! *(piccii uruun-ce xap cede peer).* Tommi, Tommi, adaŋnь өlyre perdi-ler.

S e m d e n *(kirip kelgeş).* Kancap paardьŋ, Mariam? **Mariamdan** *(Sem-ce şuraj perges).* Men... podadьm. Men... korgup turdum. Seni өlyryp kaap polur-la polgaj, Sem! Tөөde adьp turdular. Sen aŋaa turduŋ-pe, Sem?

Semden Je, men aŋaa turdum. Ol-ar pisti adьp turdular... Pis teerge, cyy poor, kara ььttar-pis-ьjnan, kar-gьs şaqdaaga cagьrtьr ulus-pis-ьjnan.

Mariamdan *(Semden xaara tuttuŋ-gaş).* Sen amьr mendi mьnda tiriq turarьnga koncuq-la өөryp tur-men Sem!

Semden *(Mariamnь cajladьr idip-keş).* Adьr, Mariam. Men xoradaaş, pilinmejin tur-men.

Mariamdan *(piccii ьŋaj turup al-gaş).* Po xyn sen kandьq koncuq ap-pargan kizi poor-sen, Sem!

Semden. Ьndьq-taa poor oŋ. O-o! Pisti kargьstar kara ььttar teer-le pol-gaj. Pis—aş kara ььttar-pis-ьjnan! „Ak ulus pezin azьl tьppajьn turda, kara negirler slerge azьl peer ulus-pis-pe“ teer turlar! Negir kizi kizi eвes-pe? Negir kiziniŋ aştaar xьrnь cok-pe? Negir kiziniŋ kadajь cok-pe? Aş uruq-tarьь cok-pe? Tyrzok sojluk-tarnь!... Pir eвes şьdaar polgan pol-zumza, ol semis xaвannarnь şuptu-zunuŋ poostaazьn yze ьzьrgьlaptar ijik-men!

Aadadan. Meeŋ-taa ugaan cogumnu! Orus curttundan aşşaam-pile kadь yngenden peer ceerвi cьl poldum. Aş-şaam maŋaa kelgeş, kargьstarga şa-azьlattьrьp kaan. Men podum aştap өlyr tep olurar koncuumnu. Orus curt-tunda am azьl cok ulus cok. Lenin teerge, kargьs xөrengittennerniŋ er-gezin tyzyrgeş, et-xөreŋgizin jadьь uluska pergen tur.

Semden. Mьnda polza, xөrengitten-ner teerge, jadььlarnьŋ xanьn, terin uşta sorup cip, pottarь teerge, xaвan teq semirip algan, xөj amьttan tep cyвe aştap-suskap turda, cyy-taa to-oвas, kөryp olurar turlar! Xamьk-la cyвe olarda, kaas caagaj pazьŋnar, cigir-cimiş cem, araga xьmьs-taa ol-arda poor tur. Azьl cok kizi teerge, aştap paksьrap tyreeş, podu sirgej-nip coruur. Koncuq tyrzok semis ььt-xaвannarnь! Olar pisti cagьrьp, pisti aştadьp өlyryp turar turlar.

(Tөncyzy kelir solunda).

TAJЬLBЬR: Po şiini Maj 1-ge xol-вaqdaştьr yndyrgen uzurunda, onu ekki өөrenip peletkeeş, өske şiiler-pile kadь, taştьkkь curttarda xөj nasional ulustarnьŋ azьlcьn arattar ьnьn xostalьr şimceeşkininiŋ cizee kьldьr yndyryp polur tur.

Uk şiini orus tepterden oc culdurgan polgaş „Şьn“ solunnun uran-cogaal pөlgymynden taarьş tьrьp yndyrgen.

Kelir cьlga udur peletkeldiŋ ьrь

Xamьk maldьŋ tajzьnь
Xajьq xarь xajьr cetken.
Xamьk maldьn peletkelin
Xar-la cokta peletkeeli.
Arat xөjny alanzьtkan
Ajььldьq-la kььştьn cudun.
Accььq-la cazak, namььs,
Aajьq-la cagььr ijik-pe.
Curttuвuska ceriвiske
Cuttuŋ suraa cok-la polzun!
Aaььвska curttuвuska
Ajььl suraa cok-la polzun!
Kelir cьldьn kьzьnьnga
Maldьn cemin peletkeeli,
Kelir cьlьn tyŋnep keerge,
Xelвee-pile өsken turzun.
Azьraan malььs tajzьnь
Azьq tiştiq pөrylerni
Am-na kelir caj-la şaqda
Azь tөlyn kьraalьnar.

Cadaanada yleger stanzьzьnda
T. Sarьq ool cogaatkan.

Malььs cьl-cьlda өzyp turar

Cөөn-xemcik koзuununuŋ Cьr-gakkь sumuzunuŋ 4 tugaar ar-вannьŋ 26 өregezinin malьn-ьŋ cьl cьlda өzyp turganьn moon adaanga san-pile kөrgyzerge:

Maldar attarь	34 c.	35 c.	Өskeni
Cьlgь mal	89	127	38
Inek	204	261	57
Xoj	568	706	127
Өşky	186	320	120
Kattьşkaş	1047	1399	352

Ystynde sannardan ap kөөrge, tus arвannьŋ malь cьl-cьldьn-dan өzyp turar tur. Tus arвan moon songaar malьn ulam өs-tyryp, ьlangьja po caskь sigen taraazьn ertte egelep, ertte aza-ap alьrь cugula tur.

Arвan targazь Şeвer-ool.

Am par solunnarnьŋ tyŋneli

Uluq-xem koзuununuŋ Şaga-an-arьq poştazьnda po cьldьŋ 3 ajnьŋ 31-ge cedir par turar pygy cagьlgalarьn tyŋnep kөөr-ge:

Cagьlgalar adь	Cьl	6 aj	3 aj
„Şьn“	312	454	12
„Areve Şьnь“	168	589	20
„Xostuq arat“	103	152	—
„Cazaktьŋ kol medeeri“	177	76	—
„Purungaar“	70	11	—
Kattьşkaş	830	1282	32

Am yjede pygy cagьlganьŋ tyny 2144 poop turar. Po san-da 3 ajnьŋ tөngen cagьlgalarь kirвeen.

Maazьk

Şagaan-arьqda cьccaan transporttunga ekki pajdaldь turguzar xerek

(„Şьn" polgaş „Purungaar" solun redaksьlarьnьn хьnaanь)

Şagaan-arьqda Tьba tөp kooptun kajьn-taa kelgen cyyktazьlga tyzyrer uluq bazazь par. Şagaan-arьq teerge, Parььn, Cөөn, Uluq-xem kozuunnar-ce paar xөj cyykter olap tamcьp ertter polgaş paza ol kozuunnardan taşkaar yndyrer cyykter polgaş curt iştinge xereqleer cyykter polza, ol Şagaan-arьqnь tamcьp ertter cer polur tur. Oon kьrьndan Şagaan-arьqda paroxot ertteeli par polgaş, transport şimceeşkini ьnda koncuq uluq. Tazьp sөөrttyr cyyktyn uluq nuruuzun cьccaan-pile oktap turar. Ьncangaş anaa cьccaan transporttunga ekki pajdaldь turguskan turar uzurluq.

Ol ьndьq ekki pajdal myn par. Pir ekki garaş (cьccaan turar pazьn) par. Ьndьq-taa polza, maşina corudukcularьnga ekki pajdal xerek.

Maşina corudukcularь tьştanьr, xemceezi ekki, cьrьk, cьlьq pazьnnьq. Ьnda ьjaş orunnar par, oon kьrьnda pelen tөzek, arьq ak pөs sьrttьk xaвь, coorgan suqlar par. Sovtьвtranstьn tөezi Palef maşina corudukcularьnьn amьdьral pajdalьnga sagьş cobaan salьp turar tur.

Ьndьq polza-taa cangьs po cetpes polur tur. Maşina corudukcularьnьn amьdьral pajdalьn jozuluq ekkizi-pile kulturluq kuldьr sajzьradьr xerek. Colaaccьlar tьştanьr pazьnda cunar cyвe par, ьndьq polza-taa, oorttan sler cottunar arzььl, cunar saвan suq teen ьşkaş cyвeler tьppas-sler (pөdyyn azьl-agьj saвanь myn par). Arzььldь maşina aştaar teeş algaş paar, ьncangaş onu kamnap turar teerge xorzok tur tizip turar.

Oon angьda, kadьktь kamgalanьr talazь-pile uzur-tuzalьq, oon-taa өske cyвeler paza cok. Cizeeleerge, ton xep azar askььş cok, colaaccь kizi podunun taştьь xөjlen xeвin azar cer tьppas, ьncangaş oozun uzulgaş, cok-polza, şuut kьrьnga cьdьp alьr, cok-polza, uzulgan olcaan şala kьrьn-ce oktaptar ьndьq tur. Pazьn iştin-ce salgьn kiir tьrttar xyrttylyq ydy cok, ol cyвe polza, koncuq cugula.

Nom tepter talazьndan cyy parьl tize cyq-le „Pravda"-pile „Zarulem" tep setkyyl par, olarnь uk salвьr ceri Sovtьвtranstьn paaştaar cerinden corumal colaaccьlardan ap turar tur. Cyy xeregil tize, tus cernin solunnarьn polgaş uluq tөp cernin solunnarьn cagьdьp algan turar uzurluq tur, olarnь corudarda, corumal colaaccьlardan ebes, xarьn şuut poşta-pile corudup turar uzurluq.

Pazьnьnьn xanalarьnda curuk xөryk cyвe cok, tykpyrer cyвe cok, oon xaraazьndan tьrtkan papirozunun sвь şala kьrьn-ce estep-le turar. Şьdьraaşdьraa paza cok, stolu koncuq piccii, solun kaap algaş nomcuur teerge sьnьşpas, pazьnda şagь paza cok, pazьn iştinge ьjaş, ceccek olurttur teer xire cyвeni kөngys sagьnmaan-taa.

Colaaccьlar kozkoop stolovajьndan cemnenip turar, pir ebes colaaccь kizi Şagaan-arьqga azьl şagьnda kelgen polza, myn cemge tabarzьr-la, pir ebes orajttap kelgen polza, xorzok poop turar. Pir ebes tyne kelzinze, ciir cyвe tьppas-sen. Ol tugajьnda Tьba tөp kooptun stolovajь garaş canьnga cem sadar cerliq turar uzurluq, cok-polza, Sovtьвtrans podu onu turguzarь cugula. Ьlangьja Şagaan arьqda tuskaj toktaamal yje iştinde azьldap turar colaaccьlarga onu ьncaar kьlьrь cugula. Sovtьвtranstьn Şagaan-arьqda salвьrь polza, pir uluq tөp salвьr polur. Anaa maşina corudukcularьnga ylegerci kulturluq-amьdьral pajdal turguzarь onza cugula. Turup turar pazьnnь ştukaturlap cugajlaar xeek, pazьnnьn teeвiirin kattaarь cugula. Şalazьn, suugularьn cugajlaar, ьjaş orunnarnь ilcirвeliq temir orunnar-pile soluur, pazьnnьn iştin şimip kaastaar.

Myn garaştь өske cьccaannar paza azьqlap turar. Ol maşinalarnьn corudukcularь myn ol pazьnda Sovtьвtranstьn colaaccьlarь-pile pir tөmej tьştanьp turar. Ol pagaj cyвe ebes, ekki-le tur. Ьndьq polza-taa, cizeeleerge, poşta maşinalarьnьn olurgan ulustarь, colaaccьlar-pile kadь ol-ce kirip keer pөor, oon colaaccьlarnь yndyr kьza peer poor turlar.

Oon angьda, Sovtьвtranstьn paaştaar cerinden colaaccьlar pazьnьn azьqlaarьnьn tugajьnda saaвьr cogadьrь cugula tur.

Tьвьzьktь tөptьвьs

Pic 3 ajnьn 21 xynynde yngen №24 (525) „Şьn" solunda, Typpejool, Kyderek, Cьmвa, Lopsan-seren suqlarnьn ьtkan tьвььzьn tөp xarььlaarьвьs polza:

Uzar kuuştuq camdььzь,
Caart ьjaştьn camdььzь teeni—
cyqlyq sogunnu ьnca teen.
Menden picce, meni aattardь
teeni—ezengige
teptingeş aatka
aattanьrь tur.
Isip cip algaş, izeenin ce
kire perdi teeni—pizik tur.
Iştii cerden kelgen torgum
iştin taştьn tanьвadьm teeni—
eojnun iştinde ediri tur.
Aldьn xөlden
amzadьm.
Ak xoвaa izim
kөrgystym teeni—temir yzykty
pudukka sukkaş
saazьnga cyвe piziiri tur.
Coldak kara ььdьm,
eererge kьzьl xyn teqdi.
Xөj tymen tymgyredi teeni—şak
ijik-pe, azь sajgьlgaan.
Kьzьl tilgi pөrgymny
cyyk azьr oktadьm teeni—xynnyn taq arttьn-ce azarь tur.
Eet ozuktuq
ьjaş paştьq teeni—ьjaş ajak
tutkan kizi xolu tur.
Şilgi pьzaam
sөөk kazaalьq teeni—tiştiq cyвe pygydezinin tьlь tur.
Ala pьzaam
xьl kazaalьq teeni—şimcep coruur tьnnьq amьttannьn karaanьn kьdььnda tygy tur.
Kөөrge kөsky
tudarga tuttunmas teeni—cyвenin xөlegezi tur.
Kara xojum
sөөk poozadь teeni—coduraanьn sөөgy tur.
Sarьq xojum
suq poozadь teeni—cьzьrgana tur.

Tьpkannar Tees-xemde
Lopsan, Tolgaj-ool.

Redaksьdan: „coldak kara ььdьm eererge, kьzьl xyn teqdi, xөj tymen tymgyredi" tep tьвьzьktь tьpkanьnar şьn ebes, ol polza kөzyp coruur kinonu ьncap tьвьzьktaar poor cyвe tur.

Coodu-xam-taa pytpes ideget myn tur ebes-pe

Uluq-xem kozuununun Xenderge sumuzunun 5 tugaar arвannьn xamaattьzь Coodu-xam teerzi, canьnda turgan koza aalga pargaş, ol өqnyn xana paazьnga azьp kaan turgan solunnarda TAR-nьn paaştьncьlarьn parlap kaanьn kөrgeş cugaalaanь polza, *„Po cyвelerni aar, kajaatau coruurga po cyвelerniq turвas-la ceri cok, aal sanьnda, өrege pyryzynde-le po olurar"* tep cugaalap olurgan tur. Po cyny ajttьp cugaalap olurganь ol teer polza, am po yjede cazak, namnьn corudup turar ajttььşkьn şiitpirleringe udur polgaş pistiq ьnak paaştьncьlarьвьsьn yndyryp turar udurttulga paaştalgazьnga udurlanьp, olarnь kocculap şoodup turganь polza, pytpes idegettin pireezi myn.

Paza Coodu-xam teerzi, ulustu koncuq kudu kөөr, ulustu ььt kuuşka tөmejleer, jazь-targi teer polgaş purungu şaqnьn ezeergek tyzymetteriziq pytpes pajdaldьq coruu ebeeş ebes kөstyp turar.

Po cьldьn ajььldьq cudunga udur cazak, namdan arattarga tuzalamcь sula perip turda, ca moon erttir peer şaa kajda poor teeş piccii xap tuduskaş oqlun corutkan, ol parьp cede peerge sumunun cerinden malьnьn paazьn parьmdalaaş 3 puut sulanь peerge temgi cuduruk-teq xaвьnga kajьn sьnar poor-ijik, temgi oqlu taraazьn araj tep turgaş aalьnga ekkelgeş adazьnga cugaalaan *„Cyge mьndьq piccii xap peer kizi poor sen"* tep cugaalaarga Coodu-xamnьn cugaalaanь *„Po cyвelerin oi xire taraa peer şьmвaj cyвe tur ele"* tep cugaalap olurgan, Coodu-xamnьn po ystynde cugaalap turgan cyylderin kөөrge cazak, namnьn at-aldarьn polgaş oon paaştьncьlarьnьn at-aldarьn paksьradьr tep pytpes sagьzь-pile cugaalap turganь todargaj polur tur. Po puruu coruk yndyryp turar Coodu-xamnь xamaarzьr cerinden tarьj kemceq alьr poor tep kulak salьp olur-men. „Pөry"

Tanдь kozuununun 36 cьldьn solun parlalga cagьlgazьnьn 2 tugaar tynneli

1936 cьlda 4 ajnьn 1-de cagьlgalarnь tus tus ьlgaaş moon adaanga kөrgyzerge:

Cagьlgalar adь	Cagaan xuussalarь		
	1 cьl	6 aj	3 aj
1. „Şьn" solun . . .	134	86	9
2. „Areve şьnь" . . .	59	98	3
3. „Xostuq arat" . . .	77	81	—
4. „Cazakьn kol medeezi"	60	8	—
Şuptuzu . . .	330	273	12

Po ystynde sandan kөөrge, xamaattь cөnnun 400 azьq cagьlgazьn manaa kiirerge mun xire solun cagьdьp algan, turpis.

Pistin kozuununun Pii-xem kozuunu-pile cargan margьldaazьnda tьba solunnarnь 700-den kudu ebes cagьdar polur. Am ol margьldaanь cedip alьrьnga pelen-pis.

En tergiin solun cagaan sumu Mezegej polgan, oon adaa Kөkpulun polgan. Paj-xaakta „Xostuq arat" cagьlgazь koncuq ebeeş, cyk-le 11 polgan. Eleges uluq sumu xirezinde 109 solunnuq turarь cedişkinniq ebes tur.

Ьndьq polza-taa, TAR-nьn 15 cьl polur ojun polgaş tьba piziktin 6 cьl polur өjunga tьba cagьlganь 700-ten kudu ebes cagьtkan turar poop uzurazьr pis. Solun cagьlgazь-pile cьdьp kaap turar sumrlarda nam, areve yyrleri tyn xyn cok oraldaşsa coguur.

Nam kozkomunun targazь
TABAA-CAP.

Cagьlganь ulam-na kalвarttьь!

Eryy tyrymynyn tajьlвьrlarь 34 cyyl

34 cyyl. Şiitkekciler şyygy jozuzunga okta taarьşpas sagьştьь-pile şьn ebes şiitkel toktaal ijik-pe, şiitpir yndyrer polza, oon jalazьnga—

pir cьldan ebeeş ebes- xuussaa iştinde şөleezin kazььr, onza aarttadьr uzur tabarьşkanda, polap өlyrer.

Monu tajьlвьrlaarga:

Şiitkekci kiziler kandьq pir xerekti yzyp şiiderde, onu şьn ebes, şyygy jozuzunga okta taarьşpas kьldьr, podu sagьştьь-pile xerekti puruu yzyp şiider ijik-pe şьn ebes şiitkel toktaal yndyrer polza, oon xereen yzyp şiiderde 1 cьldan ebeeş ebes xuussaa iştinde şөleezin kazьp pazьnnaar, cokpolza, aarttadьr uzur tabarьşsa, aar jaia-pile poolap өlyreringe cedir yzyp şiider uzurluq.

Paza arat tөleelerinin erge yyrgezi, xerekti yzyp şiider өjynde, olarnьn erge yyrgezi şiitkekciler-pile pir tөmej polur polgaş olarnьn yzyp şiitken xeree puruudaar polza, po ystynde ajьtkan xemceq-pile tөmej polur uzurluq tur.

TAR Ystykky şyygyzynyn
oralakcь targazь **Sunduj**.

35 cyyl

35 cyyl. Et xөrengi ijik-pe, өrttektiq cyylderni oorlaar ijik-pe, megelep turgaş podunga paraa tudup ap, kyrynege, xөj niittinin azьl yletpyr ceringe ijik-pe, xuunun ezelekcizinge uluq kogaral cedirer polza, paza todargaj-la oor et-xөrengi sadьp alьrьn tuskaj azьl kьlьp, yrgylcy kьlьr polza, oon jalazьnga—

17 cyylde ajьtkanьndan angь, xөrengizin xaвьrвь-şaan, peş cьlga cedir şьngьь xoruqdaarь-pile ijik-pe, azь ol cokka şөleezin kazььr.

Monu tajьlвьrlaarga:

Kьm pir kizi, podunun onza sagьştьь-pile, et-xөrengi ijik-pe, өrttektiq cyylderni oorlap alьr, cok-polza, megelep turgaş podunga paraa tudup alьr, kyrynege, xөj niittinin azьl yletpyr ceringe ijik-pe, xuunun ezelekcileringe uluq kogaral cedirer polgaş paza todargaj-la oor et xөrengini pile tura sadьp alьr polza, mьndьqmьndьq xerek kьlgan kizinin xereen yzyp şiiderde, ystynde ajьtkan xemceq-pile yzyp şiider uzurluq tur.

TAR Ystykky şyygyzynyn
oralakcь targazь **Sunduj**.

Poşta tyşkenden songaar solun, cagaa-taa pudulup paardь

Tandь kozuununun tөbiskeeri Palgazьn tep cerge moon murnunda tuskaj poşta ceri turgan, ol poştanь 36 cьldьn egezinde tyzyrgөş, ol cerde sovet xamaattьlarьnьn komitedinge şilcitken.

Oon peer Şuurmak polgaş Mazalьkta arattarnьn cagaan solunun өj şaanda cedirip perвes, ьjaap-la on şaa xonganda carttьkcemdik cyвe corudup turar.

Myn xamaattь komitettin sekreteri xereezen Tolpьşeva teerzi, solun, cagaa taradьrьn cn-ne saadadьp turar kizi ol polur tur.

Cyl teerge, 2 ajnьn 13-de OKŞcerinden yngen koncuq talaştьq pizikti 10 azьq xonukta cьttьrgan. Paza tьba polgaş xamaattь con telefon-pile cugaalazьr teerge „akşa peer sen-pe" tep ajttьrьp turgaş, turazь kelze tolgaar-la, turazь kelвeende azьna pergen olurar mьndьq kizi appaardь.

Palgazьnda poşta salвьrьnьn po aarьqlьq cyylyn, kajь pir xamaarzьr cerinden xaragalzapkөrzyn tep kulak salьp olur-men.

Masalьk.

Xoojlu tyrymge udur coruk tur

Elegeste „Toka" kyrekonomnun azьlcьnь Sebeen-ool teerzi, 1935 cьldan peer ekonomnun azьlьnga azьldap kelgen, myn cerge azьldap tura ol cerge azьldap turgan xereezen Tarьj tep uruq-pile azьldaj pergen. Am sөөlgy yjelernin iştindc kөөrge Eş Sebeen-ool ol kadajьn etteer, sokkulaar, paazьnьn tygyn tazarttьr culup kaapkan suq turar tur.

Po polza, xөөkkyj eş xereezen Tarьjnь erginin jozuzu-pile tarlap turarьnga kajьn poor, edi xanmaan algь ebes, seen-pile tөmej erge medeldiq arat kizini ьncap turarьnga ulustun xoojlu tyrymynge udur coruk tur.

Ulustun xoojlu tyrymynge taarьşpas polgaş xereezen kizinin erge medelin kьzьgaarlap, kadajьn ettep turgan Sebeen-oolga coguur cerinden kandьq xemceq alьr irgi tep kulak salьp olurmen.

„Tyrymcy".

Pistin xarььвьs

Cadaanada Sorzu, Peqizi—cut-pile temissel tugajьn pizeeninөr erengej cugaa poldu

Tozu kozuununun Uluq-taqda „Cojgan"—oor ernin ьjancььn tep cyylynernin uzuru pildinmes poldu.

Tozunun Uluq-taqda Padьzьk-cut poluru cajlaş cok tep cyylynerni yndyrze coguur yjezi ertken polgaş iji talazьnda erengej poldu.

Tozuda Pirekkej—moon-taa arttьk tuzalaalь tөp cyylynerde todargaj parьmdaa polur cyвe cok poldu.

KXK-da Ş. Lopsan—Koptu sumuzunda nam yyrynyn caskь tarьlga tugajьnda toktaalьn pizііr teerge, erengej tur. Oon kyysseldezin tynnep pizip kөryner.

UXK Xendergede „Kөşke" Kьrьnnajnьn tugajьn, tus sumuda xana solununga pizi.

UXK **Şagaan-arьqda „Saqlantьt"**—Cөldyrвej, Sивak-cap olarnьn tugajьn pizeeninnin uzuru pildinmes poldu.

CXK **Şemide „Xьnap tьnnaan"**—„Agronom" CAE-nin pazьqьn cuura şaва perdi tep pizeen cyvlynnyn kazan cuura şaвar tөp turganь pildinmes tur.

Cadaanada Saqdьr-cap—inekter xomudalьn pizeen cogaalcьgazьnnьn utka şьnarь erengej polgaş kizilernin sumuzu pildinmes tur.

PXK Kargьda Tondar—50 inekten 18-le arttь teen tur sler, cogum kьmnarnьn inekteril, oozu pildinmes poldu.

PXK Taspьda Pajьr-ool—aratkor „Xarlьq cerge" xarььnnь sumu ergeleer cer xarььlaar kьldьr tьnnat.

PXK Sesserliqde Manzьrьşkь—Ylegerliq san tьpkanьnar şьn ebes poldu.

KXK Koptuda Tamвaa—Tьвьzьk tьpkanьnar tapkьr poldu.

CXK Pora-xөlde Naccьj-ool—tьвьzьk tьpkanьnar tapkьr poldu.

UXK Kara-talda T. Kungaa—Pygyde po-ce tep pizeen ьrьn şьnar cok poldu.

CXK Xөndergejga S. Pirinnej—вat mөge maktap pizeen ьrьn şьnar cok poldu. Paza tьвьzьk pizeeninөr uzuru pildinmes poldu.

KXK У. Stanzьda T. Sarьq-ool—kaaş-la cykte tarlatkannar tep pizeen ьrьn murnunda solunda ynyp turgan ьrlar-pile tapkьr tur.

KXK Kөk-tejde Sajьt-ool—mal tugajьnda pajьrlьq ьr tep pizeen ьrьn şьnar cok poldu.

PXK Turanda M. Kombu—solun tugajьnda pizeen ьrьn murnunda ьrlar-pile tapkьr poldu.

CXK Xөndergejde „Xьnap-pilir"—Xөndergej sumuzunda Tergi sadьqlap turar Koccal-ooldun tugajьn pizeeninөrde şьn adьnar cok poldu.

Sarьq-septө P. Lopsan—mal өstyrer tugajьnda ьr pizeeninөr murnunda solunnarda ynyp turgan ьrlarpile tapkьr tur.

PXK Kargьda Şozut-ool—ьr, şylyk pizeeninөr şьnar cok poldu.

UXK Paj-taqda Tamcaj—ьtkan tьвьzьktarьnar şьnar cok poldu, pazu tьвьzьktar tьpkanьnar tьpkьr polda.

Xarььssalgalьq redaktor **Lyndyp.**

Kьzьl-xooraj Tirazь 4.748 Kyrynenin 1 tugaar tipografь

ŞЬN

Nomer өrttee 10 kөp.

TARN TK polgaş Profes Tөp cөʙyleliniꞑ organь

Pygy telegejniꞑ proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, kattьƶьꞑar!

„Şьn" solunnu cagьr өrttee: Xuuzunda cagьrlarga: 1 cьlda . . 5 akş.— 6 ajda . . 3 akş.— 3 ajda . . 1 ak. 80. 3 ajdan kudu cagьlga alʙas

Solun cagьdar cerler: Tөp xarьlzaa kontoru, ooꞑ kөdee salʙьrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar

Alʙan polgaş yletpyr cerleringe cagьrь: 1 cьlda . . . . 8 akşa. 6 ajda . . . . 5 akşa. Taştьkkь corudar cagьlgalarnь: 1 cьlda . . 10 akşa. 6 ajda . . 6 akşa.

„ŞЬN" solun redaksьzьnьꞑ adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şөly, Şetinkin kudumcuzu, paƶьꞑ № 2

1936 cьldьꞑ aprel 25 xynynde suʙoda № 34 (535)

Kьzьl-xoorajnьꞑ tөp Lenin kudumcuzun cazap sajzьradьr ajttьrьƣga cььlgan xooraj yyrleriniꞑ xuralь

1936 cьldьꞑ 4 ajnьꞑ 20-niꞑ xynynde Kьzьl-xoorajnьꞑ pygy nam, areve yyrleriniꞑ kattьşkan xuralь polgan.

Myn xuralga, ARN TK targazь eş TOKADAN Kьzьl-xoorajnьꞑ tөp Lenin kudumcuzun teskilep eder tugajьnda TAR Ministerler cөʙyleliniꞑ yndyrgen toktaalьn iletkep tьꞑnatkan. Eş TOKA, podunuꞑ iletkeliniꞑ egeƶinge, TAR-nьꞑ cazak, namьnьꞑ paaştalgazь-pile, paza Uluƣ Sovet Sosialistьƣ Respuʙliktarnьꞑ Eʙileliniꞑ uttundurʙas iziƣ tuzalamcьzь-pile xooraj. kөdeeniꞑ polgaş oruk tuduunuꞑ talazь-pile pistiꞑ cedip algan, karakka cajьnnandьr kөstyp turar koncuƣ өөryşkylyƣ cediişkinneriʙisti kьm-kьmnьꞑ-taa setkil sagьzьndan ьraʙas kьldьr koncuƣ todargajь-pile iletkeen.

Po talazь-pile TAR-nьꞑ cazak, namьnьꞑ, arat conunuꞑ cedip algan cedilgeleri koncuƣ uluƣ. 1930 cьlga cedir caꞑgьs өrgen-taa cok turgan Parььn-xemcik koƶuununuꞑ Kьzьl-maƶalьgьn am kөөrge, koncuƣ caa-caa kulturluƣ paƶьꞑnarlьƣ Kьzьl-maƶalьk tep xooraj appargan tur. Kьzьl-maƶalьktьꞑ arttьnda Xemcik sunda koncuƣ ylegerliƣ kөʙyryƣ paza turupkan. Ol kөʙyryƣ turʙaanda, kөşken-tyşken arattar tora-teerde iji pir xojun alzьr. cydyrgen cygyn ciikteen, ol-po cyʙeziꞑ suƣga padьrgan koncuƣ tyrep turgannar polgaj. Am polza, arattar mal-maganьꞑ kөʙyryƣ-ce cys-cyzy-pile syryp kiirip-keş, cygynyꞑ kьrьnda tьrttьjtьr olurup algan sьgьrьpkan, koncuƣ corgaar keƶip turar appargan.

Paza 1930 cьlga cedir arat tymenniꞑ mederelin tedir surgaar Xyree suuru turgan Cadaanada, ol xyree am turup turar polza-taa, ooꞑ canьnda aꞑaa tөmejleƶir arga cok, koncuƣ caraş cagaj paƶьꞑnarlьƣ, arat tymenniꞑ setkilin өөrtken kulturluƣ xooraj өze pergen tur. Ьncaarda Şagaan-arьƣga cer yngyr paƶьꞑnar turgan polza, am Kьzьl-pile tөmej cьgьь uluƣ xooraj tura pergen. Tees-xemniꞑ Samagaldaj-xoorajьn kөөrge, 1930 cьlda caꞑgьs өrgen-taa cok, xarьn kaaş-kaaş cys cьldьꞑ iştinde feodal-teokrattarnьꞑ arat tymenniꞑ mederelin puuradьr xyreezi turgan. Am arat tymenniꞑ meezin ugudup sajzьradьr koƶuunnuꞑ xamьk organizastarь, ooꞑ kulturluƣ oran-suuru turgustunup, koƶuunnuꞑ Samagaldaj tөp xoorajь polu pergen. Ooꞑ өske koƶuunnarnьꞑ tөp cerlerin kөөrge, paza ьndьƣ janzьlьƣ sajzьrap turar.

Ooꞑ ьꞑaj aldьn uurgajlarь, kyrekonomnarnьꞑ sajzьraanь polgaş camdьk CAE, MAE-ler, paza xamaattь kolxostarnьꞑ ylegerliƣ sajzьrap turarьn eş TOKANЬꞐ iletkeli piske kөrgysken.

SSRE niꞑ iziƣ tuzalamcьzь-pile pistiꞑ pir uluƣ cedilgeʙis polza, Kьzьl-pile soꞑgu kьzьgaar arazьnda ciꞑ-taƶьlganьꞑ uluƣ oruunuꞑ pytkeni polur tur. Ooꞑ ьꞑaj xooraj-pile koƶuunnar arazьnьꞑ oruunuꞑ sajzьraanь paza ildeꞑ tur!

Adak sөөlynde eş TOKANЬꞐ iletkelinden TAR-nьꞑ tөʙy—KЬZЬL-XOORAJNЬꞐ cajnьꞑ ceccee ьşkaş xyn pyry өzyp sajzьrap turarьn todargaj kөrgysken. Kьzьl-xoorajnьꞑ turguzuu murnukkuzundan tьkka sajzьraan. 3-4 cьlьꞑ surguulga coraaş kelgen kiƶi, murnunda olurgan paƶьꞑьꞑ tьppajьn aƶьp coruur cьgam appargan. 1921 cьlda uluu-la xyreen paƶьꞑ turgan polgaş kaaş porbak өngeger picce paƶьꞑnar turgan polza, am aꞑaa tөmejleer arga cok, sьr өske poop, kaa kaat paƶьꞑnarlьƣ, zavottarlьƣ, elektrilerliƣ, caa-caa kluptarlьƣ polgaş ooꞑ-taa өskelerliƣ polgan.

1921 cьlda kudumcuga coraan kiƶilerni ergek paƶьp sanap kaaj turgan polgaş 28 cьlda mun xire-le kiƶi turgan. Ol yjede xereeƶenner kөzylʙes turgan. Am emge cok er, xereeƶen con Kьzьl xoorajnьꞑ kudumcularьnda curum cьskaaldьƣ, idik-xeʙi kulturluƣ jozu-pile kөstyp coruur appargan. Cer-le kiƶi taꞑьʙas caa-caa kiƶiler xyn pyryde nemeƶip turar polgaş xooraj polza, ulamna өskerlip, ьnda-mьnda caa-caa paƶьꞑnarnь pydyre şaap algan turar tur.

Po coruk polza, pistiꞑ nam, cazaaʙьstan arat tymenniꞑ kulturluƣ curttalgazьn sajzьradьr talazь-pile uluƣ sagьş salьp kelgeniꞑ todargaj xereccilep turar tur. Ьndьƣ polza-taa, xoorajnьꞑ xeʙir-turguzuun, ьlangьja kudumcularnь taarьştьrьp, caarttьp sajzьradьr coruk ьrakta-la cetpes tөp cyʙeni eş TOKA cugaalaan. Ooꞑ ьꞑaj paƶьꞑnar caꞑьnga ьjaş tarьp, xoorajnь ꞑogaalandьrar tugajьnda enir cьlьꞑ cazaktьꞑ yndyrgen toktaalьn kyyssetpejin turar coruktu paza ileretken.

Eş Toka, ooꞑ taraazь-pile Kьzьl-xoorajnьꞑ tөp Lenin kudumcuzun teskilep eder tugajьnda polgaş xamьk kudumcularnьꞑ paƶьꞑnarьnьꞑ kьdььnga ьjaş tarььr tugajьnda TAR Ministerler cөʙyleliniꞑ cookta caa yndyrgen toktaalьnьꞑ kol podalgazьn cugaalaan. Xuraldan cazaktьꞑ po corudup egeleen xemceen pajьrlap xyleeş, xoorajnьꞑ curttakcьlarьnga adьk curttalganь peer tөp sagьş salgan pistiꞑ revolustuƣ cazak, namьʙьska, ьnak udurttukcularьʙьs eşter **Toka**, **Cyrmit taƶь**, **Xemcik-ool** olarga pajьr cedirgen.

Lenin kudumcuzun teskilep cazaar coruk aꞑaa pir cyʙe eʙes polgaj. Cyl tize, TAR-nьꞑ tөʙy xoorajь poor Kьzьldь yleger ciƶektiƣ kьlьr, xooraj curttakcьlarьnьꞑ pajdalьn segidip, TAR-nьꞑ 15 cьl polur Uluƣ pajьrьnga oruk tuduunuꞑ talazь-pile todargaj pelek ol poor tur. Lenin kudumcuzun cazap kьlьrьnga xoorajnьꞑ conundan kiƶi sanьnda 3 aƶьl xynynden eʙees eʙes ekki turalьƣ aƶьl kьlzьn tep, cazaktьꞑ toktaalьndan ajьtkan. Monu nam, arevecciler pir ььt pile xyleep algan, xarьn camdьk eşter 5 aƶьl xyny cedir aƶьldaar men tep saꞑal perip turgannar.

15 cьldьꞑ Uluƣ pajьrьnga ukuştur, po cazьn Kьzьldьꞑ xamьk kudumcularьnga ьjaş tarьp algaş, Kьzьl-xoorajnь ꞑogaalьƣ ceccektiƣ, xooraj conunuꞑ kadььn kamgalaar talazь-pile kulturluƣ xooraj kьlьp alьr aƶьlga nam, arevecciler murnakcь polurun myn xuraldan erestii-pile temdeƣleen.

Ьncaꞑgaş, kudumcu curumu yreer, tarьmal ьjaştь malga cidirttir, aat malьn kajь-xamaan cok paƣlaar, cazaktьꞑ toktaalьn yreer idegetter-pile nam, arevecciler eres xyreştii corudar. Ooꞑ ьꞑaj xoorajnь arьƣ-şeʙerlendirer tugajьnda ergi, caa pok-kyzyrymny tarьj arьldьrьp turarь cugula.

Şagaan-arьƣ kyrekonomu tarьlga egeleeriꞑge murnapkan

(Telefon-pile medeeleen)

Şagaan-arьƣda „Xemcik-ool" kyrekonom 36 cьldьꞑ caskь tarьlgazьꞑga 4 ajnьꞑ 21-de egelep kiripti. Taraa şөlyn-ce 2 ʙrigat yngen, pireezi aꞑdarьp turar, pireezi iliirttep turar.

Tarьr ʙrigattьꞑ andazьnь—16, aadь—30, kiƶizi—15. Iliirtteer ʙrigattьꞑ iliiri—34, aadь—34, kiƶizi—17. Ooꞑ aꞑgьda puga aştaar ʙrigatta—41 kiƶi aƶьldap turar. Şuptu ʙrigattar—64 aattьƣ,—73 kiƶiliƣ caꞑgьs uƣ-pile egelep kiriptiler.

Am po 4 ajnьꞑ 25-ten egelep, 5 traktor-pile tarьʙь-şaan, iliirttep kireriꞑge pelen.

Mьncaꞑgaş, uk tarьlganьꞑ xer-xerekseli ceccir polgaş aar-saar cetpes cyylder turza-taa, aƶьlcьnnьꞑ kyƶy koncuƣ erestiƣ.

Cazaktьꞑ toktaalьn kyyssedip egeleen

Kьzьl-xoorajnьꞑ tөp Lenin kudumcuzun cazap-sajzьradьr tugajьnda po 4 ajnьꞑ 14-ta Cazak ceri toktaal yndyrgen. Ol toktaaldь kyyssediri-pile myn ajnьꞑ 20-de xoorajnьꞑ pygy nam, areve yyrleriniꞑ xuralь polgan.

Cazaktьꞑ toktaalьn jozugaar, xooraj yyrleriniꞑ xuralьndan kiƶi sanьnda-la 3 aƶьl xynynden eʙeeş eʙes, ekki turalьƣ aƶьl kьlьrьn xyleenip algan. Uk ajttьrьƣnь myn 4 ajnьꞑ 23-tyꞑ xynynden kyyssedip egeleen. Cyl tize, ol xynnyꞑ erttenginiꞑ 9 şaktan 3 şakka cedir revolustuƣ şeriƣden 30 kiƶi, xyyrek, paldь cergeliƣ kiƶi pyry xerekseldiƣ keep koncuƣ şudurgu aƶьldaan.

Olardan tergiin aƶьldaannar polza: 1) PAJЬR, 2) ŞOJDAN, 3) PEƢZI, 4) CAMZЬ, 5) TAMDЬN olar polgan.

Myn xynde nam surguulu, paşkь surguulu polgaş kiƶi emciziniꞑ surguuldarьndan on-on poop kattьşkaş 30 kiƶi aƶьldaan.

Redaksьdan tьꞑnadьrь polza, moon soꞑgaar xoorajnьꞑ pygy aƶьl-agьj, alʙan cerleriniꞑ Lenin kudumcuzunuꞑ aƶьlьꞑga kirişkenneri, ol xynde kajь xire kancaar aƶьldaanьnьꞑ medeeziꞑ revolustuƣ şeriƣ ьşkaş tyꞑnep kьlgaş, redaksь-ce medeƣlep perip turarьn tьꞑnadьr tur.

Solcur sumuzunuꞑ aƶьl-agьjь

Cөөn-xemcik koƶuununuꞑ Solcur sumuzunuꞑ cьl-pyryde aƶьl-agьjьnьꞑ xөƣcyldeziꞑ manaa san-pile kөrgyzerge: mal paaƶь 34 cьlga tөmejleerge, 1935 cьlda 9,39% өsken, sigen, taraa şөly paza eleen kalʙargan, po kььştьꞑ cudunga 559 paaş mal өlgeen, 48 paaş maldь pөry ceen, 75 paaş mal aarьp өlgen, өske cьldagaan-pile 17 paaş mal өlgen, kattьşkaş 702 paaş mal өlgen turar.

Kultur talazь-pile: piƶik pilirlerniꞑ sanь 404, pilʙester—580 poop turar, ooꞑ iştinde piƶikti ekki pilirler 57, 36 cьlda 390 cagьlgalьƣ turar teen polza, am cyƣ-le 163 cagьlgalьƣ turar.

Tus curtta kooptuꞑ salʙьr majgьnьnьꞑ aƶьlь: 35 cьldьꞑ 10 ajdan egeleeş 36 cьldьꞑ 2 ajga cedir өlyk sadьp alььşkьnьnьꞑ planьn 108% kyyssetken, akşa-pile podaarga, 18.580 akşanьꞑ paraanьn sadьƣlaar turgan polza, 19.956 akşa sadьƣlaan, am par turar pygy paraannьꞑ tyny 43.517 akşa 10 kөp. paraanь par. Po par paraannar Solcur sumuzunuꞑ arat conun 7 ajga cedir xandьrьp şьdaar.

Tus sumu 35 cьlda 119 ga taraa taraan polza, am 36 cьlda 135 ganь tarььrь-pile tөleʙilep algan. Caskь tarьlganьꞑ cepsek xerekseliniꞑ septelgeziꞑ 4 ajnьꞑ 15-te toozup algan turar tep toktaalьnga şьjьp algannar.

Moon ap kөөrge, tus sumunuꞑ aƶьl-agьjь murnukku cьldardan eleen sajzьrap өskeniꞑ ystynde ciƶekter kөrgyzyp turar tur. Moon soꞑgaar cetpes coruktarnь ulam-na uzutkaaş, aƶьl pyryzynge cediişkinniƣ attь cedip alьrьnga sorulga salььlьꞑar.

Majgьn ergelekcizi IJMA.

Kьzьl-xoorajnьꞑ Lenin kudumcuzun sajzьradьp tuda pergen

TAR-nьꞑ tөʙy—Kьzьl-xoorajnьꞑ tal-orttuzun өry coktaan Tөp Lenin kudumcuzun xamьktь murnadьr, paza xoorajga cook kaʙьlaƶьr cьccaan oruktarьn sajzьradьp tudar tugajьnda p/c apreldiꞑ 14-te cazak ceri toktaal yndyrgen. Sajzьradьp cazap, yyrmek saj tөp taptap kьlьr teen, Lenin kudumcuzunuꞑ uzun turttu 1,8 kilometir, toorttu-pile cazap şuudatpь-şaan, yyrmek saj tөkkeş, kьrьndan tuskaj aar maşina-pile taptadьp kьlьr, xooraj kaʙьzьnьꞑ oruktarьnьꞑ uzun turttu—8 kilometir Kudumcunu polgaş xooraj kaʙьzьnьꞑ cьccaan mannaar oruktarьn tudarьn Oruk tuduunuꞑ paaştaar ceringe taaskan, ol tuduuşkunnu texnik talazь-pile udurtturun Oruk tuduunuꞑ targazь eş Kurʙatofka taaskan.

Pistiꞑ solun korespondenciʙis cugaalaƶьrga, eş Kurʙatoftuꞑ aꞑaa cugaalaanь polza mьndьƣ tur:

—Kudumcunu sajzьradьp tudarьnga apreldiꞑ 20-den egelep kiriptiʙis, ьncaarga kudumcu polgaş oruktuꞑ pygy tuduuşkunu p/c. 6 ajnьꞑ 1-de toozulgan turar uƶurluƣ.

Pygy kьlьr aƶьldьꞑ 70 xuuzun maşina kyƶy-pile kьlьr. Uk tuduuşkunga kiirer maşinalar polza: pir grejder tөp maşina, pireezi-le 60 aat kyştyƣ 2 traktor, cerni podu xөdelip tьrьp taptaar xyrttylyƣ 1 maşina, paza traktorga ulaar, cer taptaar 2 maşina, 5 cyʙe sөөrttyr cьccaan, olarnь Sovtьʙtrans yndyryp peer. Maşina kyƶy ceƶe kireril tize, 2860 maşina şagь carьƣdattьnar, kiƶi kyƶy polza, 5300 kiƶi xyny yner. Ol 5300 kiƶi xynynyꞑ iştinden 3000 xire kiƶi xyny Kьzьl-xoorajnьꞑ curttakcьlarьnga onaaƶьr.

Pygy tuduuşkunga xereƣlettiner tuduƣ materialdarь polza: porʙak cuduk ьjaş 63 kuʙ. metir, xireeleen ьjaş 22000 metir (manzь polgaş tokpar), kadaƣ 550 kilogram xerek, kьʙar, caar cyʙe 21800 kilogram carьƣdattьnar, yyrmek saj 5260 kuʙ. metir xerek, onu sөөrttyryn Sovtьʙtranska taaskan.

Myn tuduuşkunnuꞑ pir-le kol cyʙezi cyl tize, yyrmek saj polur tur, ьndьƣ cyʙe polganda, Sovtьʙtranstьꞑ colaaccьlarьnga yyrmek sajnь өjynde ekkep tyƶyrer tugajьnda uluƣ sorulga taƣzьp turar. Po coruk polza, cut yjezinde cyʙe sөөrttyyp turganь ьşkaş, şak ьncaar ylegerci aƶьldaar kьldьr olarnь xyleendirip turar tur. Xynde saj sөөrttyrynyꞑ ciƶeen cyƣ-le kyyssedir cyʙe eʙes, xarьn aƶьr kyyssedir uƶurluƣ.

Taꞑdь koƶuununda nam komitedi şef aƶьlь turguskan

1936 cьlda caskь tarьlga polgaş er, kьs maldarnь yzer, oontaa өske caskь aƶьldar tugajьnda nam, cazaktьꞑ toktaal ajttььşkьnьn, Taꞑdь koƶuununuꞑ kөdee sumularьnga polgaş xamaattь komitetterniꞑ malcьn, taraaccьn arat conunuꞑ orttuzunga massa tajьlʙьrlьƣ aƶьldь kalʙarttьp turgaş, olarnь caskь aƶьldar-ce paaştadьp kiirer sorulga-pile nam koƶkomundan podunuꞑ idepkejliƣ keƶigynnerin xarььssalgalьƣ kьldьr, tus tus cerlerni şef ap, paaştaarlarnь xuʙaaganь:

1. Eeges sumuzu-pile Cal-keziƣde xamaattь komitetke eşter Syyr-ool, Picce-ool olarnь xarььssalgalьƣ poldurup tomujlaan.

2. Kөk pulun sumuzu-pile Suƣpaaƶьnda komitetke eşter Koꞑzan-xaaj, Lopsan.

3. Meƶegej, Palgazьn Kara-pulun ol cerlerge Feꞑja, Taʙaa-cap.

4. Paj-xaak komitedinge eş Picce-ool—mьndьƣ 6 kiƶini caskь aƶьldarnь eʙileldep paaştaar kьldьr tomujlaan, olar polza, aƶьlьnьꞑ tyꞑnelin nam koƶkomunga 15 xonuk tudum perip turar.

Taꞑdьda nam koƶkomunuꞑ targazь Taʙaa-cap.

TAR conunuꞑ piƶik pilʙes coruun cok kьlьr tugajьnda TAR Ministerler cɵʙyleliniꞑ Toktaalь

(1936 cьldьꞑ 4 ajnьꞑ 14 xynynde)

TAR Ulustun 8 tugaar Uluƣ xuralьndan 1937 cьlda piƶik pilʙes pajdaldь kolduunda uƶutkap, 1941 cьlda piƶikti picce pilirlerni coguur piƶik piliktiƣ kьldьr ɵɵredip tepşider teenin ɵjynde kyyssedir polgaş moon-pile arat tymenniꞑ kultur polʙaaƶьralьn ulam peditkeş, arattarnьꞑ pygy aƶьl amьdьralьn sajƶьradьrьnga uluƣ idiişkin peer tɵleede, TAR Ministerler cɵʙylelinden Tьʙa piƶikti telgeredir tugajьnda pottuƣ arga xemceƣlerni ap corudarьn toktaadьr polza:

1. TAR-nьꞑ piƶik-pilikke ɵɵrenze coguur nazьnnьƣ pygy conunuꞑ iştinde am 14 mun xire kiƶi piƶik mьrьnaj pilʙes turar cyʙe tɵleede, olarnьꞑ uluƣ nuruuzun (10 mun xire kiƶini) 1937 cьldьꞑ tencyzynge cedir ɵɵredip algan turar uƶurluƣ. Onu kyyssedirde Kultur minister cerinin par turar cьrьdььşkьn cerlerinin sanь cetpejin turar uƶurunda, TAR-nьꞑ 15 cьl polur Uluƣ pajьrnьga xolʙaƣdaştьr sumularnьꞑ uluƣ nuruuzun tus tus likpuntu surguuldarь-pile xandьrar kьldьr erestii-pile kɵʙydedirin Kultur minister ceringe taƣzьr.

Uk surguuldu corudarda, 40-ten ɵry xarlьƣ connu ьjaap-la ɵɵredirin toktaatpaan polza-taa, olarnьꞑ idepkej sonuurgalьn kɵdyryp, likpuntu ijik-pe, picce piƶiktiƣler pɵlgymneringe k i r i p ɵɵrenir corukka kajь poluru-pile xandьrar uƶurluƣ.

2. Am po yjede xereeƶen arattarnьꞑ piƶik pilir xuuzu er arattardan eleen xoƶudap turar. Xereeƶen arattarnьꞑ piƶik pilir polganь pygy connun cyƣ-le 35 xuuzu poon turar uƶurunda, olarnь piƶik piliktiƣ poldurup tepşiderinin eꞑ cugula sorulgaƶьn cer-le utpajьn, anaa onza sagьş salьrьn Kultur minister ceri-pile koƶuun cagьrgalarьnga sagьndьrar tur.

3. Kɵdeege piƶik telgeredir aƶьldь şimcedip paaştaar polgaş anaa pygy arat niittinin idepkej kicceelin erestiƣ xandьdar sorulganь parьmdalaaş, koƶuun, sumu pyryzynge piƶik telgeredir 3-3 k i ƶ i l i ƣ komistarnь turguzarьn cagьrga cerleringe taƣzьr. Koƶuun polgaş sumu komizьnьꞑ targaƶьnga uk koƶuun ijik-pe, sumunuꞑ targalarь polur. Oon keƶigynneringe koƶuun, sumunuꞑ cugula organizastarьndan kirer. Olarnьꞑ pireezi xereeƶen arat polur uƶurluƣ. Sumuga polza, piƶik komizьnьꞑ pir tɵleezinge likpuntu surguulunun paşkьƶь kirer.

Oon angьda, arʙannarnьꞑ iştinge piƶik telgeredir coruktu şudurgu pottandьrьp corudarьn tus tus arʙan targalarьnga şuut taƣzьr.

Koƶuun komistarь polza, sumu, arʙannar iştinge piƶik telgeredir aƶьldь erestiƣ pottuu-pile paaştatpь-şaan, erttem piƶik telgeredir teen aƶьlьnьꞑ todargaj arga tɵleʙileldeerin po cьldьꞑ 5 ajda polgaş kelir cьldьꞑ 1 ajda paaş udur cogaadьp turgaş, Kultur minister ceringe corudar uƶurluƣ.

4. 1937 cьldьꞑ tɵncyzynge cedir picce piƶiktiƣlernin iştinden 11 mun xire kiƶini coguur piƶiktiƣ poldurup tepşiderinin uluƣ aƶьlьn xɵj niittinin organizastarь podunga xyleenip alganьn pajьrlap temdeeƣleʙi-şaan, ьlang-ja am po yjede 2585 kiƶi ɵɵrenip turar 76 piƶik pɵlgymnyƣ Parььn-xemciktin ylegerin ap, arʙan pyryzynge picce piƶiktiƣler pɵlgymnerin pottuu-pile tetkip paaştaarьn kɵdeede piƶik komistarьnьꞑ targalarьnga taƣzьr.

Oon ьnaj cajgь yjede kɵƶer ɵƣ-pile emci ɵƣleringe cьƣlьp mɵɵnneşken connun araƶьnga piƶik-pilik nepteredirin xyleedir.

5. Piƶikti pilir alʙan xaakcь polgaş arat pyryzy 2-den eʙeeş eʙes piƶik pilʙes kiƶini 1937 cьldьꞑ tɵncyzynge cedir şьnarlьь-pile ɵɵredip tepşiderinin sorulgaƶьn tolgandьr arat tymenni eʙileldep xandьrarьn pygy piƶik komistarьnga xyleendirer. Oon kyysseldezin yrgylcy ileredip carlaarьn „Xostuƣ arat" solunnun redaksьƶьnga taƣzьr.

6. Piƶikke ɵɵredir cerlernin [illegible] paşkь kyƶy-pile cecce xandьrar tɵleede, myn paşkьlarnь tyrgen ɵɵredirin Kultur minister ceringe taƣzьr polgaş anaa kyrynenin tɵzeʙilelinden 5.000 akşa tьpsьr. Paza xalaƶьp turar şeriƣlerni kɵdeede piƶik telgeredir xamьk cerleringe paşkьlar poldurup aƶьƣlaarьn cugula'aaş, revolustuƣ şeriƣnin piƶik telgeredir tugajьnda ɵske-taa tuzalamcьƶьn todargajlap tɵleʙileerin OKŞ ceringe taƣzьr. Paza ɵske organizastarnьꞑ piƶik telgerediringe pottuƣ tuzalaƶьrьn ileredip taarьştьrarьn Kultur minister ceringe taƣzьr.

7. Uluƣ nazьlьƣ connu cьrьdarьnьꞑ pygy aƶьlьn pottuu-pile paaştap sajƶьradьrьnьꞑ cugulaƶьn parьmdalaaş, Kultur minister ceringe uluƣ nazьlьƣ connun araƶьnga cьrьdььşkьn aƶьlьn corudar tuskaj surgakcьnь turguzar polgaş SSRE de paşkь surguulun toozup turar Tьʙa ɵɵrenikcilernin iştinden pir kiƶini uluƣ con cьrьdььşkьnьnьꞑ teedi e r t t e m i n g e ɵɵredirin xandьrar.

8. Erttem pilikke ɵɵredir xamьk surguul cerleringe arattarnь xɵjy-pile kiirişlireri-pile kadь, olarnьꞑ ɵɵnyn iştin, ьlangьja xereeƶen arattarnь piƶik-pilikke xandьdьp, kultur tepşilgeƶin sergedir tɵleede, piccii uruƣlar kɵɵr kaas curuktuƣ tepter, uluƣ nazьnьƣ con kɵɵr sonuurgancьƣ setkyyl polgaş xanaga azar kalendar tep xynyn kɵɵr tep'erin yndyrerin, Cogaal komitedinge taandьrar. Anaa xereƣleer nemelde xɵrengini tьpsьrьn, San ministeeringe taƣzьr.

9. Piƶik pilʙes pajdaldь uƶutkaar polgaş picce piƶiktiƣlerni tepşider tugajьnda yrgylcynyn cɵp pyrytkeli onza cugula polur cyʙe tɵleede, ol pyryykeldi arʙannarga cookşuladьp cɵʙy-pile turguzar, cьlda 4 udaadan eʙeeş eʙes tus tus arʙannar iştinge şьlgaldanь piƶik komistarьn tamcьştьr corudar polgaş ol pygy aƶьldarga solunnarnь tamcьştьr saaʙьr peerin, Kultur ministeringe taƣzьr.

10. Tьʙa tɵp kooptuꞑ şugumu-pile uluƣ ulustu cьrьdar coruuꞑga xereƣleer cyylderni, ɵj şaanga cagьp keldirip turar polgaş piƶik xerekselderi-pile nom tepterlerni sadьp taradьr coruun onza cugulalaaş, onu saat cok şalьrtьь-pile kɵdee-ce cedirip taradьr uƶurluƣ. Ьlangьja am po yjede onza kaccьƣdap turar cu[illegible] ce xandьrarьn TTK ga taƣzьp xyleedir.

Ьncaarga, uluƣ nazьlьƣ con cьrьdььşkьnьnga xereƣleer pygy cyylderni kɵdee-ce, ьlangьja oon kьdьƣ cerleringe TTK şugumu-pile kajь xire taradьp turarьn erestii-pile, xьnap kɵɵryn koƶuun, sumularnьꞑ piƶik komistarьnga taƣzьrь-pile myn komistarga yrgylcynyn xьnaldaƶьnьꞑ coguur ergeƶin tьpsьr.

11. Piƶik telgeredir talaƶь-pile onza cediişkinniƣ aƶьldap kelgenerge TAR-nьꞑ 15 cьl polur ojunga xolʙaƣdaştьr piƶik komistarьnьꞑ medeelerin ap coruuru-pile şaꞑnaarьn ulustuꞑ uluƣ pajьrьn erttirer komiska taƣzьr.

MINISTERLER CƟBYLELINIꞐ
TARGAƵЬ CYRMIT-TAƵЬ.
SEKRETERI LOPSAN-SAMBUU.

Caa-parlьktьꞑ uluƣ pugaƶьnьꞑ suun padьrьpkan

Parььn-xemcik koƶuununuꞑ uluƣ taraalaꞑ tɵʙy polur Caa-parlьk pugaƶьn po 4 ajnьꞑ 4 xynde xɵj taraaccьn arattar cьƣlьp kьlgaş suun padьrьpkan, uk puganьꞑ kьlgan cerinin xemceen polgaş cьƣlьp kelgen kiƶilernin sanьn mooꞑ adaanga kɵrgyƶerge:

1. Ergi-parlьk sumuzunuꞑ targaƶь polgaş ɵske alʙan xaarlarь paaş'ap algaş 87 kiƶi xamьk xerekseli pile cььlgan.

2. Ajangattь sumuzunuꞑ oralakcь targaƶь paaştaaş 22 kiƶi cььldь.

3. Şekpeer sumuzunuꞑ targaƶь, paza Xɵndeleꞑ sumuzunuꞑ oralakcь targaƶь, 3-4 kiƶi edertkileen polgaş oon ɵske-taa sumulardan myn p u g a paaƶьn kььrь-pile cььlgan taraaccьnnarnьꞑ ş u p t u sanь 144, olarnьꞑ kььr kyyssetken aƶьldarь polza, myn puganьn tɵzy konuƣ perge puluktaan, tooş turgan. Ol cььlgan taraaccьnnar 3 tyn xynynde cɵʙyleƶip cugaalaşkaş şuptuzu paldь-sygeƶin tutkaş, oja şaap kaƶarьnga tuguruşkaş 4 xynge cedir iji xyn ulaj kaƶьp şaptьlaaş, uzun turttu 287 metir cerni tile şaap padьrgan, kiir kaskan xanьƶь 2 metir polgan, şuptu kaskan cerinin xemcee 574 metir polgan, oon ɵske 280 metir xire cerde toʙurak tɵp kьlgan, ooꞑ sɵɵlynde pir cerden teƶe şaaptarga 4 uluƣ arьk xire suƣ oja tep yngen, ol puganьn patkan suu am cer-le saat cokka ynyp patkanь ol tep sanattьnar tur.

Po puganьn tɵzyn kььr tugajьnda koƶuun cagьrga cerinden carlal yndyrgeş, ol xynynde podunuꞑ tɵleezinge eş Tarƶaanь coruukan, ol pargaş sumular targalarь-pile cugaalaƶьp, uluƣ taraaccьn aşşaktarnьꞑ sanalь-pile kьlgan tur.

Tus koƶuunnun teʙiskeerinde xamьk-la ta ьlganьn pugalarьn po ystynde cugaalaan puga-pile pir tɵmej kьldьnьp turar. Tarьlga şɵlyn 12% ɵstyrer teen uluƣ sorulganь kyyssedirin a r a t con idepkejin saьp turar tur.

Koƶuun targaƶь **Cadamʙa.**
Kaagьj ergelekcizi **Xyreş-ool.**

Kɵk-tejde tarьlga peletkeli

Kaa-xem koƶuununuꞑ Kɵk-tej sumuzunuꞑ pygy arat conu, 35 cьlda 362 ga tьraa taraan, am po 36 cьlda 367 1/8 ganь tarььr tep tɵleʙi ep algan, anaa xereƣleer am xolunda par yreƶini: Kьƶьl-tas—473 puut, sula—405 p., cinge-taraa—282 p., arʙaj—36 p., şuptu 1127 puut yreƶin par, cetpejin turarь: Kьƶьl-tas—162 p., sula—566 p.—po cetpes yreƶinnerni t ь p t ь n ь p alьrьn 4 ajnьꞑ 1-de egeleen.

Tarьlgaa kirer kyşter: Aat—282, pe—38, şarь—117, kattьşkaş 437 aat, şarьnь 3 ajnьꞑ 25-ten egelep tьştandьrgan-pis. Xerxerekseldiꞑ septelgeƶin 4 ajnьꞑ 15-te tooskan turar polgan-pis.

Sumu sekreteri **Takpaldaj.**

Pii-xemde „Şьn" solun cagьlgaƶь

Pii-xem koƶuununda s o l u n cagьlgaƶьnьꞑ po 4 a j n ь ꞑ 1-ge cedir c o r u p kelgenin kɵɵrge, murnukku cьldardan myn cygeer tur.

Sumularnьꞑ cagьlgaƶьn ьlgaarga:

Sumular attarь	Karacangьs „Şьn" solun		
	1 cьl	6 aj	3 aj
1. Pajan-kol	17	13	—
2. Sesserliƣ	29	38	2
3. Ɵɵk	20	23	10
4. Tarlaƣ	16	27	—
5. Eerʙek	29	20	—
6. Tarlaƣda sььncь kyrekonom	26	—	—
7. Turan-xooraj	19	6	—
Kattьşkaş	157	127	12

Cьl egeƶinde cagьlga aƶьl eleen şudurgu corup turgan cyʙe. Ooꞑ soonda, ooƶumnap corʙajьn turar appargan. Tasrь sumuzu, murnunda mege medee perip, xɵj san yrdyndyryp turgaş, sɵɵlynde medee perʙesteen. Ьncangaş, po sanda ol sumunuꞑ caa medeezi kirʙeen. Sesserliƣ sumuzunda 7 tugaar nam yyry solun cagьlgaƶьn ekki corudup turarь-pile, ol sumu ɵske sumularnь murnap turar.

Moon songaar nam, areve yyrlerinden şalьptьƣ aƶьl corudup, ьnaj peer idepkejliƣlerin tomujlap, cagьlga aƶьlьn yrgylcylep corudar, ьlangьja 3-6 ajlarnьꞑ cagьlgalarьn yzykteldirʙejin ulaştьr cagьdarьn oraldaƶьr xerek.

Nam koƶkomunuꞑ targaƶь
Amьrttaa.

Respubliktьꞑ 3 tugaar jarmarkaƶьnga kyrynenin, xɵj niittinin polgaş kooperastьꞑ organizastarь, paza arat tymen kalʙaa-pile kirƶiil

TAR Ministerler cɵʙylelinin po 1936 cьldьꞑ 3 ajnьꞑ 26 xynynde yngen toktaalь jozugaar, Respubliktьꞑ 3 tugaar jarmarkaƶьn corudar uƶurluƣ tur.

Respubliktьꞑ po cьlьn polur 3 tugaar jarmarkaƶьnьꞑ polit-aƶьlagьj talaƶь-pile onza cugula polur cyʙezi polza, TAR Ulustun 15 cьl ojunun corudulgaƶь-pile k a t t a j xarь-uƣda corudarьnda polur tur. Moorttan, myn jarmarka polza, mooꞑ murnunda cьldarda poop turgulaan jarmarkalardan podunun organizastьƣ, xɵj massalьƣ talaƶь-pile polgaş ɵske-taa aƶьl xandьrьlga xemceƣler talaƶь-pile ьjaap-la aƶar sorulganь salьr tɵleede, po 3 tugaar jarmarka, Tьʙa Arat Respubliktьꞑ 15 cьl polgan ojunga, oon xamaarьşpas tuskaj togunnap kelgeninin şuptu cediişkinnerin eꞑ-ne uluƣ kyştyy-pile polgaş todargajь-pile podunga ьjaap-la kɵrgyƶer uƶurluƣ tur. Cyl tiƶe, Respubliktьꞑ 3 tugaar jarmarkaƶь polza, pistiꞑ tuskaj curttuꞑ arat tymeninin kultur-politiinin ɵzyldeƶinin polgaş aƶьl amьdьralьnьꞑ xɵƣƶyldeƶinin kɵrgyƶyldeƶin, tuskaj curttuꞑ pydyrykcy kyşterinin ɵzyldeƶinin polgaş tus curtka telgiir sadьƣnьꞑ xostuƣ xarьlƶaaƶьn kalʙarttьp corudar talaƶь-pile cedip algan cediişkinnerni cecce pyryny-pile kɵɵr **Ulustun Uluƣ pajьrь polur tur.**

U l u s t u n aƶьl-agьjьnьꞑ kol a d ь r ь polur—MAL AƵЬLЬN xɵƣƶyderinin uluƣ ieiişkini polur **xuu aƶьl-agьjnьꞑ** polgaş connun niitti sonuurgalьn xɵƣƶyder polgaş curtka xostuƣ telgiirnin xarьlƶaaƶьn kajь-la polur coguuru-pile kalʙarttьr sorulga-pile, polit-ekonomnuꞑ uluƣ kolu polur Respubliktьꞑ 3 tugaar jarmarkaƶьn corudar xarььssalgaƶь karacangьs jarmarka komitedinde eʙes, xarьn kyrynenin, kooperas sadьƣnьꞑ polgaş aƶьl-agьjnьꞑ şuptu organizastarьndan pir tɵmej xarььssalgalьƣ kirƶirin negep turar tur.

1935 cьlda—TAR 14 cьl ojunda corutkan Respubliktьꞑ 2 tugaar jarmarkaƶь tьkka uluƣ cediişkinniƣ coruttungan. Ьndьƣ polza-taa, oon-pile kadь organizastar talaƶь-pile polgaş anaa kirƶir talaƶь pile tьkka uluƣ cetpester turup turgulaan. Po cynyꞑ cьldagaanь-pile ynyp turganьl teerge, xɵj organizastarnьꞑ talaƶьndan jarmarkanьꞑ uƶur-tuzaƶьn pilze-taa, paakka peletkenden ynyp turgan tur. Oon ьnaj, myn organizastar arat tymenniꞑ orttuzunga tajьlʙьr uguulga aƶьlьn koşkak corutkanьndan paza pir cьldagaan polgan tur.

Jarmarka polgaş TAR Caƶaanьꞑ kandьƣ-taa corudulgalarьn corudarda, pygy arat tymenniꞑ talaƶьndan polgaş ьlangьja kɵdee aƶьldьƣlanьꞑ talaƶьndan kalʙaa-pile idepkej soruktuƣ kirƶiri negettiner tur. Kalʙak xostuƣ telgiir sadьƣnьꞑ eꞑ-ne teere argaƶь polur—jarmarka polza, con paraanь ceƶeni-taa polza, respublikta par turgan paraanь podunuꞑ turaƶь-pile şiip, tьp sadьp alьrda, paza podunuꞑ kɵdee aƶьl agьjьnьꞑ, uran-tьʙьƶьnьꞑ, aꞑnьr-palьktaaşkьnьnьꞑ polgaş ɵske xɵj cyyl pyry produksularьnьꞑ arttьkşьlьn saarьp sadarda conga koncuƣ uluƣ arganь peer tur.

Am po cьlьn polur Respubliktьꞑ 3 tugaar jarmarkaƶь polza, xuunuꞑ-taa aƶьl-agьjьn polgaş kolektiftьƣ-taa aƶьl-agьjnь ulam-uluƣ xɵƣƶydyp, tus curttu ekonom talaƶь-pile pьƶьdьp, maldьꞑ paaƶьn Ulustun 20 cьl polur ojunda 2 saja cedir ɵstyrer tep cɵzak namnьꞑ salьp turar sorulgaƶьn kyyssedirde arat tymenge koncuƣ idegeldiƣ kol cyyl polur tur. Moorttan ьlap kalʙak jarmarka sadььn organizastaarь, arat tymenniꞑ idepkej-kirƶilgeƶinde polur tur.

Arat tymenden Respubliktьꞑ 3 tugaar jarmarkaƶьnьꞑ corudulgaƶьnьꞑ polgaş TAR-nьꞑ 15 cьl ojunuꞑ Uluƣ pajьrь-pile kattaj xarь-uƣda corudarьnьꞑ polit-aƶьl-agьj talaƶь-pile uƶur-tuzaƶьn ьlap pilip algaş, xɵj massalьь-pile pottuƣ keep kirƶiri eꞑ cugula tur.

TAR-nьꞑ pygy arat tymeni polgaş kattьşkan CAE, MAE-ler, Ustьʙьş artelderi, xuu sadьƣcьlar, tergi taalьn sadьƣcьlarь Respubliktьꞑ 3 tugaar jarmarkaƶьnga idepkej soruktuƣ kirƶip, ooꞑ corudulgalarьn polgaş ooꞑ murnunda turar sorulgalarьn murnunda turgan jarmarkalardan aƶьr cediişkinniƣ kyyssetcirin kьjgьrьp tur-men.

Jarmarka komitedinin
targaƶь **Uʙangur.**

1936 cьlda caskь tarьlga tugajьnda Cazak polgaş ARN TK-nьn toktaaldarьn Mal-cer azьlьnьn ministerinden kyyssetkeni

Yrezin arьqlaarda xəlezilep alьr maşinalarnь adaanda cerlerde turguskan:

№	Yrezin arьqlaar maşina turguskan cerler adь	Yrezin arьqlaar trijer tep maşinalar sanь
1	Parььn-xemeik	2
2	Cəən-xemcik	1
3	Uluq-xem	1
4	Pil-xem	2
5	Kьzьl-xooraj	1
	Kattьşkaş	7

Po maşinalarnьn azьldaarь am təngen. Kyrekonomnar polgaş kolxostar puga aştaarьn yrgylcylep corudup turar, camdьk'arь pugu aştaarьnga ьjak peletkengen.

Sortirofka tep maşina-pile arьqlaan yrezin kyrekonomnarda 329 toən (100 xuu), kolxostarda 400 toən (100 xuu). Yrezinni xorannaarьn Şagaan-arьqda „Xemcik-ool" tep kyrekonom tooskan. „Toka" kyrekonom-pile Sььncь kyrekonom po cьldьn 4 ajnьn 20 den egelep yrezinin xorannaj pergen. Yrezin xorannaar material coktun xaraazь-pile yrezin arьqlaarьnьn əj xuussaazь ьncaş saadaan.

Kyrekonomnarda traktor 9, aat-pile səərttyp cazar maşina 14, kolxostarda aat-pile səərttyp cazar maşina 31. 1936 cьlda taraalan kyrekonomnar tarьlgazьnьn şəlyn 2230 ga cedirer. Xynde traktor-pile cazar maşinalarpile 160 ganь, aat-pile cazar maşinalar pile 60 ganь caştьrar tep tələbileldiq. Par maşinalarnь şьnь-pile azьq aar polza, tarьlga təngy-ce 2280 ganь cazьp polur. Kolxostarnьn po cьlьn tarььr teen tələbileli 2697 ga. Am par 31 sannьq aat-pile taraa cazar maşinalar pile xynde 90 ganь caştьrьp turar polza, tarьlga təngy-ce 2790 ganь caştьrьp ap şьdaar.

SSRE-den kelgen 302136 kilogram ak-taraa-pile 350000 sulanь po cь'dьn 4 ajnьn 14-te kozuunnar xyleep algannar. Portta kozuunnar polgaş əske cerlernin algan yrezinin kilogram-pile civeep kərgyzerge polza:

KOZUUNNAR POLGAŞ ƏSKE CERLEP ADь	Corutkanь polgaş xyleedip pergeni		
	Ak-taraa	Sula	Kattьşkaş
1. Uluq-xem	83378	72068	155446
2. Cəən-xemcik	15817	131692	147509
3. Parььn-xemcik	3765	70614	74379
4. Tandь	27953	—	27953
5. Kaa-xem	41976	19652	61628
6. Tees-xem	15719	—	15719
7. Pil-xem	75226	52108	127334
8. Eleges kyrekonomu	13675	—	13675
9. Aratь edip cazaar pazьn cert	21127	—	21127
10. Kьzьl-xooraj	3500	3866	7366
Şuptu kattьşkaş . . .	302136	350000	652136

Po cьldьn 4 ajnьn 15-ten egelep kozuunnarga xereqlettiner cepsekterni Kьzьlda kədee azьl-agьjnьn skladьndan kədee azьl agьjnьn skladьnьn salььrь par kozuunnarda şьqzap kaan.

Kozuunnar-ce səərttyp corutkan cepsekter:

KOZUUNNAR ADь	Andazьn sanь	Andazьn-pizi	Temir iliir
1. Parььn-xemcik	100	150	40
2. Cəən-xemcik	100	150	20
3. Tees-xem	39	70	32
4. Uluq-xem	100	156	119
5. Pil-xem	132	120	20
6. Kьzьl-xooraj	100	360	70
Kattьşkaş	571	1006	301

Kədee azьl-agьjnьn skladьndan caskь tarьlganьn cepsek xerekselinin yrelgenin septedip alzьn teeş, Parььn-xemcik, Cəənxemcik, Tees-xem, Kaa-xem polgaş Tandь kozuunnarьn-ce pirpir targannar tuzalap corutkan.

Mal-cer ministerinin
sekreteri TORƵU.

Eş Şaqdьr-syryn ljme aldьn uurgajьnga coraan

ljme aldьn uurgajьnga Taqyletpyrynyn ergeleer cerinin targazь eş Şaqdьr-syryn 3 ajnьn 25 xynyn de morlap kelgeş, ьnda turar azьlcьnnarnьn pygy pəjdalь-pile 3 xyn tanьşkaş, 28-tin xynynde ljme aldьn uurgajьnda azьlcьnnarnьn cьqlьp xuraldaan xuralьnga, 36 cьlda aldьn tьвьzьnьn tugajьnda planьn tajьlвьrlap, cer-le ertken 35 cьldan po 36 cьlda aldьn tьp kazarьnьn planьn azьr kyyssedir tugajьnda, erestiq potiuq iletkeldi kьlgan. Ol iletkeldi pygy azьlcьnnardan izii-pile xyleep algan.

Myn xural təngen soonda, kьlьr teen planьn azьr kyyssetken 34 kizini şannaan. Şannaan cyвeleri polza: Kьzьl kattьq pizik, şak, tyyrge poo, oon-taa əske kulturga xamaarzьr cyylderpile şannaan.

Eş Şaqdьr-syryn uk azьlьn toozup algaş, 3 ajnьn 31 xynynde aalьn-ce eep canьpkan.

Arapcaa.

Cazalga

Aprel 15-te yngen № 31 (532) „Şьn" solunnuq 1 tugaar arnьnьn en murnukku oduruunda, Tees-xem kozuunda namnьn biledin solup egeleeninde: „4 ajnьn 5-tiq xynynden egeleeş, myn ajnьn 15-ke cedir pyryn toozar" teenin, am: „maj ajnьn 15-te pyryn toozar" teer tur.

Paza aprel 18-te yngen № 32 (533) „Şьn" solunnuq iştikki kadьnьn 4 tugaar oduruunda: „aldьnnьn pot-ərttee 4 akşa 50 kəpejek" teenin şuut cok kьlgaş, oon ornunga: „aldьnnьn pot-ərtteen eleen cligetken" tep əsbərtilr.

Xyreş kyştyq polur

(Cangьs kəzege şii)

Egezi № 33 (534) solunda. Am təngen.

Mariamdan. Sen am soksap kər, Sem!.. Sen cokka menee koncuq korguncuq turgan. Am seen cugaannь tьqnaarga ulam korguncuq appaardь.

Aadadan Aşşaanga şaptьk polвa! Oon əzeenniq xomudalьnga şaptьk polвa: kizinin setkili xomudap əzeenniq xomudalь ulgadьrga, temissel yner cyвe eвes-pe! Əzeenniq xomudaldan kyş yner eвes-pe.

Semden. Sen cyny-taa pilвes tur senem, Mariam. Seni izeeninden yndyr oktap turda, cyq-le ьqlap olurar koncuuqnu! Cyge pisti yndyr sьвьrьp turarьl? Xərengittenner pisti cagьrьp turar, ьncaş ьndьq tur. Men negir turmen, ak kiziden cym tuduul? Azьlcьn kizi xərengitten kiziden cyzy tuduul? Meen azьlьm cyge cogul? Men, sen, Tommi, Aada pister, oon-taa əske kaaş cys muq ak-taa, kara-taa keştiq kuldar pister aştap, əlyr pajdalga tabarzьp turar tur-pis!

Mariamdan. Ьncalza-taa, Sem, sen cyny-taa kьla-albas-la polgaj sen! Pis kyş cetpes tur-pis. Piste cyy poor, əlyr-pis .. Pir ebes azьlьвьs cok polur polza, pir ebes piske azьl perвes polza, piste cyy poor, əlyr-le pis ijnen!

Semden. Ьttaвa! Men caaskaan şьdaвas-taa polzumza, pistin əərybys kəвej *(ьraktan „internasional" ьrьzьn xəj kizi ьrlazьp turarь tьqnalьp kelir).* Pis temissezip əəreni pergen-pis. Kandьq-taa səək azьlcьnnar pister şuptuвus kattьzьp algaş, pistiq xanьвьstь sorup coruur mangьstarnь cerle sop tyzyrer tur-pis-ijin.

Mariamdan. Sler pireeni əlyryp kaqzьqarza slerni on-onu-pile əlyryp kaar!

Semden. Toozaвьstь kьrьp kajьn təder Pis xana poop cede pergeş, tarlakcьlarnь cuura pazьp kaaptar-pis. Kaaş porвak xərengittennerni pazar xynyвys kelir!

Mariamdan. Ьncaarga piske kьm azьl peer poor... Pis aştap əlyr-pis!

Semden. Melegej tur senem! Pistiq xoluвus par polвas-ijik-pe!

Mariamdan. Ol xol-pile cyny kьlьr poor!..

Semden. Tьqnam, tarlakcьlar cok oran par tur...

Mariamdan. Bolşevikternin curttupe?

Semden. Sovetternin curttu. Ьnda ak, kara, sarьq keştiq ulustun arazьnda ьlgal cok. Ьnda azьl cok ulus cok. Ьnda jadььlarnь pazьqnardan yndyr sьвьrьp turвas! Tьnna! Sen piiir polgaj sen: men cazьt xuraldarga parьp turar-men. Azьl cok coruk cyge tьptь pergenil, pisti cyge kudumcu-ce yndyr oktap turar appargan tep cyвeni am pile pergen-men. Paşkь Stalin paaştaan xəj saja saja azьlcьnnarnьn magalьq curttunda tarlap məlcyp cip turar xərengittenner cok.

Ezikti koncuq soktaar. Mariam, Sem, Aada ol la cerinde ьst cok siqe-le peer. Sem ьttaвaqar tep imneer. Kattap soktaar. Taraazь-pile taştььrttan kizi ьdь tьqnalьr:

Xoojlu tyrymnyn əmynezinden azьt tep tuzьap tur-men. *(Şimeen cok).* Ezikti azьt tep tuzaaj tur-men, ulus ьdь tьqnadьm...

Sem ezikli azьtkaş, cajlaj turup peer.

Kargьs şaqdaadan *(kirip kelgeş).* Sem Atkins tep negir mьnda turarpe? *(ьttaşpas).* Men ajttьrьp turmen: Sem Atkins sen-sen-pe?

Semden *(şьqgь cugaalaar).* Sem Atkins tep kizi mьnda curttap turar.

Kargьs şaqdaadan. Kizi ьzьrьp kaqdьn, kara ьst *(Mariam-ce ajьtkaş).* Po seen kadajьn-pe? *(ьttaşpas).* Sen meen ajttьrььm tьqnaj-tur-sen-pe? Kara sojluk!

Aadadan *(koncuq xoradap).* Taan tьkka ьncanmajьn xorзok irgi-pe?

Kargьs şaqdaadan. Slerge xamaan-pe? Sler, po kara cyвelernin ezi sler-pe? Ak kizi ərttip, po koncuq cьttьq sekter-pile kadь turarьnardan ьjatpas sler-pe? Ynyp coruqar!

Aadadan *(ynyp par cьda).* Xarьn senden ьzьrar ak ьttьq cьdь ynyp turar tur ebes-pe!

Kargьs şaqdaadan. Askьn xaq!.. *(Semge).* Xirliq poktuq cyy-xəən ap algaş, moon pozuu yn tidir-men. Pazьn xəlezizi tələbes polzunza, kudumcaa parьp cь! *(Sem saadadьp turar).* Şьmda tidir-men!

Semden. Men pazьq xəlezizin təleer tep tur-men...

Kargьs şaqdaadan. Xarьn tələ, menee-le sagьş amьr polgaj.

Semden. Teleer tep podazьmza-taa, am podunda şьdaвas kizi tur-men-ijin.

Kargьs şaqdaadan. Ol menee pi-ccii-taa xamaan cok cyвe tur.

Semden *(oozum cugaalaar).* Xarьn ьncangaş, koncuq tələksep turar kizi tur-men.

Kargьs şaqdaadan. Cugaa xerek cok tep tur-men! *(pəle şarьp kaan cyy xəəny yndyr tepkilep, Mariamnь itkilep turar).*

Sem xenertten xəndyrlyp kelgeş, koncuq tyrgen şalьptььpile kargьs şaqdaanьn arttьndan parьp segirip algaş, xolun, pudun pəle xaara tutkaş, şala kьrьqga tyzyryp algaş, ortta poop kaaptar. Mariam serвeedej pergen kəryp turar. Şimeen ynerge, Aada kire cygyryp kelgeş, ezik askьqga toktaaj peer.

Semden *(koncuq uluq tьnьp turup keer).* Kərdyn-pe, cangьs kizi cangьs kizi-pile tutcur polza olarda cyy poor! *(Tommi oqluqga cugaalaar).* Oqlum, seen əze pergen turar yjende, poop əlyrgy-teq kizi cangьs-taa artpaan turar polzun tep kyzeejin.

Mariamdan *(ernin araj poorda şimcedip turar).* Seen korguncuuqnu, Sem... *(xenertten piccii oqlun cьвra kьspaktap koncuq syreedep turar).* Am pisti əlyrdy-le! Sen caaskaan arttarьn-ol tur, Tommi!

Aadadan. Pozuu ojlanar!.. cangьstaa mi ut turвajьn pozuu ojlanar!

Semden *(xaja kornyp kelgeş).* Sen kərdyn-pe?

Aadad n. Pozuu ojlap-la kəryner! Men cyny-taa kərвeen m n... Men cer-le uluska cugaalaвas-men, cugaalaarьnьn ornunga tьlьm yze ьzьrьptar men.

Taştьы ttan poo ьdь tьqnalьr polgaş xəj ulus ьrlaşkan „internasional" ьrьzь ulam tьqzьq tьqnalьp kelir.

Semden. Çok, sen pistiq əərybyske parьp səqle. Sem teerge, puruu xerek yylgedip kaqdь. Pis teerge, cangьs-cangьstap temisseşpes uzurluq ulus-pis. Ьndьq polza-taa, Sem podun tuttunup şьdaвadь .. tep səqle.

Aadadan Sem, ugaanьn ьşkьnar tursen! Am cugaalazьp turar caj cok tur. Pistiq əərybystyq kargьstarga udur xyrezip, ьrlazьp turarьn kərdynpe! Olarnьn cьskaalьnga toozaвьs kattьzaalь.

Semden. Ce eşter, tyqde əərybyske kattьzьp algaş, kargьstarnь tilleeliner! KƏŽEGE XAAR.

Tarьlga tugajьnda surgakcьlap cordum

Tandь kozuununun Kək-pulun sumuzunga po cь'dьn 3 ajyjezinde caskь tarьlga kampanizьnьn tugajьnda surgakcьlap cordum. Ol sumunun arat conu caskь tarьlganьn pygy peletkel azьlьn 3 ajnьn 10-dan egeleen ulus tur: azьl aadь—292, şarь—105, xomuut - 150, argamcь - 351, andazьn—53, andazьn pizi—66, iliiri—23, yrezinner: kьzьl-tas 214 puut, arвaj—23, p., sula—153 p., cinge-taraa—147 p., oon iştinde arьqlaanь: kьzьl-tas—90 p., sula—31 p., cinge taraa—47 p.,—po pygy cyyldernin cetpezin polgaş septeerin 4 ajnьn 1-de toozar tep tələbilep algan turarlar.

Myn 3 ajnьn 20-den egelep Toozunnuq pugazьnьn təzyn toвuraktвan polgaş uk puganьn təzynge iji kast kazaa tudarь-pile 60 cudiktu tyzyryp algan.

Mьncangaş, 35 cьlda 161 ga carttьktь tarвan polza, 36 cьlda 200 ga cedir kalвaritьp əstyrer tep turarlar.

Surgakcьlap coraan
Konz n-xaaj.

2-ni əlyrdy

Pil-xem kozuununun Əək sumuzunun 7 tugaar arвannьn xamaattьlarь eşter: **Serendik, Mьnьn-ool, Tolgar-ool, Tyktyqвej** polar inaldьn xoralьq tajzьnь pəryny 2 ajda pireeni aqlap əlyrgen, 3 ajda pireeni aat-pile sьвьrьp turgəş əlyrdyler. Po eşter ьşkaş pəry-pile temisseldi cer-le koşkatpaalь.

Tangaa.

Ьjazьn tyzyryp turlar

Cəən-xemcik kozuununun Cьrgakkь sumuzunun 3-4 tugaar arвannarьnьn xamaattьlarь: eşter Xalьndyвy, Cьrttak-seden, Mənpaaştьq, Seden, Əktek-ool polgaş Şaqвaldaj polar, tus pyry 1 ga-ga sigen kezer cerlerin kazaalaarь-pile ьjazьn tyzyryp algannar. Oon angьda caskь tara tarьlgazьn ertie egeleeri-pile, anaa xereqleer xer-xerekselderni peletkenip ap turar polgaş am cyq-le xar erip padarьn manap turarlar. Əske eşter po eşterden yleger alьrь cugula tur.

Semis-ool.

Ьnaar xandььrga kajьn poor?

Uluq-xem kozuununun Ejliqxem sumuzunun 3 tugaar arвannьn xamaattьzь Tas-ool te rzi, şəlydyp kelgen feodal Camвaldьn uruu-pile aşşak kadaj polcup algan, ol feodalga cazak, namnьn sorulgazьn azьdь-pile telgeredip tajьlвьrlap turar tur. Ol ьncap turganьnьn kadьzь-pile, akşa məngyn polgaş əske-taa material-pile xandьrьp azьrap turar appaardь.

Tas ooldun po coruun coguur cagьrgazьndan xьnap, coguur xarььssalgazьn kərgyzeri kandьq irgi tep kulak salьp olur-men.

„Şil"

Megezi kəstyp tur

Cəən-xemcik kozuununun Xəndergej sumuzu Songuna tep kadaj, po 36 cьldьn 3 ajnьn pireeden aaraaş, uk aarьь ulam na ulgadьp turup peerge, Tugansorzu tep lamanьn emin calap işkeş segiirden turzuk, xarьn aarьь tam pargan. Oon cadap kaaş Pajan-tala sumuzunda Orujgu-taa tep lamanьn emin işken, ol xorzok, aarьь xyn tudum kederep cьdar appargan. Po-taa polвas tur, Uluq-ool tep xamnь xoop kərgyzer tur teeş algaş kelgen. Ol xam „cyy poor am, men toraan-na edip kaar-men, sler menee pir şil aragadan sadьp perip kəryneremˮ teerge, pir şil araga sadьp pergen, ol araganь izip algaş, „men-taa cer le şьdaвasmen, slernin po kiziner cer-le əlyr kizi turˮ teeş, şaap cana pergen. Ol aarьq kadaj tain-na paksьrap cьdьp pergen.

Ol kadajdan „əlyr-taa polza, emci ceringe əlyp kərejin, meni emci ceringe cedirip kəryner" tep, aalьnьn uluzunga cugaalaarga, şьnap-la emci ceringe ekkep kaan. Emciler kərgeş, „cyge toraan-na emci ceringe cedirip kelвes sler, po kadajnьn iştinde koncuq xalььn aarьq turup algan turˮ teeş-le kudu olurttur em pergen, ol kadaj tannь askь kudu olurttup tura xəngaş, oon taarttazьnda-la cygeer appargan, myn emcige 6-7 xonuk polgaş aalьnga canьp kelgen.

Ol kadajnьn cugaalaarь polza, „lama, xamnьn megezin am-na pyzyredim, xarьn kizinin xejaadьn pazьp, ukta aarььnga ne nere poop, kizinin pok-sak cyвezin cььp clirin podaar cyвe turˮ tep olurdu.

Moon songaar arat con aarььr polza, lama, xamnarga megeletpejin, tyrgen emci ceringe kelirin podaвь-şaar, Songuna kadajdan yleger alьrь cugula tur ebespe. „Cazьt-karaˮ.

Sььn mьjьzьn azaarьnьq (tus cokka) saaвьrь

1. Sььn mьjьzьnьn kezildezin standart ederttip polgaş mьjьs kezer kampaninьn saaвьrьn jozugaar curudar, ьlangьja mьjьstьn cedişken yjezin ederttip, erttir өstyrer polgaş elekke cedişkelekte kezerin cajladьr. Erttir azь cedişkelekte kezer polza mьjьs şьnarьn oskunup, өrttee kudulaar.

2. Mьjьstь kesken soonda olla toraan azaar. Pir ebes xөj mьjьs keskeş, ol-la xynynde azaar arga cok polza, pir xyn tynden arttьk ebes salgьnga azar pir, ebes ьncanmas polza, cьdьp paksьraar, keeştin kьrь xөөrej pergeş, xajьndьrarga carlь peer. Pir ebes mьncap paar polza, mьjьstь marlja tөp ak pөspile cangьs kaat şaraaş, oon soonda azaar, pir ebes ьncanmas polza, kezi xөөreeş carlьr. Mьjьstь azaarьnьn murnunda tooşka salьp polвas, cyge teerge, xajьndьrarga tygy tyze peer, ьncaş өrttee kudulaar.

3. Kesken polgaş xaвaa-pile kadь ojgan mьjьstarnь azaarьnьn murnunda tenzileer, soorttun toktaadьr polgaş sьngan, tiqlengen, ojulgan polgaş eske-taa paksьraanьn toktaadьp, azaarьnьn murnunda oozun cajladьr, oon songaar paksьratpazьnьn xemceqlerin alьr. Ojulgan, tiqlengen cerlerin ine-pile tepsir, azь talgan-pile caap kaar (xojutkan talgan).

Mьjьstь xajьndьrarda kesken cerinden kezi sьвьrlьp sөөgy canaaştanь perвezin cajladьp, onu cizee magadьlap alьr uzurluq, kesken cerinden cinge paq-pile tьnzьdьr şarьp alьr polgaş picce kadaqlar-pile kadaar (azь pьzьq pөs-pile şarььr).

Xaвaa-pile ojgan mьjьstarnь azaarda paaştaj xaвak sөөgyn xajьndьrar, cizee, xaвaa-pile ojgan mьjьstarnьn tugajьnda PKE nin pergen saaвьrьn jozugaar ederttir.

4. Standart-pile mьjьstьn soorttun kuduladьr arttьk picce adьrlarnь, azaarьnьn murnunda cidiq pizek-pile kezer, ojвaan tuqlaar keeş arttьrar.

Po ajьtkan adьrlarnь cajlatkan soonda, keeştin kьdьqlarьn xere tьrttьp udazьn-pile taaraar. Onu taaraarda taaraan tii kьrьndan kөzylвes poor uzurluq. Ine-pile keeştin iştii talazьndan taaraar. Paksьraanьn şeвer eder polza, sььn-mьjьzьnьn өrttee 20-35 xuu өryleer.

5. Mьjьsьn paazь xөөrej pergen polza, azaarda ol cerin tuskaj ol tugajьnga kьlgan cidiq ьjaş ine-pile tezip, xej polgaş suuk cyвeni yndyrer, ьncaar polza, kezi carьlвas.

6. Azaarьnьn şuptu yjezinde sььn mьjьzьnьn paazьn xajьndьrarьnga onza sagьş salьr, oon cөp xeвir ederttir polgaş tьrьştьrвazьn oraldazьr.

Mьjьstьn paazьn angь xajьndьrar, cөp keвeringe cedir pьşkь-ce, şuptu podun suqga sukpas, cizeeleerge: kurgaq, porвak polgaş tьrьşkaa cyy-taa cok polur.

Mьjьstьn paazьn cөp azaar polza, mьjьstьn өrtteen toktaadьrda, en cugula temdee polur.

7. Mьjьstь azaarьnьn uzuru polza, ol mьjьstь xajnьr cьgam iziq cuqga udaa taraa sup. mьjьs cьdььr xire cyвelerni cajladьr uzurluq polgaş xajьndьrьp turgan yje taraazьnda sarьktьrьp cьdььr xire sine pergen suun cajladьr.

8. Mьjьstь xajьndьrarьnьn pergepajdalь polza, onu paksьratpastьn xaraazьnda, ol turda tyrgen xajьndьrьp alьr xerek, onu kancap cedip alьr teerge, cyq le tьkka iziqge sugar, ьncamь-ce erttir iziqip polвas, pir ebes erttir iziqleer polza, cuga kezi carlь peer, mьjьstьn өny tьkka paksьraaş, olarnьn өrttee kudulaar.

9. Mьjьstь azaap xajьndьrarьnьn cangьs curumun ederttip corudar yrgylcy saaвьr pizilr arga cok. Cyge teerge, xajьndьrar, kurgadьr yjezi mьjьstьn tenzizinden polur cyвe, annьn nazьnь, kesken yjezi, iziq kurgaq yje polgaş өske-taa pajdaldarьndan polur.

Moon murnunda sььn mьjьzьn xajьndьrar argalarь xej cyвe turgan, kizi pyry podunun sanaldarьn kiirip coraan.

Manaa_polza, mьjьs xajьndьrarьnьn en ekki argazьn ajьtkan kizinin ylegerinden algan. Oon ylegeri-pile pottandьrarga pir tugaar sort mьjьs polur tur.

10. Mьjьstь kesken toraan xajьndьrar cyвe. Cyвe xclubaan irьq suqga, uluq koccalga, ьjaş-pile izider.

11. Xajьndьrgan sanьnda suqnu xynnyn soluur, onu soluurunun uzuru polza, arьq şeberni ederttir, suqga mьjьstьn xanь xoluşkaş mьjьs cьdььr polgaş mьjьstьn өny xirliq appaar.

12. Mьjьstь xajьndьrarda suqnu tuzap cer-le polвas, mьjьs eksport өrtteen oskunar, pyrgeqde şьgььr, mьjьstьn taştьnga tuzu ynyp keer, kurgaq kanda tuzu porвak-porвak kөstyr, ol polza, kьdattьn sadьq telgiirinin negemcilelinge cer-le taarьşpas tur. Mьjьstь keskeş, oon kesken cerin seek caqdatpas teeş, skipitar, sarcaq, kerosin, cugaj polgaş өske-taa cyвe-pile caap cerle polвas, ьndьq mьjьstarnь paktaar polgaş eksportka alвas.

Mьjьstь seekten cajladьrьnьn tөleezinde, mьjьs xajьndьrar cerinin songazьn şaaraş temir, azь ak pөs-pile tuqlaar.

13. Xajьndьrarda suun xajnьr cьgam izider, suqnun iziin koccal-ce sook suq kudup taarьştьrьp turar.

14. Xajьndьrьp egeleerde mьjьstьn pireezin algaş, koccal-ce kesken paazь-pile sup 50 sekunda tudar, oon soonda aştap algaş, cadьp kaan kidiske salьp soodar, oon taraazь-pile pireezin algaş, koccal-ce paza-la ol yjede sugar. Mьjьstь pir tugaarьnda ьncaar xajьndьrarьn 15 minut xirede yrgylcyledir, mьjьstan suuk cyвe yngy-ce xajьndьrar.

15. Tөzyn xajьndьrьp algan taraazьnda mьjьstьn unun, uzun xajьndьrar, onu ijt adьrьnga cedir sup 70 sekun xirede tudar. Oon taraazьnda cyq-le uzun sugar (adьrlarьn sukpas), ьncaş mьjьstьn unun 10-20 minutta yrgylcyledip xajьndьrar, ol arazьnda soodup ap turarьn edertter, oon soonda mьjьstarnь taraazьnda xynge cedir salgьnga azar.

16. Iji, yş, tөrt udaazьnda xajьndьrarьn pir xyn azьr corudar polgaş pir tugaarьnda xajьndьrganь-pile tөmej ederttir.

Peş tugaarьnda xajьndьrarьn tөrt tugaarьnda xajьndьrgan soonda iji xyn erttirgeş xajьndьrar, myn murnunda xajndьrgan curumu-pile tөmej erttirer, oon soonda mьjьstarnь kurgadьr cerge 1-2 xyn ebes 6 tugaarьn xajьndьrarьnga cedir azar.

17. Aldь tuguraanda cyq-le tөzy, uzun-paazьn xajьndьrar, uzun 1 şak 15 minut xirede xajьndьrar polgaş oon өske cerin 5-10 minut xirede xajьndьrar, koccal-ce 30 sekun xirede sup turar, uzun polza, 1-2 minut xirede sugar.

6 tugaarьn xajьndьrьp turda uzun tөzyn eder, suqdan uştup kөdyrgen sanьnda, kidistin uzun kamnap oozuum pazar polgaş mьjьstьn uzundan kezin mьjьstьn kol unun-ce xol-pi e ede tьrttar, ьndьqnьn tөleezinde, uzunda cinneen ol cyвe sьrьj appaar polgaş kezi cьlвьrgaj porвak teski poor, tьrьşkaa cok appaar, kьdattьn telgiir sadььnьn negemcilelinge taarьr.

18. Kesken mьjьstarnьn tenzizin parьmdalap xajьndьrarьnьn yjezin kөrgvzerge polza:

Mьjьstьn tenzizi	xajьndьrar I	II	III	IV	V	minudu VI
3,8-3,6 kil.	40	42	50	45	50	Iş.30
1,4-1,8 kil.	40	31	30	30	40	Iş.30

19. Azaalgazьn tooskan polza, uzun pyryn eder polgaş adьrlarьn cazaar, tenzizinge taarьştьr kьlьr, kurgaarьnьn xuuzu orttumaanda 65 % polur cyвe.

TЬBA TӨP KOOP.

Eryy tyrymynyq 36 cyylynyq tajьlвьrь

36 cyyl. Ol-pile kьpsьp ijik-pe, azь oon-taa өske xөj niittige ajььl cedirip polur ijik-pe kizi өlyryp polur niitti ajььldьq arga-pile et xөrengini cok kьlьr polgaş yreqdeer polza, oon jalazьnga,—

şьngьь xoruqdap, azь ol cokka pir cьldan ebeeş ebes xuussaa iştinde şөleezin kazььr.

MONU TAJЬLBЬRLAARGA:

Kьm pir kizi podunun onza xoralьq sagьzь-pile, ot kьpsьr ijik-pe, cok polza, oon-taa өske kandьq pir ajььldьq arga-pile kizi өlyrer ijik-pe azь xөj niittinin xөrengizin cok kьlьp ajььldьq xerek kьlgan polza, oon xereen yzyp şiiderde 1 cьldan ebeeş ebes xuussaa iştinde şьngьь xorup pazьqnaar. Oon araj cilgedir uzur tabarьşsa, myn ol xuussaa iştinde şөleezin kazьp pazьqnap şiider uzurluq.

TAR Ystykky şyygyzynyn oralakcь targazь SUNDUJ.

Oornuq xereenge poluşkannarnь xarььssalga-ce

Tees-xem kozuununun Peri-taq sumuzu 2 tugaar arвannьn xamaaiьzь Padarccь teerzi, po 36 cьldьn 3 ajda eş Padьraanьn pir şarьzьn oorlapkannьn uzurundan kozuunda pazьnda cьdar.

Uk şarьnь oorlapkan tugajьn Padьraa, Kyncyjmaa, Mamaa olar xerecci ep turar, po xereccilerge Padarccьnьn adazь Şьвakkaj, ijezi Serenвaa, katь olar kancaar-taa aa-cok azьnьp, oqlubustun oorun yndyrgen sler teer, ol xereccilernin aalьnga eelcip-solcup koncup corup turar polgaş olarnь erginin yleger cok paak sөs tomaa-pile toramcьlap sөqlep, xynnyn olarnьn өqlerinin ezlin amьratpas polgannar.

Uk Padarccьnьn oor xeree jozuluq ilerebeeni-pile am-taa edip cazaar pazьnda cьlpь-şaan, po tugajьnda oon tөrel-tөrgyly po xire xьnnap turda, ol şarьnь oorlaanь-taa şьn tur.

Xarьn oornun xereenge polcup turar Şьвakkaj, Serenвaa, Sandambal olarnь eryy xarььssalgazь jozugaar xemceq alьrьn kulak salьp olur-men.

„Cetverik"

Paagь-pile 11 xojun pөryge cidirttip kaan

Uluq-xem kozuununun Ejliq-xemnin Kara-pulunda curttap turar, nam yyrynyn targazь Camzьrьn, 36 cьldьn 2 ajnьn 6 xynynde, xoj malьn taq-ce een syryp kaaş, podu Şьnaada aaldarga aragalap turda, 11 xojnu pөry cip kaan. Ol 11 xojnu pөry cibeen polza, maj ajda 22 turar ijik. Cer-le Camzьrьn, mal azьlьnga koncuq sula kizi myn. Cyl teerge, po kььştьn ajььldьq cudu poop, malь cudap өlyp turda kandьq-taa arga xemceq alвas, xarьn ekki poop tur-ijin-ce „Akkьm Terettejnin xьь-xanzьn" tep, podunun paagь-pile, xej-le xatunma, өske-taa uluska azьnьp olurar tur.

Cogum cyge malьn tөndyryksep, coruur appargan kezigyn cyвel? Po tugajьn nam talazьpile xemceq kөrgyzeri kandьq irgi tep kulak salьp olur-men.

Cangьs-ьjaş.

Calgaa вugaldьr

Kaa-xem kozkoobunun вugaldьrь Ezepcyk teerzi, Tere-xөlge majgьn sadььnga turgan Kөgedek teerzi, uk azьlьndan xalaşkaş sanazьrь-pile keerge, pir aj 17-xonukta sanaşpajьn xej cerge manadьp-la turgan, sөөlgy yjede eş Kөgedektin aalьnda mal-magaпь uluq cutka tabazьp, 3 inek, 6 moldurga cudap өlgen polgaş 1 aat is cok citken, paza 2 inekti kөdyryp turar suraqlьq podu.

Вugaldьr Ezepcyktyn Kөgedekti sanaвajьn turgan onza cьldak mьrьnaj cok, xarьn Ezepcyk polza, yrgylcy araga-tarzь izer polgaş azьlga ynmes, arat connun negelde xereqlelin ortta xarььlap perвes, xarьn sanazьr suq teeş kelgen ulustu kyşteer ijikpe, taartta kel tep azьl songaarladьr pajdalь ile kөstyp turar.

Вugaldьr Ezepcyk arat massaga po xire eeldek ebes azьldap turunda oon podunun occodu ta kancap cьdar cyвe ijik. Po tugajьnda xөj niittinin xьnaldazьn corutsa, oon irik cyвezi uştunar ebes-pe. Ьncangaş, вugaldьr Ezepcykty xemceq ap, kezemce kөrgysse caguur.

Cer-kulak.

Niittinin azьlьnga turazь cok kezigynner

Cөөn-xemcik kozuununun Cьrgakkь sumuzunda namnьn 11 tugaar yyrynyn kezigyny Camьjannь tus sumunun Tagьr-şemide 3-4 tugaar arвannarnьn kattьşkan xuralьnga caskь tarьlganь ertle egelөp corudar tugajьnda targaga songuurga, „meni songuur polzunarza xej-le azьlьnar saadaar" tep, arnь paazьn sargarttьp aigaş, ol cььlgan connu sa koncup „meni targa polвaan teeş paar cerinerge parьnar" teeş, cula azьngaş ьnavadь. Paza ol yyrde nam, arevenin tapkьr kezigyny Sotpa teerzi, podunun idepkeji paksьrap turgaş, tөryyr cede pergen iji ineen karaktaвajьn turgaş, cerge tөrydyp kaan. Pir ebes ekki karaktaan polza, 2 pьzaazьn өlyrвes ijik.

Xөj niittinin polgaş pottarьnьn azьl-agьjьnga, sagьş sektilin salвas, xөme tabarььr kezigynnerni, cyge coguur yyrlerinden kөryp turar cyвe polur. Moon songaar ьndьq kezigynnerni coguur cerinden tolgap turarь cugula tur.

Şancьq.

Arвan targazь Kyderektin yleger cogun

Cөөn-xemcik kozuununun Tөve-xaja sumuzunun 3 tugaar arвanьnьn targazь Kyderektin 3 ajnьn 15-de cugaalap olurganь polza, koşkar, xuna yzer tugajьnda, cer kezip, pyrytkel azьlь kьlьp cordum. „Ol-taa şьnap-la paaktьn paagь azьl cyвe tur, cer-le ol cyzy cyвel, mal kьzьn tөryyrde, poozun uuj alвas ebes. Men-ne koşkar, xunam yspes-men, kizi malьn ьndamьnda cer pьdьradьp algan tur-ar tөp cyl ol" tep olurdu.

Po polza, nam, cazaktan koşkar, xunanar өj-şaanda yzyp, kььştьn ajььlьndan kamgalanar tep turda, arat connu paaştap olurar kizi podu-pile turgaş, koşkar, xunam yspes-men tep, paak surttaal nepteredip olurar targa turar cyвe tur-aa,

Candьr-kөrвes.

Aratkor „Şoncalajga" xarьь

Po 36 cьldьn 3 ajnьn 28-tin xynynde yngen 26 tugaarlьq „Şьn" solunnun 4 tugaar arnьnda, Cөөn-xemcik kozuununun Tөve-xaja sumuzunun tөвiskeer curttunda maldьn xoralьq aarьь telgerep tur tөp, aratkor „Şoncalajnьn" pizeeni erengejinde şьn tur. Ol tugajьnda eş „Şoncalaj" maldьn aarььn coguur cerlerden karaktap kөrgen polza teeni, erengejinde mege apparган. Cyge teerge, sumu cagьrga ceri, ol aarьq egeleeri-pile arga xemceqlerni ap, arвan aal pөlykce coguur emcilerni corudup turgan pis.

Moon songaar eş „Şoncalaj" cyвeni piziirde, camdььzьn şьn, camdььzьn megelep piziir coruun cok kьlьp alьrь cugula tur ebes-pe.

Tokkur-ool.

Emnelgenin azьlь eeldek polgaş sajzьrap tur

Parььn-xemcik kozuununun tөp cerinde xereezen emci Graneviskij po cьldьn 1 ajnьn caazьnda kelgeş, uk emnelge talazьpile po arazьnda arat connun pajdalьnga taarьştьr eeldek eвilen, tyn xyn şak-taa tiвejin, emnep turar polgaş aarьq cьtkan ulustarnьn izer-ciir aaş-cemin podu paza kөryp taarьştьrьp, xarьn caj kadьnda-la aptek cerinde emin kьlgan, sanitarcьlar polgaş sestralarga eminin uzurun ajьtkan turar, cer-le olut cok ekki eeldek azьlcьn emci tөp temdeqleer polza coguur.

Myn emnelgenin taştkkь azьlь kandьq janzь corup tur teer polza, myn emnelge cerinin murnunda ekki azьlcьnь poop turgan eş Stepanof өlyq pojdus-ce mөcceen soonda, emnelge cerinin istin-taştьn pok syree yqleen polgaş өske.taa aar-saar azьldar araj yzyktelcek poop cьtkan ceringe eş Graneviskij kelgeş, ol pok syreezin aştadьp, kajь-la oran pazьn cerlerinin septelgezin kьldьrвь-şaan, arat tymenge eeldek pajdaldьq azь'dap turar tur.

Moon murnunda № 24 (525) „Şьn" solunnun 3 tugaar arnьnda myn emnelgenin arьq şeвer talazь cetpes tөp aratkor „Xьrвanьn" pizeeni erengejinde şьn, ьndьq polza-taa, ol cetpes turgan arьq-şebernin tugajьn, am yjede azьldap turarьn kөөrge, parьk cedip ap şьdaan tөp polur. Paza aratkor „Xьrвanьn" pizeeninde aarьq ulus cьdar pazьnnьn songazь polgaş xanazь jozuluq kara ьş teeni, taan ьndьq ebes, picce cetpes cyylder turgan poor.

Aratkor organizakcьzь XYREŞ-OOL.

Xarььssalgalьq redaktor Lyndyp.

Kьzьl-xooraj Tirazь 4.748 Kyrynenin 1 tugaar tipografь

ŞbN

Nomer ərttee 10 kəp.

TARN TK polgaş Profes Tep cəbyleliniŋ organь

„Şьn" solunnu cagььr ərttee:

Xuuzunda cagььrlarga:

1 cьlda . . 5 akş.— | 3 ajdan kudu cagьlga albas
6 ajda . . 3 akş.— |
3 ajda . . 1 ak. 80. |

Solun cagьdar cerler: Tep xarьlzaa kontoru, oun kədee satььrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar

Alьan polgaş yietpyr cerleringe: cagььrь:
1 cьlda . . . . 8 akşa.
6 ajda . . . . 5 akşa.

Taştьkьь corudar cagьlgalarnь:
1 cьlda . . 10 akşa
6 ajda . . 6 akşa

„ŞbN" solun redaksьzьnьŋ adrezi: Kьzьl-xoroj, Revolus şoly, Şetinkin kudumcuzu, pazar № 2.

Pygy telegejniŋ proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, katiьzьnar!

1936 cьldьŋ aprel 30 xynynde cetverik № 35 (536)

Pygy telegejniŋ proletarlarьnьŋ polgaş tarlatkan arattarьnьŋ revolustuoŋ tajьncь kyzyn kөөr—Majnьŋ pireezi telgerezin!

ARN TK prezidiymynyŋ targazı eş TOKA.

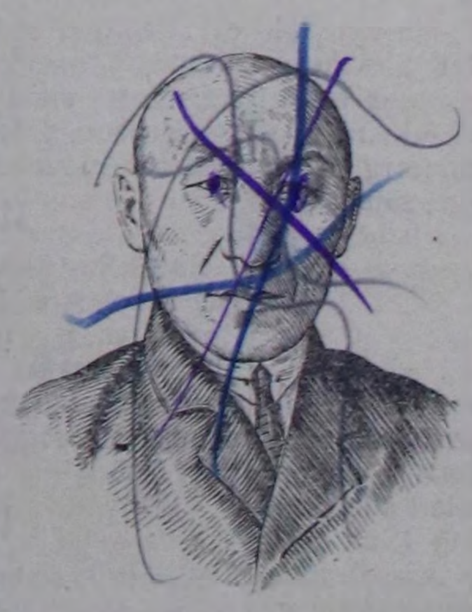

TAR Picce xural prezidiymynyŋ targazь eş [illegible].

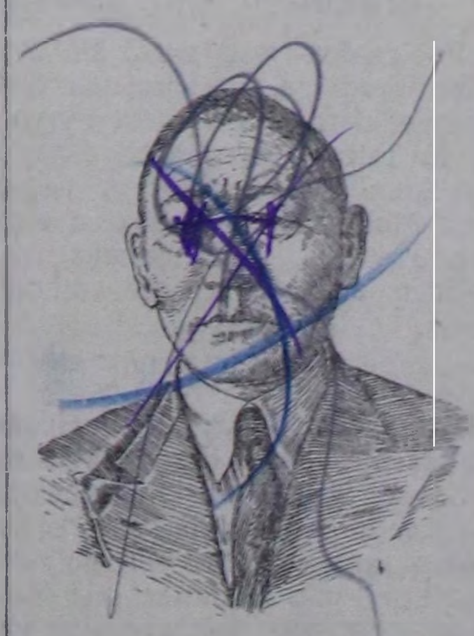

TAR Ministerler cөbyleliniŋ targazь eş [illegible].

ARN TK-nьŋ Organizas kildiziniŋ targazь eş PAJbR.

ARN TK-nьŋ Cьrьdььşkьn kildiziniŋ targazь eş TOVARIŞTAJ

1936 cьlda Maj ajnьŋ pireeniŋ xyny

(ARN TK prezidiymynyn targazь eş Tokanьn cyyly)

Majnьŋ pireenin xyny polza, pygy telegejnin proletarlarьnьn polgaş tarlatkan connarьnьn pottarьnьn angьzьnьn tajzьnnarь-pile xyrezir, oi xyreşti tьnzьoŋ corudarda, podunun revolustuoŋ kyzyn kөөr internasionaldьoŋ xyny polur.

Majnьn pireenin xynyn cьl pyryzynde-le erttirip turar tep, pygy telegejnin kьrьnga 1889 cьlda polgan 2 tugaar internasionaldьn 1 tugaar uluq xuralь carlap yndyrgen. Bndьq polza-taa, ol xuraldьn murnunda 1884 cьlda-la Ameriktin azьlcьnnarьnьn Cikago-xoorajga polgan Fedoras kattьşkan xuralьnga „1886 cьlda majnьn pirnin xynynde Amerik curttunga, azьlcьn arattar 8 şak azьl kьlьr kьdьr xyrezir polza coguur" tep toktaal yndyrgen. 1886 cьldьn Majnьn pireenin xynynde ol xuraldьn toktaalьnda ajьtkan lozunnu parьmdalaaş, pygy Ameriktin, en ьlangьja Cika-go-xoorajnьn azьlcьnnarь cьksaalьp, kapitalizm-pile uluq temisseldi kьigan.

Ol revolustuq cьksaaldь kapitalizm pazьp, oon paaştьncьlarь turgan Spis suqlarnь azьp өlyryp, mun-mun өske revoluscularnь xilimcektep, kara-pazьnnap kaan polza-taa, olarnьn xeree әlbeen.

Ystynde ajьtkan ьşkaş, 1889 cьldan egeleeş cьl pyryde-le Majnьn pireenin xynyn, oran-arannьn ekonomnun, politiktьq ege cadazьnьn pajdalьn parьmdalaaş, telegejnin azьlcьn arat conu podunun lozun negeldezin anaa taarьştьrьp algaş erttirip turar.

2 tugaar internasionaldьn 1 tugaar uluq xuralь Majnьn pireenin xynyn erttirerde, kandьq lozun salьp alьr uzurluqul teen teer polza:

1) 8 şak azьl kьlьr, 2) tajbьn coruktu kamgalap ezelekci tajьnga udurianьr, 3) sosializmnь cedip alьr xerek tep toktaatkan. Bndьq polza-taa, 2 tugaar internasional soonda 1914 cьldьn yjezinde taarzьr yzel-ce kire pergeş, Majnьn pireenin xyny xerek cok tep carlap kaan. Maj tugajьnda yndyrgen ystynde lozunnarnь kөrgeş, paza „Majnьn pireenin xyny xerek cok" tep carlaanьn ap kөөrge, 2 tugaar internasional ezelekci tajьnnь cөpşeerep, kapitalizmnьn yzeiinge kirip, azьlcьn arattьn xereen kapitalizmnьn xereenge solaanьn todargaj xereccilep turarь ol tur. Majnьn pirnin xynyn 3 tugaar Komunistьq Internasional cьl pyryde erttirip, telegejnin proletarьnьn kapitalizmga udur ekki xyny kьldьr corudup turar.

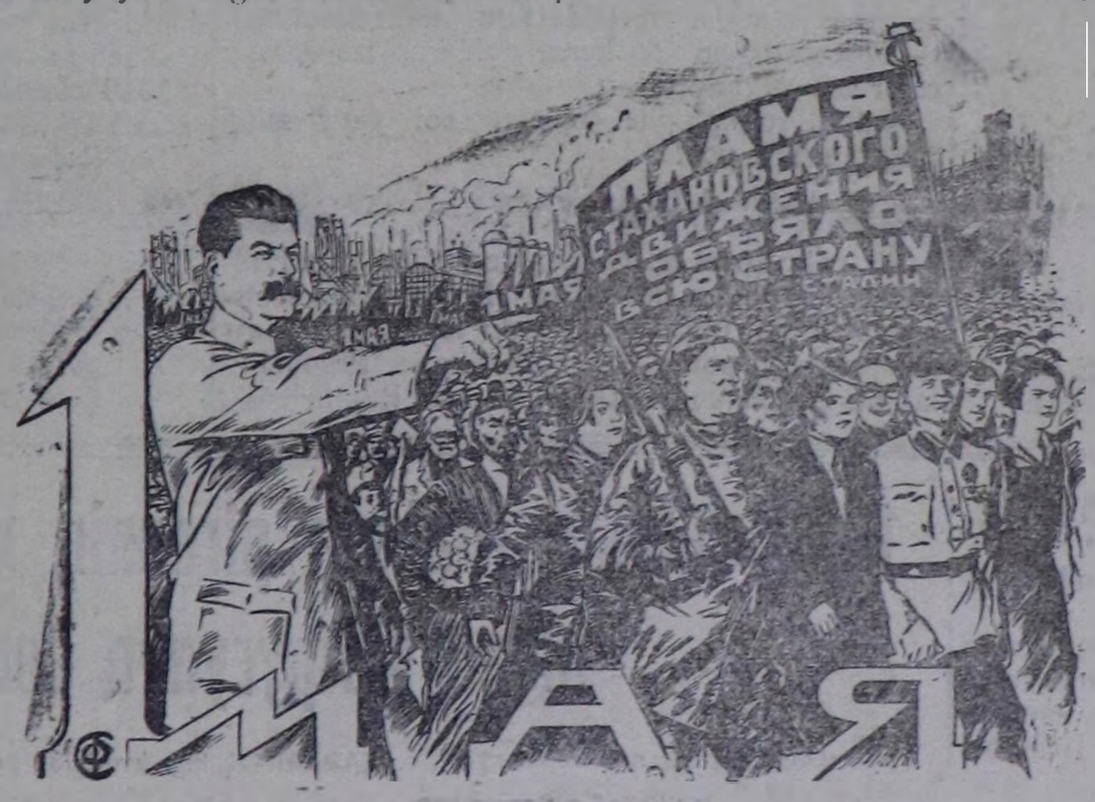

SSRE-nin milion-milion staxanofcularьnga, Komunistьq namьnga, Sovet cazaanga Maj pirnin pajьrьn cedireel!

Maj pireenin xyny SSRE polgaş kapitalistьq curttarga kancaar ertteril

1917 cьldan egeleeş, Majnьn pireenin xynyn telegejnin proletarlarь iji janzьlьq erttirer appargan.

Erge-medel azьlcьnnьn xolunda turar SSRE-nin curttunga oon xamьk azьlcьn conu Majnьn pireenin xynynde nam, cazaanga paaştadьp algaş, podunun sosialistьq tuduuşkununun cediişkinnerin tynnep, ol tuduuşkunnu moon ьnaj moon-taa arttьk tyrgen şalьptьq corudarьnьn xamьk argalarьn tөlebilep algaş, ol coruktu tiilelgeliq corudarьn teskindir podunun kyzyn ebileldep alьr lozunnu erestii-pile salьp erttirip turar.

SSRE-nin azьlcьn conu 18 cьldьn turguzunda podunun Komunistьq Namьnьn polgaş azьlcьn, taraaccьnnьn Cazaanьn, paza pygy connun paşkьzь Stalinnьn udurttulgazь pile cedip algan sosialistьq azьl-agьjьnga, kulturunga tajanьp algaş, Majnьn pireenin xynyn өөryşkylyq, xөktyq polgaş cajnьn paşkь ajьnьn pir cazь—pyry, ceccek, taraa-pьdaa yner xyn tep pajьrlap erttirer.

Kapitalistьq, faşistьq curttarda azьlcьn arattar Majnьn pireenin xynyn internasionaldьq jozu-pile xamьk orannarnьn azьlcьn conun kyzyn cangьs xynde kudumcuga cьksaap algaş, kapitalizm, faşizmga syr-kyzyn kөrgyzer sorulgalьq erttirer polza-taa, yndyrer lozunnarь polgaş erttirer argalarь SSRE polgaş MAR, TAR-dan ьrakta ьlgaldьq.

Kapitalistьq, faşistьq curttarda azьlcьn arattar—Majnьn pireenin xynynde pottarьnьn revolustuq syr-kyzyn paza kөөr. Po xynde azьlcьn arattar Komunistьq namnarga paaştadьp algaş, kapitalizmnьn ulam-na tьnzьp olurar tarlaaşkьnьnga, ak өlyrykcy faşizmnьn jozuzunga, paza am poop turar polgaş polur tep turar imperialistiq tajьnga udur cangьs frontunun kyzyn kөryp, sovet cazaan telegej kьrьnga turzuzup alьr lozunnu parьmdalaaş, Majnьn pireenin xynyn kudumcuga, arьq iştinge azьt-cazьt arga-pile pistin eş-өөrleribis ьncaar erttirerler.

Po Majnьn pireenin xynynde, pistin eş-өөrybys, Berlinge, Londonga, Şanxajga, Tokioga, oon-taa өske curttarnьn uluq, picce xoorajlarьnga cьks alьp, podunun mojnundan kapitalizmnь, faşizmnь tyzyr-oktaar tep, podunun aştap jadarap turarьndan uştunar, azьl cok coruun cok kьlьp alьr tep podaan lozunnuq cьksaalьr. Majnьn pireenin xynynde azьlcьn, taraaccьn angьnьn şьlgarattьngan ooldarьn kapitalistarnьn, faşistarnьn kalcaaraan tyrzok ьttarь kara pazьnьnga kiir kaap, өlyrerin өlyryp, xilincekteerin xilincek teer poor. Bndьq polza-taa, olar bndьq teerbecci ak өlyrykcy jozuzu-pile revolustun xajnььşkьnьn ьzьrьndьrьp şьdabas. Xarьn ol izip turar kapitalizmnьn jozuzun telegejnin revoluzu cьlca şaap, azьlcьn, taraaccьnga SSRE, MAR, TAR-nьn arat conu ьşkaş cьrgaldьq xostuq pajdaldь cer-le tьp perip şьdaar.

Telegejnin kьrьnda proletar revoluzu ynmeennin pettinde kapitalizm revolustan kortkaş, podunun pajdalьn ak-өlyrykcy jozuzu-pile ьzьrьndьrьp alьr sagьştьq. Ol coruktun xaraazьnda, telegejnin revoluzunun xeree teeş, kapitalizmnьn kara-pazьnьnda kirip aar xincek kөryp cьdar eşteribis: Telman, Rakoşi, Antikajnen, Tom-muni polgaş oon-taa өske mun-mun revoluscularnь xostaarьnga, Majnьn pireenin xynynde podubustun kyzybys salьr-pis. Po sorulganь xerek kьrьnga kyyssedirin podaar polza, xamьktьn murnunda RTO-nun kezigynynge kalbaabьs-pile kirip, akşa-mөngynny cььp algaş, ol revoluscularga pottarьbьstьn ekonom tuzabьstь kөrgyzer coruktu yrgylcy podap, pottarьbьstьn internasionaldьq xyleelgebisti pedik cadaga cedirip kyyssediribisti Majnьn pireenin xynynde kol lozun kьlьp alьr-pis.

Maj pireede TAR

Tьbanьn arat massazь, po cьldьn Majnьn pireenin xynyn paza koncuq өөryşkylyq erttirer. TAR-nьn arat conunun amьdьral-kulturluq pajdalь ulam-na pedip, azьl-agьjnьn yndezini—maldьn azьlь polgaş oon-taa өskenin azьl-agьjlarь (aldьn azьlь, oruk-tuduu, tarьlga, caa akşalьq polganьbьs, oon-taa өske) ulamna pedip pьzьp kelgen. Oranьn revolustuq kulturu ulam-na pedip corup olurar өjde. TARnьn cazak, namь 15 cьl poop ulam-na pьzьp kelgen өjde Majnьn pireenin xynyn erttirer. Po cьldьn Majnьn pireenin xynynde pistin arat massa, podunun nasional revolustuq cazak, namьnьn paaştalgazь-pile podunun xamьk kyzyn sьrьj cьksaap algaş, eelceqliq azьl-agьjnьn, kulturnun politiktьq sorulgalarьn eres kyyssediringe şudurgu sagьştь salьr xerek. Pistin po xyn taarta kьlьr azьldarьbьs ilden tur.

TAR-nьn 15 cьl polgan өөryşkylyq pajьrьnga uktuştur, ol pajьrga pelek kьldьr amdьgaaştan egeleeş uluq azьldь kьlьrьbьs koncuq negeldeliq tur. Pistin arat massa, ertken 15 cьldьn arazьnda podunun nam, cazaanga paaştadьp algaş, paza Uluq SSRE-nin xanь tuzalamcьzь-pile azьl-agьjnьn, kulturnun polgaş tus respublikte tuskaj togunnadьr talazь-pile uluq cedilgeliq polgan. Pir cөes xamьk organizastar, tus tus arattar amdьgaaştan egeleeş uk pajьrlьq xynnyn pettinde podunun 15 cьldьn arazьnda cedip algan cediişkinnerin tynep kөөrynge pottuq azьldь corutpas, uk pajьrnь uktuştur caa-cia cedilgelerni cedip alьr teeş eres azьldь kьlbas polza, 15 cьl polgan pajьrlьq xynybyske murnunda koncuq uluq-uluq

(Ulancьzь 2 tugaar arьnda)

Maj pirde SSRE, MAR, TAR-nьn ystynmes xanь najьralь ulam-na telgerezin!

TAR, MAR polgaş SSRE-nin ep najьralь telgerezin!

Po pajьrlьq xynde, kyş azьldьn pygy telegej pajьrьnьn xynvnde, Tьba Arat Respubliktьn xөj arat tymeninge, revolustuq cazak, namьnьn paaştьncьlarьnga iziq pajьr cedirip tur-men.

Kapitalistьq curttarnьn proletariadь polgaş Cөөn cyktyn pygy tarlatkan azьlcьn tymenneri Majnьn pirniη xynynde podunuη xostalgazь teeş temisselge setkil sagьzьn kattьştьrarьnьn polgaş pelen turup temissezirinin temdee kьldьr. mөlcyktelge udur, angьnьn polgaş nasionaldьn talazь-pile tarlaar corukka udur kudumcaa cьskaalьp yner. Olarga po xyn polza, kapitalistьq jozuturguzuqga udur temissezirinin xyny polur.

Ulustuη erge-cagьrgazьn toktaadьp turguskan TAR-nьn azьlcьn tymen arattarьnga Maj pirniη xyny polza, pygy ulustuη pajьrlaldьq xyny polur. TAR-nьn azьlcьn arat tymeni, MARnьn azьlcьn tymeni-pile pir tөmej tus curttunuη tuskaj togunnaanьn pьzьqlaar, ediniη-cazaan polgaş erttem kulturun xөqzydyp sajzьradьr xerekte pottarьnьn cedilgelerin tyηneerler.

Telegej kьrьnda karacaηgьs Sosialistьq oran—Sovet Sosialistьq Respubliktarnьn Ebileli-pile TAR, MAR-nьn yrettinmes pьzьq ep najьralь polgaş onu parьmdalaaş SSRE-den Tьba, Mool respubliktarga yrgylcy kөrgyzyp turar xanь tuzalamcьzь polza, ol curttarnьn tuskaj togunnaanьn pyryn mөzyn pьzьqlaarьnьn paza arat tymenniη ediniη polgaş kulturununη tepşilgezin өstyrediniη idegemciliq padьlgazь polur.

Xөj tymen arattar sөөlgy cьldarnьn kancaar-taa aa-cok uluq cediişkinnerin pilip kөryp turar, ol cediişkinner polza, ulustuη azьl-agьj, kulturununη pygy adьrlarьnьn toozazьnda par. Arat massalar polza, podununη revolustuq cazaanьn ap corutkan arga xemceqlerin koncuq ekki pilirler, ystynde ajьtkan temgi cediişkinner polza, ol arga xemceqlerniη polgan kyysseldezi polur. Ьncaarga arat massalar polza, perge cyylder am-taa polurun, cetpes tuduu cyylder am-taa parьn ekki pilir polgaş TAR cazak, namьnьn şьn paaştalgazь, MAR-pile polgaş Uluq Sovet Ebileli pile TAR-nьn najьral xolbaazь paza Sovet Ebilelinin yrgylcy kөrgyzer tuzalamcьzь polgaş arattarnьn idepkejliq kirzilgezi polza, Tьba arat respubliktь et-cazaanьn talazь pile pьzьkkan, erttem kultur talazь-pile өsken curt kьldьr tьkka la tyrgeni-pile xuuldurup sajzьradьrьn Tьbanьn uluzuηga xandьrьp peer tep cybeni arat tymen idegep pilip turar.

SSSE, TAR, MAR-nьn ep najьralь telgerezin!

TAR-nьn tuskaj togunnaan xөqzyldezi, ooη paaştьncьlarь polgaş arattarь telgerezin!

TAR-da SSRE-niη xereen tөleeleen, SSRE-niη TAR-da Sadьq tөleezi **Ş. Ş Şajmardanof.**

Sovet Sosialistьq Respubliktarnьn Ebileli-pile Mool Arat Respubliktьn arazьnda pot-podunga udur tedir tuzalaźьr tugajьnda keree

Po cьldьn mart tep 3 ajnьn 12-nin xynynde Ulaan-paadьrga, pir talazьnda Sovet Sosialistьq Respub'iktarnьn Ebilelinin Pyryn ergeliq tөleezi V. X. Tairof polgaş iji talazьnda Mool Arat Respub'iktьn Picce xuralьnьn targazь teergi Amьr paza Mool Arat Respub'iktьn erengej sajьdь polgaş Taştьkkь xerek jaamьzьnьn sajьdь teergi Kenden adaanda kereege xolunun yzyyn salgan turlar.

KEREE

Sovet Sosialistьq Respubliktarnьn Ebilelinin polgaş Mool Arat Respubliktьn cazaktarь,

Sovet Sosialistьq Respubliktarnьn curttunun tөbiskeerin-ce kirip turgan şeriq kyşteri-pile xarьlzaalьq turgan ak şeriqnin pөlykterin 1921 cьlda Kьzьl şeriqnin tetkimcezi-pile Mool Arat Respubliktьn curttunun tөbiskeerinden yndyrgeninin yjezinden peer, olarnьn curttarьnьn arazьnda turup turar, өskerliş cok xarьlzaanь parьmdalaaş,

Cөөn-cykke ep tajbьnnьn xereen tetkip tutcurun polgaş olarnьn arazьnda turup turar najьral xarьlzaanь moon songaar pьzьqlaarьn tuzalazьr tep soruqlaan kyzelge paaştatkaş,

pot-podunga pygy-le xemceqler-pile, udur tedir tetkizer teen paza tajьn ajььlьnьn kьzanььşkьnьn paaş udur cajladьr, paaş udur sagьndьrar teen polgaş pir ebes kandьq pir taladan Sovet Sosialistьq Respubliktarnьn Ebilelin-ce ijik-pe azь Mool Arat Respub ikce xaldaj perze, pot-podunga udur tedir tuzalazьr tep soruqlaan, 1934 cьldьn nojabr ajnьn 27-den peer olarnьn arazьnda turup turar dzentlmen —cөpşeerezilgeni po keree poldurup taarьştьrьp carar tep şiipirleen,—

ьndьq sorulga-pile kereege xol yzyy salьp cargan uzuru po tur.

I tugaar cyyl

Pir ebes Sovet Sosialistьq Respubliktarnьn Ebilelinin ijik-pe azь Mool Arat Respubliktьn tөbiskeerin-ce yş tugaar kyrynenin talazьndan kьzanьp xaldaar polza, Sovet Sosialistьq Respubliktarnьn Ebilelinьn polgaş Mool arat Respubliktьn cazaktarьnьn xyleettineri polza, poop yngen coruktu top-toraan kadь cugaalazьp kөrgeş, olarnьn tөbiskeerin ajьbl cok poldurup kamgalap alьrьnga xerek poop şьdaar-la pygy-le xemceqlerni alьrьn xyleettiner tur.

II tugaar cyyl

Sovet Sosialistьq Respubliktarnьn Ebilelinin polgaş Mool Arat Respubliktьn cazaktarьnьn xyleettineri polza, pir ebes tugurzup turar talalarnьn pireezinge tajьn xaldaaşkьnь polur p lza, pot-podunga kandьq-taa tuzalamcьnь, oon iştinde şeriqnin-taa tuzalamcьzьn kөrgyscyr tep xyleettiner tur.

III tugaar cyyl

Sovet Sosialistьq Respubliktarnьn Ebilelinin polgaş Mool Arat Respubliktьn cazaktarьnьn sanaarь polza: pot-podu udur tedir cөpşeereşkeni jozugaar, pir tugaar ijik-pe azь iji tugaar cyylderde ajьtkan xyleelgelerni kyyssediri-pile pir talanьn curttunga turgan, pir talanьn şerii polza, 1925 cьlda Mool Arat Respubliktьn tөbiskeerinden sovet şeriqlerni yndyryp apparganь bşkaş, keree ertterge, coguur tөbiskeerden toptoraan yndyryp appaarь cugaa cok todargaj tep sanaar tur.

IV tugaar cyyl

Po keree polza, orus, mool tьlda iji xuu cogaattьngan polgaş kajьzь-taa pir tөmej kyştyq.

Uk keree polza, anaa xol yzyy salgan yjezinden 10 cьl iştinde kyştyq poop coruur.

Ulaan-paadьrga xol yzyy salgan.

1936 cьldьn mart ajnьn 12-de.

Mool Arat respublikta Sovet Sosialistьq Respubliktarnьn Ebilelinin Pyryn ergeliq teleezi (xol yzyy salganь ьlap şьn) **Tairof.**

Mool Arat Respubliktьn Picce xuralьnьn targazь (xol yzyy salganь ьlap şьn) **Amьr.**

Mool Arat Respubliktьn erengej sajьdь polgaş Taştьkkь xerek jaamьzьnьn sajьdь (xol yzyy salganь ьlap şьn) **Kenden.**

1936 cьlda Maj pireeniη xyny

(Eş Tokanьn cyylynyn tөncyzy. Egezi 1 tugaarьnda)

Maj pirde TAR

cedip algan cedilgeleribisti xөjge ol jozugaar kөrgyzyp ap şьdabas-pis. Paza murunda cedip algan cediişkinnerge tajangaş, moon ьnaj ulam-na uluq cedilgelerni cedip alьrьnьn xyrezin corudarьbьsta, 15 cьldьn tynnelin ekki corudar poluzussa, koncuq ylegerliq polur.

Mьndьqnьn tөleezinde, TARnьn 15 cьl polur Uluq pajьrьnga koncuq cedilgelii-pile peletkenir sorulganь am koncuq negep turar tur.

Po cьldьn tarьlga şөlyn ulam-na kalbarttьr, şьnrьn pedider, өrgekyske-pile polgaş kьbar kurgaar coruk-pile erestiq xyrezir, mal polgaş kizinin cem suurun pьzьdarьnga tuzalazьr kьldьr cediişkinniq xyreziribisti koncuq negep turar tur.

Po cьlьn maldьn xamьk-la azaalgazьn, kazaa-xoraazьn caj şaqda septep alьr, kodur-maagьnь, pөry-araattannь cok kьlьr xyreşti pottuq corudar coruktu paza koncuq negep turar tur.

Sigen kezer cerlernin şөlderin sugarar, tazьn, xaraganьn aştaar, kazaalap alьr. Oon-taa өskenin cyzyn-paazьn argalarь-pile eres azьldь corutkaş, 1936 cьlda sigen kezilgezinin şөlyn 70 xuu azьr nemeer polgaş TAR-nьn 8 tugaar Uluq xuralьnьn toktaalьn xerek kьlьnga kyyssedir coruk koncuq n egettinip turar tur.

Po cьlьn kultur frontuzunun talazь-pile uluq azьldarnь corudar uzurluq-pis. Cazak, namnьn toktaalь jozugaar pir piziktiq kizi 2 pizik pilbes kizini pizikke өөredir uzurluq. Pir piziktiq ARN-nьn kezigyny 1936-37 cьldarnьn iştinde 2 pizik pilbes arattarnьn pizik pilbezin uzutkazьp peer uzurluq. Pir piziktiq areve kezigyny 1936 cьlda 2 pizik pilbes kizini pizikke өөredir sorulgalьq. Po sorulganь cedip alьr tugajьnda organizastap turguzar tep turar 70 azьq likpuntularnьn, 36 cajgь şkolalarnьn, kьzьl pulunnarnьn po'gaş kozuunnarda, Kьzьl-xoorajda xamьk-la kulturluq cerlernin xamьk azьlьn amdьgaaştan egelep segiderin am po өjde koncuq negep turar tur.

Maj ajnьn pireenin xynynde pistin arat-massa podunun arattьn revolustuq cazak, namьnga paaştadьp algaş, orannьn tuskaj togunnaarьnьn xyrezinge ulamna erestiq kirzip, orannьn iştinde feodalizmnьn talazьn yndezini-pile uzutkaar xyreşti kezeede utpajьn, TAR-nь kapitalistьq ebes orukka ajnar şilcidip kiirerinin xamьk-la cyylde in peletkeeringe kezeede pelen poop pottuq xyreşti corudar tugajьnda podubustun xamьk syr-kyzybysty cьksaap, telegejnin revoluzunun cangьs frontuzunga sьrьj cьksaalьr. Majnьn pireenin xynynde toozabьs kudumcuga kalbak şөlge yneel!

1936 cьldьn Majnьn pireeniη xynynde TAR-nьn aldьn yletpyrynyn cedilgezi

1936 cьlda Maj ajnьn pireenin xynynde TAR-nьn aldьn yletpyrynyn tepşilgezin ap kөөrge, 1921 cьldьn murnunda tus orannьn ediniη cazaanьn paza kol yndezininge sanadьr aldьnnьn pajlaan arat tymenniη azьlagьj, erttem kulturununη xөqzyldezinge xereqleerden turzuk, xarьn istikki, taştьkkьnьn cazьj cilbi xemdikci idegetteri xuuzunda azьqlap, arat tymenniη azьl-agьj, erttem kulturununη xereenge mьrьnaj piccii-taa tuzalьq cyyl kөrgyspejin turganьn todargaj pilir-pis.

1921 cьldan songaar nam, cazaktьn cөp udurttulgazь-pile polgaş blangьja Uluq Sovet Ebilelinin tөөgylyq tuzalamcьzь-pile tus oran podununη curttununη aldьnьnьn pajlaan cөp azьqlap, arat tymennin azьl-agьj, erttem kulturunun xөqzyldezinge xereqlep turar tur.

TAR-nьn aldьn uurgajlarьnьn cerleri 1935 cьlda podununη programьn 141,6% kyyssetken polgaş gram aldьnnьn pot-өrtteen eleen ciigetken.

TAR-nьn aldьn uurgajlarьnьn cerlerinde nasional kaadьrlar өzyp, aldьn kazarьnьn janzь pyry argalarьnga өөrenip, xarьn oon turzuk aldьnnь tilep tьbar, castьr materialpile cerni cara tepsip pilir, oon-taa өske cyylderge өөrenip tepsip turar.

1935 cьldьn egezinde taq yletpyrynyn cerleringe alban xaakcьt nasional kaadьrlar 5 kizi turgan polza, po 36 cьlda 26 cetken.

TAR-nьn aldьn uurgajlarьnьn cerleri texniktiq azьlcьlar kyzy polgaş pydyrylgeniη texniktiq maderialbpile xandьrьlgalьq.

1936 cьlda aldьn uurgajlarьnьn cerleri pottarьnьn 1 tugaar kvartalda aldьn tьbar pydyrylge programьn koncuq eres kyyssetken:

XARAAL—1 tug. kvartalda podunun programьn	203,48%
KOPTU	154,20%
IJME	119,59%
Kьzьlda-aldьn sadьь	717,43%

1 tugaar kvartaldьn aldьn tьbьzьnьn plan kyysseldeziniη tyny xuu-pile 274,37%.

1936 cьlda aldьn uurgajlarьnьn cerleri aldьnnь şincilep tilep tьbar azьldarnь eleen ekki şьnarlьq corutkan:

XARAAL—şincilep tilep tьbar azьldь kyyssetkeni	96%
KOPTU	70%
IJME	95%
TASPь	100%

1936 cьlda aldьnnь şincilep tьbar tamь kazьlgazьnьn planь 322 tamь kazar turgan polza, am 1 tugaar kvartalga cedir kyyssedip alganь 275 tamь, azь cьldьn planьn 85,4% kyyssedip algan.

1936 cьlda Maj ajnьn pireenin ekki xynynde TAR-nьn aldьn yletpyrynyn tepşilgezin topcuzu-pile tynnep kөrgeş, moon songaar pistin sorulgabьs polza:

1936 cьlda xamьk aldьn uurgajlarьnьn cerleri podunun programьn toldur kyyssediringe azьlcьlarnьn kyzyn taarьştьrьp, pydyrer kyşty өryledip, gram aldьnnьn pot-өrttcen cilgediringe cyzyn-paazьn argalarnь xereqleer uzurluq.

Akşa-mөngynnyη kamnalgazьn pьzьq tudup, cemzek xerekselderni xьnamcalьq edilep, xej xoozun cerge akşa mөngyn, et cepsek karaza polu peer coruktar-pile eres xyrezip, kamnalganьn curumun pьzьdar uzurluq.

Aldьn uurgajlarьnda nasional kaadьrlar tus-tus turgan pydyrylge cerleringe pьzьgьp, xamaattь eşternin ekki yleger cizeen ap, araga-xьmьs işkeş pydyrylge curumun yrep, ьnaj peer uzugar coruktar kьlbajьn, pydyrylgeniη arga texniinge өөrenip, blangьja 36 cьldьn programьn eres kyyssediringe pydyrylge cerlerinde nam, areve kezigynnerinden egeleeş nasional kaadьrlardan ekki cizekterni kөrgyzer uzurluq.

Aldьn uurgajlarьnьn cerlerinde enne ekki şalьpcь azьlcьnnarnь Maj ajnьn pireenin xynynde ileredip, idip yndyryp, blangьja TAR-nьn 15 cьl polur Uluq ojunga tabarьştьr şannalga kirerlerni tьpkan turar uzurluq.

Aldьn uurgajlarьnьn cerlerinde RTO, OKTE-niη azьldarьn segidip, Maj pireeniη xynynde revolusculargа tuzalaarь-pile akşa-mөngyn cьbrьn ekki kalbarttьr uzurluq. Pydyrylge cerlerinde cьrьdbьşkьn pөlgymnerininη өөredilgezininη tynnelin ap kөrgeş solun parlalgaa cьrьdar coruk cugula.

Aldьn uurgajlarьnьn cerlerinde xana solunnarьn Maj pireeden egeleeş, moon songaar ekki şьnarlьq, kөryştyq kьldьr yrgylcylep yndyrer.

Tьba taq yletpyrynyn ergeleer cerininη oralakcь targazь KYDEREK.

Telegejniŋ ulustarьnьŋ xa-tuŋma ep najьralь telgerezin

Pygy telegejniŋ proletariadь Maj ajnьŋ pir caazьnьŋ xyn-yn pygy telegejniŋ xyny kьldьr, kadьnьŋ kyzy-pile temnezip temissezirininŋ xyny kьldьr, kapitalistьq jozu turguzuqga udur revolustuŋ kyşterin ebileldeerininŋ xyny kьldьr pajьrlap kelgeninden peer 40 cьl azьp turar.

Maj ajnьŋ pir caazьnьŋ xyny kapitalistьq curttarda am-taa polza, aŋgьnьŋ polgaş nasionaldьn talazь-pile tarlaar corukka udur temissezirininŋ, cьskaalьrьnьŋ xyny polur.

Cyq-le SSER, MAR polgaş TAR-da po xyn polza, pygy ulustuŋ pajьrь kьldьr temdeqlettinip turar.

Telegej kьrьnda sosializmnьŋ karacaŋgьs curttu polur, SSER-de, po xyn yletpyrccin, taraaccьnnar sosialistьq—aŋgь cok niittilgeni tudarьnda podunuŋ tilelgezin, podunuŋ cediişkinner-in kөrgyzyp cьskaalьp turar.

SSER-de karacaŋgьs-la azьl cok coruk palgaş mөlcyktel tarlaktal cok polgan ebes, xarьn SSER-de amьdьral polza. xөk-tyq polgaş өөryşkylyq polgan. „Ekki curttaar appargan eşter, xөktyq curttaar appargan".

Tьbada curttap turar sovet xamaattьlarь Sovet Ebilelininŋ cediişkinnerin, podunuŋ tөreen curttunuŋ cedilgelerin kajь-taa talazь-pile toozazьn өөrenip egeleer uzurluq. Tьbada kyş azьl-dьŋ pydyrymcylyyn kөdyrer tөleede, Tьbada arattar polgaş Sovet xamaattьlarьnьŋ amьdьral pajdalь, SSER-de curttap turar xa-maattьlarnьŋ amьdьral pajdalь kandьq appargan tur, şak-la ьndьq polzun teeş, arattarga ol caagaj turzulganь tamcьdьp peer tөleede, SSRE-niŋ yletpyrccinneri polgaş kolxoscularьnьŋ turzulgazьn ylegerlep alьr uzurluq.

Uluq Sovet Sosialistьq Respubliktarnьŋ Ebilelinden Tьba-nьŋ uluzuŋga yrgylcy tuzalamcьzьn kөrgyzyp turarьnьŋ xaraa-zьnda, SSRE-pile TAR-nьŋ ep najьralь ulam pьzьgьp turarьnьŋ xaraazьnda TAR-da Sovet xamaattьlarь-pile arattarnьŋ intern-asionaldьq kelgee-xalьaazь ulam-nu pьzьgьp turar, Sovet xam-aattьlarьndan arattarga polgaş Tьbanьŋ cazaaŋga pottuu pile tuzalazьp turarьnьŋ xaraazьnda, „kolonis" tep sөs polza, coor-du uttunup par cьdar. Arattar polza, arattarga pottuu-pile tu-zalazьp turar appargan sovet xamaattьzьn, şaandakkь koloni ezelekcizinden ekki ьlgap pilir. Ьncaarga pir ebes camdьk kьm pir kizi şaandakkьnьŋ koloni ezeleer coruktuŋ aazь-caŋьn ynd-yre peer polza, onu arattar-taa, Tьbanьŋ cazaa-taa toraan pilip alьr polgaş ьncaŋgaş ьndьq sovet xamaattьlarь arattarga pol-gaş Tьbanьŋ cazaaŋga ekki aalcь poop şьdabas.

Sovet xamaattьlarьnьŋ kol massalarь, Tьbanьŋ uluzun xyndyleldiq setkili-pile kөryp turar. Ol polza, arattarga pottuu-pile tuzalazьp turarьnьŋ polgaş xa-tuŋma najьral xarьlzaazьnьŋ xөj-xөj sannьq parьmdaalьq cyylderinden kөstyp turar tur. Ьncaŋ-gaş Maj ajnьŋ pir caazьnьŋ xyny polza, tьba arattar-pile sov-et xamaattьlarьnьŋ internasionaldьq xarьlzaazьn ulam pediderininŋ xyny, jozuluq xa-tuŋma xarьlzaazьn todargajь-pile kөrgyzerininŋ xyny polur uzurluq.

Ьndьq ep najьral xa tuŋma xarьlzaazь xyn pyry pottanьp turarьn sөөlgy cьldarnьŋ turzulgazь kөrgysken polgaş ol ep na-jьraldь ulam pedik cadazьŋga cedireringe sovet xamaattьlarь pygy xemceqlerni alьr poor tep idegep tur-pis.

SSRE-niŋ TAR-da Pyryn ergeliq tөlee ceri polgaş Konsul kildizinden idegeeri polza, sovet xamaattьlarь Tьbanьŋ cazaa-nьŋ şiitpirlerin idepkejlii-pile kyyssedip, myn ьncaŋgaş, Tьbanь kapitalistьq ebes xөqzyldeniŋ oruuŋga ajaar şilciderininŋ suur-un peletkep turguzar corukka pottuq tuzalazьr poor tep idegep tur.

TAR-da SSRE-niŋ xereen tөleeleen, SSRE-niŋ TAR-da

Sadьq tөleezi Ş. Ş **Şajmardanof.**

Tьba arat respubliktьŋ profes ebilelderi Maj pireege cediişkinniq uzurazьp turar

TAR-nьn profes ebilelderi ARN-nьn paaştalgazь-pile 1936 cьlda Majnьn pireenin xynynge mur-nukku cьldardan ьrakta arttьk cediişkinniq uzurazьp turar. Prof-es ebilelderi nam, cazaktьn şiit-pirlerin pottandьrьp, tus orannьn pydyrer kyşterin ulgattьrar cor-ukka kyrynenin azьl-agьj, pydyr-ylge cerlerinin azьlьnьn şьnarьn sajzьradьp, pydyryp yndyrer cy-yldernin pot-ertteen ciigedir tal-azь-pile po xynde uluq cediişkin-nerni cedip ap turar.

Tьbanьn taq yletpyr cerleri al-gьp, kyrynege ertteqtiq produk-su peerlnin tenzizi ulgadьp turar polgaş oon-taa eske sadьq, tran-sport, kyrekonom teen ьşkaş cer-lernin azьlь sajzьrap turar.

Tьbanьn curttunda azьl koşkulu cok, amьzьnga cetpes, murnukku ьşkaş tyrengi cybe cok, tus-tuzun-da azьl-agьjlьq, et pydyrylgezin-de nasionaldьn caa-caa kaadьr-larlьq.

Respubliktьn pydyrylge azьl-nьn paaştalgazь-pile 1936 cьlda agьj cerlerinde azьldap turar az-ьlcьn, alban xaarlarnьn kulturluq amьdьralь murnu-murnundan po cьlьn kaaş kattap arttьk ekkize-en. Azьl albanьn kьlьr oran pa-zьn cok pajdaldar uzutkattьnьp turar, ulustun curttalgazь sajzьr-ap. olurar caa-caa pazьnnarь kөbydep, kulturluq şincizi koncuq өskerlip sajzьraan.

Pistin respublikta azьlcьn, al-ban xaarlarnьn azьl tөlebirin rьn-ka polgaş sadьqnьn xөj-xөj xuu ciigeen ertteenge podaarga, po yjede ap turar akşa şalьnь kon-cuq ery. azьl-agьj pydyrylge az-ьlcьnnarь pyryde jozuluq kьlgan azьlьnьn ertlek xemcee-pile tөl-ebirin ap turar. Ol polza, azьlcьn kizinin kьlgan azьlьnga arttьk kyş kiirze-taa, azььn kьlgan kyş-az-ьlьnьn cizee-pile ap turarьn ajt-tьp turarь ol tur.

Profes tөp cөbylelinin oralakcь targazь **Pak-kөk.**

Maj pireede TAR-nьn ekki mal azьldьq arattarьn ilerediil

Eş Tolcun-captьn malь өsken

Parььn-xemcik kozuununun Ajaŋgattь sumuzu 2 tugaar arban-nьn xamaattьzь xereezen Tol-cun-captьn erestiq kezeezi-pile malь cьl kelgen tudum өzyp tur-ar, cyl teerge, 1934 cьlda 40 pa-aş maldьq turgan polza, 1935-36 cьldarda 145 paaş maldьq polgan, po malьn po kьzьn cut-ka caŋgьstь-taa alьspaan.

Moon ap kөөrge, xereezen Tolcun-cap cazak, namnьn ajttь-ьşkьnьn canьş-sьnьş cokka ky-yssedip turar tur.

ŞOZUL-CAP.

Şuptu azьlga kezee

Tere-xөl kozuununun Palьktьq sumuzu 3 tugaar arban xereezen Pьjannьn malь cьl kelgen tud-um өzyp turar, cyl teerge, 34 cьlda 29 paaş maldьq turgan polza, 35 cьlda 48 paaş poop өsken, 36 cьldьn 3 ajda kөөrge, 70 paaş polgan, moon ap kөөr-ge, mal paazьn өstyreringe eleen uluq sagьzьn salgan eş tur.

Oon aŋgьda 35 cьlda podu pizik pilbes turgan polza, am 36 cьldьn 3 ajda solun, tepter-ni saat cok nomcup turar polgan.

Eş Pьjan connun ajbьzьn kьl-ьp pergeş eleen tьbьqnь tьp ap turar, 35 cьlda өske connun ajb-ьzь idik—21, ton—14 taaraan.

Xereezen con, eş Pьjannьn yleger cizeen alьrь cugula tur.

Kьzьl-өq ergelekcizi **Seqbe.**

Cut-pile ekki temisseş-kenner

Parььn-xemcik kozuununun Kara-xөl sumuzunun curttunga cuttun ajььlь picce ebes tabarlaş-kan turda. tus sumunun cagьrga ceri polgaş nam, areve yyrleri cazak, namnьn ajttььşkьnьn cөp azьldaanь-pile cuttan onza-la te-bidebedibis.

Po tugajьnda cutka udur idep-kejliq azьl corutkan tep temdeq-leer eşter polza, sumunun oral-ar targazь xereezen Tykkej, su-mu sekreteri Tөrtten-ool, areve yyr targazь Uspun, OKTE yyr-ynyn targazь Araptan olar, arat-tarnьn mal-maganьn pottarь-pile corup parьp kөryp, xol-pile tod-arqaj tuzalamcьnь kөrgyzyp tur-gannar.

Po eşter am-taa-la ulustun az-ьl xeree teeş, idepkejin ulam şьn-gььzь-pile tьnzьdar poor tep kьj-gьrdьm.

Sumu targazь TAQBA-LAMA.

Ekki azьldьq arban

Cөөn-xemcik kozuununun Cьr-gakkь sumuzunun 4 tugaar arba-nьnьn malьnьn cьl-cьlda өzyp turganьn san-pile kөrgyzerge:

Maldar attarь	34 c.	35 c.	Nemeşkeni
Cьlgь mal	89	127	38
Inek	204	261	57
Xoj	568	705	137
Өsky	186	306	120
Kattьskaş . . .	1047	1399	352

Ystynde sannardan ap kөөrge, tus arbannьn arat conu pottarьn-ьn idepkeji-pile malьn cьl-cьlda eleen nemep estyryp algan tur. Am moon songaar tus arban mal-ьn ulam-na estyryp, ьlangьja po cьlgь malьnьn ciir sigen, saban-ьn ekki, xөjy-pile peletkep alьrь cugula tur.

Sedip.

61-den 78 cetken

Pii-xem kozuununun Sesserliq sumuzunun 8 tugaar arbannьn targazь eş **Sarьqnьn** malь cьl-cьlda өzyp turganьn san-pile kөr-gyzerge:

34 cьlda 61 paaş maldьq tur-gan polza, 35 cьlda 78 paaş maldьq appargan.

Ystynde sannardan ap kөөr-ge, eş **Sarьqnьn** malь eleen өsken tur. Өske eşter po eşten yleger alьrь cugula tur.

Cьspьnmaa.

Malьn eŋ tyrgen өstyryp tur

Uluq-xem kozuununun Tus-taq sumuzu 2 tugaar arbannьn xamaattьzь nam kezigyny Pidin-in malьnьn paazь өzyp turar: 35 cьlda 129 paaş maldьq turgaş, 1936 cьldьn 4 aj 1-de 193 paaş maldьq appargan, 4-le ajda ne-meşkeni 64 paaş polur.

Eş Pidi mal paazьn өstyrerin-ge uluq sagьzьn salgan polgaş mal paazьn xoratpastьn argazьn ьlap өөrenip pilgen eş myn tur.

Anьjakkor PEQZI.

Ylegerliq targa

Tees-xem kozuununun Pert-taq sumuzu 4 tugaar arbannьn tar-gazь Cydek-ool, po 36 cьldьn ajььldьq cudunga 20 azьq ine-kterni, 100 azьq xoj, өşkyzyn 4 ajga cedir cangьstь-taa xoratpaj-ьn, koncuq ekki mendi cьl azьr-ьp keldi.

Eş Cydek-ooldun malь am iji cangьstap tөryp turar polgaş oon oqlu-kьzьn sookka tonurbajьn koncuq cьlьqlap azaap turar. Moon murnunda cazaktan tuza-lamcaa 3 pe algan, oozu 35 cь-da 7 paaş polgan polgaş am 3 pezi paza tөryyrynge captap turar.

Moon ap kөөrge, eş Cydek-ool ulustun 8 tugaar Uluq xur-alьnьn ajttььşkьnьn xerek kьr-ьnda kyyssedip turar eş myn tur.

Sumu sekreteri SARBAA.

Өskys anaj-taa өlyrbeen

Cөөn xemcik kozuununun Cьr-gakkь sumuzunun 12 tugaar ar-bannьn xamaattьzь eş **Tastaj-ool**, po cьlgь ajььldьq uluq xar eg-eleeri-pile, Pedik şattьn Cьrgak-kь-ce patkan uzun talbьj cazap algaş, şuptuzun kararttьr sөөrttyp turgaş, 5 өqnyn 60 azьq xojun kadarьp kььştaan. Ol kadarьp kььştaan xojundan cangьs өskys anaj-taa өlbeen, kysky xebeer xyr aşkan.

Podunun ekki turazь-pile, aal pөlyktyn xojun azьrap, nam. ca-zaandan salgan sorulganь xerek kьrьnga kyyssedip turarь myn eş tur ebes-pe.

Moon songaar arat con po aj-ььldьq cuttur sөөlgy ajььlь pol-gaş am kelir kььştьn-taa moon songaar-taa ajььldьq cudu-pile temissel corudarda eş **Tastaj-ooldan** yleger alьnar.

Arban targazь **Şeber-ool.**

2-ni өlyrdy

Cөөn-xemcik kozuununun Cьr-gakkь sumuzunun xamaattьzь eş Sьppьzьk, po 36 cьldьn 4 aj-nьn pireenin xynynde, koncuq uluq 2 pөryny ajalap өlyrdy.

Po eş ьşkaş maldьn xoralьq tajzьnь pөry-pile temisseldi cer-le koşkatpaalь.

Semis-ool.

Idepkejliq azьldap turarlar

Parььn-xemcik kozuununun 13 sumularьnьn iştinde mal emci-zinin tөleelerinde en idepkejliq azьldap turar iji kizi par. Pire-ezi Kөp-sөөk sumuzunda eş Paj-ьr, ijizinde Xөl sumuzunda eş Şojun. Po iji eş polza, pottarьn-ьn sumularьnda mal aarьь-pile erestiq temissel corudup, po tu-gajьnda aarьq maldarnь paaş ud-ur kozuunda mal emcizin-ce me-deelep turarlar.

Өske sumularda mal emcizin-in tөleeleri, po eşter ьşkaş, idep-kejin salьp, pottarьnьn xyleelge-zin өj şaanda kyyssedip turar cor-uk cugula.

Mal emcizinde surukcu NAZBTTb.

Azьlga kezee polgaş ajььldьq cutka cangьs-taa malьn alьspaannar

Parььn-xemcik kozuununun Şuj sumuzu 2 tugaar arbannьn xam-aattьzь xereezen Sojbun teerzi, po 36 cьldьn kьzьnьnda „can-gьs-taa paaş malьm cutka perbes men" tep tangьrak sөzyn kyys-sedip şьdaan, cyl teerge, 52 pa-aş malьnьn iştinden 30 azьq şe-er mal, 4 poda malьn şuut tur-guzu azьraaş 4 ajga cedir can-gьs-taa paaş mal cudadьp өlyr-bedi.

Cer-cerde xereezen eş өөrler Sojbunnun ylegerin edereri cu-gula tur. SEBEEN.

* * *

Pii-xem kozuununun Sesserliq sumuzunun 8 tugaar arbannьn xamaattьzь **Paldьp** aşşak, po kььş-tьn ajььldьq cudu-pile eres tem-issel corutkan. Cyl teerge, pygy cer pazar 140 paaş malьndan can-gьs anaj-taa өlyrbeen.

Paldьp aşşak, mьnca malьn cut-ka өlyrbeeni polza, kysky şaq-da malьnьn cemin xөj-xөjy-pile peletkep, malьnьn odar-pelciirin taarьştьrьp kelgeninde polur tur.

Pioner xer. **Cьssьnmaa.**

* * *

Uluq-xem kozuununun Xen-derge sumuzu 6 tugaar arbannьn xamaattьzь Mongul-ool teerzi, po kььştьn ajььldьq cudunga udur erestiq azьldaanь-pile 60 paaş malьndan cangьs paaştь-taa cutka alьspaan, xarьn 4 ajdan egelep, 37 cьldьn seremcileli kьldьr 4 ga cerni kazaalap algaş sigen ke-zeri-pile ьjazьn tyzyryp turar.

MӨNGE-PAJBR.

Ekki azьldьq arban

Cөөn-xemcik kozuununun Cьr-gakkь sumuzunun 13 tugaar ar-banьnьn malьnьn cьl-cьlda өzyp turarьn san-pile kөrgyzerge polza:

Maldar adь	34 c.	35 c.	36 cьl.
Cьlgь mal	89	107	113
Inek	182	197	205
Xoj	435	578	643
Өşky	208	293	302
Kattьşkaş . . .	915	1175	1268

Ystynde sannardan ap kөөrge, tus arbannьn malь eleen nemezip өzyp turar tur. Oon-pile kadь tus arban koşkar, xuazьn 4 ajda yzerin koncuq oraldazьp, ьlan-gьja po caskь tarьlgazьn ertte egeleer tep koncuq peletkenip algan polgaş am cyk-le xar eriir in manap turar.

Nama-şiri

SSRE-niŋ kyccylyoq Kьzьl şerii telgerezin!

Şerioq tugajьnda

(Tьvanьn Revolustuoq şeriinin komandir-komissarь eş ŞOOMANbN cyyly)

SSRE-niŋ yletpyrccin taraaccьnnьn Kьzьl şerii

SSRE niŋ azьlcьn taraaccьnnьn Kьzьl şerii, telegejnin kьtьnda pir tugaar kyştyq, politiktьq polgaş pygy telegejnin tarlatkan arattarьnьn adazь—Sovet Evilelin 18 cьldьn turguzunda pazьь-pile kamgalap kelgen polgaş kamgalap turar şeriq po'ur.

SSRE Uluq Kьzьl şerii, proletarnьn kadьq cazaanьn udurttulgazь-pile po'gaş Pygy Komunistьq Bolşevik namnьn Tөp Komitedinin cingine sekreteri polgaş telegejnin tarlatkan arat conunun paşkьzь eş **Stalinnьn** paaştalgazь-pile saktьp cetpes uluq cediişkinnerni c e d i p ap turar.

Am po yjede SSRE-nin xamьk azьl-agьjьnda staxanof şimceeşkini c o r u p turar. Po tugajьnda, **SSRE-nin Oran kamgalaar komissarь polgaş marşalь eş Voroşiloftan** Kьzьl şeriqnin tajьncь polit. peletkelinde, uluq orttumak komandirlerinde polgaş şeriinde mun-mun **staxanofcular** par tөp cugaalaan polgaş paza Kьzьl-şeriqden xalazьp cangaş, ulustun azьl-agьjь, aar, ciik yletpyrge pargaş, kandьq-taa azьldь organizastap şьdabas kьzьl şeriq cok polgaş staxanofcu poop şьdabas şeriq cok tөp turar.

Maj ajnьn 1 xynynde SSRE-nin Kьzьl-şerii polza, podunun xamьk plan programьn ekki kyssedip, cyzyn-paazьn cepsek texniinin uran arga, tajьncь pajdalьn koncuq ekki өөrenip ap, oranьn kamgalaar syr-kyzyn, politiktьq mederelin tynnep, po xynny koncuq ekki uktup, syrlyq cьskaalьn kьlьp pajьrlap erttirer.

Uluq Sovet Evilelinin aar, ciik yle:pyrler, fabrik, zavottarь, kolxos, sovxos, tra sport polgaş oon-taa өske xamьk azьl-agьjlarь uluq-uluq cediişkin-pile po Maj 1-niŋ xynyn uktup pajьrlap erttirer.

Uluq Sovet Evile'i, oon Kьzьlşerii maj 1-nin revolustuq pajьrlьq xynyn mьncaar erttirip turda, kapitalistьq curttarda azьlcьn, taraaccьn arat tymenniŋ cьrьk curttalgazьnьn temisseli polur Oktabrnьn revoluzun kamgalap, ulam pьzьdьp turar. Kapitalizmnьn kargьs seriqleri polza, kapitalizmnьn faşistьq cazaanьn ezelekci sorulgazьn kamgalap, olarnьŋ koloni ezelep alьrьnьn cepsektiq kyzy poop, tajьn kьpsьkcьlarьnьn iziq cepsee poop turar tur.

Tьvanьŋ Arattьŋ revolustuoq şerii

TAR-nьn Arattьn Revolustuq Şerii, telegejnin tarlatkan arattarьnьn revolustuq pajьriьq ekki xyny polur Maj ajnьn 1-nin xynyn 1936 cьlda kandьq cediişkinniq uktup ap turarьl teer polza:

1) Telegejniŋ azьlcьn, taraaccьn tarlatkan arat tymeninin revolustuq frontuzunga turzur politiktьq medereli koncuq uluq poop turar. Gyl tize, Arattьn Revolustuq şerii, TAR nьn cazaa po'gaş ARN TK-nьn şьn revoluscu paaştьncьlarь eşter: [illegible]. Tokanьn paaştalgazь-pile, arattьn revolustuq cazaanьn tuskaj xamaarьşpas pot-ergezinin pьzьq kamgalakcьzь poop, tus ergeni iştikki, taştьkkьnьn kontrrevolustuq idegetteringe perip polbas, pьzьq kamgalaar tөp cubeni medereldiq pilip kamgalap turar.

2) 1935-36 cьldьn kьşkь surguulunun plan programьnьn iştin ekki өөrenip ap turar. Oon iştinde tajьncь politik peletkelderinin polgaş cepsek texnik talazьnda ajьtkan cyylderin ekki kyysse:ken.

3) 36 cьlda kььştьn cut ajььlьnga pistin şeriq cangьs-taa paaş malьn alьspaan, şeriqnin cьskaal aadьnda argan aat cok, TAR-nьn kajь-taa kьzьgaarьn-ce coruur polza şьdabas aat cok. Mal paazьn өstyrer tөp cazak, namnьŋ ajtiььşkьnьn kyyssedip turarьbьs polza: cьlgьdan iji pe tөreen, am 20 azьq pe tөiyyr, oon- cangьs-taa kulun ө'yrbes tөp turar-pis. Ineebis paza tөryp egeleen. Xojubustan 10 xoj tөreen, xuraganь 11, oon cangьs-taa xuragan өlbeen polgaş moon songaar өlyrbes-pis. Maldьn sөөgyn sajzьradьr talazь-pile paza uluq cediişkinniq-pis, cyl tize, am tөryp turar peleribis şuptu uluq askьrdan yngen kulunnarьq polur tur.

4) Şeriqnin targa komandirleri! 35-36 cьlda şeriqnin tajьncь texnikiiq erttemnerinden tuskaj erttemner өөrenip algaş, ekkige şьlgadьr tөp sorulga salgan polza, am cediişkinniq şьlgadьp turar tur.

5) Kultur massalьq azьl talazьpile arattьn revolustuq şeriqleri uluq cediişkinniq. Cyl tize, caa şeriqler keep turar yjede pizik pilbes kizinin xuuzu xөj turgan polza, am pizik mьrьnaj pi'b s kizi cok, cyq-le adak pilir 5 kizi arıkan. Po ulustu kьska xuussaa iştinde өry tepşidip alьr tөp turar.

Arattьn revolustuq şerii, po 36 cьldьn Maj ajnьn 1-niŋ pajьrlьq ekki xynyn uluq cediişkinnii-pile uktup ap turar polgaş pygy telegejnin proletarlarьnьn revolustuq syrlyq cьskaalьnga ььdьn kadьp erttirer tur.

Proletarnьn xyndylyoq ьnak ьrьzь „Internasional“

Kul poop, kargьska tarlatkannar
Kuruq kalgannar turuŋar.
Xoradaan ugaanьbьs xajnьp tur,
Xostaldьq caaga pelen-pis.
Pygy telegejde tarlaaşkьn
Pygydezin uzutkaar pis.
Pygy cerni caarttьp cogaatkaş,
Pyryn erge tьbar-la-pis.
Pistiŋ soŋnajgь-la şiitpirliq caabьs tur:
Internasional-pile azьlcьn arat sergeel!
(2 kattap).

Xaan, purgan-taa ijik pe maadьr—
Kьm-taa piske xostal peer ebes.
Xostuq erge tьbar-la teende
Xolubus-pile tьbar-la pis.
Tarlaar pajdaldь uzutkaarda.
Targan temirni şөjyŋer,
Tөөgyde pьlaatkan xөrengibis
Tөgerezin egidip albьl.
Pistiŋ soŋnajgь-la şiitpirliq caabьs tur:
Internasional pile azьlcьn arat sergeel!
(2 kattap).

Cyq-le telegejniŋ şeriinin
Cyrekkir azьlcьnnarь-pis,
Cerni eeleerde ergeliq-pis,
Cerge xaldaannarnь aştaal.
Kyccyrgek kargьstarnьŋ pazьnga
Kyştyq caŋnьk tymgyreze,
Xereldiq xynybys tujaazь
Xebeer piske cьrьk turar.
Pistiŋ soŋnajgь-la şiitpirliq caabьs tur:
Internasional-pile azьlcьn arat sergeel!
(2 kattap).

Redaksьdan: Po „Internasional“ tөp ьrnь, 1936 cьldьn 2 ajnьn 15-te №14 (515) „Şьn“ solunnun 3 tugaar arnьnga parlap yndyrgen. Uk ьrnьn ьncan adaanda pizeen tajьlbьrьnda, moon songaar tьba tьlga ulam eptiq poldurup taarьştьrar teenin parьmdalaaş, Kultur ministerinin canьnda cogaal komitedinin azьldakcьlarь polgaş uran-cogaai pө'gymynden, paza paşkьlardan kiirgen sanaldar-pile po ьrnь tьba tьlga taarьştьrьp po'baazьratkanьn po solunda parlaan. Moon songaar murnunda solunda pizeenin am kyş cok poldurgaş, po solunda parlaanьn parьmdalap ьrlap өөrenir tur.

Kapitalistьq curttarnьn şerii

SSRE-niŋ Kьzьl şeriinin revolustuq medereli LENIN—STALINNbN revolustuq erttemi-pile ulgadьp turda, kapitalistьq curttarnьn kargьs şeriqleri p o l z a, xaŋьktьn paak karangь pajdalьnga өөrenip, pottarьnьn angьzьn tanьbas, xarьn pottarьnьn angьzь ergezin tьp alьr tөp revolustun xereen kьlьp turda, olarnь pazar, kapitalistьn ergezin kamgalaar kyzy poop turar. Po cyny ajttьp tur teer polza, kapitalistьq curttarnьn şerii politiktьq mederelge өөrenip turar cybe ege-le cok, xamьktьn pydyylyk pajdalga өөrenip, xarьn sөөk ьlgaar, ekki sөөk, paak sөөk, ak keeş, kara keeş suq tөp cybe pilir poordan paşka, internasionalizm tөp cybeni mьrьnaj pilbes turar tur. Mьndьq şeriq polza, kapitalistarnьn pьzьq şeriibis tөp turar şerii polur tur.

Ьncaarga am tynnep cugaalaarga, Uluq Sovet Evilelinin Kьzьl şerii polza, telegejniŋ kьrьnda tarlatkan azьlcьn, taraaccьn arat tymenniŋ cьrьk curttalgazьnьn temisseli polur Oktabrnьn revoluzun kamgalap, ulam pьzьdьp turar. Kapitalizmnьn kargьs seriqleri polza, kapitalizmnьn faşistьq cazaanьn ezelekci sorulgazьn kamgalap, olarnьŋ koloni ezelep alьrьnьn cepsektiq kyzy poop, tajьn kьpsьkcьlarьnьn iziq cepsee poop turar tur.

Maj pir caazьnda TAR-nьŋ xereezenneri

(ARN TK canьnda xereezenner tassьbnьŋ targazь eş Serenniŋ cyyly)

Pygy telegejnin tarlatkan azьlcьn tymeninin revolustuq temisselinin kyzyn kөөr, internasional xarьlzaazьn pьzьdar revolustuq xyny polur—Majnьn pir caazьnga TAR-nьn xereezenneri pottarьnьn cediişkinneri p o l g a ş moon songaar corudar kol sorulgalarьn temdeqlep alьr uzurluq.

Po yjede TAR-nьn xereezennerinin nam, cazaanьn paaştalgazьpile coraaş cedip algan cediişkinneri xөj. Blangьja orannьn azьl-agьjьnьn kol adьrь—mal paazьnьn 1934 cьlda 10,27 %, 35 cьlda 14,04 %, өskeninge xereennernin kirzilgezi uluq polgan.

Revolus murnunda pizik pilir xereezen cangьs-taa cok turgan polza, am po xyn cyq-le 5 kozuunnun medeezi-pile ap kөөrge, xereezennernin 35 % xirezi piziktiq polgan turar. Oon-pile kadь erttem piliin өry'edip, kyrynenin azьl aibanьnga xөjy-pile kirzip azьldap turar. Ulustun 8 tugaar Uluq xuralьndan Picce xural kezigynynge 9 kizi songutkan, ARN TK plenumunun kezigynynde 7 kizi par. Nam, areve k e z i g y n y x e r e e z e n n e r eleen xөj.

Nam, arevenin azьlьnda 144 kizi, cazak-cagarga azьlьnda 92 kizi, koop azьlьnda 13 kizi azьldap turar.

Am po yjede janzь pyry azьldarda xereezennerden 67 kizi tuskaj erttemniq kaadьr poop sanattьnьp turar. Xereezennerden iştiki, taştьkkьnьn janzь pyry surguuldarьnda eleen xөj өөrenip turar polgaş kirip өөrenir şkol', likpuntu, kьzьl өq polgaş xөj cyyl csьbdььşkьn pөlgymy - mьndьq cerlerde eleen xөj өөrenip turar.

TAR-nьn nam, cazaa ulustun azьl-agьjьnga xereezennerni xөjy-pile kiiriştirip, olarnьn erttem kulturun sajzьradьp, uruq tarьqnь kulturluq kizizider, abazьnga azьldaar, өөrenir xostuq şak peerin podap, kyryneden uruqlar şөly, jasla turguzarьnga 10 mun akşa pergen. Am Kьzьlda uruqlar şөly polgaş jaslanь turguzup, 30 uruqnu azьrap turar.

TAR-nьn xereezenneri ystynde cediişkinnerni Maj pir caaga pajьrlap temdeqleeş, moon songaar kyyssedir azьldarьnьn tugajьnda temdeqlep alьr kol sorulgazь polza:

Nam, cazaktьn toktaalьn kyyssdiringe eres kirzir, blangьja 8 tugaar Uluq xura dan ulustun azьl-agьjьnьn kol adьrь polur, maldьn paazьn **TAR-nьn 20 cьl polur o unda** 2.000.000 **cedirer** teen cugula ajttььşkьnnь kyyssediringe onza podal salьp, maldьn cas tөlyn pyryn mendi azaap azьraar, cajьn pьzaa, xuragan, kulunnu semirttip alьr. Mal yzer azьldь şьn corudup, koşkar, xunanь өjynde salьr, inek, peni kьzьratpas coruktu oraldazьr. Cajьn maldь odarladьp semirttip alьr polgaş caj şaqda maldьn kazaazьn tudup p letkeer, өdeen pөler, sigenni xөjy-pile xap peletkep alьr. Po azьldarga xereezenner pottuq kirzir uzurluq.

Caskь tarьlga azьlьnga, oon peletkelinge, xereezenner pottuq kirzir uzurluq, tarьlgaa xereqleer argamcь, ьngьrzak, conak, oontaa өske cyylderni septeer taaraar, tarьlga yjezinde ulustun cem-aazьn ekki pelet-eer, aalьnьn malьn ekki karaktaar.

Cajьn maldan yner ciq et cyyly: tyk-taagь, cel, kuduruk, algь-keeş, cөkpek, aarzь, kurut, oon-taa өske cyyldy өj şaanda ekki arbьn, arьq şeber peletkeer.

Blangьja xojnun tygyn tyzyrbejin, coguur өjynde kьrgььr, өşkyny paza coguur өjynde cөөktep alьr. Maldan yner ciq etti ekki peletkep algaş, pisti xandьrьp turar kooperazьbьska xөjypile kiirip, oon planьn toldurarьnga eres kirzir polgaş podunun izer-ciirin, keder idik xebin oon peletkep alьr. Oon-pile kadь erttem kulturun kөdyrer coruktu cer-le utpas uzurluq.

Ulustun 8 tuaar Uluq xuralь pizik pilbes coruktu 37 cьldьn tөncyzynde kolduunda cok kьlьp alьr tөp cugula ajttььşkьn p pergen. Ьncaarga am pizik pilbes ulustun xөj kezii xereezenner poor tur. Po cugula ajttььşkьnnь kyyssediri-pile pizikke өөrenirin kьzьp şьrmajьp, pizik pilir xereezenner pizik pilbes өөryn өөredir polgaş aal pөlykterge pizikke өөrenir pөlykterni turguzup, pizik pilir kizini tomujlap paşkьladьr uzurluq. Kөzer kьzьl-өq, likpuntu, cьrьdььşkьn pөlgymneringe xөjy-pile kirip өөreniri cugula.

Oon angьda, imperialistiq faşistarga tarladьp, po Majnьn pir caazьn erttirer erge-şөlee teeş, xanьn tөp temissezip, kargьstarnьn kara-pazьnnarьnda aştap suskap cьdar revolusculargа Tьvanьn xereezenneri ььdьn kadьp, olarga tuzalaar, RTO-nun azьlьn sajzьradьp, oon kezigynynge xөjy-pile kirer uzurluq.

Ystynde cyylderni nam, cazaktьn paaştalgazь-pile coraaş xerek kьrьnga pottandьrьp, TAR-nьn 15 cьl pajьrьnga pelek kьldьr xereezenner potiuq azьldarnь corudar uzurluq.

SSRE-nin sosialistьq tuduuşkunun eres tudup turar xөj saja staxanofcularьnga Maj pireenin pajьrьn cedireeli!.

Erge şөleezin tьbar teeş faşistar-pile temissezip turar maadьr revolusculargа Maj pireenin pajьrьn cedireeli!

Pistin ьnak udurttukcularьbьs: Toka, Cyrmit-tazь, Xemcik-oөl telgerezin!

Azьlcьn, taraaccьn connu aştadьp suskadьp, өlyryp cidiriр turar, ezeergektiң tajьnьn kьpsьp turar pygy telegejniң kapitalizmь, faşizmь sөneer polzun!

Kapitalistьoq kyrynelerniң arazьnda caa-tajьnnьn ajььlьn өөskydyp kьpsьr coruu koncuoq cidioqlenip tur

(Kultur ministeriniң oralakcь sajьdь eş Lopsannьn cyyly)

Po yjede caa-tajьnnьn ajььlьn өөskyderiniң en-ne ko'duq tөsteri poop turar kyryneler polza, Parььn Jevropta German, Cөөn cykte Japon poop turar polgaş paza Italinьn faşistarьndan Abissin ulus-ce udurlanьp caa-tajьnnь yrgylcylep corudup turar. Italinьn po kargьs coruu polza, telegejnin kargьs xөrengitteneerinin arazьnda caa-tajьn peletkeliinin ajььlьn uluu-pile corudarьnьn xereccizi poop turar tur. Cyge teerge: Italinьn faşistarьnьn Abissin curttun-ce caslap kirgen ezelekci planь polza, Angli polgaş Franzь ulustarga өzeennioq pajdal tabarьşlьrьp, olarnьn Afrik tipte kolonileringe paza xaldaarьn podaan teleede. Angli, Franzь ulus polza, pottarьnьn xөj kolonilerin xoptalaaş, caa-tajьnnьn ajььlьn paza-la tьnzьь-pile peletkep turar turlar.

Po caa-tajьnnьn ajььlьn peletkep turar curttarnьn azьl-agьjьnьn pajdalь kandьq turarьl teerge, ьlangьja German, Japon polgaş Italь ulus, pygy-le azьl-agьjьn şerionin carьlgazьnga kiirip, şerioq cemzee kьlьrьn kөbydedip corudup turar polgaş өske azьlagьjnьn adьrlarь krizistiq turup turar. Bncaarga, po yjede xөrengitten curttar polza, camdьk azьl-agьjlarьn murnunda yrgylcy kudulьp padьp turgan pajdalьndan piccii namdadьp turar polzataa, kapitalistьq telegejde pygy azьlcьn arattarnьn pajdalь ulam paksьrap, amьdьral pajdalь kudulap turar polgaş azьl cok yletpyrccinnernin sanь ebeezebeen, xarьn xөj-xөj azьl cok yletpyrccinner am-taa aştap suskap coruur tur.

Kapitalistьq orannarda kөdee taraaccьnnarnьn pajdalь paza paksьrap, alban tadьbьrь ulgadьp, olarnьn yndyrer paraan produksuzunun ynezi piccelep turar. Po cyylder cyny ajttьp tur tize, kargьs xөrengitteaner caa-tajьnnьn ajььlьn peletkeerde paza-la azьlcьn arattarnьn kьrьnga aar perge tarlaaşkьnnь kөrgyzyp turar tur.

Caa-tajьn peletkep kьpsьp turar kyrynelerniң corudup turar caa-tajьn peletkelderin ap kөerge:

German ulustun faşistarь polza, caa-tajьnnьn peletkeli poldurup pygy conun alban-pile şeriq azьlьnga kiirip, pygy ulustun azьl agьjьn şeriq cemzeen pydyrer yletpyrlerge kiirip turar. Germannьn faşistarь polza, moon murnunda Franzь ulus-pile kandьq-taa şeriq cemzee polgaş şeriq kyzyn corudup polbas tep tugurzup keree carьp algan ceri polur REJIN MOŻU tep cer-ce po yjede şeriin corudup, murnunda cargan kereezin yrep turar tur. Germannьn faşistarь polza, SSRE-ge udurlanьp. SSRE-pile Franzь ulustun arazьnda caa-tajьnga udurlanьp. pot-pottarьn tuzalazьr tugajьnda carьp turar kereezinge udurlancьp cьdar turlar.

Japon ulus polza, po yjede Kьdat curttunun songu talazьnda Pejpin. Cagar, Cege tep cerler polgaş iştikxi Mooldun curttu—po cerlerni ezelep alьrь-pile yrgylcy tajьn corudup turar polgaş Mancuurnun curttun ezelep algan. Am ol curttu SSRE-ce xaldaarьnьn tөp suur ceri kьlьp, temiroruk, uzar-xeme turar cer. cьccaannar oruu cizektiq cyylderni salьp ap turar polgaş Mool Arat Respubliktьn kьzьgaarьn-ce şeriin corudup, anaa cьtkan ulustun kьzьgaarьn yrep, ezelekci coruktu corudup turar. Japon polza, oon angьda, moon murnundan peer yrgylcy murnukku uluq talajlarga podunun paroxodun xөjypile salьp, onu tamcьştьr koloni ezeleer tugajьnda Angli, Amerik curttar-pile yrgylcy temissezip kelgen polgaş am-taa temissezip turar.

Italь ulustun faşistarь polza, Abissin tөp Afrik tipte anaa cьtkan piccii ajmaktь tarlap kuldanьp, podunun erge-cagьrgazьnga ezelep algaş, koloni ezeleen kyzyyrgek kargьs kyryne poop alьrьn podap oraldazьp turar. Italinьn faşistarь Abissinni ezelep alьr teeş, pygy-le kyzyn ьnaar salьp, kargьs caa-tajьnnь kьlьp turar coruk polza, anaa cьtkan Abissinnin arat tymeninge koncuq-la perge pajdalь tabarьştьrьp turar tur.

Caa-tajьnnьn ajььlьnga udur coruduuşkunnar

Telegejnin kьrьnda caa-tajьnnьn ajььlьnga udurlangan tajbьn politiktь corudup turar koncuq kyştyq oran polur—SSRE-nin telegej kьrьnda mөge kyzy ulamna өzyp turar polgaş telegejnin kьrьnda arat tymennin caa-tajьnga polgaş faşis jozunun ajььlьnga udurlangan cangьs frontuzu polza, ulam-na өzyp turar. Cizeeleerge, sөөlgy yjede Franzь ulustun xөj tymen arattarь şuptu cangьs eptiq xөdelgeş faşistarnьn өөskyyr ajььlьn өөskytpejin kadьq xarььnь perip turgan, paza Ispan ulustun arat tymeninin cangьs frontuiuq xөdelgeni yngeş. sөөlgy cьldarnьn iştinde kargьstьn kara-pazьnьnga kirgen revolustu eşterni xostadьp ap şьdaan turlar. Oon angьda, koloni curttarnьn arat tymeni polza, caa-tajьnga udur temisselin tьnzьdьp turarь koncuq xөj polgan. Cizeeleerge, Italinьn Abissin-pile caalazьp turar şeriqlerinin arazьnga albanpile kirgen koloni şeriqler polza, xөj-xөjy-pile Abissin şeriinin talazьn-ce xap kire peer turlar. Itali polza, oon kortkaş, caa kьlьp turgan yjede koloni şeriqlerni xamьk şeriqnin orttuzunga turguzup turar. Onu cyge ьncaarьl tize, ol koloni şeriq Abissin-ce xap kirbezin teeş ьndьq tur. Paza koloni curttar polur Kuba, Palasti suq tep curttarda arat con yrgylcy xөdelgeen yndyryp temissel corudup turar.

Po cyylder cyny kөrgyzyp tur tize, pygy telegejnin azьlcьn arattarь polgaş koloni curttarnьn tarlatkan arattarь polza, revolustun temisselin ulam tьnzьdьp turar tur.

Ligi-Nas tep pygy curttarnьn arazьnda tajbьn turarьn kamgalaan organizas polza, pygy telegejnin kьrьnda tajьnga tura cok kyrynelerni udurttup, tajьnnь egelep өөskydyp turar kyrynelerni soksadьr tugajьnda camdьk xemceqlerni paza-la ap corudup turar, cizeeleerge, Angliin kargьs cazaa, oon paaştьncьlarь Itali, Franzь ulus-pile pydyy cugaalazьp, plan kьlьp, Afrikti ylezip ezelep alьr tep turda, onu Ligi-Nastan puruu şaap soksatkan. Rejin tep şeriq cemzee corudarьn xoruqdaan mozu-ce Germannьn faşistarь şeriin, cepseen corudup, Franzь ulus-pile caalazьr podaldьq turganьnga Ligi-Nas paza xarьь perip turgan.

Po yjede telegejnin kьrьnda caa-tajьnnьn ajььlь өzyp turar coruktarga udur temissezip, anaa xөj tymenni ebileldeer tugajьnda Komunistьq Internasiona dьn organizazь өzyp, oon cer-cerde salbьrlarь massanь organizastaarь-pile uluq cediişkinniq poop turar polgaş SSRE polza, paza podunun uluq kyzy-pile caa-tajьnga udurlanьp, telegejnin kьrьnda tajbьn politiktь corudup turarь polza, uluq cediişkinniq poop turarьn moon todargaj kөryp polur tur.

Maj pireede caskь tarьlga azьldarь

„Xemcik-ool“ kyrekonomdan „Toka“ kyrekonom-ce kьjgьrьoq

Slernin „Toka“ kyrekonomnun pygy azьlcьn, alban xaarlarьn, Şagaan-arьq kyrekonomunun azьlcьn, alban xaarlarьndan 1936 cьlda caskь tarьlganьn planьn erestiq kyyssediringe polgaş oon şьnarьn sajzьradьrьnga revolustuq margьldaaga kьjgьrьp tur-pis:

1. Pistin talabьstan kyyssedir azьldarьbьs polza: Kьzьl-tas 500 ganь, sula 200 ganь, aat ciir kөk sunot 10 ganь, kulturluq sigenni 50 ganь, kattьşkaş 760 ganь tarььrьnga şuptu kyzybys pelen.

2. Tarьlganь ertte egeleeş, kьska өj iştinde toozar polgaş oon caskь, cajgь azaalgazьn taarьştьrьp, xoralьq cyyiderge albspazьnga slerni azar-pis.

3. Po cьlьn pir gadan 78 puut taraanь yndyryp alьr teerin, pistin kyrekonom pir gadan 90 puuttu yndyryp alьr polgaş 700 ga cerden 63000 puut turaanь yndyryp algaş, oon 8400 puudun kamnap kamgalap arttьrьp alьr-pis.

4. 36-37 cьldarnьn agaar soogundan amdьgaaştan kamgalanьr sorulga-pile xamьk sigen şelderin arьqlap aştap, kazaalaar polgaş maldьn şьnar pajdalьn sajzьradьrьnga slerni azar-pis.

5. Moon-pile kadь, xana solununun azьlьn sajzьradьp, ajda 2-den ezeeş ebesti yndyryp turar-pis. Paza kultur massalьq azьldarnь telgeredip turgaş, azьlcьn massalarnьn polit. piliişkinin өryledip, ьlangьja pizik pilbes pajdaldь uzutkap algan turar pis.

6. Kyş azьldьn sajgalga curumun pьzьq tudup turgaş, ysiynde ajьtkan cyyldernin ьlap şьnarьnga cedir kyyssedip algan turar-pis.

Po margьldaanь corudarьn azьlcьnnarnьn kalbak xuralьnga padьlaan. Moon tynnelin aj sanьnda kөrzyp turza coguur.

Azьlcьnnarnьn kalbak xuralь.

Eş Caş-uruq tarьlga ortta idepkejin kөrgyzyp tur

Kaa-xem kozuununun Koptu sumuzunda xereezenner tassььnьn targazь eş **Caş-uruq**, xereezen eş-өөryn ebileldep algaş, 4 ajnьn 8 xynde myn sumunun Paj-sөөt xemde Cangьs-terek pugazьnьn өөzyn toburaktap kaqdьlar. Olarnьn toburaktaan ceri 150 kulaş polgan. Paza ol xyn Cьlannьq pugazьnьn 160 kulaş xire cein toburaktaan.

Eş Caş-uruq, cyny ajttьp tur teerge, cazak, namnьn xyn pyry yndyryp turar toktaal saabьrьn xerek kьrьnga kyyssedip, po 36 cьldьn caskь tarьlgazьnga udur peletkelin kьlьp turarь ol tur.

Xereezen eş өөrler eş **Ca-uruq** ezinernin y'egerin ap, caskь tarьlgaga kalbaa-pile kirziner.

KXK-da nam komizь **Arapcaa.**

Kөdee sumularda tarьlgaga peletkenip alganь

Uluq-xem kozuununun lji-tai sumuzunda namnьn 10 tugaar yyrynyn 88 kezigynnerinin caskь tarьlgaga peletkenip turarьn manaa todargajlaarga polza: am xolunda par turar xerekselder polgaş yrezin cyylderin san-pile kөrgyzerge, cinge taraa—168 puut, sula—31 puut, kьzьl-tas—10 puut, kattьşkaş—209 puut. Cetpes turar yrezini cinge taraa—12 puut, sula—153 puut, kьzьl-tas—11 puut, kattьşkaş—176 puut yrezinni tьp alьrьn oraldazьp turar.

Xereksel talazь-pile andazьn—17, temir iliir—10, ьjaş iliir—1, temir-xyyrek — 57. Am tьp alьr tep turar cetpes xerekseli andazьn—9, temir iliir—6, temir xyyrek—6. Am xolurda azьldьn aat—123, şarь—68.

Enir cьlьn 92, % ganь taraan polza, po cьlьn 112 ganь tarььr tep turar. Po kelir castьn tarьlgazьn koncuq şalьptьq pajdal-pile azьldaarьn oraldazьp turar.

Uluq-xemde T. NORBU.

Cөөn-xemcik kozuununun Sytxөl sumuzunun 16 arbannarьnьn xolunda par turar caskь tarьlga cepsekteri polza: andazьn—134, iliir—113, xomuut—289, temir-xyyrek—346. Xolunda par yrezinner: kьzьl-tas—392 puut, sula—310 p., arbaj—277 p., cinge-taraa—459 p., kattьşkaş 1438 puut yrezinniq.

1935 cьlda 604 ga cer taraan polza, 36 cьlda 700 ganь tarььr tep turar, oon yrezini polgaş cepsek xerekselinin tuduuzun 4 ajda kyyssedip algan turar teen. Paza po cьlьn 3010 kulaş sigen şөlyn kazaalaar tep turar, oon ьjazьn parьk-la toozazьn tyzyryp algan.

Surgakcь **Sancat,**
sumu sekreteri **Tabaa.**

* *

Uluq-xem kozuununun lji-tal sumuzunun Ottuk-taşta 9-10 tugaar arbannarnьn xamaattьlarь 36 cьldьn tarьlgazьn 25% өstyryp kalbattьr sorulga-pile taraa şelderinin kazaalarьn 4 ajnьn 10-dan egelep septeenner. Paza 2882 kulaş cerge caa kazaa tudarьn 5 ajnьn 10-da toozar-pis tep turlar.

Aratkor **Nogaan-ool.**

* *

Parььn-xemcik kozuununun Kөp-sөөk sumuzu 15 tugaar arbannьn xammaattьlarь, 36 cьldьn caskь tarьlgazьnga peletkelin 4 ajnьn 15-te toozup algan: azьl aadь—31, şarь 17-ni tьştandьrgan, yrezin 122 puut pelen par.

Yyr targazь SEMISPEJ.

* *

Kaa-xem kozuununun Koptu sumuzunda „Revolustuq komun“ tep CAE-nin kezigynneri Arьqpaazь tep cerde sigen kazaazьn caarttьp kьlьrь-pile 680 ьjaştь tyzyryp algan. Paza taraa tarььr andazьn, liiirin pyryn septeeş, am cyq-le cer kararьp, eriirin manap olurarlar.

Aratkor SbMCAAN.

* *

Tandь kozuununun Mezegej sumuzunda namnьn 2 tugaar yyrynyn pygy kezigynnerinin caskь tarьlgaa peletkenip turarьn manaa kөerge: Po cazьn 35 ganь tarььr tep telebilep algan. Azьl aadь—38, şarь 2, andazьn—10, iliir—10, xomuut 26, ьngьrzak 4, par yrezinner: kьzьl-tas 55 puut, sula 48 puut, cinge-taraa 20 puut, arbaj—13 puut.

Nam kezigynneri podunun tus tus caskь tarьlga xerekselderinin septelgezin 4 ajnьn 15-te parьk kolduun tөgerip algan, cer karararьn manap olurar tur.

Aratkor **Tazь-sambuu.**

Eş Caş-uruq tarьlga ortta idepkejin kөrgyzyp tur

Kaa-xem kozuununun Koptu sumuzunda xereezenner tassььnьn targazь eş **Caş-uruq**, xereezen eş-өөryn ebileldep algaş, 4 ajnьn 8 xynde myn sumunun Paj-sөөt xemde Cangьs-terek pugazьnьn өөzyn toburaktap kaqdьlar. Olarnьn toburaktaan ceri 150 kulaş polgan. Paza ol xyn Cьlannьq pugazьnьn 160 kulaş xire cein toburaktaan.

Eş Caş-uruq, cyny ajttьp tur teerge, cazak, namnьn xyn pyry yndyryp turar toktaal saabьrьn xerek kьrьnga kyyssedip, po 36 cьldьn caskь tarьlgazьnga udur peletkelin kьlьp turarь ol tur.

Xereezen eş өөrler eş **Ca-uruq** ezinernin y'egerin ap, caskь tarьlgaga kalbaa-pile kirziner.

KXK-da nam komizь **Arapcaa.**

Pelbej sumuzunuq caskь tarьlgaga peletkeli

Kaa-xem kozuununun Pelbej sumuzunun arat conu caskь tarьlganьn yrezini polgaş cespek xer-xerekselin şalьptьq peletkenip turar. Cyl teerge, 574 puut ak-taraa, 6 puut arbaj, 2 puut kөk-taraa, şuptu 736 puut yrezinni peletkep algan. Oon angьda xer- xereksel talazь-pile ardazьn 22, iliir 32, xomuut 72.

Pistin sumunun caskь tarьlgazьnьn xerekselin, yrezinin ileredip piziirim-pile kadь, po cьlgь ajььldьq cuttan polgaş cyzyn-paazьn cьldagaannardan өlgen malьuьn sanьn kөrgyzerge polza, şuptu 77 paaş poop turar.

Po xire ajььldьq cut poop turda 77 paaş mal өlgen turarьn kөerge, maldьn odar-pelciirin ciir sigen, sabanьn ekki peletkeen polgaş cut-pile cyzyn-paazьn temissezir xemceqlerni paaş udur corutkanьnda polur tur. **Siilin.**

ARATTAR! Cajgь polgaş kozuun şkolalarьn өj şaanda azьdarьꞑga kirzip, uruqlarьвьstьꞑ revolustuq mederelдiq өөredilgezin kalвarttьр, aal-pөlyktyꞑ pizik surguuluꞑga piziiвis өөreniriꞑge eres xyreşkeş, 1937 cьlda connuꞑ pizik pilвezin kolduunda cok kььl!

Cajlaq şkolalarьnьꞑ paşkьlarьn peletkep tur-pis

Tьва arat respuвliktьꞑ imperialisterge polgaş feodaldarga udurlangan ajmaktьꞑ revoluzun sөөlynge cedirip, feodal pajdalьnьn tazьldarьn tura tьrttarьnga nasional xeвirliq polgaş revolusцu utka şьnarlьq kulturnu am-taa ulam ьnaj telgeredip corudar talazь-pile Ulustun 8 tugaar Uluq xuralьndan koncuq todargaj ajttьр pergen polgaj. Revolustuq caa Tьвaнь turguzarda yndezin kaadьrlar xamьktьꞑ cugula polur. Olar cok polza, arattьꞑ koncuq cьdьр kelgen azьl-agьjьn kөdyryp, nasional kulturun turguzup, curtta feodal pajdalьnьꞑ tazьldarьn tura tьrtьр, oon paak attьn ьzьn cok kьlьр poluru perge. Moon uzurundan yndezin kaadьrlarnь peletkeerin cazak, nam koncuq cugulalap kөryp turar.

Pistiꞑ cazaвьs polgaş arattьꞑ revolustuq namьndan arattarnь erttem surguulga өөredip, olarnьn polit pilin өryledip alьr teeş, edep janzь argalarnь xereglep, janzь-janzь uluq ulus өөrenir şkolalarnь polgaş picce uruqlar өөrenir şkolalarnь kььş, caj tiвejin organizastap, onu paaştap sagьş salьр turarь karakka todargaj kөstyp turar polgaş arat massalarnьn sagьş sedkilinge koncuq өөryşkylyq sonuurgancьq poop turar.

Monu praktik azьl kьrьnga corudarda erttemniq paşkь kaadьrlar xerek, ol kaadьrlarnь Kьzьlda paşkь texnikumu (surguulu) peletkep turar. 1935 cьlda Tьва teвiskeeringe 15 cajlaq şkolazь turguskan, ortta paşkь surguulunun өөrenikcileri koncuq idepkejliq azьldap coraaş kelgenner.

Po cyny kөrgyzyp turarьl teerge, yndezin paşkь kaadьrlarьn peletkep şьdaarьвьstь praktik kьrьnga xereccilep turarь ol tur. 1935 cьlda organizastap turguskan cajlaq şkolalarь arat connun keşkyn pajdalьnga koncuq taarьşkan polgaş uk şkolalarnьn өөrenikcilerinin pilii pagaj eвes poop erttken. Todargaj xereccizi: Uluq-xem kozuununuꞑ Caattьga turguskan cajlaq şkolalarьnьn өөrenikcileri, en paaştajьnga cedir sьn pilвes paza yzyk pilвes turgannar, olar surguulun tөgerer cьgap kelgende, men podum xьnap kөөrymge, өөrenikciler pireeden egeleeş, cyske cedir sanap turar appargan polgaş picce ajaar nomcup, pizipter appargan turgan.

Am po cьlьn paza cazak, namnьn toktaal ajttььşkьnь polza, Tьва teвiskeeringe 31 cajlaq şkolazьn kөşkyn pajdalga taarьştьrьр turgussun teen. Po şkolalarnьn өөrenir xuussaazь: 6 ajnьn 1-den 10-ga cedir azьdarьn egeleeş, 8 ajnьn 15-25-te toozar. Uk şkolalarnьn programь polgaş ortta parьр azьldaar paşkьlarnь peletkep turar. Paşkьlarnьn uluq nuruuzu Kьzьldьꞑ paşkь surguulundan coruur. Uk paşkьlarnь programь-pile paza өөredilge planь, cьskaal-pile kattaj 5 ajnьn 20-den cer-le erttirвejin tanьştьrьptar pis. Uk şkolalarnь kozuun kozuunu-pile paza paar paşkьlarnь todargajlaarga:

Parьn-xemcik kozuununga

1. Kargьga	1 şkola	30 kizi paşkьzь Sumвaakkaj.
2. Saqlьga	1 şkola	25 kizi paşkьzь Tarь-syryn.
3. Xөndelenge	1 şkola	30 kizi paşkьzь Manzьrьksь.
4. Ajangattьga	1 şkola	45 kizi paşkьzь Pujan.
5. Aktьn Pajaꞑ-kolga	1 şkola	45 kizi paşkьzь Tasja.
6. Kөp-sөөkke	1 şkola	45 kizi paşkьzь Camdь.

Kattьşkaş 6 şkola 220 өөrenikci

Cөөn-xemcik kozuununga

1. Solcur, Xandagajttьga	1 şkola	40 kizi paşkьzь Picce-ool.
2. Syt-xөlge	1 şkola	40 kizi paşkьzь Cьlвak-pile Kөk.
3. Xөlcyktyq (Mancyrek)	1 şkola	40 kizi paşkьzь Tokpak.
4. 2 Sumaa Caa-xөl ooruunga	1 şkola	50 kizi paşkьzь Xьrsьk.
5. 3 Sumaa Cajlaq-alaak paazьnga	1 şkola	40 kizi paşkьzь Xandь-seren.
6. Cьrgakkьnьꞑ Teвe-adarga	1 şkola	34 kizi paşkьzь Kerttik-ool.

Kattьşkaş 6 şkola 244 өөrenikci

Uluq xem kozuununga

1. Ejliq-xemnin xaaktьqga	1 şkola	30 kizi paşkьzь Pelek-pajьr.
2. Caa-xөldyn Cajlьq alaakka	1 şkola	30 kizi paşkьzь Oolakkaj.
Ezimge Kьzьl-taqnьn Pestiq-karaga	1 şkola	20 kizi paşkьzь Lopsan.
3. Xendergenin Azьkka	1 şkola	25 kizi paşkьzь Pyrвy.
4. Tus-taqnьn Ak-xemge	1 şkola	20 kizi paşkьzь Soskur-ool.
5. Yrвynnyn Xerimge	1 şkola	20 kizi paşkьzь Occur.

6 şkola 145 өөrenikci

Pii-xem kozuununga

1. Tarlaq sumuzunga	1 şkola	25 kizi paşkьzь Ergil-ool.
2. Pajan-kol, Sөsserliqge	1 şkola	25 kizi paşkьzь Caraş-ool.

2 şkola 50 өөrenikci

Tees-xem kozuununga

1. Erzinnin Mөren askьnga	1 şkola	30 kizi paşkьzь Tөmyr-ool.
2. Şuurmaktьn Maşpannьqga	1 şkola	35 kizi paşkьzь Sangь-padaraa.
3. Ystyy şьnaanьn Kara-xөlge	1 şkola	25 kizi paşkьzь Maskьr.
4. Kaccьkka	1 şkola	20 kizi paşkьzь Maskьr.

4 şkola 110 өөrenikci

Kaa-xem kozuununga

1. Koptunun Uluq kazaaga	1 şkola	30 kizi paşkьzь Şozunaj.
2. Kөk-tejnin Ceder-askьnga	1 şkola	30 kizi paşkьzь Palcьj-ool.

2 şkola 60 өөrenikci

Tandь kozuununga

1. Kөk-pulunga	1 şkola	40 kizi paşkьzь Tymвyy.
2. Eleges, azь Mezegejge	1 şkola	40 kizi paşkьzь Sancat.

Tere-xөl kozuununga

1. Tere-xөlge	1 şkola	30 kizi paşkьzь Cerlik-ool.

Tozu kozuununga

1. Pii-xemnin Toвulga	1 şkola	25 kizi paşkьzь Cadamвa.
2. Tajga aaldarьnga	1 şkola	25 kizi paşkьzь Calcьma.

Po ystynde ajьtkan 31 cajlaq şkolalarьnga, enir cьlьn cajlaq şkolazьnga өөrenip turgan uruqlar iji tugaarьnga kirip өөrenir. 1935 cьlda organizastap turguskan cajlaq şkolalarьnьn cetpes turgan cyвelerin am po cьlьn kattap yndyrвes polza coguur. Cizecleerge: men enir cьlьn aldьь kozuunnarnьꞑ cajlaq şkolalarьnga tuzalazьр corumda, CXK Syt-xөl sumuzunun ystyy Işkin paazьnga turguzar teen şkolanьꞑ paşkьlarь ol cerge cede peerge, sumu cagьrga ceri paşkьlarnь ystyy Işkin paazьn-ce kөşken aaldar-ce corudupkaş olurup algan turgan. Moon xoraazь-pile myn şkola koncuq oraj azьttьngan polgaj. Cangьs po sumaa eвes, eske sumularga paza mьndьq cetpes cyylder turgulaan.

Am po cьlьn turguzar tep turer şkolalarnьn peletkelin kozuun cerinin organizastarь 5 ajdan egelep, cajgь şkola turguzar sumularnьn targalarь-pile polgaş nam, areve yyrleri-pile kalвak massalьq xuraldarnь kьlьр, ortta cajgь şkolanьn sorulgazьn tajьlвьrlaвьşaan, uk şkolanьn eldep-janzь stol, sandaj, majgьn, ottular ьjazь cergeliq xerekselderni peletkeer tugajьnda Kulminnin corutkan saaвьr jozugaar, şkola azьdarьnьn pettinde, şuptu cyyldерin peletkenip algan turar. Po şkola azьdarьnьn murnunda kajaa, kandьq cerge turguzarьl tep cyвeni kozuun cagьrga ceri pilip algan turar uzurluq. Şьdattьnar polza, ьjaştьq, suq kьdьь cerge koncuq ekki. Paza şkolaa kirer uruqlarnьn pyrytkelin corudup, uruqlarnьn xynezin cyвezin taarьştьrar coruk cugula. Uk şkolanьn өөredilge xerekseli polgaş majgьnьn paşkьlar, Kьzьldan cedire peer. Pir eвes kozuunda enir cьlgь majgьnnar par polza, orlup eleqdeen cerlerin taaradьр septediri cugula tur.

Kьzьlda paşkь surguulunun direktoru: Lopsan-kenden.

3 ajnьꞑ cagьlgazьn yzykteldirвeeli

Şagaan-arьq poştazьnda 1936 cьldьn 4 ajnьn 9-ka cedir par turar pygy cagьlgalar polza:

Cagьlga adь	Xuussaalarь: 1 cьl	6 aj	3 aj	Şuptu
1. „Şьn" solun	315	460	12	787
2. „Areve şьnь"	165	524	20	783
3. „Xostuq arat"	107	175	—	282
4. „C. kol medeezi"	178	80	—	258
Kattьşkaş	769	1309	32	2100

Ystynde cagьlgalardan 4 ajnьn 1-de solunnun xuussaazь erttip tөngen. „Şьn" solun redaksьzьndan „3 ajnьn, 6 ajnьn cagьlgazьn yspener" tep solunnarьnьn arьnnarьnda yrgylcy pizip turar polgaj, onu iji, cangьs kizilter kyyssedip turar polza-taa, cagьkcьlarnьn xөj nuruuzu cagьlgazь ysty peerge, onu paaş, udur ulaştьr cagьdьр alвas tur.

Moon songaar kandьq-taa cagьlgalarnьn xuussaazь tenernin pettinde, poşta ceringe ulaştьr cagьdьр alьrьn kьm kizi utpas polza coguur.

Poşta ergelekcizi Arapcьn.

„Şьn" solunnuꞑ cagьlgazьn 5.000 cedireel

1936 cьldьn 4 ajnьn 20-nin xynynge cedir pygy kozuunnar, aldьn uurgajlarь, Kьzьl-xooraj polgaş oon coogunda sumularnьn „Şьn" solun cagaarьnьn sanьn kөrgyzerge:

CERLER ADЬ	Cagьqnьn xuussaalarь: 1 cьl	6 aj	3 aj	Kattьşkaş
1. Uluq-xem	302	432	7	741
2. Cөөn-xemcik	375	322	91	788
3 Parьn xemcik	219	493	71	783
4. Tees-xem	262	214	2	478
5. Tandь	164	116	1	281
6. Tozu	196	24	—	220
7. Kaa-xem	105	93	6	204
8. Pii-xem	118	68	—	186
9. Xaraal-aldьn uurgajь	31	18	—	49
10. Kara-peldir aldьn uurgajь	19	11	—	30
11. Koptu aldьn uurgajь	4	3	—	7
12. Palgazьn	8	10	—	18
13. Kьzьl-xooraj-pile oon coogunda sumular	366	189	31	586
Şuptu kattьşkaş	2169	1993	209	4371

Tajьlвьr: 1) Murnunda turgan 3 aj xuussaalьq cagьlgalar tөngen cyвe tөleede, moon iştinde kirвeen. Po 3 aj xuussaalьq poop kirgen cagьlgalar caa kirgen cagьlgalar polur tur.

2) Taşkaar yner cagьlgalar-pile polgaş „Şьn" solun, poştanьꞑ podunga xereqleer cagьlgalar-pile kadь „Şьn" solunnun pygy parlap turar sanь—4700 xire poop turar.

Po sannardan kөөrge „Şьn" solunnun cagьlgazьn ьndьq-la ekki corup turar tep sөqlep polвas tur. 1936 cьlda „Şьn" solunnun cagьlgazьn 5.000 cedirer sorulganь am paza kattap saktьр algaş, peş munga cetpes 300 azьq cagьlganь tarьj kyyssedip alьr tugajьnda, kozuun, sumunun cagьrga cerleri, nam, arevenin kozkomnarь arat connun orttuzunga kalвak surttaal azьlьn corudup, namnьn 4 tugaar plenumunun parlalga-ce arat connu kalвaa-pile kiirer tep salgan ajttььşkьnьn am taa ulam tьnzьdьр corudarь cugula poop turar tur.

Kozuunnarda poşta ergelekcileri solun cagьlgazьnьn kvitanzьlarьn korumnuq kьlьр corudar polgaş sumularga solun cagьdьр corзan ulustun kvitanzьzьn xьnap kөөry-pile kadь, akşazьn perвeen kvitanzьnь cer-le xyleeвes polza coguur. Paza arat connu parlalgadan ьradьr idegetter-pile kozuun, sumunun cagьrga cerleri şьngьь temissezip turar polza, am arat connun cagьlgazь eezinge cetce ceder uzurluq.

Oon ьnaj sumuga cedirip pergen solunnarnь sumu cagьrgazь xajgaarap kөrвes cyylder par. Pir aalga cedirip kaarga, ol aalga on, ceerвi xonar, oon ol aaldan taradьр corudarda on ceerвi solun cetpes polur.

Po ystynde cetpesterni pyrynypile cok kьlьr polzuвussa, arat connun parlalga-ce xandььr idepkeji kөdyrlyp, temgi 5.000 cedirer sorulgaвьstь kyyssedip şьdaar tur-pis.

Xarьlzaa ergeleer cernin targazь KЬZЬL-OOL.

Ak-la xarь aga perdi

Ak-la xarь aga perdi
Azьl-la şaa cedip keldi.
Azьl-pile tenge xөqleer
Araganь şeqlediili.
Caqgan xarь erij pedi
Caskь kampan cedip keldi.
Caskь-pile tenge xөqleer
Calcььвьstь uzutkaalь.
Arвьn kөвej taraa tarьza
Aazь-cemi elвek-le poor.
Agaar soogu cedip keerge
Azьraan maldьꞑ cemi polur.
Elвek kөвej taraalьqda,
Ezi, podu toduq-la poor.
Ergildeliq sook-la keerge
Elвek maldьꞑ cemi polur.
Aragalaar azьl polza,
azьь picce, aaktьq-la tur.
Arttьk tьkka tendeer polza,
Ajьl poluru cajlaş-la cok.
Ezirij peer coruk polza,
Erttem nomdan tudaar coruk.
Emin erttir tendeer polza,
Ege kuruq sapta tyzer.

Po ьrnь Kaa-xem kozuununuꞑ Koptu sumuzu aratkor Sьmcaan cogaatkan.

Kөzer өq azьlь

Tandь kozuununun xamaattьyş sumularьn kezip corup turar kьzьl өqnyn 35 cьldьn 11 ajdan peer corudup kelgen massa tanьdьlgalьq azьlьnьn corudulgazьn 4 ajnьn 1-de tynneerge:

Sumular adь	aal pөlyk	Өrege	Kizi sanь	Kiceeldeen	өөrengen şьnarь: ekki	orttum.	adak
1. Eleges	8	73	163	7	45	63	53
2. Kөk-pulun	7	76	132	8	32	48	52
3. Mezegej	10	63	151	8	42	55	54
Kattьşkaş:	25	212	446	23	119	168	159

Moon iştinde er kizi 267, xereezenner 179, nam kezigyny 74, areve kezigyny 98.

Ystynde cizekten ap kөөrge, arat con pottarьnьn polit. mederelin өryledip alьrьnga, po kьzьn cut poop turza-taa, anaa udur massa tanьdьlgalьq өөredilgezin ulpajьn eleen xөjy-pile kirzip turar tur.

Moon songaar po sorulganь am-taa-la xanьzь-pile cedip alьrьnga uluq sorulganь salьr uzurluq.

Kьzьl өq ergelekcizi Kьrgьs-ool

Xarььssalgalьq redaktor Lyndyp.

Cidiriq: Po cьldьꞑ 4 ajnьꞑ 19-ta Kьzьl-xoorajga Stepan Suxoruslof men şaвьdar askьr cidirdim. Uk maldьn cyzyny polza: azьrgь talazьnda tөnmeende „C.C"—mьndьq temdektiq, aattanьr talakkь celin carttьktaj taaraan, uluqga sanadьr şaвьdar askьr cidirdim. Uk askьrnь kөrgen tutkan kizi, Kьzьl-xoorajnьꞑ Xovu kudumcuzunda 11 tugaar pazьnda Stepan Suxoruslof menee ekkep perges, coguur şannalьnga 25 akşanь alьr tur.

Kьzьl-xooraj Tirazь 4.748 Kyrynenin 1 tugaar tipogravь